

T.C.

**SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GÜLTEN DAYIOĞLU'NUN "ÖLÜMSÜZ ECE" ADLI ROMANININ SÖZ
VARLIĞI İNCELEMESİ VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI**

Sibel YAVUZKILIÇ

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehtap ALPER**

Sivas-2019

**GÜLTEN DAYIOĞLU'NUN "ÖLÜMSÜZ ECE" ADLI ROMANININ SÖZ
VARLIĞI İNCELEMESİ VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI**

Sibel YAVUZKILIÇ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Ana Bilim Dalı İçin Öngördüğü

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.**

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Mehtap ALPER

Sivas

Temmuz 2019

KABUL VE ONAY

Sibel YAVUZKILIÇ'ın hazırlamış olduğu“Gülten Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece”Adlı Romanının Söz Varlığı İncelemesi ve Türkçe Öğretimine Katkısı” başlıklı bu çalışma, 17.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr.Öğr.Üyesi Fatih KAYA

(Jüri Başkanı)

Dr.Öğr.Üyesi Mehtap ALPER

(Danışman)

Dr.Öğr.Üyesi Özkan AYDOĞDU

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../

Doç.Dr.Fatih KARAKUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

....\....\2019

Sibel YAVUZKILIÇ

ÖNSÖZ

İnsanlar var oluş sürecinin başından itibaren anlamaya ihtiyaç duymuş, bu gereksinimini işaret, semboller ya da sesler gibi çeşitli şekillerle karşı tarafa anlatmayı denemiştir. Dilin anlamlı kullanımı ile “dil” dediğimiz; insanlar arasında anlamayı sağlayan yapı ortaya çıkmıştır.

Bir dilin tüm kelimelerini; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı olarak değerlendiren Korkmaz, söz varlığı yerine “kelime hazinesi” tabirini uygun görür (Korkmaz, 1992:100).

Dil içerisinde anlam kazanan kelimelerin, içinde yaşadığı toplumun kültüründen beslendiğini söyleyebiliriz. Toplumun kültürü, değerler yargıları, inançları...vb dile yansıyacak, ortaya çıkan bu kelimeler de söz varlığının kapsamına giren çeşitliliği beraberinde getirecektir.

Dil hâliyle söz varlığının temel kaynağını oluşturur. Deyimler, terimler, atasözleri, kalıp sözler, ikilemeler, yerel söyleyiş özellikleri, argo, özdeyişler gibi unsurlar söz varlığının içerisinde yer alır. Dolayısıyla bir yazarın, kullandığı kelimeler, sözcük dağarcığı onun sanatı ve dile bakış açısı ile ilgili bizlere bilgi verirken içinde yer aldığı toplumu tanıtmaya noktasında da bir işlev taşımış olur.

Bu doğrultuda; ele aldığımız çalışmamızın amacı Gülten Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” romanının söz varlığı öğelerini belirlemek ve eserin Türkçe öğretimine katkısını değerlendirmektir.

Türkçe öğretiminin amacı, öğrencilere temel dil becerilerini kazandırıp onları geliştirmek ve öğrencileri belli değerlere göre yetiştirmektir. Tezimizin amacı, bu sahada ortaya konulmuş çalışmalara katkıda bulunmaktır. Bu çalışmada giriş kısmında araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar konusunda bilgiler verilmiş; ikinci bölümde ilgili araştırmalar adı altında söz varlığı ile ilgili araştırmalar ele alınmış; üçüncü bölümde, yöntem kısmında araştırma modeli ve evren, örneklem, veri toplama kaynakları belirlenmiş; dördüncü bölüm bulgular ve yorum başlığı altında Gülten Dayıoğlu hakkında bilgi verilerek, söz varlığı unsurlarına yer verilmiş; eserin Türkçe öğretimine katkısı irdelenmiş, “Ölümsüz Ece” adlı eserin söz varlığı kapsamında incelemesi yapılmış, romanda geçen isimler sınıflandırılmış, yazarın kullandığı dilin söz varlığı ve Türkçe öğretimine katkısı

irdelenmiştir. Beşinci bölüm sonuç ve yorum kısmı ile kaynaklar başlıklarına ayrılmıştır.

Tez çalışmam sırasında öncelikle yanımda olan, emeğini ve zamanını esirgemeyen danışman hocam Sn. Dr. Öğr. Üyesi Mehtap ALPER'e; manevi desteklerini her zaman hissettiğim aileme, özellikle babama ve biricik kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sivas, Temmuz, 2019

ÖZET

YAVUZKILIÇ, Sibel. Gülten Dayıoğlu'nun "Ölümsüz Ece" adlı romanının söz varlığı incelemesi ve Türkçe öğretimine katkısı, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2019.

Çalışmamız sırasında Gülten Dayıoğlu'nun Altın Kitaplar yayınlarından çıkan (37. baskı) Ocak 2015 baskısı dikkate alınmıştır.

Bu çalışmada Gülten Dayıoğlu'nun "Ölümsüz Ece" adlı romanının söz varlığı açısından incelenmesi ve Türkçe öğretimine katkısı üzerinde durulmuştur.

Araştırmamıza kaynak teşkil eden en önemli eser Doğan Aksan'ın "Türkçenin Sözvarlığı" adlı kitabıdır.

Söz varlığı içinde yer aldığı toplumun kültürünü taşıyan en önemli araçtır. Çünkü toplumun düşünce dünyası, manevi ve maddi değerleri, hayata bakış açısı, sosyal, ekonomik, kültürel göstergeleri dile yansıyacak, hâliyle söz varlığı, kelime hazinesi olarak deyim, atasözleri, ağız özellikleri; terimler; yiyecek içecek, giyim kuşam isimleri gibi adlar altında karşımıza çıkacaktır.

Bu doğrultuda; araştırmaya sorun teşkil eden problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar başlıkları ile konu ile ilgili yayın ve araştırmalar incelenmiş, araştırma modeli, evren-örneklem ve bilgi toplama kaynakları, bilgilerin analizi ile yazar hakkında bilgilere yer verilmiş, roman hakkında özet ile eserin Türkçe öğretimine katkısı ve söz varlığı unsurlarının neler olduğu açıklanmaya çalışılmış; "Ölümsüz Ece" romanında geçen isimlerin sınıflandırılması ve romandaki söz varlığı unsurlarının tespiti ile birlikte, sunduğumuz söz varlığı öğeleri sayfa numaraları, sıklıkları ve örnek teşkil eden cümleler dikkate alınarak bir düzen oluşturulmaya çalışılmıştır. Sonuç kısmında tespitlerimize yer verilmiş kaynakça kısmında ise çalışmamıza dolaylı ya da doğrudan kaynak teşkil eden eserlerin bilgisi verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sözvarlığı, Türkçe öğretimi, Ölümsüz Ece, Gülten Dayıoğlu, Çocuk edebiyatı

ABSTRACT

YAVUZKILIÇ, Sibel, Vocabulary Examination of Gülten Dayıoğlu's "Ölümsüz Ece" and its Contribution to Turkish Study, M.Sc. Thesis, Sivas, 2019

During the study, January 2015 edition of Gülten Dayıoğlu's Golden Books(37th edition) was taken into consideration.

Our study includes Gülten Dayıoğlu's "Ölümsüz Ece" novel's vocabulary and its contribution to Turkish teaching.

The most important work that constitutes the source of our research is Doğan Aksan's "Türkçenin Sözcükleri" is his book.

Vocabulary is the most important tool that carries the culture of the society. Because the world of thought, spiritual and material values of the society, the perspective of life, social, economic, cultural indicators will be reflected in the language, as vocabulary, as vocabulary idioms, proverbs, mouth characteristics; terms, food, drink, clothing names will appear under names such as.

In this direction; the problem situation of the research, the purpose of the research, the importance of the research, the assumptions, limitations of the headings and related publications and researches have been examined, research model, universe-sampling and information collection resources, information about the author with information about the novel, including a summary the contribution of the work to the teaching of Turkish and the elements of vocabulary are tried to be explained, the classification of the names mentioned in the novel " Ölümsüz Ece" according to the concept area and determining the elements vocabulary in the novel, an order has been tried to be taken into consideration by taking into account the page numbers, frequencies and exemplary sentences of our vocabulary items. In the conclusion part of the book, we gave information about the works that are the source of our works.

Key words: Vocabulary, Teaching Turkish, Ölümsüz Ece, Gülten Dayıoğlu, Children's Literature

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

ETİK SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6.Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. ARAŞTIRMA KONUSU İLE İLGİLİ ALAN YAZIN	7
2.1. İlgili Araştırmalar	7
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	13
3. YÖNTEM	13
3.1. Araştırmanın Modeli	13
3.2. Araştırma Evren ve Örnekleme	13
3.2.1. Evren.....	13
3.2.2. Örneklem	14
3.3. Bilgi Toplama Kaynakları ve Bilgilerin Analizi	14
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	16
4. BULGULAR VE YORUM	16
4.1. Gülten Dayıoğlu.....	16
4.1.1. Gülten Dayıoğlu'nun Hayatı	16
4.1.2.Gülten Dayıoğlu'nun Edebî Kişiliği.....	16
4.1.3. Gülten Dayıoğlu'nun Eserleri.....	18
4.2. Ölümsüz Ece.....	20
4.2.1. Ölümsüz Ece Romanının Özeti	20
4.3. Çocuk Edebiyatı.....	23
4.4. Ölümsüz Ece Romanının Türkçe Öğretimine Katkısı	27

4.5. Söz Varlığı.....	44
4.5.1. Söz Varlığının Unsurları.....	47
4.5.1.1. Deyimler	47
4.5.1.2. Kalıp Sözler	49
4.5.1.3. Argo Sözcükler	50
4.5.1.4. İkilemeler	51
4.5.1.5. Yabancı Kelimeler	52
4.5.1.6. Terimler	53
4.5.1.7. Özdeyişler	53
4.5.1.8. Yöresel Sözcükler	54
4.5.1.9. Atasözleri	54
4.6. Ölümsüz Ece Adlı Çocuk Romanının Söz Varlığı.....	54
4.6.1. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Deyimler	55
4.6.1.1. Yapısal Olarak Değişime Uğrayan Deyimler	115
4.6.2. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Atasözleri.....	123
4.6.2.1. Yapısal Olarak Değişime Uğrayan Atasözleri.....	123
4.6.3. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Özdeyişler.....	124
4.6.4. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Yabancı Kelimeler.....	124
4.6.5. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Kalıp Sözler	197
4.6.6. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Argo Sözler.....	203
4.6.7. Ölümsüz Ece Romanında Geçen İkilemeler.....	204
4.6.8. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Yöresel Sözcükler.....	216
4.6.9. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Terimler	223
4.7. Ölümsüz Ece Romanındaki İsimlerin Sınıflandırılması	234
4.7.1. Duyguları Bildiren İsimler	234
4.7.2. Meslek ve Meşguliyet Bildiren İsimler	239
4.7.3. Akrabalık İsimleri.....	244
4.7.4. Soyut İsimler	245
4.7.5. Renk İsimleri	251
4.7.6. Yiyecek ve İçecek İsimleri	252
4.7.7. Giyim Kuşam İsimleri	253
4.7.8. Bitki İsimleri.....	254
4.7.9. Oyun, Oyuncak İsimleri	255
4.7.10. Hayvan İsimleri	255
4.7.11. Hastalık, Rahatsızlık Bildiren İsimler	257

4.7.12. Özel İsimler	258
4.7.12.1. Kişi İsimleri	258
4.7.12.2. Kıta, Yarım ada, Bölge, Ülke ve Şehir İsimleri.....	260
4.7.12.3. Diğer Özel İsimler	261
4.7.13. Hammadde, Maden, Mücevher, Para İsimleri.....	262
4.7.14. Lakap İsimleri.....	263
4.7.15. Organ İsimleri.....	263
4.7.16. Mekân İsimleri.....	265
4.7.17. Araç İsimleri	268
4.7.18. Dil, Eser İsimleri	269
4.7.19. Topluluk, Mensubiyet İsimleri	269
4.7.20. Eşya İsimleri.....	271
4.7.21. Eğitim Öğretim İle İlgili İsimler.....	273
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	275
5. SONUÇ VE YORUM	275
KAYNAKLAR	281

KISALTMALAR

- a.g.m.** : Adı geçen makale
Ar. : Arapça
Bulg. : Bulgarca
C. : Cilt
Erm. : Ermenice
Far. : Farsça
Fr. : Fransızca
GS : Güncel Sözlük
GTS : Güncel Türkçe Sözlük
İng. : İngilizce
İt. : İtalyanca
Lat. : Latince
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Moğ. : Moğolca
Rum. : Rumca
Soğd. : Soğdca
Srp. : Sırpça
s. : Sayfa
S. : Sayı
T. : Türkçe
TDK : Türk Dil Kurumu
TS. : Türkçe Sözlük
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve diğerleri
vs. : Ve saire
Yay. : Yayınları

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya yönelik problem durumu, araştırmanın önemi, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan işaretler bütünüdür. İnsanların duygu ve düşüncelerini aktarmasında dil, bir araç görevi üstlenir.

Doğan Aksan “Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir” (Aksan, 2015:19). Dil çalışmaları kapsamında söz varlığı incelemesi ve söz varlığının Türkçe öğretimine katkısı çalışmamızın problem aşamasını oluşturmaktadır.

Çocuk ve gençlik edebiyatının önde gelen isimlerinden olan Gülten Dayıoğlu'nun 1985 yılında yazdığı “Ölümsüz Ece” adlı çocuk romanı; ruhu üç bin yıl ölümsüz kılınmış Hitit prensesi Ece'nin babasına verdiği söz neticesinde “yıllar sonra dünyanın nasıl bir yer olacağı”, “insanlığın dünyaya neler kazandıracacağı” merakıyla başlar. Ece'nin geçen yüzyıllarda yeniden yeniden dünyaya gelişi, insanların giriştiği uygarlık mücadelelerine tanıklığı, bilim adamları, firavunlar, krallar, padişahlarla sürdürdüğü yaşamlarında Mısır'da, Persiya'da, Halikarnasos'ta kimi zaman bir anne, kimi zaman bir köle, kimi zaman bir soylu, kimi zaman çocukluğuna tanıklık ettiğimiz kahramanımızı, yaşadığı dönem ve ülkelerin, filozoflarla bilim adamlarının mucitlerinin adeta fotoğrafını çekerken buluruz. Kimi zaman arkadaşı, kimi zaman evlerine gelen aile dostu, kimi zaman abisinin hocasıdır bu ünlü isimler. Dayıoğlu'nun bu eseri on yaş ve üzerine hitap ettiği kitleye kazandırdığı farklı kelimeler, Türkçe konusunda gösterdiği özenle birlikte fantastik bir kurgunun çocuklara keyifli bir sunumudur.

Çalışmanın problem aşamasında ele alınan konu “Ölümsüz Ece” adlı romanda deyimler, atasözleri, kalıp ifadeler, yabancı kelimeler, yerel söz varlığı, terimler, argo sözler, ikilemeler, özdeyişler gibi başlıklarda söz varlığı öğelerinin incelemesini yaparak yazarın söz varlığının analizini ortaya çıkarmak ve eserin Türkçe öğretimine katkısını belirlemektir.

Yazarların ortaya koydukları yapıtların mutfağının dil ve dilin bileşenleri olduğunu dikkate aldığımızda yazarları farklı kılan malzemenin de kullandıkları dil olduğu görülecektir. Yazarın dili nasıl kullandığı ise dil incelemeleri ile ortaya çıkacak, bu da bizleri söz varlığı kavramına götürecektir. Ayrıca yazarın söz varlığı incelemesinin Türkçe eğitimine katkısı da bu bağlamda önem arz edecek okutulan/okunan kitapların niteliği bu noktada önem taşıyacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Eğitim dediğimizde aslında belirli bir zaman yayılan, düzen, plan ve program kavramlarını içeren, içinde yaşanan toplumun taleplerine karşılık gelen bir kavramı karşılamaya çalışıyoruz. Eğitim önce ailede başlayan insanın yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Aile, okul, sosyal çevre ekseninde giderek genişleyen ve birbiri ile ilişkisi olan bir süreç.

Öğretim ise “belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim” olarak tanım bulmuştur (TDK, 2011:1840). Öyleyse öğretim için hedefimiz doğrultusunda ders verme işi diyebiliriz.

Edebiyat ve Türkçe dersleri ile çocuğun ana diline katkısı, çocukta anlam ifade inceliği, estetik zevk, dil gelişimi gibi unsurların kazandırılmasında yazınsal türlerin önemini yadsımak bizi yanlışa sürükleyecektir. Hikâye, öykü, şiir, roman gibi yazınsal türlerde kullanılan dilin çocuğun sözcük hazinesine katkısı önem taşımaktadır. Hâliyle, kelime dağarcığını aktif olarak kullanan çocuk kendini ifade etmede, hayatı ve önüne gelen seçenekleri yorumlayıp analiz etmede, eleştirel düşünmede, öğrendiklerini diğer disiplinler arası alanlarda kullanmada başarılı olacak, yaratıcı düşünme, iraksak düşünme gibi düşünme yöntemleri ile gelişimine ve var olma sürecine katkıda bulunacaktır.

Çalışmamızın amacını Gülten Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” adlı romanında geçen söz varlığının irdelenmesi (söz varlığı unsurlarının sıklığı ve hangi kavramsal başlıklar altında tasnif edileceği, yerel dil özellikleri, yabancı sözcüklere ne sıklıkta yer verildiği, atasözleri, terimler, argo sözler, deyimler, ikilemeler, özdeyişler, kalıp sözlerin kullanım sıklıkları vb unsurlar ile) yazarın dilinin Türkçe öğretimine ve dil alanındaki çalışmalara katkısının belirlenmesi oluşturmaktadır.

Araştırmanın Problem Cümlesi:

“Ölümsüz Ece “adlı eserin içeriğindeki söz varlığı unsurları nelerdir?

“Ölümsüz Ece” adlı eserin söz varlığının Türkçe öğretimine katkısı nelerdir?

Araştırmanın Alt Problemleri:

1. “Ölümsüz Ece” adlı eserde temel söz varlığı nedir?
2. Romanda geçen isimler hangi başlıklar altında sınıflandırılabilir?
3. Romanda geçen atasözü, özdeyişler ve deyimler nelerdir ve sıklıkları nedir?
4. Romanda geçen yabancı kelimeler nelerdir ve sıklıkları nedir?
5. Romanda geçen terimler, kalıp sözler, ikilemeler nelerdir ve sıklıkları nedir?
6. Romanda geçen yöresel sözcükler nelerdir ve sıklıklar nedir?
7. Romanın söz varlığı kapsamının Türkçe öğretimine katkısı hakkında neler söylenebilir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Necmettin Hacıeminoğlu “Dil yoksa hiçbir şey yoktur. Ne ilim ne sanat, ne cemiyet ne de insan” der. Ona göre “Dil kelime ve kavramları içine alan bir yapıysa bunların olmadığı bir insanda zihinsel hiçbir çalışma vuku bulmaz. Tersinden bakacak olursak kelime ve mefhum serveti varlıklı olan kişi için bilgili, hızlı anlayan ve geniş düşünen insandır. Hâliyle büyük medeniyetler de zengin bir dil varlığına sahip olan milletlerden doğar ” (Hacıeminoğlu, 1996:117).

İnsanın sosyal bir varlık olduğunu kabul ediyorsak yaşadığı toplum ve çevresindeki insanlarla kelime ve kavram alışverişi içerisinde olduğunu da kabul ediyoruz demektir.

Farklı toplumlarda yaşayan insanların kendilerine has birikerek ilerleyen gelenekleri, görenekleri, genel olarak ifade ettiğimizde, kültürü de kendisine özgü olacak, dolayısı ile bunlar da atasözlerine, deyimlerine, kalıp ifadelere hâliyle kelime haznesine katkı sağlayacaktır. Sözvarlığı denildiğinde sadece o dile ait sözcükler değil; deyimleri, kalıp sözleri, kalıplaşmış sözleri, terimleri de içine alan geniş bir yelpaze aklımıza gelmeli. Doğan Aksan “Sözvarlığı sadece bir dilde birtakım seslerin bira araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar, göstergeler olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yaratıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir” (Aksan, 2015: 15). O hâlde kültür ve söz varlığı ayrı kavramlar olarak değil, birbirini besleyen kavramlar olarak düşünülmelidir.

Söz varlığının zenginliği ya da kısıtlılığı dilin kullanımı aşamasında ortaya çıkar ki, yazarın tercih ettiği kelimeler, kelime dünyası onun sanata ve dile bakış açısı ile ilgili bizlere ipuçları verir.

Türkçe öğretiminin amacı, öğrencilere temel dil becerilerini kazandırıp onları geliştirmek ve öğrencileri belli değer ve ilkelere göre yetiştirmektir. Tezimizin amacı, bu sahada ortaya konulmuş çalışmalara katkıda bulunmaktır. Bu amaçla romanda geçen isimlerin sınıflandırılması yapılmış; atasözleri, deyimler, özdeyişler, ikileme ve kalıp sözler, argo, terimler, yöresel sözcükler, yabancı kelimelerin tespiti ile kullanım sıklıkları belirlenmiş, Gülten Dayıoğlu'nun hayatı, eserleri hakkında bilgiler verilmiş ardından "Ölümsüz Ece" adlı eserinin Türkçe öğretimine katkısı ile ilgili yorumlarda bulunulmaya çalışılmıştır.

Yapılan çalışma ile Gülten Dayıoğlu'nun "Ölümsüz Ece" adlı eserinin söz varlığının Türkçeye katkısı ve sonraki çalışmalara yararı amaç edinilmiştir.

1.4. Varsayımlar

Edebiyatımızda özellikle çocuk edebiyatında etkili bir yer edinen Dayıoğlu'nun çocuklar için yazdığı "Ölümsüz Ece" adlı romanı özelinde, değerlendirmemiz çocukların hayal gücüne ve kelime hazinelerine değeri azımsanamayacak bir katkı sağladığı yönündedir. Geniş çocuk kitleleri tarafından ilgiyle okunan yazarın dilinin Türkçe kelime kullanımı konusunda gösterdiği hassasiyet de özellikle vurgulanması gereken bir diğer konudur. Çalışmamıza konu olan eser, yazarın kelime dünyasını biz okuyuculara göstermesi ve Türkçenin söz varlığına sağlayacağı katkı açısından önemlidir.

Çalışmamız şu varsayımlara dayanarak yapılmıştır.

1. Gülten Dayıoğlu'nun "Ölümsüz Ece" adlı romanı incelenerek yazarın dil ve üslubu ile ilgili önemli çıkarımlara varılabilir.
2. Roman söz varlığındaki çeşitlilik ile Türkçenin söz varlığına katkı sağlanabilir.
3. Yazarın romanın türü, konu ve ilişkili kelime seçimi, birlikte düşünüldüğünde kelime tercihinde anlamlı ilişki olduğu söylenebilir.
4. Romanın incelenmesi ile yazarın hangi kelimeleri ne sıklıkta ve nasıl kullandığı ile ilgili bilgi edinilebilir.

1.5. Sınırlılıklar

Dili yalnızca bildirişim aracı olmakla sınırlamayan, toplumsallık ve kültür temeline de vurgu yapan, “Dili sadece bir iletişim aracı olarak nitelendirmeyen, düşünceye ve kültürü de yaratan etkinliktir diyen Zeynel Kıran, Ayşe E. Kıran insanın üretme ve simge yaratma yeteneğine vurgu yapmış; kültürü/ toplumsallığı bu iki kavrama dayandırmıştır. Burada simge ile kast edilen dil- dil dışı gerçekliğin bir gösterge aracı ile anlatılması olup, bu noktada dil ve düşünceyi ardıllık ilişkisi içinde sunacak olan insandır. Yani dil, insan- düşünce- toplum üçlüsünün yapıtıdır” (Kıran ve E.Kıran, 2013:57). Çalışmamızda, romanda geçen deyimler, özdeyişler, atasözleri, yöresel kelimeler, yabancı kelimeler, ikilemeler, kalıp sözler ve argo sözlerin tespiti yapılarak; eserdeki isimler sınıflandırılarak sıklıkları belirlenmeye çalışılmış, Dayıoğlu özelinde “Ölümsüz Ece” adlı romanın söz varlığının incelenmesi ve Türkçe öğretimine katkısı olarak sınırlandırdığımız çalışma incelemeye tabii tutulmuştur.

Çalışmamızı oluştururken, dil alanında yapılmış çalışmalar, söz varlığı, çocuk edebiyatı, Gülten Dayıoğlu, Türkçe öğretimi anahtar kelimeleri ile taranmış; bu alanda kitaplar, makaleler, web adresleri, gazete röportajları, dergiler incelemeye çalışılmıştır.

1.6.Tanımlar

Dil: İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan (Türkçe Sözlük [TDK], 2005:148).

Söz Varlığı: Yalnızca o dilin sözcükleri değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütün (Aksan, 2015: 15).

Kelime: Anlamli ses veya ses birliğı, söz, sözcük (Türkçe Sözlük [TDK], 2005:348).

Çocuk edebiyatı: Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak, duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliğı olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2003:9).

Öğretim: 1. Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi, tedris, tedrisat, talim, tedrisat (Türkçe Sözlük [TDK], 2005:505).

Roman: Tasarlanmış veya gerçek olaylara dayanan, düz yazı biçimindeki edebiyat türü Türkçe Sözlük [TDK], 2005: 557).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMA KONUSU İLE İLGİLİ ALAN YAZIN

2.1. İlgili Araştırmalar

Söz varlığı alanında yapılmış araştırmalar;

Kitaplar;

Aksan, Doğan. (2015). *“Türkçenin Sözvarlığı”*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Çalışmamızın söz varlığı açısından incelenmesinde esas aldığımız kaynak, Aksan’ın “Türkçenin Sözvarlığı” adlı eseri olmuştur.

Aksan’ın bu çalışması sözcükbilim alanında yaptığı çalışmalarının sonuçlarını, Türkçenin zenginliğini, Türk dilinin sözcükbilimiyle ilgili gözlem ve saptamalarını içerir. Türkçe ve dilbilim çalışmalarına kaynak teşkil eden bir eserdir. Çalışmamız esnasında sıklıkla başvurduğumuz kaynaklardandır.

Aksan, Doğan. (1995). *“Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim 1.Cilt 5.baskı” ve 3.Cilt 2. baskı* Ankara: TDK Yayınları

Dil ve dilin tarihi gelişimi, dilin incelenmesi, dil ile ilgili araştırmalar, incelemeler, sözcükbilim, sözlükbilim, adbilim, anlambilim olarak açıklama ve örnekleri ile dilbilim açısından oldukça kapsamlı bir kitap olup; dil alanında çalışma yapanlar için esas teşkil eden eserlerdendir.

Aksan, Doğan. (2006). *“Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri”*. Ankara: Bilgi Yayınevi

Sözvarlığı unsurlarının açıklamaları ile ele alındığı eserde Türkçenin zenginlikleri, Anadolu ağızlarındaki zenginlikler ve Türkiye Türkçesinin incelikleri sınıflandırmalarıyla sunulmuştur.

Banguoğlu, Tahsin. (1986). *“Türkçenin Grameri” (2.baskı)*. Ankara: TDK Basımevi.

Türkçenin gramerini ses bilgisi, yapı bilgisi gibi başlıklarda inceleyen; yer yer örnek kelime ve açıklamaları ile Türkçenin ses değişimi ile geçirdiği evreleri örnekleyen, sadece dil alanında çalışma yapanlara değil, okullarda öğrencilerin gramer derslerine de yardımcı olabilecek bir eserdir.

Ergin, Muharrem. (2008). *“Türk Dil Bilgisi”*. İstanbul: Bayrak Yayınları

Edebiyat ve eğitim fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri ile Türkçe bölümlerinde de okutulan Ergin'in bu kitabı dil bilgisi alanında yararlanılacak kaynak kitaplardandır. Dilin ortaya çıkışı, Türkçenin evreleri ile yapısı hakkında bilgi verir.

Gülensoy, Tuncer (2010). "*Türkçe El Kitabı*". Ankara: Akçağ Yayınları.

Türkçe ve dil bilgisi alanlarında kullanılacak bir eserdir. Örnek açıklamalar ile zenginleştirilmiş olan kitap araştırmacılar ve öğrencilere kaynak oluşturması bakımından önemlidir.

Korkmaz Zeynep. (1992). "*Grammer Terimleri Sözlüğü*". Ankara: TDK Yayınları

Dil alanında yapılmış olan çalışmalardan birisidir. Dilbilgisi alanında literatürde yer alan tüm kavramların karşılıkları yabancı kelime karşılıkları ve örnek cümleler ile verilmiştir.

Söz varlığı alanında yapılmış yüksek lisans tezleri;

Açıkgöz, Kazım. (2014). *Peyami Safa'nın "Bir Tereddüdün Romanı"nda kelime grupları ve söz varlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Peyami Safa'nın "Bir Tereddüdün Romanı"nda yer alan kelime grubu çeşitlerinin incelendiği bu hacimli çalışma, kelime gruplarının tanımı, özellikleri, eserde geçen kelime gruplarının incelenmesi ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Apaydın, Meva. (2014). *Sâmiha Ayverdi'nin beş eserinde (İnsan ve Şeytan, Ateş Ağacı, Batmayan Gün, Son Menzil, Mesihpaşa İmamı) söz varlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

Bu çalışma; Sâmiha Ayverdi'nin hayatı, sözcük ve söz varlığı kavramları ile yazarın sınırlandırılan beş eseri üzerinde bazı kelimelerin kullanım sıklıkları ve kavram tasnifleri ile dizin, sonuç ve kaynakça başlıklarından oluşmaktadır.

Gül, Zülküf. (2008). *Fakir Baykurt'un Yılanların Öcü romanındaki Söz Varlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Çalışma; sözcük, söz varlığı, romandaki söz varlığı öğeleri ile değerlendirme, sonuç ve kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır.

Hassan, Sayed. (2018). *Abbas Sayar'ın "Çelo" romanının söz varlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Bu çalışma; romandaki söz varlığı öğeleri, yazarın hayatı, söz varlığının kapsamı ve içerdiği öğeler ile kaynakça kısımlarından oluşmaktadır.

Haydarlar, Gül Şirinoğlu. (2015). *İhsan Oktay Anar'ın Amat romanı üzerine söz varlığı incelemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çalışma; söz varlığı ve kavram, romandaki söz varlığı unsurlarının değerlendirilmesi, söz varlığı öğelerinin kavram alanlarına göre sınıflandırılması ile sonuç ve kaynakça ana başlıklarından oluşmaktadır.

Morina, Fikret. (2015). *Reşit Hanadan'ın romanlarında söz varlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Romandaki söz varlığı öğelerinin (deyimler, atasözleri, yerel söyleyişler, ikileme ve kalıp sözler) adı altında ele alındığı çalışma; söz varlığı ve çağdaş Kosova edebiyatı, yazarın hayatı, değerlendirme ve sonuç ile kaynakça ve dizin bölümlerinden oluşur.

Özcan, Seher. (2018). *Sabahattin Ali'nin "Kuyucaklı Yusuf" romanında söz varlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Bu çalışmada, Sabahattin Ali'nin hayatı, ve eser hakkında bilgiler verilmiştir. Adlar, atasözleri, deyimler, ikilemeler ve esere ait dizinler yer almaktadır.

Türkben, Tuncay. (2012). *Ömer Seyfettin hikâyelerinde söz varlığı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.

Bu çalışma, söz varlığı ve öğeleri, ile yazar hakkında bilgi, hikayelerin söz varlığı, sonuç ve kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır.

Yolcu, Fırat. (2018). *"101 Türk Efsanesi" adlı eserin söz varlığının Türkçe öğretimi açısından değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

Bu çalışmada; efsane türü ve yazar hakkında bilgiler verilmiş, söz varlığı, söz varlığının öğeleri ile adı geçen eserin söz varlığı incelenmiştir. Türkçe öğretiminde söz varlığının ve efsanelerin önemi üzerinde durulmuştur.

Söz varlığı alanında yazılmış bazı makaleler;

Baş, Bayram. (2011). Söz varlığı ile ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler, *TÜBAR-XXIX*, s.27-61

Kelime varlığı üzerine yapılmış çalışmaların örneklerine karşılaştırmalı olarak yer verilen bu çalışmada; söz varlığı çalışmalarında karşılaşılan zorluklar ve çözüm yollarına değinilmiş, kelimelerin kullanım sıklıkları gibi konular üzerinde durulmuştur.

Baş, Bayram. (2010). Söz varlığı araştırmalarında veri çarpıklığı ve eğitime yansımaları, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C: 12, S.2, s.115-129

Söz varlığı konusunda yapılmış çalışmalardaki veri çarpıklığı ve bunun eğitim ortamına yansımaları üzerinde durulmuştur.

Demir, Celal. (2006). Türkçe eğitim öğretim programları ve kişisel söz varlığı, *Milli Eğitim*, S.210

Eğitim öğretim programlarının kişisel söz varlığı ilişkisinin sorgulandığı bu çalışmada; söz varlığının kişi ve toplum açısından önemi, kişisel söz varlığı hususunda ne durumda olduğumuz üzerinde durulmuştur.

Ergüzel, Mehmet M., Kirik, Esra. (2012). Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinin söz varlığı üzerine, *Turkish Studies*, C:7, S.4, s.51-68

Bu çalışmada kelimelerin kavram alanlarına göre sınıflandırılmasını yapılmış, basit, türemiş ve birleşik fiillerin tespiti ile sınırlandırılan eserlerdeki en sık kullanılan 500 kelime incelenmiştir.

Göçer, Ali. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies*, C:4, S.4, s.1025-1055

Çalışma; öğrencilerin söz varlıklarını geliştirme noktasında ne gibi etkinliklerin kullanılabileceğine dair değerlendirmeleri kapsar.

Güneş, Firdevs. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.123- 148

Dil öğretim yaklaşımlarını geleneksel yaklaşım ve yöntemler, davranışçı yaklaşım ve yöntemler, bilişsel dil öğretim yaklaşım ve yöntemleri, yapılandırıcı dil öğretim yaklaşım ve yöntemleri olarak sınıflandıran Güneş; Türkçe öğretimindeki uygulamaların neler olduğunu sorgulamış, araştırmaya konu olan kavramların açıklamasına yer vermiştir.

Karatay, Halit. (2007). Kelime öğretimi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C:27, S.1, s.141-153

“İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersi kitaplarında dil ile ilgili olarak öğrencilere kazandırılması planlanan kelimeler, hangi etkinlikler aracılığı ile öğrencilere sunulabilir?” sorusu üzerinde şekillenen çalışmada, kelime öğretiminin önemi üzerinde de durulmuştur.

Kurudayıoğlu, Mehmet, Soysal T. (2016). Cumhuriyet dönemi, ilkokul Türkçe dersi öğretim programlarının söz varlığının geliştirilmesi açısından incelenmesi, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), s.559-598

İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programlarının (1924-2015) arası sınırlandırıldığı çalışma, öğrencilerin söz varlıklarına katkısı, eğitim, öğretimi, kelime hazinesi gibi kavramlar eşliğinde verilmiştir.

Lüle Mert, Esra. (2010). Türkçenin söz varlığı açısından Eflatun Cem Güney’in derleyip yazdığı masallar, *Edebiyat Dergisi*, C:27, S.2, s.79-97

Çalışmada, Eflatun Cem Güney’in derleyip yazdığı masalların incelenmesi sonucu ortaya çıkan yazarın söz varlığı; atasözleri, bilmeceler, doldurma sözler, ikilemeler, ilişki sözleri, argo, söz varlığı öğeleri, geleneksel yapıyı belirleyen söz varlığı öğeleri, kalıp sözler, tekerlemeler, yansıma söz varlığı öğeleri, yerel söz varlığı öğeleri olarak tasnif edilmiştir.

Sarı, Mustafa. (2001). Türkiye Türkçesinin söz varlığında sözcüklerin tek biçimler hâlinde yaşaması, *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, C:2001/1, S.592, s.300-312

Söz varlığının değişebilirliği üzerinde durulan makalede; Türkiye Türkçesinde bir ya da iki şekli kalmış kelimelerin Türkçenin tarihi dönemlerinde farklı şekillerde yaşadığı ve zamanla değişime uğradığı tespiti örnekler üzerinden verilmiştir.

Yaman, Ertuğrul. (2016). Türkçenin güncel söz varlığı, *Milli Eğitim*, S.210, s.85-91

Söz varlığının ölçütleri, Türkçenin tarihsel söz varlığı üzerinde durulmuş, Türkçenin kelime kazanmada kelime türetme yöntemlerinden bahsedilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma evren ve örnekleme, bilgi toplama kaynakları ve bilgilerin nasıl analiz edileceğine ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada “Ölümsüz Ece” adlı eserin söz varlığı ve söz varlığının Türkçe öğretimine katkısı doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel çalışmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir ” (Yıldırım ve Şimşek 2005: 188).

Türker Baş ve Ulun Akturan doküman incelemesi için; “araştırma problemine ilişkin yazılı ve görsel doküman incelemesi zengin, detaylı veri elde etmek açısından önemlidir.” görüşünü paylaşır. Olgulara ait farklı kaynaklardan bilgi toplanması, farklı bakış açıları ve değerlendirmeleri beraberinde getirecek, bu da hâliyle araştırmanın geçerliliğini artırma yönünde katkı sağlayacaktır. “Fiziksel veri” olarak da karşımıza çıkan dokümanlar materyal kültürün önemli parçaları olmakta, kişi, topluluk ve kültürlere dair önemli bilgiler içermektedir ” (Baş ve Akturan, 2013:117).

“Nitel araştırma, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek 2005: 41).

Araştırmamızın nitel boyutunda kullanacağımız yöntem doküman incelemesi olacaktır.

3.2. Araştırma Evren ve Örnekleme

3.2.1. Evren

Aysel Aziz “Araştırmanın Evreni” başlığında verilerin kaynağını içeren evrenin büyüklüğü yahut küçüklüğü (sınırlı mı? daha mı geniş? olduğu) araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, genellemelerin neleri içereceğine bağlıdır” der. Eğer araştırma

evrenimiz çok genişse, çalışma yapacak kişi bu evrenin tamamına erişemiyorsa, bu evrenden örnek alarak araştırma yapacak ise, üzerinde çalıştığı birey ve objeleri gözlemlediği evrene “çalışma evreni” denir. Bu onun doğrudan gözlem yaptığı çalışma alanıdır. Çalışma evreninden elde edilen sonuçlar ise “araştırma evreni”ne genellenir (Aziz, 2014: 49).

Bu doğrultuda araştırmamızın evrenini Gülten Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” adlı romanı oluşturmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Yener Özen ve Abdülkadir Gül (Maxwell, 1996) görüşünden hareketle örneklem için “evreni temsil etmek üzere çeşitli tekniklerle evren elemanlarından seçilen ve üzerinde inceleme yapılan gruptur ” der. Örneklem iyi seçilmiş, ise araştırma sonuçları temelde o evrene de genellenebilecektir (Özen ve Gül, 2007:397). Buna göre çalışma evrenine bağlı “Ölümsüz Ece” adlı romanda geçen söz varlığı unsurları ve Türkçe öğretimine katkısı örneklem olarak seçilmiştir.

3.3. Bilgi Toplama Kaynakları ve Bilgilerin Analizi

Gülten Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” adlı romanının 37. baskısı temin edilerek çalışmaya başlanmış, bu romandaki söz varlığı unsurları ile sıklıklarının belirlenmesi noktasında eser öncelikli olarak bilgisayar ortamına aktarılmış, belirlenen bölümler ışığında tek tek incelenerek, yazarın kullanmış olduğu kelimelerin söz varlığı ve söz varlığının Türkçe öğretimine katkısı analiz edilmeye çalışılmıştır. Belirlenen kodlar altında kelime grupları verilmiştir. Söz varlığı ekseninde; atasözleri, deyimler, özdeyişler, kalıp sözler, argo sözler, terimler, yöresel sözcükler, yabancı kelimeler, ikilemeler ile söz varlığı unsurları incelenmiş; romanda geçen isimler sınıflandırılmıştır. Bunlar;

1. Duyguları Bildiren İsimler,
2. Meslek ve Meşguliyet Bildiren İsimler,
3. Akrabalık İsimleri,
4. Soyut İsimler,
5. Renk İsimleri,
6. Yiyecek ve İçecek İsimleri,

7. Giyim Kuşam İsimleri,
8. Bitki İsimleri
9. Oyun Oyuncak İsimleri
10. Hayvan İsimleri
11. Hastalık, Rahatsızlık Bildiren İsimler
12. Özel İsimler
 - Kişi İsimleri
 - Kıta, Yarım ada, Bölge, Ülke ve Şehir İsimleri
 - Diğer Özel İsimler,
13. Hammadde, Maden, Mücevher, Para İsimleri
14. Lakap İsimleri
15. Organ İsimleri
16. Mekân İsimleri
17. Araç İsimleri
18. Dil, Eser İsimleri,
19. Topluluk, Mensubiyet İsimleri
20. Eşya İsimleri
21. Eğitim Öğretim İle İlgili İsimler olmak üzere araştırılmış, bulgular bu temalar altında kodlanmıştır. Bu araştırma yapılırken nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” uygulanmıştır.

Yapılan incelemeler neticesinde Dayıoğlu'nun 10 yaş ve üzeri için belirlenen hedef kitlesine yönelik çocuk edebiyatı kapsamında fantastik roman türünde değerlendirebileceğimiz eserin, çocukların temel dil becerilerine (okuma-yazma-dinleme-konuşma) ve kelime dağarcıklarına önemli katkılar sağlayabileceğini düşünüyoruz. Çocukların hayal dünyasını geliştirme ve dünyaya farklı açılardan bakabilme yetilerinin yanında, değer kazanımı ile kendisi ve çevresiyle daha olumlu ilişkiler kurabilme noktasında da bu romanın çocuklara önemli katkılar sağlayabileceği görüşündeyiz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Gülten Dayıoğlu

4.1.1. Gülten Dayıoğlu'nun Hayatı

Gülten Dayıoğlu için Oğuz Ünalrıış, şu bilgileri verir: “15 Mayıs 1935 yılında Kütahya'nın Emet ilçesinde dünyaya gelir. İlköğrenimini Kütahya 30 Ağustos İlkokulu'nda okur. 1956'da İstanbul Atatürk Kız Lisesini bitirir. Bir süre İstanbul Üniversitesinin Hukuk Fakültesine devam eder, sonra dışarıdan sınavlara girerek, Çapa Öğretmen Okulu'nu (1962) bitirir. Ancak on beş yıllık öğretmenlik hizmetinden sonra 1977 yılında görevinden istifa ederek öğretmenlik mesleğinden ayrılır” (Ünalrıış, 2005:179).

4.1.2. Gülten Dayıoğlu'nun Edebî Kişiliği

İhsan Işık, Dayıoğlu için; “Edebiyat hayatına 1963 yılında çocuklar için yazdığı ilk kitabı “Bahçıvan'ın Oğlu” ile başlar. İlk hikâyesi 1950'de Afyonkarahisar Gazetesinde çıkmıştır. Birçok kitabı yurt dışında yayınlanan yazarın bazı kitapları Türkçeye uyarlanmıştır. Yurtiçinde ve yurtdışında eğitim, çocuk edebiyatı konulu çok sayıda toplantıya katılıp bildiriler sunmuştur. Kadın dergisi, Cumhuriyet (1965-1967) ve Milliyet (1967) gazeteleri ile çeşitli dergilerde eğitim ağırlıklı yazıları yayımlanır. “Döl” adlı ilk kitabı ile 1964-65 Yunus Nadi Öykü Ödülünde ikincilik kazanmıştır (Işık, 2006:994-995). Yazarın yoğun bir ödöl geçmişi vardır.

Hikmet Altınkaynak; “1977 yılından başlayarak yoğun bir biçimde yazmayı sürdüren yazar romanları, öyküleri, radyo televizyon oyunları yanında, yurtdışındaki işçi çocuklarının eğitim ve öğretim sorunları ile de ilgilenmiştir. Yazarın ülkemizdeki ilköğretim düzenini irdeleyen araştırmalarını zaman zaman yazarlık yaptığı dönemlere taşıdığını söyleyebiliriz” (Altınkaynak, 2007:190).

Birkan Kargı'nın belirttiği üzere; “Tuna'dan Uçan Kuş” adlı kitabında tarihsel bir arka plana yerleştirdiği hikâyesinde yazar, insanın trajik durumları ön planda olarak geçmişten daha çok şimdinin algılanışını kolaylaştırmaya çalışır; insan olmayı aidiyet, kimlik bunalımı, hasret gibi vurgular üzerinde verir ” (Kargı, 2014: 92-98).

“Geride Kalanlar kitabında Dayıoğlu, Almanya'ya giden işçilerin geride bıraktıklarına eğilmektedir. Dayıoğlu ağırlıklı olarak kadınlardan seçtiği öykü

kişilerinin yaşamlarını, cinsel bunalımlarını ve geleneklerin baskısı altındaki pırsırlıklarını ortaya koyar. Geleneklerin elinde tutsak olan, birer araç durumuna gelen kadınlarımızın yazgısını, yaşamını, acı gerçeklerini buluruz bu öykülerde” (Uyguner, 1975:466-467).

“Sevginin açamayacağı bir kapı yoktur. Dayıoğlu üzerinde durduğu bütün meselelere sevgi açısından yaklaşır. Sevginin yüceltiği bir dünya görüşüne sahiptir. Eserlerinin değişmeyen nihai yüksek değerinin yine sevgi oluşturur. Sevginin kendini pek fazla hissettirmediği bir dünyada insanlara sevme çağrısında bulunur” (S.Çılgın, 2005: 35-46).

Yazarın hem öğretmenlik mesleğinden edindiği tecrübe, anneliği, kadınlığı, ilgileri, hayata bakışını şekillendiren dolayısı ile kitaplarının alt yapısını hazırlayan unsurlar olacaktır.

Gülten Dayıoğlu, onur yazarı olarak katıldığı konuşmasında çocuklar ve gençler için yazdığı tüm eserleri kaleme alırken hem hata yapmamak hem de yeni kuşak okurların gerisinde kalmamak için devamlı kendini geliştirme endişesi taşıdığını, çağı yakalamaya çalışırken farklı konular ve alanlar üzerinde yaptığı araştırmalarla eserleri için yeni yollar belirlediğini, bu yolda ilerlerken “sevgi”den güç aldığını söyler. Eserlerini yaratma sürecinde her defasında bir sınavdan geçmişçesine heyecanlandığını, eserlerini titizlikle kaleme aldığını duyurur bizlere. Yazar kendi görüşlerini okura dayatmak yerine evrensel değerleri aktarmayı amaç edinmelidir kendine. Aynı sempozyumda, kitaplar hakkındaki görüşlerini açıkladığı ifadelerde yazın ilkelerini bulduğumuzu düşündüğümüz için paylaşmayı uygun gördük. “Çocuk kitapları okur için bir anne konumundadır. Özenle yazılan kitaplar okurun anadiline egemen olmasını sağlar ki mutlu ve başarılı olmanın yolu buradan geçer. Özenle yazılan kitaplar, çocuk ve gençlerin, zihinsel ve tinsel gelişimlerini sağlayan etkin besinlerdir. Çocuklar için besin seçerken ne denli titizlik gösteriyorsak onlar için yazarken de o denli titiz olmak zorundayız. Kitaplar çocuk ve gençler için, yaşam boyunca yararlanılacak, güvenli yol haritalarıdır. Kitaplar, çocuk ve gençler için yaşamla ilgili araştırma, deney ve gözlem yapabilecekleri, gizemli laboratuvarlardır. Kitapların insan tanıma yetisini geliştirmeye aracılık ettiğini söylerken çocuk ve genç okurun, insan tiplerini bu sayede iyi anlamasını sağladığını vurgular. Kitapların çocuğun arkadaşı ve dert ortağı olduğunu söyleyen yazar, çocuğun yaşadığı sorunlarda, hissettiği yalnızlıkta, acıda tek olmadığını hissettirdiğini bu duygunun ise çocuğu dirençli kıldığını söyler. Sorun ve çözümlerle

örülmüş kurgular ise okurda sorun saptama ve çözme bilincine katkı sağlar. Hayal kurma yetisini bileyen kitaplar, üreti ve yaratının mayasıdır çünkü. Dünyayı daha geniş bir pencereden görme imkânı yakalayan çocuk ve genç, kendisine yeni hedefler belirlerken çitasını yükselten çocuk sıradanlığın ötelere zorlar” (Sever, 2007: 15-18).

“Gülten Dayıoğlu, başta Başbakanlık ve TRT olmak üzere birçok kurum, vakıf, dernek, gazete, dergi ve sivil toplum kuruluşları tarafından ödüllendirilmiştir” (Dayıoğlu, 2015:4-5).

4.1.3. Gülten Dayıoğlu’nun Eserleri

Bu başlık altında verilen eserler Gülten Dayıoğlu’nun resmî web adresinden 07 Ocak 2018 tarihinde alınmıştır. (<http://www.gultendayioğlu.com/eserleri/>)

Öykü Kitapları (6-9 yaş)	
Ece İle Yüce Duvardaki Gölgeler	Ece İle Yüce Ablalar Yaramazlık Yapar mı?
Yüce Kim Biliyor musunuz?	Ece İle Yüce Ece Yazar Olmak İstiyor
Ece ile Yüce Kıskanç Bebekler	Ece İle Yüce Annem Beni Seviyor mu?
Ece ile Yüce Ah Şu Televizyon	Ece İle Yüce Ece’den Mektup Geldi
Ece İle Yüce Ece Kümese Girip Bitlendi	Ece İle Yüce Ece’nin Turist arkadaşları
Ece ile Yüce Minik Fide Çiçek Açtı	Ece İle Yüce Ece Okula Başladı
Ece İle Yüce Çok Gülünç Bir Şey Oldu	Ece İle Yüce Ece Yüce İle Nasıl Başedecek?
Ece İle Yüce Ece’nin Çorapları Çok Gülünç	Öyle Eğleniyorum ki
Ece İle Yüce Yüce Nasıl Kanatlandı?	Leylek Karda Kaldı
Ece İle Yüce Ay Dede Kime Gülümsüyor?	Ece İle Yüce Ece’nin Kardeşi Doğdu
A Takımı Doğuyor	A Takımı İz Sürmeyi Öğreniyor
A Takımı Cılızım’ın Başı Dertte	Ece İle Yüce Anneler Çocuklarını Çok Sever
Ece İle Yüce Ece Abla Oluyor	

7-9 Yaş Çocuk Kitapları (Gelincik Dizisi)	
Kırmızı Bisiklet	Sıcak Ekmek
Azat Kuşu	Damdaki Korkuluklar
Uçan Motor	Kumluktaki Yavru Martı
Deli Bey	Bahçıvanın Oğlu
Neşeli Boyacı	Uçurtma
Küskün Ayıcık	Yalan Üç Ayaklıdır
Cambaz Parası	Yaşanmış Hayvan Öyküleri 1
Şenlik Günü	Yaşanmış Hayvan Öyküleri 2
Kır Gezisi	Yaşanmış Hayvan Öyküleri 3

Çocuk Romanları (9-12 yaş)	
Fadiş	Parpat Dağının Esrarı
Dört Kardeşiler	Midas Kartalı'nın Gözleri
Suna'nın Serçeleri	Tuna'dan Uçan Kuş
Yurdumu Özledim	Gökyüzündeki Mor Bulutlar
Ben Büyüyünce	Ganga
Akıllı Pireler	Dünya Çocukların Olsa
Işın Çağı Çocukları	Ak Güvercin İle Yeşilsalkım'ın Aşkı
Ölümsüz Ece	Gizemli Güvercin

Gezi Kitapları	
Kaf Dağının Ardına Yolculuk	Meksika'ya Yoculuk
Okyanuslar Ötesine Yolculuk	Tüm Zamanları Gözdesi Hidistan'a ve Nepal'e Yoculuk
Bambaşka Bir Ülke Amerika'ya Yolculuk	Güney Pasifik Adalarına Yolculuk
Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk	Gizemli Buzullar Kıtası Antartika ve Patangonya'ya Yolculuk
Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk	Mısır'a Yolculuk
Kenya'ya Yolculuk	

Yetişkin ve Geçlere Yönelik Eserler	
Döl	Alacakaranlık Kuşları
Geride Kalanlar	Yada'nın Gizil Gücü
Geriye Dönerler	Mo'nun Gizemi 2 Otran
Yeşil Kiraz	Yoksa Sen misin?
Yeşil Kiraz 2	Mo'nun Gizemi 3 İkizler
Sekizinci Renk	Yaşadıklarım ve Düşlediklerim
Mo'nun Gizemi	Kayıplara Karışmak
Kıyamet Çiçekleri	

Yurt Dışında Yayımlanan Eserleri	
Küskün Ayıcık	Geriye Dönerler
Mo'nun Gizemi 2 Otran	Fadiş
Geride Kalanlar	Leylek Karda Kaldı
Sık Dişini	Dünya Çocukların Olsa
Ebem Kuşağı	Yurdumu Özledim
Yılan Nine	Ben Büyüyünce

Anı –Deneme

Fadiş'in Doğumu'nun 30. Yılı Sempozyumu

Roman Kahramanı Fadiş'in Doğumunun 30.yılında Çağdaş Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı yazarı Gülten Dayıoğlu ve Yazını Ulusal Sempozyumu

Cumhuriyet Dönemi Çocuk ve Gençlik Öyküleri Seçkisi 1 (Editör, Gülten Dayıoğlu)

Cumhuriyet Dönemi Çocuk ve Gençlik Öyküleri Seçkisi 2 (Editör, Gülten Dayıoğlu)

4.2. Ölümsüz Ece

4.2.1. Ölümsüz Ece Romanının Özeti

Gülten Dayıoğlu'nun *Ölümsüz Ece* adlı romanı bir gezgin topluluğunun Anadolu'da çıktığı gezi ile başlar. Geziye başkanlık eden Bayan Kazıbilimci topluluğa Romalılardan kalma bir ören yerini gezdirecektir. Bir çeşme başında dinlenmeye çekildiklerinde kuzularını otlatmaya gelen 13-14 yaşlarında bir kız çocuğu görürler. Yöreye ait bilgi toplayabileceğini düşünen Kazıbilimci romanımızın başkahramanı Ece ile tanışır. Sohbet sırasında Ece'nin yaşamış olduğu sarsıntı / titremenin hastalıktan olmadığını; aslında üç bin yıl önce ruhu biliciler tarafından ölümsüzleştirilerek dünyanın farklı coğrafyalarında farklı bedenlere girerek varlığını sürdürdüğü, yaşam serüvenini babasına anlatması için kral babasını bulması gerektiğini söylemesi üzerine Kazıbilimci hem şüphe duyar hem de merakına yenik düşer. Babası onu bu titreme yüzünden birçok doktora götürmüş, sonuç alamadıkları için hocaya okutmak, ağaca bağlamak, kamçılarla çarpmak gibi birçok bilimsellik ve insanlık dışı uygulamalara maruz bırakmış, en sonunda hem köylülerin hem de çocukların "cinlere karışmış kaçık" olarak nitelendirdikleri kızını dağlarda çobanlık yapmaya göndermiştir.

Kızın davranışlarındaki uyum ve incelikten, bakışlarından ve sözlerinden etkilenen Kazıbilimci'nin aklı ülkesine dönerken kızın bir kaçık mı? Yoksa ruhu üç bin yıl öncesinde ölümsüz kılınmış gerçek bir prenses mi? olduğu yönünde sorularla meşguldür. Aradan geçen zaman sonrasında bir gün kendisine bir zarf gelir. Bu zarf arkadaşları ile yapmış oldukları gezi fotoğraflarının bir gazeteci arkadaşından teşekkür iletileriyle kendisine gönderilmiştir. Fotoğraflar arasında Ece'yi de görünce aklına Ece'nin söyledikleri gelir. Ruhun ölümsüzlüğünden bahseden satırlar...

Bayan Kazıbilimci'nin Anadolu buluntuları arasında ilginç bir kadın başı yontusu bulduğunu hatırlar. On beş yaşlarında bir genç kız görünümündeki bu baş taç ve gerdanlıktan oluşur. Taç da çeşitli ırlardan baş başa, el ele vermiş kadın ve erkekler gülümsemektedir.

Yaptığı çalışmalarda anıtlarda geçen “Ölümsüz Kız” sözcükleri tabletler, güzel kadın başı yontusu Ece’nin fotoğrafı ve kendisine ettiği sözlerin de etkisiyle düşünceleri (yontu ve Çoban Ece’nin) aynı kişiler olup olmadığına doğru evrilir.

Ece’nin ruhunun beden değiştirerek üç bin yıldır varlığını sürdürmesi varsayımı onun bilimsellik arka planına uymasa da durumu arkadaşlarına ya da meslektaşlarına açıklamayacak, olayı kendisi araştırmaya başlayacaktır. Anadolu’da tanıdığı bir gazeteci arkadaşına Çoban Ece’nin bilgilerini verir ve onun hakkında bilgi edinmesini rica eder. Gelen mektup ilginçtir. Kızın hastalığı giderek artmış anne babası onu kentteki akıl hastanesine götürmüşlerdir. Kız ile görüşen gazeteci Ece’nin ses bandını Kazıbilimci’ye gönderir. Bu konuşmada; Ece’nin üç bin yaşında gerçek bir prenses olduğu babası Kral Gudin’in isteği ile ülkesinin bilicileri tarafından ruhunun üç bin yıl süreyle ölümsüzleştirildiği, bu süre dolmadan önce babasının gömütünü bulmak, babasının ruhuyla buluşmak, üç bin yıllık yaşamını ona anlatmak gerektiğini söylemekte; Tales, Anaksagoras, Demokrit, Sokrat, Heredot, Diyojen, Büyük İskender, Arşimet’i; Eski Mısır, Yunanistan, Roma, Pompeyi’deki hayatlarını Asya’da Türk boyları Amerika’da Mayalar ülkesinde geçen hayatını anlatmak zorunda olduğunu Dede Korkut, İbni Sina, Nasrettin Hoca, Kristof Kolomb, Edison; pusula, barut, telefon, telgraf, uçak, denizaltı, atom ve nötron bombaları ile insanların yıllardır birbirleriyle giriştikleri kanlı savaşlarla insanlık adına medeniyet uğruna yapılan çalışma ve buluşları anlatması gerektiğini söylemekte ve yardım istemektedir. Kazıbilimci aldığı haber sonrası hastaneye gider, kız ve doktorla konuşarak Ece’yi evlat edinir.

Roman on bir bölümden oluşmakta olup Bayan Kazıbilimci özel ad gibi kullanılmıştır. Kızın son girdiği bedende ne anne babasının ismi, ne de yaşadığı yerin ismine dair bir bilgi bulunmamakta, Anadolu’da bir köy olarak geçmektedir. Kazıbilimci’nin farklı bir ülkeden olduğu belirtilse de neresi olduğu, gazeteci arkadaşının ismi gibi bilgilerle, Kazıbilimci’nin, ne de diğer roman kişilerinin (Ece hariç ki on üç on dört yaşlarında, zarif hareketleri olan başında yazması, örgülü kumral saçları ile beyaz tenli, etkili bakışlı bir çoban olduğunu bildiğimiz) fiziksel özelliklerine ait betimsel bilgiler yer almamaktadır. Zaman dilimi geçmiş zaman ve olayın anlatıldığı “şimdiki zaman”dır. Dil ve anlatım özelliklerine baktığımızda ise; yazarın zaman dilimi olarak üç bin öncesini vurgulaması ve Türkçe hassasiyeti beraberinde eski kelimeler dikkati çeker. Ayrıca bir kazı çalışması anlatıldığında kelime seçimi bu doğrultuda olacak palanga, kaldırkaç, takoz, keski... gibi kelimelerin okuyucuya kazandırılmasının

hedeflenmesi gibi amaçların güdülmüş olduğu görülür ki bu eserin değerlendirilmesinde yabancı kelimeler ve terimler olarak karşımıza çıkar.

1. bölüm Ece ve Kazıbilimci'nin tanışması Ece'nin hayatına ait bilgiler Kazıbilimci'nin kim olduğu, Ece'nin aslında kim olduğu sorularıyla aklımızda bıraktığı fantastik romana işaret eden cümleler ile devam eder. Ece'nin Kazıbilimci tarafından evlat edinilmesiyle son bulur.

2. bölüm üç bin yıl öncesine götürür bizi. Ece'nin ruhunun neden ve nasıl ölümsüz kılındığının açıklaması yapılır. Kral Gudin'in ülkesi ve yönetim anlayışı hakkında bilgiler ile ilerler. Kazıbilimci Ece'yi dinledikten sonra ona inandığını ve yardım edeceğini söyler. Gazeteci dostunu arayarak olayı dünyaya duyurmasını ister. Haberci ve gazetecilerin haberi paylaşması ile Anadolu'da yapılacak kazı için seçkin bir kazı kurulu oluşturulur. Tüm dünyaya yapılan naklen yayınlarla halkın ve bilim dünyanın merkezine "Ölümsüz Ece" olayı oturur. Ece, Kazıbilimciyle olan tanışma hikâyesini ve aslında kim olduğunu açıklar, dil bilimciler, tarihçiler ve bilim adamlarının sorularını o dönem dili ile yanıtlaması gerçekliğinin kanıtıdır aslında. Tüm ilgiyi üzerine toplayan Ece babasının gömütünü bulmak için belirlenen zamana yaklaştığını isteğinin babasına kavuşmak ve ona verdiği sözle birlikte yaşadıklarını insanlığın geçirdiği evreleri ve başardığı gizleri anlatarak yüzyıllardır yeniden yeniden farklı bedenlerde ve yerlerde dünyanın gelişine "dur" diyerek ruhunu artık huzura kavuşturmak istediğini söyler.

3. bölüm kazı için atılan adımları, Ece'nin yontusunun bulunmasıyla daha önce bulunan kadın başı yontusunun aslında bir bütünün parçaları ve Ece'ye ait olduklarının anlaşılması ve Ece'nin babasının gömütünü bulması ile son bulur.

4. bölüm ve 11. bölüm sonuna kadar ise Ece'nin farklı dünyalarda dünyaya gelişi ve ölümleri, kimi yerde babasının arkadaşı olan bilgin ve filozoflarla kimi yerde çocukların annesi olarak evlatlarının yaşadığı savaşları, kimi yerde çocukluk arkadaşı olan tarihçi (Herodot) gibi isimlerle; Mısır'ı, Persiya'yı, Yunanistan'ı, Türk boylarını, Libya, Pers, Mayalar ile bu dönem inanç, ritüel, gelenek ve göreneklerle Nasrettin Hoca, Dede Korkut Masalları, Türk destan ve kahramanlarına ait bilgiler yuğ törenleri, Türklere ait simgeler ve yaşam özellikleri, inançlar ile insanlığa ışık olmuş buluşlar aşılar, atom, nötron bombası, denizaltılar, uçaklar, baskı makineleri ile tören ve inançlara ait açıklamalar (kan içme törenleri, sünnet törenleri...); zaman zaman Ece'nin ruhsal durumunun (babasının ruhuyla konuşurken yaşadığı heyecan) araya girilerek

verilmesiyle bilgi bazlı olmadan yaşanılanlara tanık olan Ece'nin ağzından dili geçmiş zamanda anlatıldığı görülür. Babası ile konuşmalarında sık sık hitap sözleri karşımıza çıkar.(Sevgili babam [s.89, 196...], sevgili babam Kral Gudin [s.90,104...])

Bu anlatım sırasında Ece'nin basın yoluyla halka verdiği mesajlarda bulunmaktadır. Örneğin; insanlık insanlar birbirini sevdiği sürece var olacaktır. Ya da Sokrat'ın “Kimse bile bile kötü değildir. Her kötülük bilgi sanılan bilgisizlikten kaynaklanır.” (s.141) cümlelerinde olduğu gibi.

İnsanlığın medeniyet açısından ilerlemesine karşın insanlıktan sınıfta kaldığı, açgözlülük, sevgisizlik ve nefret ile katılaştıran insanların bir taraftan savaşları bir taraftan bilmediğini merak ile araştırmaya yönelen insanoğlunun bilimi hem insanları hem de insanların yaptıklarını yok etmek aynı zamanda insanlığa ışık olmak gibi alanlarda kullandığına yönelik düşünsel ve davranışsal çelişkilerine dikkat çekilmiştir. Eserin son sayfalarında ise; ruhunu ölümsüzleştirmek için verdiği karardan pişman olmadığını söyleyen tüm olumlu, olumsuz gelişmeler doğrultusunda insan olmakla övünen Ece'nin insan nice uygarlaşırsa uygarlaşsın varlığına insancıl değerleri egemen kılmadıkça erince kavuşamayacak... insan bir gün her şeyden önce (insan) olduğunun bilincine varacak... buna yürekten inanıyorum sözleriyle insana ve insanlığa olan inancının umudu ile son bulacaktır.

4.3. Çocuk Edebiyatı

Tezimizin incelemesini oluşturan Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” romanı 10 yaş ve üzeri işareti ile 5. sınıf ve üzerini işaret ediyor. Bu yaş özelliği de bizi çocuk edebiyatı kavramına taşıyor.

Peki çocuk edebiyatı nedir? Hangi yüzyıllar bu edebiyatın ortaya çıktığı yılları işaret eder? Dünyada ve Türk edebiyatında çocuk edebiyatının yeri nedir? Çocuk edebiyatı ürünleri hangi nitelikleri taşımalıdır?

Ferhan Oğuzkan çocuk edebiyatı için 2-14 yaşları arasını kapsayan, çocukluk çağında bulunan kimselerin, hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı tüm eserleri içeren bir profil çizer. “Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat özellikleri taşıyan yapıtlara verilen addır” açıklamasını yapar (Oğuzkan, 2010:3).

Genel hatları ile çocukların gelişim özellikleri, yaş grupları dikkate alınarak hazırlanan, konu, içerik, verilen mesajların üzerinde hassasiyetle durulduğu, görsellik

ile zenginleştirerek, çocuğun yaşına göre uygun yazı karakteri, punto, sayfa düzeni, renk, kapak tasarımı gibi dış kalıp olarak da çocuğa uygunluğunun gözetildiği, Türkçenin dilbilgisi kurallarına uygun, eğlendirmeyi, güldürürken de öğretmeyi, çocuğun hayal dünyasına katkı sağlamayı amaçlayan yazılar çocuk edebiyatı alanına giren eserlerdir. Bunlar çocuk şiirleri, masallar, hikâyeler, romanlar gibi farklı tür ve biçimlerde karşılık bulabilir.

Çocuk edebiyatı Sedat Sever'in tanımlamasıyla "Çocuğun gereksinimlerine yanıt veren, onun dil gelişimlerine ve anlama seviyelerine uygun, çocuklara hayatın içinden örneklerle insan gerçekliğini sanatsal özellikleri kullanarak; görsel ve dilsel mesajlarla sunan, çocukların düşünce ve hayal dünyalarında etkilenimler uyandıran eserlerin adıdır. Özce çocuk edebiyatının genel amacı; çocuklara duyma ve düşünme sorumluluğu kazandırarak, onların duyarlılığına katkıda bulunmak, beğeni düzeylerini yükseltmek, düşün dünyalarını varsıllaştırmaktır" (Sever, 2013: 41-45).

O hâlde çocuk kitapları hangi nitelikleri taşımalıdır?

Bu konuda Sever, çocuk kitaplarının taşınması gereken nitelikleri şu başlıklar halinde özetlemiştir: a) Çocuğun samimiyeti ile yazarın doğallığı örtüşmeli, b) Yazar anlattığı olayda çocukla arkadaşlık, dostluk kurabilmeli, c) Yazar, çocuklara ağır ya da anlamsız gelecek sorumluluklar yüklememeli, ç) Çocuğun kavramsal gelişimine katkı sağlayacak bir anlatım ile Türkçenin anlatım olanakları ve kuralları çocuğa sezdirilmeli, d) Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeylerine uygun olmalı; estetik özellikleri ile de çocuğun görsel algılama düzeylerini geliştirici bir rol üstlenmeli, e) Kitaplar dilsel ve görsel özellikleri ile çocuğun hem sanat hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemeli, f) Kitaplar çocuğun anlam dünyasını beslemeli, çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturup çocuğun kendini özgürce gerçekleştirebilmesine müsaade etmeli, g) Yazarın vermek istediği mesaj çocuğun anlam-yaşam gerçekliğinden bağımsız olmamalı, ğ) Kitaplar çocuğu okumaya isteklendirecek bir dizayn ile kurgulanmalı, çocuk kendisi için verilen önemi daha ilk bakışta anlayabilmeli, "benim için oluşturulmuş bir kitap" algısına bürünebilmelidir (Sever, 2013:88).

Çocukların yaşadıkları topluma özgü unsurları çocuk edebiyatı aracılığıyla öğrenmeleri, mensubu oldukları kültürel yapıyı tanımalarında, içselleştirmelerinde ve kimlik yapılanmasını tamamlamalarında önemli bir yer tuttuğunu söyleyen Beyhan

Kanter, bu eserlerin çocukta ahlaki duyarlılık, duygusal, ruhsal gelişimlerine katkı sağlayarak içinde yaşanılan toplum geleneklerinden tutun da birçok kültürel kaynaktan beslendiğini bu hâliyle de çocuğun kimliğinin oluşmasında da etkin rol üstlendiğine vurgu yapar (Kanter, 2014:571).

Kanter'in söyleminden hareketle; çocuk edebiyatı öğretiminde incelenen kitapların konusu çocuğun ilgisi, gereksinim özellikleri, kazanması amaçlanan değer, tutum; aşılacak istenen mesaj gibi özelliklere dikkat edilmesi gerektiği aksi takdirde çocuğun gelişim özellikleri dikkate alındığında yazılı olarak verilmesi hedeflenen duygu, düşünce ya da fikrin olumsuz yönde çocuk tarafından algılanması ve onu kimlik gelişimi için olumsuz katkılar sunabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Daha özel bir sınıflama yapılarak isimlendirilen “çocuk edebiyatı”nın Batı’da ve Türkiye’de gelişimine baktığımızda, çocuklara uyumaları için söylenen ninni ve masal hikâyelerin bu türün gelişimine öncülük ettiğini söyleyebiliriz.

Tacettin Şimşek Tanzimat Dönemini edebiyatımız için bir kırılma noktası sayarak Türkiye’de ortaya çıkan ilk çocuk kitaplarının Şinasi, Recaizade Ekrem ve Ahmet Mithat tarafından Fransızcadan çevrilen kısa şiir ve hayvan hikâyelerinde kendisine yer bulduğunu söyler ki Batıdan yapılan çeviriler bu tür içinde devam etmiştir (örneğin J.J. Rousseau-Emile) (Şimşek, 2014: 15-58).

Tanzimattan önce çocuklar için yazılmış eserlerimiz yok muydu? sorusuna yanıtımız ise bizi Divan edebiyatına 17. ve 18. yy’larda yazılan öğüt formunda iki esere götürüyor ki birisi Nabi’nin oğlu için kaleme aldığı “Hayriye” mesnevisi, diğeri Sümbülzade Vehbi’nin oğluna yazdığı “Lütfiye” dir. Fakat bu eserler modern anlamda çocuk edebiyatı alanına girmeyecektir (Şimşek, 2014:15-58).

Çocuk yazını için 1978 yılının verimli bir yıl olduğuna dikkat çeken Kemal Ateş, bu durumun 1979’un “Uluslararası Çocuk Yılı” olmasının da etkisi olduğu kanaatindedir. O, çocuk romanlarının edebiyatımızdaki örnekleri için Cumhuriyet dönemini işaret eder ki bu görüşü savunmasına temel olarak çocuk psikolojisi ve pedagojisine doğru nitelikli bir evrilme olmasına bağlar, “dil” olarak yazarların sadeleşme, yalın bir anlatıma yönelmelerinin yazına yansımalarının vücut bulmuş hâli olarak gösterir (Ateş, 1998:5-12).

Peki çocuklarımızın gözünde kitaplar ne kadar değerlidir? Kitap okumaya yeterli zaman ayrılıyor mu?

Teknolojinin ilerlediği, televizyon, internet, cep telefonu, bilgisayarla geçirilen zaman her geçen gün artarak devam ettiği günümüzde sosyal hayatta insan ilişkilerinin her geçen gün zayıfladığı günümüzde insanlık, paylaşma, yardımlaşma, komşuluk ilişkileri, arkadaşlıklar, manevi değerler... vs gibi kavramların içleri boşalmakta yapılan araştırmalarda hızlı tüketim toplumu olduğumuz görülmektedir. Teknolojinin sanal ortamı bünyesinde bizlere sunduğu kolaylıklar çocuklarımızda kendisine doğru çekmiş bir anlamda bir anlamda bilgiye erişim kısa sürede aranılan bilgiye ulaşma, zaman tasarrufu... vs konularda bilgiye erişim noktasında destek sunsa da, kitap alışkanlığının kütüphane kullanımının azalan bir seyir izlediği görülmektedir. Sanal alana yüklenen kitapların, sanal kitap okuma sitelerinin varlığı bu durumun başlıca nedeni olsa gerek. Günümüzde neredeyse insanların yerini robotların aldığı düşünüldüğünde yapay zekâ üzerinde yapılan çalışmalar, insanların işlerini kolaylaştırmak üzere tasarlanan robotlar hatta insansız araçlar ve diğerleri ile dünya genelinde bu durum yadırganmıyor olsa gerek. Ne büyük tesadüf ki roman kahramanımız Ece'nin teknolojiye vurgu yaparak bir çok değerlerin en başta da insanlığın yok olduğunu savunduğu kitabımızın satırları ile bağdaşım kurarak sanal dünya kitapların ruhunu aldı gözüyle bakmaktayız.

Dayıoğlu'nun çocuk kitaplarının taşıdığı niteliklere eğilen Hatice Fırat; eğitsellik noktasında sorumluluk bilinciyle hareket edilmesi gerektiğini hatırlatır. Toplumun ileriye taşımayan, önyargı yahut diktelerden uzak durulmalıdır. Verilen mesajlar, çocuğun çok yönlü gelişimi dikkate alınarak verilmelidir. Ayrıca birbirine üstünlük kurma mücadelesi yerine “sevgi”yi önemseyen ve merkezine yerleştiren insanın birçok problemin üstesinden bu duygu ile geleceği, hatta insanlığın yok oluşunun sevgi ile önüne geçilebileceği; çocuğu umutsuzluğa taşıyacak iletiler yerine geleceğe ve güzel günlere olan umudun ancak sevgi ile mümkün kılınabileceğinin altı çizilir. (Fırat, 2008: 91-93).

Gelişen teknoloji ile birlikte okumanın kitle iletişim araçlarından televizyona kıyasla daha geride kaldığını söyleyen Mustafa R. Şirin aynı zamanda okullarda verilen Türkçe ve edebiyat dersleri için çocuk ve gençlere verilen eğitimin yeterli olmadığı görüşünü de paylaşır. Bu eleştirisini ise Milli Eğitim tarafından okullarda okutulması zorunlu kılınan 100 temel eser üzerinden yapar (Şirin, 2006: 95-98).

4.4. Ölümsüz Ece Romanının Türkçe Öğretimine Katkısı

Gülten Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” romanının Türkçe öğretimine katkısını incelediğimiz bu başlık altında 2017-2018 dönemi için (en son öğretim programı olması) Türkçe öğretimi noktasında sözvarlığı olarak sınırlandırmasını yaptığımız alan içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çocuklarda kazandırılması hedeflenen Türkçe öğretim programında yer alan kök değerler; dostluk, sabır, adalet, dürüstlük, öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, vatanseverlik olarak belirlenmiştir. (<http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>,)

Dayıoğlu'nun incelemeye tabi tuttuğumuz “Ölümsüz Ece” romanında bahsi geçen değerlerden bazıları bulunmaktadır. Bu değerlerle yazarın kimi cümlelerde örtük, kimi cümlelerde açık olarak okura mesaj verdiğini düşünmekteyiz. Bu değerleri örneklediğini düşündüğümüz ve bazı cümleler ve değerler aşağıda yer almaktadır.

“Dostluk” kavramını uzun yıllar dünyanın çeşitli yerlerinde kazı çalışmaları yapmış Kazıbilimci'nin çevresindeki yabancılarla dostluk kuran bir kişilik içinde oluşu; “Bayan Kazıbilimci, uzun yıllar, dünyanın çeşitli yerlerinde kazılar yapmıştı. Bu sırada hep çevresindeki yabancılarla dostluk kurmayı başarmıştı. Dillerini anlamadığı yabancılarla bile dostluk kurmanın yollarını iyi bilirdi. Kimine armağanlar verir, kimini zor durumlardan kurtararak, dostluğunu kazanırdı.” (s.13), Bayan Kazıbilimci (yaşı hakkında net bir gösterge olmasa da elindeki baston ve gözündeki gözlükten, birlikte gömütleri ararken “Benim yaşlı bir kadın olduğumu unutuyorsun kızım. Biraz olsun dinlenip soluklanmadan, bir adım dahi atamam.” (s.38) (yaptığı yorumdan 70 yaş ve üstünü hatırlatsa da bize) başkahramanımız Ece (18 yaşından öce ruhu ölümsüzleştirilen, Bayan Kazıbilimci'yle tanıştığı sırada on üç-on dört yaşlarında) (s.10) ikisinin birlikte Kral Gudin'in gömütünü ararken gösterdikleri uğraşılarda dostluk, sabır, yardımseverlik ve sevgi kavramlarının örneklendirildiği görülmektedir. Kazıbilimci'nin Ece'nin durumunu öğrenmek için gazeteci arkadaşından yardım istemesi ve gazetecinin yardımı “yardımseverlik” kavramı ile ilişkilendirilebilir. “Anadolu'da yaşayan çok değerli bir gazeteci dostu vardı. O kendisine yardım edebilirdi.” (s.24), Kazıbilimci'nin Ece'ye desteğini sunarken kullandığı ifadelerde; “Anlatacağın her şeyi seve seve dinlemeye ve sana yardım etmeye hazırım.” (s.35) Ece'nin Kazıbilimci'ye minnetini ifade ederken sarf ettiği cümlelerde; “Bana yardım etmeye söz verdin. Ruhumun üç bin yıllık ölümsüzlükten senin yardımınla kurtulacağına inanıyorum.” (s.40) sözlerinde, Ece'nin Kazıbilimci'ye duyduğu güveni

ifade ettiği cümlelerde; “Ben de senin, geçmişe ve ölümsüzlüklere tutkun iyi bir can olduğuna ve bana yardım edeceğine inanıyorum.” (s.63) Ece’nin babasının ruhu ile bulunduğu sırada heyecan ve yorgunluğun etkisi ile bitap düştüğü sırada Kazıbilimci’nin desteğini sunduğu satırlarda “Bayan Kazıbilimci ellerinden tutarak onun dışarı çıkmasına yardım etti.” (s.140) “Kazıbilimciler, yöremize geldiklerinde, ailece onlara yardım ettik.” (s.179) ve buraya dâhil etmediğimiz birçok cümlede “yardımseverlik ve yardım” kavramlarının örneklendirildiği görülür.

Ece’nin son annesinin Ece’yi görmeye gittiğinde sevecenlikle kızının saçlarını okşamayı; sık sık babası ile konuşmalarında Ece’nin “sevgili babacığım” (s.12, 24, 25...) sevgili kralım (s.51, 53...) “sevgili babam, sevgili Ecemiz, sevgili kızım” (s.56...) “sevgili yavrum” (s.57...) sevgili Ece (s.56)... hitaplarında ve kralın özelliklerini betimlerken kullanılan “İyi yürekli, insancıl, barışsever, bilgin ve sanatçı dostudur. En önemli özelliği ise yüreğinin sevgi ile dolu olmasıdır.” (s.54) ifadelerinin açıkça belirttiği gibi “sevgi” kavramının örnekleri görülür. Ayrıca Makedonyalı bir tüccarla evlendiğini söylediği başka bir hayatında İskender’den bahsederken sevgi, dostluk yoluyla hükümlanlığı altındaki ulusları kendine bağlama yolunu açıklarken görürüz. “Egemenliği altına aldığı ulusları dostluk, sevgi ve akrabalık yoluyla hem kendine hem birbirlerine bağlamaya karar verdi.” (s.150)

Gudin’in insanları hiçbir ayırım gözetmeden sevmesi (s.43) Halikarnasos’ta annesinin kendisine insanları seven sayan, hoşgörölü, bağışlayıcı, tokgözölü bir insan olmasını öğütlerken sevgi timsali bir kadın olarak nitelendirmesi (s.123) kurum yöneticisinin Kazıbilimciyi sevgi ile karşılaması (s.29) Kral Gudin’i tanımlarken yüreği sevgiyle dolu nitelendirmesi (s.54) romanda geçen “sevgi” kavramına yapılan diğer vurgulardandır.

“Saygı” kavramının örneklerini ise; Ece’nin geçmişe dönük anıları sırasında Mısır’da yaşarken; “yolda bir yaşlıya rast gelince bir elimizi dizimize koyar, iki büklüm eğilerek kendisini selamlardık.” (s.107) ifadesinde, İbni Sina’ya duyulan saygı (s.188) Aristoteles’in saygın bir bilim adamı olması (s.141) Mısır’daki hayatını anlatırken hayvanlara duyulan saygıdan bahsettiği satırlarda (s.111) vb. görebiliriz.

“Dürüstlük, sorumluluk, saygı, yardımlaşma” kavramları ile ilişkilendirebileceğimiz bir diğer husus ise Ece’nin basın önüne çıktığı sırada, soruları yanıtladıktan sonra, gazeteciler arasında çıkan arbede sonrası yaşanan tatsız hadisenin

gazetecilerin birbirlerinden ve basın kanalıyla diğer insanlardan “özür” dileyerek birbirlerine bundan sonra daha saygılı ve anlayışlı olacaklarına dair yaptıkları sözleşmede görülecektir; “Öncelikle olaya neden olan kesim, ötekilerden özür diledi. Hep birlikte bir daha birbirlerini atlatmak, yalanlamak, tökezlemek gibi davranışlardan kaçınacaklarına dair ant içtiler. Kazı sırasında birbirleriyle işbirliği yapmaya, birbirleriyle yardımlaşmaya karar verdiler... bu sözleşmeden sonra yan yana, omuz omuza çalışmaya başladılar.” (s.69)

Romanda yer alan bu değerlerin tesadüfî olarak değil yazarın bilinçli bir şekilde kendi kalemiyle “okuyucuya benimsetilmeye çalışılan” kavramlar olduğunu düşünüyoruz.

Okullar kanalıyla sunulan eğitim, çocuğun sosyalleşmesinden ahlak kavramını kendi değerleri ile şekillendirmesine, sosyalleşmesinden kişiliğinin belirli bir kalıba oturmasına kadar geniş bir alanda kendisini belli eder. Mehmet Zeki Aydın ve Şebnem A. Gürler’in de belirttiği üzere “değerlerin varlığı ile amaçlanan çocukların dengeli, tutarlı kişilik sahibi olmaları, ilgi ve becerileri doğrultusunda yetiştirilmeleri için gerekli beceri, bilgi, tutum ve davranışların kazandırılması ekseninde bireyleri kendi ahlak anlayışlarına göre yetiştirmektir” (Aydın ve Gürler, 2012:1-7).

Dayıoğlu’nun “Ölümsüz Ece” adlı romanında tüm bu olumlamalara karşın hayatta olumsuzluklar da olabileceği tarihi-fantastik kurgu içerisinde örneklenmeye çalışılmıştır.

Buna sebep ise bizce, romanda değişik kültür ve gelenekleri okuyucuya tanıtmaya amacı benimseyen yazarın Ece’nin babasına insanlığın ne gibi aşamalardan geçtiğinin bilgisini vermek için üç bin yıl öncesini Ece örneği üzerinde başlangıç kabul etmesidir. Hâliyle kölelikten, gladyatör dövüşlerinden, insan kurbanı törenlerinden, insanın medeniyetler kuran, insan hayatını kolaylaştıran teknolojik aletler yapan vs. insana evrilmesi doğrultusunda kat edilen mesafeyi göstermesi açısından gerekli gördüğünü düşünüyoruz. Fakat biz burada yazarın bu konulara da yer vermesini hayattan kopuk bir çizgi izlemek istememesine, çocuğa “hayatın içinde olumlu olumsuz unsurlar var” düşüncesini kavratmak isteği doğrultusunda dâhil ettiğine inanıyoruz. Zaten çoğu zaman bu özellikler, yaşadığı dönem ve ülke, karakterin taşıdığı özellikten dolayı kendisine yer bulmuştur. Yazarın; acımasızlığı ile ün yapmış Kambiz’i nitelerken karakterine uygun kullandığı cümleler, gladyatör dövüşlerinin anlatıldığı sahneler,

mumyalama tekniği hakkında verilen bilgiler, yuğ törenini, tanrılara kurban verme törenlerinin anlatıldığı satırlar, bu hususta aklımıza ilk gelen örneklerdendir.

“Ölümsüz Ece” yaş itibari ile 10 yaş ve üzeri için önerilen bir romandır. İncelemeye çalıştığımız bu eser, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen müfredat programı kapsamında okullarda öğrenciler adına kazandırılması planlanan hangi amaçlara ve çocukların hangi gelişim düzeylerine hitap ediyor? sorularına ışık tutması bakımından incelemeye dâhil edilmiştir. Türkçe dersi için 5, 6, 7 ve 8.sınıf özelinde uygun görülen kazanımlar başlığı altında sunulan söz varlığı ifadeleri (<http://mufredat.meb.gov.tr/>) adresinden alındığı hâliyle aşağıdadır:

5.sınıf özelinde söz varlığı kazanımları;

Söz Varlığı

T.5.1.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.

T.5.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için görseller, sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.5.3.7. Kelimelerin eş anlamlılarını bulur.

T.5.3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını bulur.

T.5.3.9. Eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder.

T.5.3.10. Kökleri ve ekleri ayırt eder.

T.5.3.11. Yapım ekinin işlevlerini açıklar.

Yapım ekleri ezberletilmez, işlevleri sezdirilir. Kelime türetmenin mantığı kavratılır.

T.5.3.33. Okuduğu metindeki gerçek, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri ayırt eder.

T.5.4.7. Yazdıklarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler, ve özdeyişler kullanır.

T.5.4.12. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

6. sınıf özelinde söz varlığı kazanımları;

Söz Varlığı

T.6.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için görseller, sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.

İsim çekim ekleri (çoğul eki, hal ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur.

T.6.3.8. İsim ve sıfatların metnin anlamına olan katkısını açıklar.

T.6.3.9. İsim ve sıfat tamlamalarının metnin anlamına olan katkısını açıklar.

T.6.3.10. Edat, bağlaç ve ünlemlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.

T.6.3.11. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.

T.6.3.12. Zamirlerin metnin anlamına olan katkısını açıklar.

T.6.3.13. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.

Ama, fakat, ancak, lakin, bununla birlikte ve buna rağmen ifadeleri üzerinde durulur.

T.6.4.7. Yazdıklarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.6.4.12. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

7. sınıf özelinde söz varlığı kazanımları;

Söz Varlığı

T.7.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

T.7.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

T.7.3.5. Bağlamdan hareketle bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için görseller, sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.7.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.7.3.7. Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendirir.

Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur.

T.7.3.8. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.

Kişileştirme (teşhis), konuşurma (intak), karşıtlık (tezat) ve abartma (mübalağa) söz sanatları verilir.

T.7.3.9. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.

a) Fiil çekim ekleri (kip ve kişi ekleri) üzerinde durulur.

b) Fiillerde anlam kayması konusu üzerinde durulur.

T.7.3.10. Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.

T.7.3.11. Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.

T.7.3.12. Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.

İş (kılış), oluş ve durum fiillerinin anlam özellikleri üzerinde durulur.

T.7.3.13. Anlatım bozukluklarını tespit eder.

Anlam yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.

T.7.4.7. Yazdıklarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.7.4.9. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

8. sınıf özelinde söz varlığı kazanımları;

Söz Varlığı

T.8.2.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

T.8.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a) Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için, sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmalarını sağlar.

b) Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmasını teşvik edilir.

T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.

T.8.3.7. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.

Benzetme (teşbih), kişileştirme (teşhis), konuşurma (intak) ve karşıtlık (tezat), abartma (mübalâğa) söz sanatlarının belirlenmesi sağlanır.

T.8.3.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler.

Dil bilgisi yönünden anlatım bozuklukları üzerinde durulur.

T.8.3.9. Fiilimsilerin cümledeki işlevlerini kavrar.

Fiilimsilerin türleri fark ettirilir. Ekler ezberlettilmez.

T.8.3.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.

Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak ifadeleri üzerinde durulur.

T.8.3.11. Metindeki anlatım biçimlerini belirler.

T.8.4.7. Yazdıklarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.8.4.10. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Söz varlığı doğrultusunda kazanımlar incelendiğinde, ele aldığımız romanın müfredat kazanımlarına katkı sağlayacağı görüşünden hareketle eserin okullarda okutulabileceği ve roman metinlerinden örneklerin konuyu destekleyici uygulamalarla öğrencilere sunulabileceği çıkarımını yapabiliriz.

Türkçe dersi öğretim programının özel amaçları incelendiğinde; programın öğrencilere şu kazanımları sağlaması amaç edinilmiştir:

- Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi; konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak kullanma,
- Okuduğu, dinlediği, izlediğinden yola çıkarak söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine erişmelerinin düşünce, duygu hayal dünyalarının gelişimine katkı sağlaması,
- Duygu, düşünce ve görüşlerini, savını sözlü yahut yazılı olarak etkili ve anlaşılır bir biçimde sunabilmeleri,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme yetilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlama, eleştirel bakış açısı ile değerlendirme ve sorgulama yapma becerisinin sağlanması,
- Milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, milli duygu ve düşüncelerin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültürel ve sanatına ait eserler aracılığı ile estetik ve sanatsal değerleri fark etmeleri ve özümsemelerinin sağlanması.
(<http://mufredat.meb.gov.tr/> 23 Nisan 2018: 17.15)

Yukarıdaki kazanımlar ve özel amaçlara bakıldığında Türkçe derslerinde söz varlığının son derece önemli olduğu görülmektedir. Bu bakımdan öğrencilerin Türkçe söz varlığının gelişmesinde kitap okumaları onlara dilsel becerilerini geliştirme noktasında katkı sağlayacaktır.

Yazarın romanda kimi zaman açık kimi zaman örtük olarak Türkçe öğretimi noktasında bahsi geçen kazanımlara yer verdiğini söyleyebiliriz.

Kelimelerin kavramların dildeki karşılığı olduğunu söyleyen Leyla Karahan, milletlerin yaşam tarzlarının inançlarının kelimelerde vücut bulduğunu söyler. “Kelime dilin hammaddesidir, temelidir” (Karahana, 2011: 35-40).

Şerif Aktaş ve Osman Gündüz “Yazar düşüncesini edebi esere dönüştürürken sözcüklerden yararlanır. Bakış açısına, yazının türüne, anlatım tarzına göre sözcükleri bir seçime tabii tutar” (Aktaş ve Gündüz, 2004: 63).

Söz varlığı için; Turan Karataş bir ulusun yaşam ve kültüründen izler taşıdığını, söz varlığı varlığını o dili konuşan toplumların farklı sahalarda da düzeyini belirleyen bir ölçüt olduğunu, ayrıca o dili konuşan insanların birbirleri ile olan iletişimi ve anlatım kuvvetini de etkilediğini vurgular. Ayrıca farklı ağızlarda yaşayamaya devam eden yöresel kelimelerin de incelemeye tabii tutulduğunda, Türkçenin dil açısından zenginliğine ve bunun ekseninde Türkçenin kelime türetme ve birleştirme yöntemiyle çok çeşitli sözcük kadrosuna sahip olduğunun altını çizerek bu durumun sadece Türkçenin kelime hazinesinin zenginliği ile alakalı olmadığını, anlatma olanaklarının çok yönlülüğü ile de ilişkili olduğunu hatırlatır (Karataş, 2010:31).

Söz varlığında özellikle deyimlere, atasözlerine, mecaz anlamlara da başvuran Dayıoğlu bu yolla daha zengin bir anlatım yolu kullanmaya özen göstermiştir. Belli yerlerde kasıtlı olarak yaptığı belirsizliklerle (Ece'nin son girdiği bedende yaşadığı yerin Anadolu'da bir köy olarak ifadesi, Bayan Kazıbilimci'nin fiziksel özelliklerine dair bilgilerin olmayışı... vb.) okuyucunun merak duygusunu özendirme; çocuğun düşünme, eleştirme becerilerini geliştirme amacı gütmüştür.

Gülten Dayıoğlu da “Ölümsüz Ece” romanda farklı ağızlarda yaşayan yöresel kelimelere başvurmuştur;

doyunmak, “*Hem kendimiz bol bol doyunuyorduk, hem de hayvanlarımızı kolayca besliyorduk.*” s.186

eksiklenmek, “*Bizler de onları görünce, eksiklenerek başımızı önümüze eğdik.*” s.164

harar, “*Bir bölük obalı da bu ipliklerle çadırılık çul, kilim, giysilik kumaş, torba, harar, çuval, heybe dokurdu.*” s.184

pekleştirmek, “*Bu durumda Ece'yi izleyenlerin ilgisini pekleştiriyordu.*” s.161

alınlık, “*Ötede gördüğümüz çeşmenin alınlığı da sanırım Romalılardan kalmadır.*” s.9

... vb.) örneklerinde olduğu gibi zengin bir kelime kadrosuyla, okuyucunun yöresel kelimenin geçtiği kültürü sorgulaması bakımından, çocuğun kelime dağarcığına olumlu bir katkı sunduğu görülür. Ayrıca dilin yöresel söyleyiş farkları ve ses değişimlerini görebilmesi açısından da yöresel kelimelerin romanda kullanılmış olması önemlidir.

Ayrıca yazarın;

atölye yerine “işlik” (“Külçeyi alıp sevinçle işliğine dönmüş.”s.158)

arşiv yerine “belgelik” (“Ben de belgelikte o yontuyu temizliyordum.” s.78)

otomobil yerine “kaptıkaçtı” (“Arkadaşlarından özür dileyip kaptıkaçtıdan indi.” s.15)

arkeolog yerine “kazıbilimci” (“Topluluk içinde bir kazıbilimci bayan da bulunuyordu.” s.8) ...gibi örneklerle

“erinç” (“Ece'nin tepeden tırnağa erinç ve mutluluk kesildiğini görünce, babasının ruhuyla buluştuğunu anladı.” s.89) ...vb. kelimeleri kullanması yazarın Türkçe kelime kullanımı noktasında gösterdiği hassasiyetle ilişkilendirilebilecek örneklerdendir. Ayrıca bu noktada deyimler ve kullanımları ile ilintili olarak bazı deyimlerde yer alan sözcüklerin değiştiği, belleğini dağlamak (s.114), yüreğini dağlamak gibi, bazı durumlarda deyimi oluşturan öğelerden bir veya birkaçının başka öğelerle yer değiştirdiği başından aşağı kaynar terler boşanmak (s.26), başından aşağı kaynar su/sular dökülmek gibi, bazı durumlarda öğelerden ses kopması/ek kaybolması/ kelime kaybı gibi oluşumların göze çarptığı görülür; el birlik olmak (s.53, 174, 199), birlik olmak; eli titremek s.120, eli ayağı titremek gibi, bazı durumlarda hem ek fazlalığı hem kelime değişimi birlikte görülür. Bu durum sık rastlanan bir durum olmasa da yazarın tercihi sonucu oluşmuştur. Yazarın üslup özelliği ile ilişkilendirilebilir.

Pınar Girmen nitel araştırma yoluyla 5.sınıf Türkçe dersi için öğrenme ortamlarını Eskişehir özelinde örneklendirdiği (2006-2007 öğretim yılı) araştırmasında Türkçe dersinde gerçekleştirilen etkinliklerin öğrenme alanları üzerindeki dağılımının okuma, konuşma, dinleme, yazma ve görsel okuma-sunu yoğunluklu bir sıra takip ettiği neticesine ulaşır. Bulgular arasında Türkçe dersinden çok bilgi bazlı bir sistemle işlendiği, öğrencilerin okuma, yazma, konuşma, dinleme becerilerine dönük etkinliklerin öğrenci çalışma kitabı ve ders kitabı ile sınırlandırıldığı sonucuna ulaşmıştır. (Girmen, 2008:160-167). Bu örnek eğitimde kitapların görece olarak daha akademik, bilgi yoğunluklu bir eksende kullanılmaya çalışıldığı, yaş ve ilgi düzeylerine uygun,

çocuğun gelişimsel özelliklerine olumlu kazanımlar sunabilecek etkilerden uzaklaşıldığını göstermesi bakımından kayda değerdir.

Konuşmanın alt yapısını, arka bahçesini gelişmiş bir sözcük dağarcığı meydana getirmektedir. Dolayısıyla konuşmayla doğrudan alakalı olan sözcük dağarcığı en az güzel ve doğru konuşma kadar önem arz eder. Sözcük haznesi aktif ve pasif olarak ikiye ayrılır. Günlük hayatlarımızda sıklıkla kullandığımız sözcükler aktif sözcük haznesini; anlamını bildiğimiz fakat günlük hayatta sık kullanmadığımız sözcükler ise pasif sözcük haznesini oluşturur. Aktif sözcük dağarcığının genişlemesi okuma, yazma, dinleme konuşma dil becerilerini de olumlu yönde etkileyecektir (Beyreli, Çetindağ ve Celepoğlu, 2012:143).

“Kişinin aktif kelime serveti ile pasif kelime serveti arasındaki fark büyükse eğitiminde büyük sorun var demektir; çünkü bu durum, dinlediğini ve okuduğunu anlayan; ama derdini anlatamayan bir insan tipi ortaya koymaktadır. Bu olumsuzluk, eğitim kurumlarımızda maalesef çok açık görülmektedir. Çocuklarımız dersleri dinlerken öğretmenlerini anlayabilmekte, yaşayan Türkçeyle yazılmışsa, okuduklarını da anlayabilmektedirler. Ancak anlatma (yazma ve konuşma) konusunda sıkıntıları vardır. Düşünceleri hangi kategoride ve hangi alanla ilgili olursa olsun, onları bildik kelimelerle, beylik sözlerle anlatmaya çalışmaktadırlar. Bu olumsuzluğun en önemli nedeni eğitim-öğretim kurumlarımızda Türkçe öğretiminin iyi yapılamamasıdır. Türkçe öğretiminin “ciddî bir iş” olduğunu kabul etmek yetmez; eğitim öğretimin herhangi bir kademesinde görevi veya yetkisi olan herkesin bunu ciddî bir iş olarak yapması gerekir” (Demir, 2006:207-226).

Yazarın “terimler” noktasında da kullandığı kelime tercihi, konunun üç bin yıl önce yaşamış bir çocuk üzerinde şekilleniyor oluşu, beraberinde farklı medeniyetleri, yerleri tanıtmaları; kral ve imparatorluklarla birlikte kültür ve yaşam şekilleri, gelenekleri, töreleri hakkında verdiği bilgilerle bizi “değerler” kavramına taşıyacak; bir kazı atmosferi beraberinde jeoloji, güzel sanatlar, mimarlık gibi alanlarda kullanılan terimlerle, uygulam terimlerini; ünlü bilim adamlarını ve bu isimlerin insanlığa hizmetleri noktasında gökbilim, coğrafya, tarih terimlerini, sosyoloji, dini terimler... noktalarında geniş bir yelpazeyi içine alacak bir kelime kadrosunu karşımıza çıkaracak, dolayısıyla bu durum çocuğun kelime dağarcığına aktif ve pasif katkı sunacaktır.

Yazar kullandığı konu özelinde farklı kelime gruplarına, zengin bir ölçüde yer vermeyi uygun görmüştür. Roman hem fantastik bir türü barındırır hem de konusu bakımından geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Bu avantajla farklı kültürlerin, uygarlık isimlerinin kullanılması (Hititler, Oğuzlar..vs gibi); seçilmiş medeniyetlerin yaşayış özelliklerine ait töre, inanç ve geleneklerin tanıtılması gibi hususların çocuğun bilgi dağarcığına önemli katkı sağladığı görüşüdeyiz. Gerek Türkçe öğretim programının kazandırmayı uygun gördüğü kök değerler bakımından tercih edilen kavramların, gerekse kültürel geçmişin izlerini gösteren deyimler ve yöresel sözcükler ile, anlatıma canlılık kazandıran ikilemeler, günlük hayatımızda sık kullandığımız kalıp sözler ve sosyal hayatlarımızda iletişim kurarken kullandığımız ve belki farkında olmadığımız yabancı sözcükleri sorgulayarak yazarın okuyucunun sözcük dağarcığına katkı sunmayı amaçladığını görürüz.

Kişinin söz varlığının kapsamlılığı sözcük sayısının fazlalığı ile doğru orantılıdır. Söz varlığı bakımından zengin olan birey kendisini ifade etme noktasında daha rahat olacak, çevresinde konuşma ve yazmasının etkililiği dikkat çekecektir. Aynı durum yazar içinde geçerlidir. Örneğin betimlemeleriyle okuyucuyu hayal evrenine taşıyacağı yolculukta seçtiği kelimelerin varsıllığı, okuyucu kitlesinin kelime öğretimine kazandıracığı kelimelerin türü ve yoğunluğu açısından yazarın aracı olacaktır (Göçer, 2009:1025-1055).

Tarihi ve fantastik bir roman özelliği taşıyan eserde verilen tarih sahnesinde yer alan özel isimler, özellikle bilim adamları, filozofların adlarına dikkat çekilerek yazarın okuyucuyu dolaylı ya da kimi zaman doğrudan bilgilendirdiği de düşünülebilir.

Bu husus bağlamında da kitapta yer bulan kavramların özel isimler başlığı altında sınıflandırdığımız (Demokritos, Sokrates, Heredot, Nikotris, Diyojen, Nasrettin Hoca...vb) isimlerin kim olduğu, tarihe, kültürümüze, dilimize hangi alanlarda hizmet ettiklerinin sorgulanması, ya da genel anlamda kitabın verdiği mesajın ne olduğunun kritik edilmesi gibi noktalar eleştirel düşünebilme noktasında örnek teşkil edebilir. Okuduğu metinden hareketle; metin türlerini ayırt edebilme, okuduğunu özetleyebilme, metinde ele alınan sorunlara çözüm üretebilme (örneğin, Ece'nin babasının ruhuyla buluşabilme ve insanlığın yaşadığı serüveni babasına aktarabilme sorunsalı), olay örgüsü, mekânlar, zaman, şahıs kadrosu gibi metne ait unsurları belirleyebilme, bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulayabilme (kahramanların gerçekliği, özel adların gerçekliği/ hangi alanda katkı sundukları yahut hangi dönem, nerede yaşadıkları?

Medeniyetler için nerede kuruldukları? Tarih seyrinde nereye yerleştirebileceğimiz?... vs.) metin içinde gerçek ve gerçek dışılığı fark edebilme gibi kazanımları sorgulatabilme, iraksak, eleştirel düşünme, analitik, yaratıcı düşünme gibi becerileri ile okuduğunu anlama, kendi cümleleri ile yeniden biçimlendirebilme, okunan bir metnin verdiği mesaj, konu, yardımcı ve ana fikir gibi öğelere erişebilme, cümle bağlamından faydalanarak bilmediği kelimenin anlamını çıkarabilme gibi alanlarda Türkçe öğretimi kazanımları bağlamında çocuklara okutulabilecek kitaplar arasında yer verilebilir.

Hayatımız boyunca isteyerek ya da istemeyerek birçok okuma faaliyetinde bulunmuşuzdur. Bu bazen öğretmenimizin, anne-babamızın okumamızı salık verdiği bir roman, hikâye, şiir metni olabileceği gibi arkadaş çevremizin okuyup beğendiği bir romanı tavsiyesi veya günlük gazeteler, köşe yazıları; ilgimiz dâhilinde spor, bilim teknik yahut kültür sanat içerikli dergiler, makaleler de olabilir. Küçük yaşlarda okunacak kitap ya da metin üzerinde söz hakkımız olmasa ya da sınırlı olsa da bu bilinci edindiğimiz yaşlardan itibaren ilgimiz dâhilinde bizi okumaya davet eden materyali seçebiliriz. Peki, okumak insana ne kazandırır? sorusuna vereceğiniz cevap ne olurdu? Bu soruya hemen hemen hepimiz bilgi olarak kazanım sağlamaktan, sözcük hazinemizi geliştirmekten tutun da kültürümüzü artırmaktan, yeni şeyler keşfetmekten, hoşça vakit geçirme konusunda bize sağladığı destekten, psikolojik olarak deşarj olma konusunda bize sağladığı katkıdan ve daha nicelerinden bahsedebiliriz. Ayrıca yazma dinleme konuşma temel dil becerileri de birbiriyle bağlantılı olduğundan çok okuyan insanın etkili konuşma noktasında da çevresi tarafından fark edileceği, toplumsal statü olarak kendisine değer katacağı da bir gerçektir.

Okuduğu her metin, roman, şiir, hikâye ile kendi ufkunda yeni bir pencere açan okur, daha önce anlamını bilmediği kavramlar hakkında bilgi sahibi olacak, gidip görmediği şehir, ülke ya da yerler hakkında görsel bir yolculuğa çıkacak, kavram ya da bilgi yanlışlarını düzeltecek, yazarın verdiği örtük mesajlarla, değerler üzerinden çıkarımlarda bulunacak, çevre bilinci, tarihi eserlere saygı ve bu eserleri korumaya yönelik farkındalık, doğa ve hayvan sevgisi... vb konusunda bilinçlenmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu değerlendirmeleri zihinsel olarak yapan okuyucu verileni olduğu gibi değil, düşünsel olarak bir eleştiri süzgecinden geçirerek yapmalıdır.

“Kitapların eğitsel işlevlerinden biri de aslında çocuğu hayata hazırlamaktır. Romanlar, öyküler, şiirler vb. dilsel zenginlik araçlarıdır. Yalnızca okullarda verilen sözcük eğitimi tek başına yeterli olmamakta, roman şiir gibi yazınsal metinler canlı,

çağdaş, zengin bir içerikle çocukta bu eksikliği giderme ve bağlantılı olarak iletişim, başarı ve mutluluğun kapısını aralama noktasında çocuğa yardımcı olmaktadır. Okudukları ile hayatı zihin süzgecinden geçirerek sorgulayan çocukta, duyarlı, yaşadığı sorunlara çözüm üretme noktasında yaratıcı, olma gibi değerleri vurgulama noktasında da yazarın kültürel birikimi, dil hassasiyeti, hitap ettiği kitleye yönelik sorumluluğu önem arz edecektir” (Sever, 2000:527-533).

“Çocuk kitabı yazarı, çocuğun dil ve anlam evrenine uygun bir kurgu ve dil ile çocuğu anlamın oluşmasına ortak edebilmelidir. Çeşitli merak ve eylemlerle biçimlendirilen konu çocuğun ilgisini canlı tutması, olay dizisinde çocuğun duyarlılığını işleterek düşüncesini devindirerek, çözebileceği düğümlerin varlığı okuma eylemini zevkli bir uğraşa dönüştürür” (Sever, 2013:38).

Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” romanında yazarın okuyucuyu olayın içinde yaşatmak duygu yoğunluğunu okuyucuya hissettirmek, olayı bir akış silsilesi içinde bizlere sunmak amacıyla-Ece'nin üç bin yıl önceki yaşamı, Ece'nin babasıyla buluşması, yaşam deneyimlerini basın yayın organlarıncaya bizlere aktarması- bugünden geçmişe doğru ters bir zaman sıralaması hâlinde sunulmuştur.

Bu doğrultuda Dayıoğlu'nun tezimizin konusunu oluşturan “Ölümsüz Ece” romanının verdiği mesajlara baktığımızda;

“İlkçağ düşünürlerinden Tales'i, Anaksagoras'ı, Demokrit'i, Sokrat'ı çocukluk arkadaşım Herodot'u, Diyojen'i, Büyük İskender'i, Arışimet'i tanıtmalıyım babama, Eski Mısırda, Yunanistan'da, Roma'da yaşadığım yüzyılları, Pompei'de lavlar altında kalışımı...Amerika'da Mayalar ülkesinde Asya'da Türk boyları arasında geçen yaşamımı bilmeli babam...” (s.24-25).

“Sevgili babam Kral Gudin'e; Dede Korkut'tan, İbni Sina'dan, Nasrettin Hoca'dan, pusuladan, baruttan, Kristof Kolomb'dan, Edison'dan, telefondan, telgraftan... söz etmek zorundayım.” (s.25) satırları; Eski Mısır, Mayalar, Asya, Amerika gibi yer isimleri; nerede kuruldukları hangi uygarlıklara ev sahipliği yaptıkları; ilk çağ düşünürleri Tales, Demokrit, Sokrat vs. gibi değerli bilim adamlarının kimler olduğu, ne gibi fikirlerle bilim dünyasına hizmet ettiği, icatları Türk kültüründe önemli bir yer edinen Dede Korkut'u, İbni Sina'yı, Nasrettin Hoca'yı tanıma, Türk kültüründeki önemini fark etme, uygarlığın gelişmesi adına yapılan icatların, bu yolda

atılan adımların pusulanın buluşu, telefon, telgraf gibi iletişim araçlarının keşfi vs. konularında okuyanları inceleme yapmaya yönlendirmesi bakımından önem taşır.

Ece'nin ikinci yaşantısında babasının ağzından duyduğu şu sözleri, “adetler, töreler ortaklaşa benimsenmiş inançlar ve alışkanlıklardır. Akıl insan için en büyük değerdir. Aklınızın bilenmesi için sürekli olarak okumalı, yazmalı, bilgi edinmelisiniz. Düşünerek öğrendiklerinizi birbirine bağlamalısınız. Bu yolda yeni görüşler oluşturmalısınız. Az konuşup çok düşünen insan en beğenilen insandır. Kısacası insanlığımızın ve aklınızın değerini bilin. Akıllı insanı hiçbir güç yenemez” (s.113) aklın ve düşünmenin değerini vurgulaması, okuyucu açısından bir öğüt vasfı taşımaktadır. Yine bu ve buna benzer sözler özdeyişler, atasözleri ve deyimler başlıklarında da ele aldığımız örneklerde de görülür ki bu cümleler ve örnekler okuyucuyu tecrübelerle olası olumsuzluklardan koruma ve kültürel mirası taşıma noktasında da önem taşır. Yine başka bir sayfada Sokrat'ın yargıçlara yaptığı savunma üzerinden “ölünceye dek düşünceyle uğraşmaktan ve gerçeği aramaktan vazgeçmeyeceğim... Benim için düşünmeden gerçeği araştırmadan yaşamının hiçbir anlamı yok” (s.141). “...Hiçbir koşulda doğruluktan sapmayacağım (s.141). “Kimse bile bile kötü değildir. Her kötülük, bilgi sanılan bilgisizlikten kaynaklanır” (s.141) sözleri ile okuyucu açısından onu doğru olana yönlendirme, düşünme ve akla verilen önem, bilginin değeri, doğruluk noktalarında önem taşımaktadır.

Ece'nin babasına kendi yaşantısından anlatılarla insanlığın gelişim çizgisinden örnekler sunduğu, insanların artık eskisi gibi dogmatik düşüncelere inanmadığını ve gün be gün ilerlediğini şu cümlelerde görebiliriz: “Artık insanoğlunun gözü açılmıştı. Her şeyin nedenini, niçinini araştırmadan duramıyordu. Eski çağlarda olduğu gibi her şeye kolayca inanmıyordu...(s.143).

Dayıoğlu'nun bugünden yapmış olduğu çıkarımla Ece'nin dilinden babasına “...yeryüzünde her geçen gün insan sayısı artıyor. İnsanlar üreyip çoğaldıkça, daha bir açgözlü olmaya başladılar. Zaman geçtikçe yüreklerindeki sevginin yerini sevgisizlik ve nefret alıyor. Sürekli olarak bencillik, insanlığı kurt gibi kemirip tüketmekte giderek birine acıyan insan, ötekinin nankörlüğü yüzünden, acınacak duruma düşüyor. Bu yüzden insanların acıma duygusu körelip günden güne güdükleşiyor.” (s.152) sözleri ile günden güne “tüketim toplumu” olma noktasında hızlı bir ivme yakalayan günümüz insanının insancıl değerlerini yitirip bencil, vurdumduymaz, sevgisiz, doyumsuz, hâle geldiğini özetlediğini görüyoruz. Fakat Dayıoğlu'nun bu cümleleri ile duygusal açıdan

bir aciziyet içinde gösterdiği, adeta iki gruba ayırdığı insanlığın, bir taraftan da bilimsel açıdan attığı adımlarla ilerleme noktasında hakkını vermeye çalıştığını da şu sözlerinde görüyoruz; “...Başka bir deyişle insanoğlu, sadece savaşmıyor. Bir yandan da bildiklerine dayanarak bilmediklerinin gizini çözmeye çabalıyor. Kısacası, yeryüzündeki insanların bir bölümü birbirlerine egemen olmak için vuruşup dururken, bir bölümü de bilim yoluyla dünyaya, doğaya ve evrene egemen olma savaşı veriyor ...” (s.153).

Bu cümlelerde ise; aynı ifade tarzını yinelediğini görürüz. “... Yeni yeni düşünce ve bilgilerle gözleri açılan insanlar, durmadan yeni buluşların peşine düşüyorlar. Doğaya, dünyaya, evrene ve birbirlerine egemen olabilmek için olanca güçleriyle çalışıyorlar... Ama özündeki insancıl değerler yüceldiği ölçüde gelişmiyor. Tersine giderek köreliyor. Bu yüzden bir bölüm insan, uygarlığının doruğuna tırmanırken, bir bölümü daha ilk basamakta debeleniyor.” (s.194).

Bu cümleleri desteklercesine; “...barut bulundu. Bunu ateşli silahlar izledi. Bu silahlar bir çırpıda binlerce insanı öldürmekle kalmıyor, insan emeğiyle oluşan pek çok şeyi de yakıp yıkıyor.” (s.195).

Pusula da yeni buluşlardan... Önceleri uçsuz bucaksız denizlere açılmaktan korkan gemiciler, pusula ile dünyayı dolaşmaya başladılar... Bu başarıları onları çok mutlu kıldı. Ama yeni bulunan topraklarda yaşayan insanlar ülkelerini, özgürlüklerini, mutluluklarını, yitirdiler. Bunları korumaya kalkışanlarsa canlarından oldular.” (s.195).

Ümidin hâlâ var olduğuna inanan Dayıoğlu'nun, insanlığın değişmesi yönünde beslediği umudu şu cümlelerde görebiliriz: “...Ne var ki insan bunca başarısına karşın yine de başarısız sayılır. Çünkü benliğini sarmış kötü kavramlardan, yakasını sıyırmayı beceremedi. Bunun bilincine varıp kendine eğilse, kuşkusuz bu uğraştan da başarıyla çıkacak. Buna yürekten inanıyorum.” (s.202).

Teknolojinin peşinden koşarak hızla kaybettiğimiz değerleri vurguladığını buluşları insanlık yararına kullanmaktan ziyade “yok etmeye” odaklanan insanlığı sorguladığını şu cümlelerde okuyucuya sezdirdiğini görüyoruz:

“İnsanların şimdi “insan” a eğilecek zamanı yok ...” (s.202).

“Üstünlük taslama tutkusu, açgözlülük tutkusuyla el ele verince, sonuç değişiyor. İnsanoğlu daha bir şahlanıyor. Birbirlerine egemen olmak için karşılıklı olarak, diş bilemeye başlıyorlar.” (s.203).

“Daha sonra insanoğlu “atom bombası”nı yaptı. İnsanların üstüne attı. Yaktı ve yıktı.” (s.203).

“Buna karşın, insanın özüne sinmiş olan, sevgisizlik, acımasızlık kıskançlık, açgözlülük, kin ve öç isteği, gelişip güçlenerek, varlığını sürdürmekte. Geçmişte olduğu gibi insanlar hâlâ birbirlerine kin besliyorlar, birbirlerinden kıyasıya öç alıyorlar...” (s.204).

Yüzyıllar öncesinde bilimin yahut düşünceinin önünü açan bilim neferlerine uygulanan zulümleri de hatırlatan Ece özelinde Dayıoğlu, hayatlarını kaybeden ve sorgulamanın önünü bizler için açan bilginlerin, düşünürlerin, felsefecilerin... vs insanlığın bugünü için yeterli görmediğini, bizlerin böyle bir dünyayı hak etmediğinin altını çiziyor:

“Açıkçası insan; bilimin, tekniğin, uygarlığın, tutsağı oldu. Acaba, insanoğlu binlerce yıl bu aşamaya gelmek için mi canını dişine takarak, didindi durdu? Geçmişte; bilginler, düşünürler, sanatçılar gezginler, bilim ve uygarlık adına diri diri yakıldı, ağılandı, başları vuruldu... Acaba onlar bugünler için mi onca özveriyi gösterdiler? İnsanlık adına çalışan o değerli insanlar, insanoğlunun, böyle bir açmaza düşeceğini bilselerdi, o denli istekli ve coşkulu çalışabilir miydi?” (s.204)

“İnsanoğlu; dünyada, doğada evrende peşine düştüğu gizleri çözdü. Uygarlığın doruğuna ulaştı. Bu yüzden giderek yüreği soğumakta, yumruğu katılaşmakta, kişiliği robotlaşmakta. Bu nedenle insanlık, sevgi, dostluk, barış ve erinç içinde kıvranıyor. (s.205)

Fakat öncelikle insanlığımızı hatırlamamızı isteyen Dayıoğlu biz okuyucularına bir uyarı da yapmayı ihmal etmiyor.

“İnsan nice uygarlaşırsa uygarlaşsın, varlığına insani kavramlar egemen olmadıkça, aradığı erince kavuşmayacak...” (s.205)

Bu cümlelerin arkasından gelen, “...her şeye karşın evren içinde insan olmakla övünüyorum. İnsan bir gün her şeyden önce (insan) olduğunun bilincine varacak. Kendi özüne ulaşmayı, kendini yüceltmeyi de başaracak. O zaman, yüreklerde yeniden, sevgi filizleri yeşerecek. Dillere barış, kardeşlik türküleri dolanacak. İnsan, işte o aşamada, binlerce yıldır özveriyle oluşturduğu uygarlığın tadına varacak. Hak ettiği erince kavuşacak. Buna yürekten inanıyorum.” (s.205) cümlelerinde insanlığa ve geleceğe dair beslediği umudun altını çizdiğini ve bu konuda umutsuzluğa kapılmadığını okuyoruz.

Açık, açık okuyucuya hissettirmeye çalıştığı Ece'nin başındaki taçta (simgesel) olarak yer alan “insanlık, insanlar birbirlerini sevdikleri sürece var olacaktır.” cümlesi (s.47-207) kitabın hem başlarında hem de son sayfalarında yinelenmiş, açıklamış olduğu insanlığın olumsuz tutum ve davranışları için bir anahtar cümle rolü üstlenmiştir diyebiliriz.

Taç üzerinden yapılan bu anlatımla “sevgiyi” vurgulaması insanlık için gerekli olan birlik mesajının verildiği şu cümlelerde görülmektedir:

“El ele tutuşup baş başa vermiş çeşitli ırklardan insanlar kendisine sıcak, sıcak gülümsemektedirler... Bu taç şu günlerde, insanlığın en çok gereksinim duyduğu, dünya birliğini vurguluyor.” (s.207) olması yönünde taşıdığı umudu okuyucuda soru işaretleri bırakarak, “insanlar, durumun bilincine varabilecekler mi? Ece'nin tacını insanlık birliğinin simgesi edinerek, ırk, cins, dil, din ve ulus ayrımı gözetmeksizin, el ele, baş başa vermeyi başarabilecekler mi? Gönüllerde küllenmiş olan sevgi, kardeşlik ve barış kıvılcımları, yeniden parıldamaya başlayacak mı? (s.207) cümleleri ile tamamlanıyor Ece'nin sözleri. Başları üzerinde beyaz bir güvercinin uçuşuyla Dayıoğlu barışın sembolü olan “güvercin” ile umudunu yineliyor gibi geliyor bizlere.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız, Ece özelinde Dayıoğlu'nun fikirlerini taşıyan cümleler, bu şekilde okuyucuyu zihninde düşünsel olarak sorgulama, eleştiri süzgecinden geçirme gibi kulvarlara yönlendirirken; Ece'nin farklı hayatlarından verilen örnekler ile okuyucunun dikkatini canlı tutma amacı gözetilir. Okurda farkındalık yaratarak toplumun olumlu yönde değişebileceğine dair inanç ise Ece ve Dayıoğlu'nda daima vardır.

4.5. Söz Varlığı

Türkçe Sözlükte; “bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler” (Türkçe Sözlük [TDK] 2011: 2158) olarak geçen söz varlığı Doğan Aksan tarafından “Sadece bir dilde bir takım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar, ya da dil bilimdeki terimiyle göstergeler- olarak değil, aynı zamanda, o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti” olarak karşılık bulur (Aksan, 2015: 15).

O hâlde söz varlığının zihnimizde; o topluma ait “dil” olarak nitelendirdiğimiz anlaşmalar sistemini içine alan tüm sözcükleri dâhil edebiliriz ki bu kavramsal alana

inanç, kültür gibi unsurlarla şekillenen atasözleri, deyimler, özdeyişler ile; yöresel kelimeler, terimler, kalıp sözler, ikilemeler, vs gibi daha alt başlıklar hâlinde çoğaltabileceğimiz bir şemayı da taşımış oluruz ki bu hâliyle söz varlığının içerdiği kapsam alanı, dil içerisinde geniş bir alana yayılma imkânı bulur.

Yerli sözcüklerin bir bölümü, çekirdek sözcükler, kalıt sözcükler ya da temel söz varlığı olarak adlandırılmıştır Aksan tarafından. “Her dilde kuşaktan kuşağa aktarılarak yaşayan bu öğeler insan yaşamında birinci derecede önemli olan, insana ve çevresine ilişkin önemli kavramları yansıtan sözcüklerdir. Başta baş, göz, kulak, el, ayak gibi organların adları olmak üzere, ona besin maddesi sağlayabileceğimiz su, buğday, ot, balık gibi nesnelere insanın yakın ilişki içinde bulunduğu at, inek koyun gibi hayvanlar, tarım hayvanları, tarım araçları insanların en çok kullandıkları somut eylem gösteren almak, vermek, yemek, içmek, gitmek, gelmek gibi sözcüklerle bir, iki, beş, on, yüz, bin gibi sayı adları örnek olarak gösterilebilir” (Aksan, 1995:341).

Dilde var olan herhangi bir sözcüğün temel söz varlığına ait olup olmadığı bazı kriterlere göre belirlenir. Bu ölçütlerden biri sözcüğün insanoğlunun yaşamında birinci derecede önemli kavramları yansıtmakta olmasıdır. (göz, et, vermek, beş, içmek... gibi örnekler) Diğer bir ölçüt ise; kimi dilbilimcilerin bir sözcüğün yeni öğelerini, bileşik sözcükleri türetme değeri, yeni sözcükleri türetme gücü gibi kıstaslara göre değerlendirmeleridir. Türkçedeki dış ve alt sözcüklerini bu açıdan ele alacak olursak bunların dışsattım, dışışleri, dış ülke, dış merkez; alt geçit alt yapı, alt çene, altyazı, altsınıf, gibi bağdaştırmalarla bu özelliğin örneklediği görülür (Aksan, 1995:342).

Aksan, toplumun yaşam biçimiyle beraber dinsel inançlarını, ulusal ilişkilerini, değer yargılarını, nükteye olan eğilimini söz varlığına bağlar ve kuşaktan kuşağa aktarılan dilin toplumun bireyleri ve düşünce biçimi açısından koşullandırıldığına dikkat çeker (Aksan, 1995: 16).

Doğan Günay bir Eskimo örneği üzerinden kelimelerin yaşadığı toplumdan etkilendiğini vurgular. “Dildeki sözcük sayısı ve sıklığı ile toplumlar arası bir karşılaştırma yapılabilir. Yani konuşulan dil, düşüncenin ürünüdür. Aynı zamanda her topluluk doğal ortama uygun ve yaşantısıyla ilgili söz hazinesi geliştirir. (örneğin Polinezya’daki bir yerel dide somon balığı ile ilgili 80 tane sözcük vardır. Eskimo dilinde karı farklı perspektiflerde, ele alan çok fazla kelime vardır. “aput” yerdeki kar, “gana” yağmakta olan kar, “pigsirpog” rüzgârda savrulan yerdeki kar... gibi) bu

örneklerde somon balığının ya da Eskimolar için kar'ın hayatlarında ne denli yer tuttuğunu görüyoruz ” (Günay, 2013: 26-27).

Türk dilinin Altay grubuna dâhil sonradan eklemeli bir dil oluşu göz önünde bulundurulduğunda; Karanlık dönem (Proto Türkçe- 8.yy öncesi), Türkiye Türkçesi (II. Meşrutiyet sonrası) içeren yüzyıllar boyunca birçok uygarlık tarafından kullanıldığı, dolayısıyla zengin bir kelime kadrosuna sahip olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkar. Türkçenin söz varlığı ve anlatma kabiliyeti bakımından zenginliğine vurgu yapan Turan Karataş “Türkçenin konuşur sayısı itibarı ile dünyanın belli başlı dilleri arasında yer aldığını söylemektedir ki Türkçe yazılı kaynaklarla takibini yapabildiğimiz on üç asırlık bir süreçte bu noktaya gelmiştir. Söz varlığının yaygın duruma gelmesinde ve varsıllaşmasında çeşitli alanlarda yazılan kitaplar dilimizin kelime hazinesini artırmış, hem de anlatma gücünün yükselmesini sağlamıştır. Öyle ki Divanü Lügat-it Türk'te (Türkçenin ilk sözlüğü) 8500 civarında olan söz varlığı bugün TDK, derleme, tarama ve güncel Türkçe sözlükte yer alan kişi, yer adları, bilim ve sanat terimleri ile beraber 600 bin civarındadır” (Karataş, 2010: 31-32).

Zeynep Korkmaz ise “söz varlığı” yerine “kelime hazinesi” tabirini uygun görür ve “bir dilin tüm kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı” olarak tanımlar (Korkmaz, 1992:100).

Dil bilimcilerimizden Tahsin Banguoğlu ise söz varlığı için “kelime dağarcığı” kavramını kullanmıştır. Her dil, anadilinden beslenen bir kelime varlığından beslenir. Kelime dağarcığı adını verdiği bu yapı ise hem yakın zamanlarda “üretim ve birleşme” yoluyla hem de yabancı dillerden gelen sözcüklerle bu kadronun içeriğini meydana getirir. Deyimler, atasözleri, fıkralar... vb toplumların hafızalarında yer alan kelime ve kelime toplulukları da bu kadronun içerisinde yer alır (Banguoğlu, 1986:141).

Murat Özbay ve Deniz Melanlıoğlu ise kelime hazinesi hususunda bireyin kendisini ifade edebilmesine ve iletişimde bulunduğu kişileri anlayabilmesinde sahip olduğu kelime bilgisinin önemine dikkat çekerek “kişinin kazandığı kelimelerin hepsini kelime hazinesi” olarak nitelendirir (Melanlıoğlu ve Özbay, 2008:30-45).

Öğrenme yaşantıları sonrasında belleklerde oluşan birikimdir kelime hazinesi. Bu birikimi en verimli şekilde biriktirme ve yaşantıya aktarma yolu da Türkçe derslerinden geçer. Bu derste kelime dağarcıklarının zenginleştirme çalışmaları ile öğrencinin hem dili doğru kullanması hem de düşünce dünyasını geliştirmesi sağlanır.

Türkçe derslerinde öğrencilerin okuma-yazma-dinleme/izleme-konuşma becerilerini geliştirme noktasında kazanım ve açıklamalar dikkatle incelendiğinde 5.sınıf (incelediğimiz “Ölümsüz Ece” romanı 10 yaş ve üzeri öğrenciler için uygun olduğundan) “okuma” ana başlığı kazanımları açısından akıcı okuma, söz varlığı ve anlam olarak ele alınmış; öğrencinin kelimelerin zıt-eş anlamlarını bulur eş sesli kelimelerin anlamlarını ayırt eder, gerçek mecaz ve terim anlamı sözcükleri belirler; deyim, atasözlerinin metindeki katkısını kavrar, bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.” (<http://mufredat.meb.gov.tr>). Hedeflenen kazanımlar için yaş grubu ile ilintili olarak eserin çocuklar için okutulmasının uygun olduğunu söyleyebiliriz.

Biz de Gülten Dayıoğlu'nun bu eserini söz varlığı yönünden ele alarak 10 yaş ve üzeri için çocuklara kazandırdığı (kazandırmaya çalıştığı) kavram öğretimi ekseninde terimler (yer bilim, tarih, sanat, yazın edebiyat, gökbilim, denizcilik terimleri... vs) çocukların sık olarak karşılaşmadığını düşündüğümüz çeşitli alet-eşya isimleri, kılık-kıyafet isimleri, topluluk-millet-ülke-yer isimleri... vs ile; deyimler, atasözlerinin metindeki katkısını belirleme; Türk dili, tarih, bilim, felsefe, fizik-kimya, tıp, alanlarında bilime verdiği katkılardan isimlerini hatırladığımız bir çok ünlü ismi araştırırken çocuğun kelime dağarcığına yenilerini kazandıracağını ümit ediyoruz.

4.5.1. Söz Varlığının Unsurları

4.5.1.1. Deyimler

Konuşurken ya da yazarken deyimleri yerinde kullandığımızda konuşmamızın ya da yazılı mesajımızın daha etkili olduğunu, karşı tarafa verilen iletinin anlatımı daha yerinde kıldığını, ahenkli bir anlatımı davet ettiğini söyleyebiliriz. Az sözle çok şey ifade eden deyimleri incelediğimizde genellikle -mek, -mak mastarı ile bittiğini ve arka planında bir hikâyeyi barındırdığını görürüz.

“Sözcükler kullanıldıkları yer metin içerisindeki bağlamdan hareketle kazandığı duygu değeri ile farklı anlamlar taşıyabilirler. Kelimelerin sözlükteki anlamlarının sınırlı olduğunu bu yüzden sözcüklerin mecaz, deyim ve terim anlamlarına başvurduğumuzu; kalıplaşmış söz öbeklerinden olan deyim ve mecaz kullanımların anlatıma varsıllık, derinlik katan ifadelerdir ” (Aktaş ve Gündüz, 2004:80).

Eski karşılığının “tabir” olduğunu hatırlatan Asım Bezirci ise “Türkçenin yalnızca güzelliğini değil, özgünlüğünü, zenginliğini ve anlatım gücünü de ortaya koyan, duygu, düşünce gözlem ya da kavramları daha iyi, güzel, özlü belirtmeye anlamı kuvvetlendirmeye yarayan, efsanelerden, fıkralardan halk hikâyelerinden, masallardan, tarihsel, dinsel, siyasal, toplumsal olaylardan beslenen yüzyılları aşarak, işlenip gelişerek günümüze ulaşan yapılardır” tanımlamasını yapar (Bezirci, 1994:5).

“Bir gramer şekli veya çekici bir anlatım kılığı taşıyan ve genel kural niteliğinde olmamak üzere çoğun öz anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözler” (Aksoy, 1988:148).

Belli bir kavramı, durumu yahut duyguyu dile getirmek için birden fazla sözcüğün birlikte nadir olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözcüklerdir” (Aksan, 1995:359).

Deyimler, dilin anlatım yolları, toplumun geçmişi, yaşam biçimi gelenekleri hakkında ipuçları sunan kalıplaşmış anlam ifadeleridir.

Dildeki sözvarlığının önemli göstergelerinden birisi de deyimlerdir. Deyimleri o dili konuşan toplumun maddi ve manevi kültürünü, algılama anlatım ve imgelem gücünü, nükte eğilimini ortaya koyan sözler olarak tanımlarken görüyoruz Doğan Aksan’ı. Ayrıca Aksan deyim türlerini; a) Anlatım gücünü artıran anlam olaylarından söz sanatlarından yararlanmaları nedeniyle anlambilim açısından b) Kuruluş söz dizimi özellikleri açısından, c) Ses özellikleri açısından ç) Toplumdaki gelişme ve değişimleri yansıtmaları açısından 4 başlık altında sunmuştur (Aksan, 2006:96-98).

Deyimlerin en az iki kelimededen oluşan cümle ya da kalıp hâlinde karşımıza çıkan, fiil çekimlerinde farklı zaman ekleri ile kullanılabildiklerini söyleyen Veciye Hatiboğlu’nu destekler nitelikte Dayıoğlu’nun farklı zaman kalıpları ile deyimleri düzeninden çıkarmaya çalıştığını, kimi yerlerde eş anlamlı kelimeleri kullandığını, ya da cümle sıralamasını değiştirdiğini söylemek mümkün. Hatiboğlu, deyim ve atasözlerinin inşasının geçmişe dayandığını hatırlatarak yeni yazar ve sanatçıların bu yaratı işi için güçlüğü, imkânsızlığını vurgular. Yaratılanları da vecize veya argoya çalan kelime kalıplaşmaları olabileceğini (örn.bir çırpıda) söyler. Kimi zaman cümle hâlinde kimi zaman cümle içerisinde bir kalıp hâlinde karşımıza çıkan deyimleri bazen kelimelerin isim ve fiil çekimlerine girerek veyahut deyim kalıp hâlinde bir başka çekimli cümleye dâhil olmasıyla görebildiğimizi hatırlatan Hatiboğlu’na, Dayıoğlu’nun

hemen hemen birçok kullanımda katıldığını söyleyebiliriz. Aynı şekilde cümle hâlinde olmayan deyimler de kelimelerin bazı çekimli hâllerinde kullanılabilir. Örneğin hatır sormak deyimi hatırlarını sormak; zahmete katlanmak yerine zahmetine katlanmak gibi (Hatiboğlu,1964:468-471).

Eski kelimeleri de sevdiğini ve bunları kullanmaktan çekinmediğini gördüğümüz yazar, eski kelimeleri yenisi ile değiştirmeyerek o hâli ile kullanmayı tercih etmiştir. (amacına erişmek yerine ereğine erişmek kullanımını yeğlediği gibi).

Yazınsal metinlerin çocukların bilişsel, duyuşsal, dilsel, sosyal alanlarına katkı sağladığını; seçilen kelimelerin, deyimlerin, kalıp söz ve atasözü gibi metin bağlamı ile şekillenen anlamın çocuktaki bilişsel ve dilsel alanlarına katkıları dolayısıyla söz varlığını zenginleştirdiğini söyleyen Duygu Uçgun ve Gökhan Çetinkaya, Dayıoğlu'nun eserlerinde yapısal olarak çocuklara kazandırdığı dil içeriğinin zenginliğine dikkati çeker (Uçgun ve Çetinkaya,2016:521-537).

4.5.1.2. Kalıp Sözler

Günlük hayatımızda kullandığımız hoşça kal, iyi günler, iyi akşamlar... vb gibi örneklerini çoğaltabileceğimiz kelime grupları kalıp sözler ya da ilişki sözleri adı altında değerlendiriliyor. Bizler de kalıp sözler için; iki ya da daha fazla kelime ile oluşturulan, meydana geldiği bütünlük içerisinde yeni bir anlama bürünen ve kazandığı yeni anlamı ise yer, zaman ve ilişki bağlamında değerlendirilecek olan yeni anlam birlikleridir diyebiliriz.

Yaşanılan toplumun kültürü gelenekleri de elbette bu söz öbeklerinin ortaya çıkmasında rol oynayan unsurlardan. Peki nasıl? Şöyle ki; bir arkadaşımızın yeni saç sakal tıraşından yahut kardeşinize banyodan çıktıktan sonra kullandığımız “sıhhatler olsun” sözü ile aslında karşımızda değer verdiğimiz insan için hep sağlıklı olmasını istediğimize yönelik bir anlamı aksettirmek istiyoruz. Yahut beş çayı için annenizin hazırladığı poğaçalar, en sevdiğiniz tatlılardan oluşan masayı gördüğünüz, bir ısırık aldığımız tatlı sonrası “ellerine sağlık anneciğim” dediğinizde ellerin hep sağlıklı olsun ki aynı mutluluğu tekrar paylaşabilelim vurgusu var aslında. İşte günlük hayatımızda yeri geldiğinde kullandığımız bu sözleri dile getirirken kalıp sözleri kullanmış oluyorsunuz. Açıklama üzerinden gidecek olursak her iki kelime grubunun da iki farklı kelimedenden oluştuğunu (sıhhatler + olsun, ellerine + sağlık), bu kelimelerin tekil olarak; sıhhat ve ol- eylemleri değil; ilişki (ortam ve bağlam) bazında düşünüldüğünde belki

sadece Türk kültürüne ait hem kelime dizimi hem de semantik anlamda yeni bir değeri ifade ettiğini görüyoruz. Yeni oluşum sonrası kelime dizimi ile birlikte “ilişki sözü-kalıp söz” adı verilen bu gruplar ortaya çıkıyor.

Konu üzerinde yapılan araştırmaları incelediğimizde; söz varlığı kapsamında ele alınan kalıp sözlerin (ilişki sözleri) toplumun kültürünü yansıtmakta noktasında belirleyici olduğunu söyleyen Doğan Aksan; “günaydın, güle güle, afiyet olsun, güle güle oturun... vs gibi farklı durumları ifade eden (sabah kalkarken, birinden ayrılırken, yemek yerken, yeni ev alan/ya da taşınan) toplumda değişik durumda, toplumu oluşturan bireyler arasındaki ilişkiler sırasında kullanılan âdet hâline gelmiş sözler” olduğunu ve bu sözlerin Türk kültürüne ışık tuttuğunu vurgulamıştır (Aksan, 2015:42).

Çalışmamız sırasında konu ile ilgili araştırmasını kalıp sözleri kategorileştirme noktasında geniş bir yelpazeye ayıran bir diğer isim ise Hürriyet Gökdayı. Gökdayı, kalıp sözleri anlamlarına göre kavram alanı temelli alt gruplara ayırma denemesi olarak bir sınıflandırmaya tabi tutmuş, bu sözleri Hayır dua ve iyi dilek bildirenler; Küfür, beddua- ilenç bildirenler; Duygusal tepkileri dile getirenler; Selamlaşma bildirenler; Ayrılık bildirenler; Batıl inançları bildirenler; Bir istek bildirenler; Konuşanı veya dinleyeni yüceltme bildirenler; Bir isteği kabul veya reddetme bildirenler; Dinleyeni eleştirme, uyarma, tehdit etme bildirenler; Genel bir davranış veya düşünce bildirenler; Töre, gelenek ve kültürel değerleri yansıtanlar; Dini inançları bildirenler; Soru sorup cevap isteyenler; Özür dileme bildirenler; Sembolik olarak ödüllendirme bildirenler; Minnet, teşekkür bildirenler olarak 17 başlık altında incelemiştir. (Gökdayı, 2008:89-110)

4.5.1.3. Argo Sözcükler

Günlük yaşantımızda gerek sosyal mecralar gerek sanal ortam (internet, facebook, whatsapp vb.) gibi oyun siteleri, reklamlar, hatta şarkılarda, şiirlerde karşımıza çıkan “argo” olarak tabir edilen ve dilimize Fransızca a’rgo kelimesinden giren TDK güncel sözlükte a) her yerde ve her zaman kullanılmayan veya kullanılmaması gereken çoklukla eğitimsiz kişilerin söylediği söz veya deyim b) Serserilerin, külhanbeylerinin kullandığı söz veya deyim olarak karşımıza çıkan kelime veya kelime grupları Dayıoğlu’nun Ölümsüz Ece adlı romanında ne derece kendisine yer bulmuştur? sorusunu yanıtlamadan önce Şükrü Ünalın’ın görüşlerine yer vermeyi uygun bulduk. Argonun aslında kaba bir kullanım alanı olmakla beraber sanatlı bir

söyleyişi de barındırdığına dikkat çeken Ünalın, yerinde kullanıldığında dili zenginleştiren unsurlardan biri olarak görür (Ünalın, 2010:116).

Sonay Hasan Tahsin'in işaret ettiği üzere "halk arasında kaba ve küfürlü kelimelerin halkın aşağı tabakasında kullanımı esas alındığı için bu tabirle nitelendirilen ifadelerdir" argo. Tahsin'in dikkati çektiği bir diğer unsur ise edebiyatımızda da bu söyleyişin (argo) nun kullanımının Neyzen Teyfik'ten Hüseyin Rahmi Gürpınar'a, Can Yücel'den Mehmet Akif'e, Garip akımı sanatçılara kübizm, fütürizm gibi akımlarla popülist kültürün bir yansıması olarak yazılı edebiyatımızda dönem dönem varlığını sürdüren bir unsur olduğudur. Argoyu özel bir dil olarak sınıflandıran bu yaptığı sınıflandırma için belirli gruplar arasında kullanımını esas alan Sonay, "ineklemek" argosu için öğrenciler arasında "çok çalışmak" manasında kullanımını; dede kelimesi için öğrenciler arasında bıyıklı yaşlı büyük talebe, asker dilinde tezkeresine az kalan üst kademliyi karşılamak için kullanılır. Dolayısıyla "dede" kelimesi özel dilde farklı gruplarda farklı anlamda kullanılsa da her iki tabirin de birleştiği husus "yaşlı olma, büyüklük, (yaş olarak), tecrübe göstergesidir" (Tahsin, 2011:378-456).

Doğan Aksan da "argo için her dilin içinde bulunan 'özel dil' yorumunu yapar. Farklı gruplar arasında (öğrenci, şoför vb.) sürekli bir değişim içinde olan, yeni unsurlar eklenen özel söz varlığına sahip dil elemanlarıdır ki bu unsurlar toplumdan ayrı düşünülemez gibi toplum hareketlerinden, savaşımlardan ve toplumda değişim sağlama gücü bulunana tüm olay ve olgulardan etkilenir" (Aksan, 1995:405).

4.5.1.4. İkilemeler

Anlamı kuvvetlendirmek için başvurduğumuz yollardan birisi de ikilemelerdir.

"Pırl pırl, bir sonbahar sabahı, eğri büğrü yollardan giderek köyümüze varmıştık. Kerpiçten yapılmış yıkık dökük bir evdi bizleri karşılayan...Oysa şırl şırl akan bir derin kenarında renk renk çiçeklerin olduğu , kuşların cıvı cıvı ötüştüğü bir yer vardı hayalimde.." örnekte de göreceğimiz üzere hem yazılı metinlerde hem de sözel olarak günlük hayatlarımızda kullandığımız unsurlardan biridir ikilemeler. Bahsi geçen öbekler araya herhangi bir noktalama işareti almaz ve yapılarına göre farklı başlıklar alırlar.

Mazhar Kükey ise aynı soy iki sözcüğün arka arkaya getirilmesiyle oluşan sözcük öbeği tanımını uygun görür ve ikilemeleri;

- a. Aynı sözcüğün yinelenmesiyle oluşan,
- b. Eş anlamlı sözcüklerle oluşan,
- c. Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan,
- ç. Yakın anlamlı sözcüklerle oluşan,
- d. Anlamlı bir sözcükle, anlamsız bir sözcükten oluşan,
- e. Sözcük başına bir hece eklenmesiyle oluşan,
- f. Sözcük başına iki hece eklenmesiyle oluşan ikilemeler olarak 7 grup hâlinde değerlendirmiştir. (Kükey, 1975:3-7)

Muharrem Ergin; kelime grupları için kelime gurupları ve cümle içinde daima tek bir kelime gibi vazife gördüğünü, cümlenin çeşitli unsurları ya da onların bir parçası olarak kullanıldığını söyler. Kelime guruplarının içerisinde yer alan tekrarlar dört gurupta incelenir ki bunlar; aynen tekrarlar (bir kelimenin arka arkaya iki defa tekrar edilmesiyle oluşan asıl tekrar grubunu), eş manalı tekrarlar (aynı manaya gelen ya da çok yakın manalı iki ayrı kelimenin oluşturduğu tekrar grubunu), zıt manalı tekrarlar birbirinin zıddı olan iki kelimenin oluşturduğu tekrar grubunu), ilaveli tekrarlar (kelime başına ilave bir unsur getirmek suretiyle yapılan tekrar guruplarını) oluşturmaktadır (Ergin, 2008:376-378).

İkilemeyi kuran sözcüklerin oluşmasında ses benzerlikleri önemlidir ve ikilemeler kalıplaşmış sözcüklerdir (Hatiboğlu, 1981:15-19)

4.5.1.5. Yabancı Kelimeler

Doğan Aksan yabancı sözcüklerin toplumların birbiri ile girmiş oldukları etkileşimler ile kendi kültürlerinde kullandıklarına değinir. Bir toplumun başka toplumlarla bütün bağlarını koparması, kabuğuna çekilmesi nasıl ki mümkün değilse, kültürel, sosyal, ekonomik ilişkiler neticesinde alınan yabancı sözcüklerin her dilde bulunması da doğal karşılanmalıdır. Fakat yeni girdiği dilde var olmayan sesler barındırıyorsa kelime, bu defa yaşamaya başladığı dilde kendisine en yakın sesle telaffuz edilecek bu da beraberinde dilbilimsel sorunları getirecektir. Sadece ses ile sınırlı olmayan değişim anlamda da biçimsel olarak da farklı olduğunu hissettirecektir ki bu durumu Aksan girdiği dile yerleşerek o dilin kurallarını benimseyen sözcükler olarak açıklayacak, bu gruba “yerleşmiş yabancı sözcükler” adını verecektir. Bir dilden

çıkıldığı hâlde tüm dillerde kullanılan sözcükler için tanımlaması ise “dolaşıcı sözcükler” dir (Aksan,1995:354).

Başka dillerden alınmış sözleri “yabancı söz” olarak nitelendiren Günay. Karaağaç, dilin söz varlığını iki kaynağa dayandıran bir sınıflama yapar. Bunlardan ilki var olan yapıları ses ve anlam olarak değiştirme, diğeri “başka dillerden alma” dır (Karaağaç, 2013:746).

4.5.1.6. Terimler

Doğan Aksan terimler için “özel alanların kavramlarına verilen ad” tanımlamasını uygun görür. “Bu alanlar bilim, teknik, sanat, zanaat, spor, tecim gibi birbirinden çok ayrı olabilir” (Aksan,1995:354-356).

Terimlerin özelliklerini ise şöyle tasnif eder;

“ a. Terimler genelde tek anlamlı öğelerdir.

b. Terimler türetilirken, yeni beliren ya da yerileştirilmek istenen kavramlar karşılanırken;

-Dilin kendi öğelerine yeni anlamlar yoluyla dilden karşılama,

-Birleştirme,

-Canlandırma,

-Çevirme,

-Türetme” yollarına başvurulur.

Terim; “ilim, sanat, teknik gibi alanlarda belli bir kavramı bildiren kelimelerdir” (Gülensoy, 2010: 486).

TDK'nin genel ağ üzerindeki Güncel Türkçe Sözlükte ise “bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah” açıklaması yapılmıştır (Güncel Türkçe Sözlük [TDK], 2019).

4.5.1.7. Özdeyişler

Doğan Aksan hemen her dilde sık rastlanan kalıplaşmış sözler için, “bilindik kişilerin, hükümdar, düşünür, sanatçıların belli durum ve olaylar karşısında söyledikleri ulusallaşmış sözler” açıklamasını yapar. Kalıplaşmış sözler, dillerin sözvarlığına ya

özgün hâliyle ya da çevrilerek yerleşmiş sözlerdir. Örneğin J. Caesar “Sen de mi Brutus”, Diogenes’in “Gölge etme, başka ihsan istemez(m)” biçiminde Türkçede de kullanılan sözü çeviri yolu ile aktarılmıştır” (Aksan, 2015:43).

4.5.1.8. Yöresel Sözcükler

Turan Karataş “ağızlarda yaşamaya devam eden yöresel kelimelerin de incelemeye tabii tutulduğunda, Türkçenin dil açısından zenginliğine ve bunun ekseninde Türkçenin kelime türetme ve birleştirme yöntemiyle çok çeşitli sözcük kadrosuna sahip olduğunun altını çizerek bu durumun sadece Türkçenin kelime hazinesinin zenginliği ile alakalı olmadığını, anlatma olanaklarının çok yönlülüğü ile de ilişkili olduğunu” vurgulamaktadır (Karataş, 2010:31).

4.5.1.9. Atasözleri

“Atasözleri belirli yargı ve gerçekleri sunarken beraberinde içinde yer aldığı topluluğun da kültürünü sergiler. Küçük değişiklikler geçirse de biçim ve yapı olarak, uzun yıllar varlığını sürdürür. Bu var oluş ve yüzyıllara direnme kimi zaman olduğu gibi kimi zamanda benzer şekilde bir başka dillerde karşımıza çıkabilir” (Aksan, 2011: 82-83).

M.M. Nuhoglu, H. Taş, Ertuğrul Karakuş, H.Gökkaya atasözlerinin biçim özelliklerini kalıplaşmış, kısa ve özlü, daha çok geniş zaman kipinin, kimi zaman da emir kipinin kullanıldığı genelde bir iki cümlelik sözler olarak nitelendirir. “Atasözlerinin kavram özelliklerini ise; uzun bir gözleme dayanan (sosyal, toplumsal, doğa...vs olaylar), deneme ya da mantığa dayanılarak öğüt ve ahlak dersi veren töre, inanış ve geleneklerimizi anımsatan, bilgece düşüncelerle yol gösterme amacıyla var olan sözler” olarak değerlendirir (Nuhoglu vd., 2015:60-61).

4.6. Ölümsüz Ece Adlı Çocuk Romanının Söz Varlığı

Gülten Dayıoğlu’nun “Ölümsüz Ece” romanında geçen söz varlığı öğeleri; deyimler, yapısal olarak değişime uğrayan deyimler, atasözleri, yapısal olarak değişime uğrayan atasözleri, özdeyişler, yabancı sözcükler, argo, ikilemeler, kalıp sözler, yöresel sözcükler, terimler başlıklarında ele alınan unsurlar sıklık ve örnek cümleleri ile birlikte; isimlerin sınıflandırılması noktasında ise belirlenen kodlar altında tespit edilen kelime ya da kelime grupları alfabetik düzen içerisinde ve sıklık belirtilerek verilmiştir.

4.6.1. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Deyimler

Bu başlık altında yer bulan deyimler; Aksoy, A. Ömer. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. 2 Deyimler Sözlüğü* Aydın, Mehmet. (1995). *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü* Bezirci, Asım. (1991). *Deyimlerimizin Sözlüğü* Emir, Sabahat. (1974). *Örnekleriyle Açıklamalı Deyimler Sözlüğü* Gözler, H.Fethi. (1983). *Büyük Deyimler Sözlüğü* Hengirmen, Mehmet. (2011). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü* Saraçbaşı, M. Ertuğrul., Minnetoğlu, İbrahim. (2002). *Örnek ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü* Yörük S., Yörük Y. (1997). *Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*, Yıldız, Nezihe. (1990). *Türkçe Deyimler Sözlüğü* ile TDK'nin genel ağ üzerindeki Atasözü ve Deyimler Sözlüğü taranarak elde edilmiş, açıklamalar alfabetik düzen içerisinde, sıklık ve örnek cümleler tanık gösterilerek sunulmuştur.

Acı çekmek 10, 62, 68, 102, 163, 177 6 kez

Uzun süren acı, üzüntü içinde bulunmak.

“Çok acı çektim.” s.102

Acısı içine gömmek 58, 121 2 kez

1. Bir şeyden derin bir üzüntü duymak. 2. Bir şeyin üzüntüsü benliğinde derin bir iz bırakmak. 3. Olacak bir şey için çok üzülme.

“Kambiz'in öfkesinden korktuğu için acısını içine gömüyordu.” s.121

Açığa vurmak 35 1 kez

Bir sırrı ya da gizli bir konuyu herkese duyurmak.

“Geçmişle bugün arasında çirpınıp durmaktasın. Ama bu durumunu uluorta açığa vurman doğru değil.” s.35

Açık seçik 74, 90, 104, 136, 150, 179, 180, 195, 200 9 kez

Açık belirgin kolay anlaşılır.

“En karmaşık konuları bile, sıradan insanların anlayabileceği düzeyde, açık seçik ortaya koyuyormuş.” s.136

Açıklığa kavuşturmak 22 1 kez

Bir konu veya sorunu aydınlatmak, kapalılıktan kurtarmak, anlaşılır duruma getirmek.

“Belirsiz bulguları, açıklığa kavuşturabileceğine inanıyordu.” s.22

Açmaza düşmek 204 1 kez

İçinden çıkılması zor bir duruma düşmek.

“İnsanlık adına çalışan o değerli insanlar, insanoğlunun, böyle bir açmaza düşeceğini bilselerdi, o denli istekli ve coşkulu çalışabilir miydi?” s.204

Ad vermek 97 1 kez

Adlandırmak.

“Onlara ad bile vermişlerdi.” s.97

Adet etmek 48, 142 2 kez

Bir şeyi alışkanlık ve huy hâline getirmek.

“Ataları taç giymeyi adet edinmemişlerdi.” s.48

Adı sanı 64 1 kez

Bir kimsenin, bir şeyin herkesçe bilinen ünü.

“Sadece büyük ülkeler değil, adı sanı pek seyrek duyulan, küçük ülkeler de Anadolu'ya haber görevlisi gönderiyorlardı.” s.64

Adını... ye çıkarmak 13 1 kez

Kendini...gibi göstermek ve öyle tanıtmak.

“Adımı deliye çıkardılar.”s.13

Ağzı açık kalmak 124 1 kez

Çok şaşırmak, korkmak ya da hayran kalmak.

“Onları dinlerken, ağızımız açık kalırdı.” s.124

Ağzından laf almak 30 1 kez

Bir kimseyi konuşturarak ondan bazı bilgileri almak.

“Bayan Kazıbilimci'nin ağzından laf almanın olanaksızlığı apaçık ortadaydı.” s.30

Akıl erdirmek 100 1 kez

Ne olduğunu anlamak, sırrını çözmek.

“İnsanın, insana, nasıl olup da böylesine kötülük edebildiğine akıl erdirmeye çabalıyordum.” s.100

Aklı başına gelmek14, 37 2 kez

Akıllanmak, hatalı davranışlarından ders alarak bilinçlenmek.

“Hatta aklım başıma gelsin diye, bahçedeki erik ağacına bağladım.” s.14

Akıllara durgunluk vermek 72, 175, 178 3 kez

Hayret etmek şaşılacak bir durumla karşı karşıya kalmak.

“Ece'nin akıllara durgunluk veren ölümsüzlük serüvenini izleyenler, onunla birlikte dertleniyor, umuda ve coşkuya kapılıyorlardı.” s.72

Akıp gitmek 39, 68, 71, 185, 200 5 kez

Çabuk geçmek.

“Zaman akıp gidiyordu.”s.71

Aklı ermek 196 1 kez

Ne olduğunu anlayabilecek düzeye gelmek.

“Büyüyüp de aklım iyiye, kötüye ermeğe başladığında, ben de herkes gibi Nasrettin Hoca tutkunu olmuştum.” s.196

Aklı takılmak 15 1 kez

Bir şeyi sürekli olarak düşünmek.

“Konuşurken, ikide bir akli çoban Ece'ye takılıyordu.” s.15

Aklına esmek 16, 166 2 kez

Bir şeyi yapmaya birden bire karar vermek.

“Aklına estikçe, ben kral kızım diye tutturur.” s.16

Aklına gelmek 35 1 kez

Hatırlamak, kafasında yeni bir düşünce doğmak.

“İkimiz baş başayken, aklına geleni, diline dolanını söyle.” s.35

Aklına yatmak 45 1 kez

Bir durum, bir kişinin düşüncesine uygun olmak.

“Ana Ece'nin bu önerisine, Kral Gudin'in de akli yattı.” s.45

Alkış tutmak 94 1 kez

Topluca el çırparak yüksek sesle yaşa, var ol vb. sözler söyleyerek birini alkışlamak.

“Halk ‘Tales'e alkış tutacak.’ dedi.” s.94

Allak bullak olmak 80 1 kez

Alt üst olmak, dağılmak.

“Ece'nin yüzü allak bullak oldu.” s.80

Alt etmek 121(2) 2 kez

Yenmek, sırtını yere getirmek.

“İki köpek bir olup aslan yavrusunu alt etmişler.” s.121

Alt üst olmak 88 1 kez

Düzeni bozulmak.

“Dünyanın her yerinde, günlük yaşam düzeni altüst oldu.” s.88

Altüst etmek 83 1 kez

Karmakarışık duruma getirmek.

“Bayan Kazıbilimci, her şeyi alt üst edecek nitelikte, bir davranışta bulunmak istemiyordu.” s.83

Aman dilemek 135, 169 2 kez

Bağışlanmayı istemek. Acımasına sığınmak. Teslim olmak.

“Yenik dövüşçü ya ölüyor ya da yaralanarak aman dilerdi.” s.169

Anlam çıkarmak 49, 59 2 kez

Bir cümleden veya metinden yeni ve değişik bir anlam yakalamak.

“Her davranışından, her sözünden gizemli bir anlam çıkarmaya çalışıyorlardı.” s.49

Ant içmek 21, 69, 86 3 kez

Bir şey yapacağına ya da yapmayacağına kutsal bir şeyi tanık göstererek söz vermek.

“Hep birlikte, bir daha birbirlerini atlatmak, yalanlamak, tökezlemek, gibi davranışlardan kaçınacaklarına ant içtiler.” s.69

Apar topar 30, 33, 74 3 kez

Hazırlanmadan; ivedilikle, telaşla.

“Gazeteci, Bayan Kazıbilimci'nin apar topar Anadolu'ya gelmesini, şaşkınlıkla karşıladı.” s.30

Arkasını dönmek 47 1 kez

Önem vermemek, ilgilenmez olmak.

“Ama kadın bilici, ‘Yolun açık olsun.’ diyerek ona arkasını döndü.” s.47

Ateşe vermek 113, 117, 119, 163, 174 5 kez

Kundak sokmak, yakıp yok etmek.

“Köylüler, yağmur mevsimi yaklaşınca, kestikleri ağaçları ateşe verirlerdi.” s.174

Avucunun içi gibi bilmek 8 1 kez

Çok iyi bilmek.

“Kendisi Anadolu'yu avucunun içi gibi biliyordu.” s.8

Ayağına kapanmak 78, 95 2 kez

Yalvararak bir şey istemek.

“Öyle ki, bunların arasında, Tales'in ayaklarına kapanarak, değerli yitiklerinin yerini sormaya kalkışanlar bile vardı.” s.95

Ayakta kalmak 195 1 kez

Yıkılmamak, çökmemek.

“Görkemli Gudin ülkesindeki yapıtlardan hiç olmazsa birinin, bunca yıl ayakta kalması, kim bilir ruhumuzu nice mutlu kılmıştır.” s.195

Baba ocağı 125 1 kez

Bir babadan/ dededen kalmış ev, toprak, yurt. 2. Babanın dedenin içinde yaşadığı ev.

“Gerçekten, delikanlılık çağına girer girmez, baba ocağından ayrıldı.” s.125

Bacak kadar 189 1 kez

Küçücük.

“İbni Sina'nın karşısında, bacak kadar çocuğun konuşması ayıptı.” s.189

Bağrına basmak 32, 42 2 kez

Kucaklamak.

“ *‘Sen çok akıllı bir kızsın!’ diyerek, Ece’yi sevecenlikle bağına bastı.* ” s.32

Bakmaya doyamamak 28 1 kez

Güzel ve çekici şeylere kişinin baktıkça bakacağı gelmek, o şeyden çok hoşlanmak.

“*Bakmaya doyamıyorum.*” s.28

Baskına uğramak 100 1 kez

Düşmanın beklenmedik bir saldırısıyla karşılaşmak.

“*Belli ki onlar da bizler gibi korsan baskınına uğramışlardı.*” s.100

Baş başa kalmak 65, 82 2 kez

İki kişi karşılıklı konuşmak.

“*Kızın olabildiğince, kendi kendisiyle baş başa kalmasına özen gösteriyordu.*” s.65

Baş başa vermek 20, 32, 47, 207 4 kez

İki kişi yalnız kalmak.

“*O zaman doğruca köye gideceğiz. Baş başa verip senin sorunlarını çözeceğiz.*” s.32

Baş çekmek 64 1 kez

Öncülük etmek. Öneyak olmak.

“*Özellikle kendilerini dünyanın sahibi sanan, büyük ülkeler, yardımda başı çekiyorlardı.*” s.64

Baş edememek 99 1 kez

1.Gücü yetmemek 2.Engel olamamak.

“*Gemicilerimiz de nice uğraştılarsa, soyguncularla baş edememişlerdi.*” s.99

Baş köşe 200 1 kez

Büyüklerle, hatırı sayılır kişilere ayrılan yer.

“*Ama o yüzyılların önemli olayları belleğimin baş köşesinde açık seçik durmakta.*” s.200

Başına iş açmak 73 1 kez

Zorlu üzücü duruma girmek.

“*Üstelik başımıza olmadık işler açtın...dedi.*” s.73

Başına toplamak 15 1 kez

Konuşma ya da birlikte iş yapmak için başkalarını çevresine, yanına toplamak.

“Gezginler, yeniden çeşmenin başına topladılar.”s.15

Başından savmak 115 1 kez

Bir istekte bulunanı sözde bir sebeple uzaklaştırmak.

“Kambiz belasını başımızdan savdığını sanıyordu.”s.115

Bayram etmek 189 1 kez

Çok sevinmek.

“İbni Sina'nın saraya çağrılı olmadığı günler, hepimiz bayram ederdik.” s.189

Bayram yapmak 120(2) 2 kez

Bayram etmek.

*“Meğer Kambiz, Mısır halkının, sokaklarda neden bayram yaptığını merak etmiş.”
s.120*

Beyninden vurulmuşu dönmek 25 1 kez

Çok üzölmek, düşünemez duruma gelmek.

“Bayan Kazıbilimci beyninden vurulmuşu döndü.” s.25

Bilincine varmak 22, 79, 84, 150, 201, 202, 205, 207 8 kez

Anlamak, kavramak.

“Bayan Kazıbilimci, aylarca süren inceleme sonuçlarını birleştirdince, şu önemli ipucunun bilincine vardı.” s.22

Bir ağızdan 99 1 kez

Hep birlikte

“Kardeşlerim, ağlaşıarak bir ağızdan sordular.” s.99

Bir ara 16, 26, 71, 118, 131, 143, 144, 155, 182 9 kez

(İş arasında) Kısa bir süre eskiden.

“Bir ara, bu sorulardan çok tedirgin olmaya başladı.” s.16

Bir arada 1181 kez

Birlikte toplu olarak.

“Acımasız Kambiz, bir gün, başta kral olmak üzere, tüm soylu tutsakları bir arada görmek istemiş.” s.118

Bir araya gelmek 711 kez

Bir yerde buluşmak, toplanmak.

“Çeşitli ülkelerden gönderilen güçlü ve duyarlıklı kazı araçlarının bir araya gelmesi, zaman alıyordu.”s.71

Bir araya getirmek 26, 143, 182 3 kez

1. Birleştirmek. 2. Derlemek, toplamak.

“Aristoteles, daha sonra, insanlığın bu uyanışının belgelerini bir araya getirdi.” s.143

Bir ayak önce 26, 71, 74, 104, 124, 162 6 kez

Bir an önce. Çarçabuk. İvedilikle.

“Tek isteği, bir ayak önce kazıya başlayabilmektir.” s.71

Bir çırpıda195, 200, 202 3 kez

Bir ele alıpta ele alır almaz, çabucak.

“Bu silahlar bir çırpıda binlerce insanı öldürmekle kalmıyor, insan emeğiyle oluşan pek çok şeyi de yakıp yıkıyor.” s.195

Bir deri bir kemik kalmak 73 1 kez

Çok zayıflamak.

“Yavrum, bir deri bir kemik kalmış.” s.73

Bir köşeye çekilmek 129 1 kez

Çevre ile olan eski ilişkisini kesmiş olarak yaşam sürmek.

“Bir köşeye çekilip utanç içinde töreni izliyorlardı.” s.129

Birbirini çekememek 66 1 kez

Kıskanmak.

“Dünyada bomba gibi patlayan bir kazıbilim olayına, Bayan Kazıbilimci'nin öncülük etmiş olmasını çekemiyordu.” s.66

Bire bin katmak 1151 kez

Meydana gelen bir olayı durumu abartarak karşısındaki kişiye bildirmek.

“Bu iş savaşız, kansız, olsun bitsin, diyerek, Mısır prensesini bire bin katarak övmeye girişmiş.” s.115

Birinin ağızına girmek 183 1 kez

Birine çok yaklaşmak, iyice yanına sokulmak.

“Masallar sürerken, çevresinde oluşturduğumuz çemberi, öylesine daraltırdık ki anamız: ‘Çocuklar, neredeyse ağızıma gireceksiniz. Azıcık açılın çevremden.’ diye çıkışmak zorunda kalırdı.”s.183

Boğaz tokluğuna çalışmak 101 1 kez

Karnı doyuracak kadar para ya da yiyecek karşılığında çalışmak.

“Boğaz tokluğuna çalıştığımız yetmiyor gibi canımız da güvencede değildi.” s.101

Boş gözlerle bakmak 27, 103, 1393 kez

Anlamsız bakmak.

“Ama bu kez öylesine dalgındı ki sultanın sözünü bitirmiş olmasına karşın, boş gözlerle onun yüzüne bakmaktaydı.” s.27

Boş yere 94, 151 2 kez

(Gereksiz) yararsız yere. Boşuna.

“Dostumuz Tales adına, boş yere dertleniyorsun.” s.94

Boşa gitmek 30, 36, 59, 60 4 kez

Hiçbir işe yaramadan yok yere gitmek.

“Dua et de umutlarım boşa gitmesin.” s.30

Boy ölçüşmek (biriyle) 115 1 kez

Yarışmak.

“Ama, Mısır hazineleriyle boy ölçüşebileceğinizden kuşkuluyum.”s.115

Boynunu bükmek 198 1 kez

Kendisine acındırıcı davranışta bulunmak.

“Hoca, komşusunu görünce, üzgün üzgün boynunu bükmüş, ‘Komşucuğum, biliyorum, kazanı istemeye geldin. Ama o öldü!’ demiş.” s.198

Boyun eğmek 122, 140 2 kez

Razı olmak.

“Kambiz'e boyun eğiyorduk.” s.122

Buyur etmek 15, 27, 59, 115, 156, 188 6 kez

Konuğu saygı ile karşılayıp “buyurun” diyerek içeri almak, çağırmak.

“Kendisini dostlarıyla birlikte, kahvenin önündeki çardağa buyur ettiler.” s.15

Buz kesmek 162 1 kez

Çok üşümek; vücudu buz gibi olmak.

“Babamı, kural dışı davranan köleleri kırbaçlarken görünce, yüreğim buz kesilirdi.” s.162

Büyüklik taslamak 181 1 kez

Böbürlenmek büyülenmek, kendini üstün göstermeye çalışmak.

“Kağan ve eşi hatun, bizlere karşı büyüklik taslamazlardı.” s.181

Can alıcı 40 1 kez

En önemli.

” Ama konunun can alıcı yerine gelinmişti.” s.40

Can atmak 34 1 kez

Bir şeyi yapmayı ya da sahip olmayı çok istemek.

“Yakınları ve komşuları, Ece'yi görmek için can atıyorlardı.” s.34

Can çekişmek 2061 kez

Ölmek üzere bulunmak.

“Bayan Kazıbilimci'nin kollarında, can çekişen bir yavru kuş gibi tir tir titriyordu.” s.206

Can düşmanı 116, 1292 kez

Öldürmeyi bile düşünen düşman.

“Sonradan öğrendik ki, o da can düşmanımız, Kambiz'e sığınmış.” s.116

Can yakmak 107, 169 2 kez

İnsanlara ya da hayvanlara acı çektirmek, eziyet etmek.

“Bu tür insanlar, toplumdaki ayıklanmazsa, bir gün, bizim canımızı da yakabilirdi.” s.169

Canına kıymak 56 1 kez

Bir canlının yaşamına son vermek, öldürmek.

“Sevgili kızım, benim ölümsüzleşme isteğim, senin canına kıyacak kadar önemli değil.” s.56

Canından olmak 111, 119, 136,137, 151, 195 6 kez

Ölmek.

“Suç karşılığı olarak değil, öç yüzünden canlarından oluyorlardı.” s.119

Canını bağışlamak 49, 147 2 kez

Bir kimseyi öldürmekten vazgeçmek.

“Böylelerinin canlarını, mallarını bağışlıyormuş.” s.147

Canını dişine takmak 92, 204 2 kez

Her fedakârlığı göze alıp, göğüs germek.

“Tehlikeli denizlerde canını dişine takarak kazandığı tüm parayı, bilim yolunda harcar olmuştur.” s.92

Canını sıkmak 75 1 kez

Bir kimsenin neşesini, keyfini kaçırarak mutluluğunu bozacak bir hareket yapmak.

“Kazı başkanının önünde kalıntıların yere düşmesi, işçinin canını sıktı.” s.75

Cebini doldurmak 64 1 kez

Elverişli durumları kullanmak, fırsatlardan yararlanarak bol kazanç sağlamak.

“Cepleri dolmuş, yüzleri gülmüştü.” s.64

Cennet gibi 153 1 kez

Güzel, bakımlı.

“Yaşamımı, cennet gibi bir adada sürdürdüğüm yıllarda, Arşimet adında bir gençle tanıştım.” s.153

Cezasını bulmak 122 1 kez

Layık olduğu cezaya çarpılmak.

“Kambiz'in erinde gecinde, cezasını bulacağı inancıydı.” s.122

Çaba göstermek 170 1 kez

Bir işi yapmak için büyük uğraş vermek.

“Ve bu çabayı fazlasıyla gösteriyorlardı.”s.170

Çekip almak 69 1 kez

Uzaklaştırmak, uğraşısına son vermek, koparmak.

“Bayan Kazıbilimci, Ece'yi hemen olay yerinden çekip aldı.”s.69

Çekip gitmek 118 1 kez

Her şeyi bırakıp gitmek.

“Önceleri, Mısır'ı vergiye bağlayarak, Kambiz'in çekip gideceğini sanıyorduk.” s.118

Çığlık atmak 105 1 kez

Kulaklarını tırmalayıcı korkunç sesler çıkararak acı acı bağırmak.

“Bakıcım, çığlık atarak yolumu kesti.” s.105

Çıkar gözetmek 42 1 kez

Çıkarına bakmak.

“Düşünceler değerlendirilirken, kral ailesinin, din görevlilerinin ya da biliciler kurulunun, çıkarları değil de halkın, ülkesinin ve insanlığın, çıkarları gözetilirdi.” s.42

Çıkış yapmak 11 1 kez

Atağa geçmek, yükselişte olmak.

“Bayan Kazıbilimci, merakla yeni bir çıkış yaptı.” s.11

Çileden çıkarmak 116 1 kez

Birini çok kızdırmak.

“Mısır kralınca, böylesine aldatılmak, Kambiz'i çileden çıkarmış.” s.116

Çocukla çocuk büyükle büyük olmak 196 1 kez

İçinde bulunulan yere veya çevredeki insanlara uymak.

“İnsanı iyi tanıdığı için çocukla çocuk, büyükle büyük olmasını iyi bilirdi.” s.196

Çözüm yolu 24, 35 2 kez

Bir güçlüyü ortadan kaldıracak bir sorunu çözmeyi sağlayacak düşünce, eylem, yöntem, çare.

“Bu olasılıkları uzun süre düşündükten sonra olumlu bir çözüm yolu buldu.” s.24

Çuval gibi 13, 83 2 kez

Kaba ve seyrek (kumaş).

“Dönüp ardına baktığında, boş çuval gibi yere yığılakaldığını gördü.”s.83

Dağ gibi 167 1 kez

Pek çok.

“Dağ gibi yığılan koyun yünlerini görünce, içimden, bir zıplayışta orta yerlerine oturuvermek gelirdi.” s.167

Dal budak salmak 165 1 kez

Karmaşık bir biçimde yayılıp genişlemek.

“Doruktan, direk gibi yükselen korkunç duman, bin yıllık çınar gibi dal budak salarak göğe yayılıyordu.” s.165

Dalıp gitmek 36, 103, 139, 156 4 kez

Bir düşünce veya hayal ile bulunduğu ortamdan uzaklaşmak.

“Yiyip içiyor, ev işi yapıyor, sonra pencerenin önüne oturarak dalıp gidiyordu.” s.36

Dallanıp budaklanmak 25 1 kez

Yaygınlaşmak genişleyip büyümek.

“Olay dallanıp budaklanmaktan Ece'ye sahip çıkmalıydı.” s.25

Damarı kabarmak 121 1 kez

(Bir duygu ya da huy) Güçlü bir biçimde ortaya çıkmak.

“Hem pazularının gücü hem de Mısırlılardan gördüğü sevgi, Kambiz'in kıskançlık damarını kabarttı.” s.121

Darmadağın etmek 120, 160, 182 3 kez

Dağıtmak, karıştırmak. □

“Kırbaçlarla, gürzlerle üstümüze yürüyerek, kalabalığı darmadağın ettiler.” s.120

Darmadağın olmak 148, 159 2 kez

Dağınık ve karışık duruma gelmek.

“Fillerle savaşma yöntemini bilmediklerinden, ürküye kapılıp darmadağın olmuşlardı.” s.148

Değer vermek 101 1 kez

Değerli saymak, önem vermek.

“Bu efendi iyi yürekli bir insan. ‘Atın sağlığına bile değer veriyor.’ diye geçirdim.” s.101

Deliye dönmek 120 1 kez

1. Çok sevinmek. 2. Çok üzölmek.

“Bu kutsal yaratığın, Mısırlılara uğur, bolluk, mutluluk getireceğini öğrenen Kambiz, deliye dönmüş.” s.120

Demir almak132 1 kez

Gemilerin hareket etmek için çapayı denizden çekmeleri.

“Alıcıların yoğun olduğu bir sırada, gemi, sessizce demir almış.” s.132

Dereden tepeden konuşmak 30 1 kez

Gelişi güzel şeylerden konuşmak.

“Birkaç ay önce yaptığım Anadolu gezisi sırasında, çoban Ece ile tanıştım. Dereden tepeden konuştuk.” s.30

Derisini yüzmek 113, 177 2 kez

Eziyet vermek.

“Bir bölük görevli, bu arada hayvanın derisini yüzmüşü.” s.113

Ders almak 190 1 kez

Herhangi bir olaydan kendisine ibret çıkarmak.

“Böylece, günümüzün ünlü bilginlerinden ders almaya başladım.” s.190

Ders görmek 143 1 kez

Bir konu üzerinde bir öğrenci yetkili bir kimseden bilgi edinmek.

“Aristoteles'in öğrencisi oldu. Sık sık İskender'le birlikte ders görüyorlardı.” s.143

Dert edinmek 41, 63, 71, 74 4 kez

Bir durumu ya da sorunu üzüntü konusu yapmak.

“Sen bu konuları hiç dert edinme.” s.63

Destan düzmek 182 1 kez

Kahramanlık hikâyesi veya herhangi bir olayı anlatan şiir yazmak.

“Bu korkusuz boylara baş olan Oğuz Kağan da öylesine güçlü, yiğit ve yürekliymiş ki adına destanlar düzülmüş.” s.182

Dev adımlarıyla ilerlemek 200 1 kez

Kısa zamanda üstün başarı göstermek.

“Aralarında yaşadığım ulusların kimi dev adımlarıyla ilerliyordu.” s.200

Dışa vurmak 51, 86, 186 3 kez

Duygularını belli etmek.

“Bilginin bu sözleri Kral Gudin'i çok etkiledi, içinden geçenleri dışa vurmaktan kendini alamadı.” s.51

Dikkat çekmek 28 1 kez

İlgi toplamak.

“Halka ve çubukların kıvrımları ve birbirlerine bağlanış şekilleri, dikkat çekmiyordu.” s.28

Dilden dile dolaşmak 134, 144, 145 3 kez

Dillerde dolaşmak, gezmek. Her yerde kendisinden söz edilmek.

“Doğulu sultanların hazineleri, batıda masallaşarak, dilden dile dolaşıyordu.” s.144

Dile gelmek 9 1 kez

Konuşamayan ya da herhangi biri bir sebepten ötürü susmuş olan biri konuşmaya başlamak.

“Mezar taşları, adak taşları, yazıt ya da tablet parçaları, kolu bacağı yitik insan yontuları, sanki dile geliyordu.” s.9

Dile getirmek 22, 32, 61, 136, 164, 192 6 kez

Bir olayı ya da durumu sözle belirtmek.

“Birlikte yaşayacakları evi gezerken, bu duygularını dile getiriyordu.” s.32

Dili tutulmak 76 1 kez

Korku ve heyecandan konuşamamak.

“Ama Ece tek söz söylemiyordu. Dili tutulmuştu.” s.76

Dilinden düşürmemek 141, 197 2 kez

Sürekli olarak aynı kişiden veya şeyden söz etmek, sık sık tekrarlamak.

“Eşim, Sokrat'ın şu sözlerini hiç dilinden düşürmezdi.” s.141

Diline dolanmak 35, 39, 127 3 kez

Bir şeyi her fırsatta söyler olmak.

“İkimiz baş başayken, aklına geleni, diline dolananı söyle.” s.35

Diline düşmek 157 1 kez

Yermek veya alay etmek amacıyla birinin kötü veya yanlış davranışını sürekli söylemek.

“Taç konusu halkın diline düşmüştü.” s.157

(Adı) Dillerden düşmemek 19, 145 2 kez

Dillere destan olmak, olay ya da birinin adı ya da hareketleri halk arasında önemle söylenmek

“O sıralarda yöremizde, adı dillerden düşmeyen bir düşünür daha yaşıyordu.” s.145

Dillere destan olmak 77 1 kez

Bir kimsenin veya bir nesnenin üstün bir özelliğinden her yerde söz edilmesi, halk arasında çok konuşulması.

“İlle de dillere destan olan bu yontuyu, görmek ve görüntülemek istiyorlardı.” s.77

Dimdik durmak 67 1 kez

Tam dik durumda olmak.

“Ece kız, tunçtan yontu gibi dimdik duruyordu.” s.67

Direk gibi 165 1 kez

Sağlam, iri yapılı.

“Doruktan, direk gibi yükselen korkunç duman, bin yıllık çınar gibi dal budak salarak göğe yayılıyordu.” s.165

Diş bilemek 70, 203 2 kez

Kin gütmek kötülük yapmak için fırsat kollamak.

“Birbirlerine sürekli olarak diş bileyen, düşmanlık ve kin besleyen uluslar, yüzyıllardır ilk kez bir konuda işbirliği yapmaktaydılar.” s.70

Dişe dokunmak 40 1 kez

İşe yarar önemli.

“Ama, doğrusu, dişe dokunur bir araştırmaya da girişemedim. Ta ki, ikimizi görüntüleyen fotoğraf elime geçinceye dek!...” s.40

Dişini sıkmak 102 1 kez

Güçlülere katlanmak, dayanmak.

“Bizler, dişlerimizi sıkarak, olayı izliyorduk.” s.102

Diz çökmek 78, 140, 161, 183 4 kez

Dizlerini yere koyarak oturmak.

“Sonra, birden, önünde diz çöktü.”s.78

Dizinin dibinde 921 kez

Hiç ayrılmayarak yanında.

“Yavaşça varıp dizinin dibine iliştim.” s.92

Dizlerinin bağı çözülmek 76 1 kez

Heyecan, korku gibi her hangi bir sebeple ayakta duramaz hâle gelmek, bacakları titremek.

“Ece onu görünce öyle bir şaşırды ki! Dizlerinin bağı çözüldü.” s.76

Dolap çevirme 199 1 kez

Hile ve dalavere ile iş yapmak.

“Yalancılık, iki yüzlülük, dolap çevirme, aç gözlülük, acımasızlık, kıskançlık gibi insana kötü tutumları, gülünç olaylar yaratarak, yüzümüze vururdu.” s.199

Dolup taşmak 20, 163 2 kez

Gereğinden çok olmak, gereğinden çok kaplamak.

“Babam, süslü insanlarla dolup taşan tiyatrolarda, stadyumlarda gördüklerini anlata anlata bitiremezdi.” s.163

Dona kalmak 29, 78, 197, 206 4 kez

Şaşırıp ne diyeceğini, ne yapacağını bir süre bilememek.

“Yontuyla yüz yüze gelince, bir süre donakaldı.” s.78

Dört bir yan 14, 17, 42, 50, 64(2), 66, 67, 68, 69, 72(2), 79, 88, 170, 171 16 kez

Her yan, bütün çevre.

“Ülkenin dört bir yanından getirilen ‘kıtlık payı’ buğdaylar, ulusal azıktaki küplere doldurulurdu.” s.50

Dört elle sarılmak 136, 177, 201 3 kez

Bir işe büyük bir özenle ve önem vererek girişmek.

“Sevgili babacığım, insanoğlu, Demokrit'in bu zerrecikler görüşüne de dört elle sarıldı.” s.136

Dudak bükmek 96 1 kez

Beğenmemek, umursamamak.

“Annem, inanmazlıkla dudak bükerek babamın sözünü kesti.” s.96

Dursuz duraksız 38, 139 2 kez

Yok durup dinlenmeden.

“Onun dursuz duraksız konuşurken, güçsüz düşüp ölüvermesinden korkuyorlardı.”
s.139

Dünya başına yıkılmak 108 1 kez

Çok üzölmek büyük bir yıkıma uğramak.

“Onu yatağında cansız görünce, dünya başıma yıkıldı sandım.” s.108

Dünyanın öteki ucu 148 1 kez

Çok uzak yer.

“Oğullarım da dünyanın öteki ucuna gidince, yaşam dayanılmaz olmuştu.” s.148

Dünyaya gelmek 25, 60, 90, 180 4 kez

Doğmak.

“Pompei’de lavlar altında kalışımı, kimi yaşamımda köle, kiminde soylu, varlıklı bir kız olarak dünyaya geldiğimi, kimi zaman tanrılara kurban edildiğimi anlatmalıyım babama.” s.25

Düş kurmak 17, 123 2 kez

Hayal kurmak. Bir şeyi düş olarak tasarlamak.

“Benim gibi düş kurmayı da pek severdi.” s.123

Düşe dalmak 38 1 kez

Hayal kurmak, bir şeyi düş olarak tasarlamak.

“Bu düşe öylesine dalmıştı ki...” s.38

Düzen kurmak 178 1 kez

İşler duruma getirmek. Gerekli araç ve gereçleri kullanıma sokarak onlara işlerlik kazandırmak.

“Burada da ister istemez, eski düzen kuruldu.” s.178

Eksik olmamak 43 1 kez

Her şeyin tamam olması.

“O kemeri takan kişinin, çevresinden esin perileri eksik olmazdı.” s.43

El ele vermek 47, 203, 207 3 kez

İş birliği yapmak.

“Değişik soydan insanlar, el ele ve baş başa vermişler.” s.47

El kaldırmak 133 1 kez

(Küçük) Büyüğe vurmak.

“Hiçbir Persli, ana babasına düşmanca davranamaz, el kaldıramazmış.” s.133

El koymak 76, 122(2) 3 kez

Bir yolsuzluğu ortaya çıkarma incelemesine girişmek.

“Kazı kurulu üyeleri, hemen duruma el koydular.” s.76

El sıkmak 671 kez

Selamlaşmak için birinin elini tutmak.

“Bayanların ellerini sıkı.” s.67

El sıkışmak 42 1 kez

İki kişi karşılaştınca selamlaşmak amacıyla birbirinin elini sıkmak.

“Düşüncelerini onaylananlarla onaylanmayanlar, birbirleriyle ve kralla el sıkışarak işlerine dönerlerdi.” s.42

Elde etmek 18, 19(2), 29, 50, 53, 60, 106, 109, 124, 149, 153, 154, 174(3), 175, 178(2)
19 kez

Bir şeye sahip olmak.

“Bu kazılar sırasında binlerce yıllık geçmişi yansıtan, çok önemli belgeler elde edilmişti.” s.18

Elden bırakmak (düşürmemek) 205 1 kez

O şeyle uzun süre yakından ilgilenmek.

“Ama soğukkanlılığı elden bırakmadı.” s.205

Elden ele gezmek 106 1 kez

İyi nitelikleri dolayısıyla çok ilgi görmek.

“Papirüs üzerine hiyeroglifle yazılan bilimsel yazılar, öyküler, şiirler, anılar, yüzyıllarca, elden ele gezerdi.” s.106

Ele geçirmek 116, 201 2 kez

Yakalamak elde etmek.

“Kralımız, kendinden önceki kralı devirerek, tahtı ele geçirmişti.” s.116

Eli boş dönmek 21 1 kez

Aradığını umduğunu bulamadan geri dönmek.

“Ama her kazıdan eli boş döndü.” s.21

Elinden geleni yapmak 31 1 kez

Bir işi bilgisinin, becerisinin gücünün yettiğince yapmak.

“İyileşmesi için elimden geleni yapacağım.” s.31

Eline tutuşturmak 16, 103, 140, 156 4 kez

Karşısındakinin isteyip istemediğini düşünmeksizin verivermek.

“Oğlancığın eline tutuşturdu.” s.16

Emek vermek 143 1 kez

Bir şeyin düzgün güzel olması için özenle çok çalışmak.

“Gerçekten Aristoteles, İskender’in eğitim öğretimine çok emek verdi.” s.143

Evirip çevirmek 75 1 kez

Bir şeyi inceleyebilmek her tarafına bakmak.

“Elindeki kırık mermer parçasını çeki aldı. Titreyen parmakları arasında evirip çevirmeye girişti.” s.75

Fırsat bulmak 189 1 kez

Elverişli durum ve uygun zaman bulmak.

“Çünkü, kendisini evimizde doya doya dinlemeye fırsat bulurduk.” s.189

Fırsat kollamak 158, 160 2 kez

Yapmayı düşündüğü iş için uygun zamanı beklemek.

“O sırada, adımıza Romalılar göz koymuşlardı. Saldırı için fırsat kolluyorlardı.” s.158

Fırsatı değerlendirmek 17 1 kez

Ele geçirilen imkân veya durumdan en iyi biçimde yararlanmak.

“Onun engin bilgisinden yararlanmak için her fırsatı değerlendiriyorlardı.” s.17

Fotoğraf çekmek 12, 67 2 kez

Fotoğraf makinesiyle görüntü tespit etmek.

“Bayan Kazıbilimci, az ötedeki çaluların ardında, fotoğraf çekmekte olan arkadaşını gördü.” s.12

Gece gündüz 152, 168 2 kez

Aralıksız, sürekli, her zaman.

“Örneğin örs başına oturtulan savaş tutsakları, gece gündüz demir döverek, kılıç, mızrak, gürz yapıyorlar.”s.152

Gece gündüz demeden 177 1 kez

1.Ara vermemek, bıkmayı usanmamak, geceyi gündüze katmak. 2.Vaktin uygun olup olmadığına bakmadan sürekli çalışmak.

“Bizler de yemeden içmeden, gece gündüz demeden, tanrılara yakarıyorduk.” s.177

Geceyi gündüzüne katmak 69, 156 2 kez

Aralıksız gece gündüz çalışmak, büyük çaba göstermek.

“Kuyumcular da gecelerini gündüzlerine katarak, görülmemiş güzellikte bir taç yapmışlardı.”s.156

Gelin gitmek 116 1 kez

Bir aileye, bir yere gelin olarak gitmek.

“Birdenbire, neye uğradığını anlamayan genç kız, Kambiz'e gelin gittiğini yolda öğrenmiş.” s.116

Geri çekilmek 117, 159, 160 3kez

1.Kaçmak 2.Bir işi yapmaktan vazgeçmek

“Adayı alamayacaklarını anlayınca, geri çekilmek zorunda kaldılar.” s.159

Geri dönmek 46, 82, 83, 91, 148, 149, 176 7 kez

Gelinen yere geri gitmek.

“Din adamı doruğa ulaşınca, altın sunak kabındaki yüreği, oraya bırakır, geri dönerdi.” s.176

Gezip tozmak 170 1 kez

Vaktini hiçbir iş yapmadan gezmekle harcamak.

“Yaşamımız, böylece, yiyip, içerek, gezip tozarak, gülüp eğlenerek, geçip gidiyordu.” s. 170

Geziye çıkmak 8, 125, 130, 135, 153 5 kez

Uzak yerleri dolaşmak.

“Dünyaca ünlü yazar, gazeteci ve bilginlerden oluşan gezgin topluluğu, Anadolu'da geziye çıkmıştı.” s.8

Gibi olmak 13, 18, 83, 125, 189, 196 6 kez

Bir duruma, bir duyguya yaklaşmak.

“Bu arada çoban Ece'nin sesini duyar gibi oldu.” s.18

Gizli tutmak 211 kez

Başkalarının duymasına engel olmak, saklı tutmak.

“Olayın, inanılması güç bir nitelikte olması, araştırmayı gizli tutmasına neden oluyordu.” s.21

Göçüp gitmek 205 1 kez

Ölmek.

“Yazık ki, onun, hak ettiği erince kavuştuğunu göremeden göçüp gideceğim...” s.205

Göğe (göklere) ağmak 51(3), 190, 167, 202, 203(2) 8 kez

Pek çok yükselmek.

“Baharatçılar sokağında tarçın, karabiber, günlük, kimyon, yenibahar kokuları göğe ağardı.”s.167

Gögsünü dövmek 31 1 kez

Üzüntü ve pişmanlıkla gögsünü döverek ağlamak.

“Kocamiş yüreği, coşmuş, davul tokmağı gibi göğsünü dövüp duruyordu.” s.31

Göğüs germek 60, 86, 114, 127, 133 5 kez

Zorluklara karşı koymak.

“Ece ile Kral Gudin için zaman ve doğa koşullarına göğüs gerebilecek nitelikte, birer özel gömüt yapmaya çalışıyorlardı.” s.60

Göklere çıkarmak 155 1 kez

Çok övmek.

“Çeşitli başarılarını överek, kendisini göklere çıkarıyordu.” s.155

Göklere çıkmak 155 1 kez

Aşırı ölçüde övmek.

“Çeşitli başarılarını överek, kendisini göklere çıkarıyordu.” s.155

Gönül vermek 17, 97, 142, 202 4 kez

Sevmek, birine bağlanıp âşık olmak.

“Bu bilime gönül vermiş olan öğrencileri, çevresinden okul dışında da ayrılmıyorlardı.” s.17

Görmezlikten gelmek 75 1 kez

Görmemiş gibi davranmak.

“ Kimi yerde görmezlikten geliyordu.” s.75

Görüş bildirmek 15, 168 2 kez

Bir konuda elde edilen düşünce ve deneyimleri vermek.

“Onlar da arada bir görüşlerini bildiriyorlardı.” s.15

Göz göre göre 56, 57 2 kez

Açıktan açığa, herkesin gözü önünde.

“Küçük Ece'sini göz göre göre, ölüme yollamak, ona çok zor gelecekti.” s.56

Göz göze gelmek 11, 103 2 kez

Bakışları karşılaşmak.

“Bayan Kazıbilimciyle göz göze gelince, yüzüne belli belirsiz bir gülümseme yayıldı.”
s.11

Göz koymak 114, 158, 184, 204 4 kez

Bir kimseyi/ şeyi ele geçirmeyi amaçlamak/ istemek.

“Ülkemize, Pers kralları göz koymuşlardı.” s.114

Gözbebeği 72, 160 2 kez

Çok kıymetli varlık, sevgili.

“Ece, artık dünyanın gözbebeği olmuştu.” s.72

Gözden geçirmek 21, 100, 112 3 kez

Niteliğini anlamak için bir şeyin tüm ayrıntılarını incelemek, muayene etmek.

“O sırada başka alıcılar annemi gözden geçiriyorlardı.” s.100

Göze almak 56, 73, 111, 131, 133, 136, 138, 141, 191 9 kez

Gelebilecek zararı ya da tehlikeyi önceden görüp kabul etmek.

“Ne var ki ana, televizyonda kızının mum gibi erimekte olduğunu görünce dayanamadı. Bir gün her zorluğu göze alarak, yola çıktı.” s.73

Göze çarpmak 28, 47 2 kez

Tüm dikkatleri üzerine çekmek.

“İlk anda göze çarpan, bu bezeklerin güzelliğiydi.” s.28

Gözleri kamaşmak 9, 79, 154, 201, 207, 208, 115 7 kez

Büyülenmek hayran olmak.

“O sırada ortaya çıkarılan mozaikler, ünlü gezginlerin gözlerini kamaştırdı.” s.9

Gözleri parlamak 30, 32, 92, 125 4 kez

Sevinci ya da umudu gözlerinden belli olmak.

“Ece'nin gözleri parladı.” s.32

Gözlerini açmak 33, 103, 161(2), 171 5 kez

Uyanık, dikkatli bulunmak.

“Bunları söylerken, gözlerini iri iri açmış, odanın duvarlarını, tavanını, tabanını tarıyordu.” s.33

Gözlerini alamamak 12, 18, 20, 33, 47, 52, 59, 84, 207 9 kez

Bakışlarını ayıramamak, duyduğu ilgi hayranlık nedeniyle gözlerini onun üzerinden ayıramamak.

“Bayan Kazıbilimci gözlerini onun gözlerinden ve bin bir anlama bürünen güzel yüzünden alamıyordu.” s.33

Gözlerini ayıramamak 77 1 kez

Devamlı olarak o şeye bakmak, bakışını başka bir tarafa çevirmemek.

“Bayan Kazıbilimci, uzun süre gözlerini bu güzellik anıtından ayıramadı.” s.77

Gözlerini dikmek 10, 13, 28, 38, 39, 46, 52, 76, 83, 85, 94 11 kez

Dikkatle bakmak, gözünü ayırmadan bir yere veya bir kimseye bakmak.

“Başını kaldırıp gözlerini göğe dikti.” s.13

Gözlerini kaçırmak 33 1 kez

Biriyle göz göze gelmemek için bakışlarını başka yana çevirmek.

“Bayan Kazıbilimci, ürküyle gözlerini ondan kaçırmaya çabaladı.” s.33

Gözü açılmak 143 1 kez

İyiye kötüyü ya da yararına olanı ayırt edecek duruma gelmek.

“Artık, insanoğlunun gözü açılmıştı.” s.143

Gözü doymak 114 1 kez

İsteklerine fazlasıyla kavuşmuş, daha çoğunu istemez olmak.

“Yine de gözü doymuyordu.” s.114

Gözü ilişmek 23 1 kez

Dikkat etmeksizin, rastgele bakmak ilgisini çekmek.

“Fotoğrafa gözü iliştikçe, sabırsızlığı artıyor, benliğini saran araştırma isteği alevleniyordu.” s.23

Gözü olmamak 144 1 kez

Bir Şeye sahip olmayı istememek.

“Malda, parada gözümüz yoktu.” s.144

Gözü takılmak 28 1 kez

Bir Şeye sürekli bakmak.

“Birden gözü, boynundaki gerdanlıĝa takıldı.” s.28

Gözüne girmek 162 1 kez

Beĝenilmek takdir edilmek.

“Babam, toprak sahibinin gözüne girmiş, akıllı bir köleydi.” s.162

Gözüne takılmak 85, 179 2 kez

Gözüne ilişmek, bir rastlantı ile görmek.

“Ormanın derinliklerine gizlenen görkemli Maya ülkesi, ancak yüzyıllar sonra kazibilimcilerin gözüne takıldı.” s.179

Gözüne uyku girmemek 58 1 kez

Hiç uyuyamamak.

“Kral Gudin, başbolicinin dönüşünü beklerken, yemeden, içmeden, kesilmişti. Geceleri gözüne uyku girmiyordu.” s.58

Gözünü ayırmamak 63 1 kez

Sürekli olarak bir kimseye/ Şeye bakmak.

“Ece, gözlerini boşluktan ayırmadan şu sözleri fısıldadı.” s.63

Gözünü kırpmadan 144, 206 2 kez

Korkusuzca hiç çekinmeden, duraksamadan.

“Bu yolda, önüne çıkan her engeli, gözünü kırpmadan yıkmaya başladı.” s.144

Gözünün önüne gelmek 38, 81 2 kez

Anımsamak, tasarlamak, zihninde canlandırmak.

“Sevecenlikle gülümseyen yüzü, şu anda gözlerimin önüne geldi.”s.81

Gözyaşı dökmek 116, 147, 183 3 kez

Aĝlamak.

“Düğün alayına katılanların anlattığına göre, zavallı, yol boyunca gözyaşı dökmüş.”
s.116

Güçlük çekmek 66 1 kez

Yapmayı kolaylıkla başaramamak, çok zor yapabilmek.

“Orada bulunanlar, kendilerini üç bin yıl öncesine öylesine kaptırmışlardı ki, o güne dönmekte güçlük çekiyorlardı.” s.66

Gülüp geçmek 37 1 kez

Bir durumu gülünç bulup üzerinde durmamak.

“Kimileri onun bu sözlerine gülüp geçiyorlardı.” s.37

Günden güne 152, 182 2 kez

Her gün biraz daha.

“Bu yüzden, insanların acıma duygusu körelip günden güne güdükleşiyor.” s.152

Güven vermek 43 1 kez

Güvenilir biri olmak.

“Askerleri her an savaşa girecek gibi eğitilirdi. Bu durum da halka güven verirdi.”
s.43

Haber almak 125 1 kez

Kendisine bildirilmek, haber ulaşmak.

“Uzun yıllar, çocukluk arkadaşım Herodot'tan hiçbir haber alamadım.” s.125

Haber salmak 78, 160 2 kez

Ona oraya haber göndermek.

“Hain soylular, gizlice, Romalı kumandana haber saldılar.” s.160

Haber yollamak 143 1 kez

Herhangi bir araçla bildirmek haber iletmek.

“Makedonya Kralı Filip, oğlu İskender doğunca, Aristoteles'e şöyle bir haber yollamıştı.” s.143

Hak etmek 54, 205(2) 3 kez

1.Emeği karşısında alacağı bir şeyi bulunmak. 2.Hakkı olan şeyi elde etmek.

“Bu niteliklerinden ötürü ruhu, ölümsüz kılınmayı hak etmiştir.” s.54

Hatır sormak 15 1 kez

Bir kimseye “Nasılsınız, iyi misiniz?” diye sormak.

“Bayan Kazibilimci onlarla selamlaşıp hatırlarını sordu.” s.15

Havadan sudan konuşmak15 1 kez

Belirli ve önemli konulardan değil, gelişigüzel, şundan bundan, dereden tepeden konuşmak.

“Hiç... dedi, havadan sudan konuştuk.” s.15

Hazır olmak 30, 156, 159, 68 4 kez

1.Bir yerde var olmak kendi bulunmak 2.Bir şeyi hemen yapabilecek durumda olmak

“İster istemez, kendisine her türlü yardımı yapmaya hazır olduğunu bildirdi.” s.30

Hiçe saymak 124, 138 2 kez

Önem vermemek.

“Açlığı, susuzluğu, yorgunluğu hiçe sayarak, konuşmayı sürdürmeye çabalıyordu.” s.138

Hizmet etmek 90, 97, 106, 110, 187, 192,195, 202 8 kez

İş görmek, çalışmak.

“Sevgili babam, size hizmet edebilmek beni çok mutlu kılıyor.”s.90

Hoşuna gitmek 91, 127 2 kez

Hoşlanmak, beğenmek, sevmek.

“Onlardan öğrendiklerin, bize anlatmak hoşuna giderdi.” s.91

Işık tutmak 26 1 kez

Aydınlatmak, düşünceleriyle yol göstermek.

“Tarihin koyu karanlığına ışık tutarak, nice büyük kralları, kumandanları ve görkemli uygarlıkları günümüz insanına tanıttınız.” s.26

İbret almak 151 1 kez

Ondan gereken dersi çıkarmak.

“Sevgili babacığım, insanoğlu hiç ibret almayı beceremiyor.” s.151

İç çekmek 18, 52, 79, 85, 143 5 kez

Üzüntüsünü derin soluk alarak belli etmek.

“Özlemle iç çekerek, fotoğrafları incelemeye başladı.” s.18

İçi içine sığmamak 71 1 kez

Çok heyecanlanıp sevinmek.

“Aslında kendisinin de içi içine sığmıyordu.” s.71

İçi kan ağlamak 164 1 kez

Belli etmeden çok üzülme.

“Onlara, içim kan ağlayarak, köleliğin değişmez kurallarını bellettim.” s.164

İçini çekmek 155 1 kez

Üzüntüsünü derin bir soluk alarak göstermek.

“Bir ara Arşimet, babamı dinlerken, dertli dertli içini çekti.” s.155

İkide bir 15, 35, 74, 88, 92, 152 6 kez

Sık sık.

“Konuşurken, ikide bir akli çoban Ece'ye takılıyordu.” s.15

İlan etmek 146 1 kez

Bir veya daha fazla devlete karşı savaş durumuna geçmek.

“Tüm doğuya egemen olmak ve kendini dünya imparatoru ilan etmek, artık yaşamının tek amacıydı...” s.146

İleri atılmak 36, 54, 69, 80, 82, 161 6 kez

Öne doğru çıkmak.

“Kralın en büyük oğlu olan, asker başı ileriye atıldı.” s.54

İletişim kurmak 61, 89, 139(2), 140, 161 6 kez

Bilgi, haber vb. alışverişi yapmak.

“Her şey yolunda gider de gömüt, üç bin yıl dolmadan bulunursa, babanızın ruhuyla kolayca iletişim kuracaksınız.” s.61

İlgi duymak 72, 188, 189, 190 4 kez

Onunla ilgilenmek.

“Bu konuklar içinde en çok İbni Sina'ya ilgi duyardım.” s.188

İlgi göstermek 49, 132, 139 3 kez

İlgisini esirgememek, belli etmek.

“Ana babası, ağabey, ablaları kadar, halkı da ona özel bir ilgi göstermekteydi.” s.49

İlgisini çekmek 63 1 kez

İlgisini, dikkatini ve merakını üzerinde toplamak, alaka duymak.

“Başta televizyon olmak üzere, tüm iletişim görevlilerinin ilgisini çekmelisin.” s.63

İple çekmek 91, 98 2 kez

Bir şeyin zamanının gelmesini sabırsızlıkla ve büyük bir istekle beklemek.

“Babamın geri döneceği günü iple çekerdim.” s.91

İş başı yapmak 80 1 kez

İş yerinde işe başlamak.

“Bayan Kazıbilimci ile Ece, kazının yoğunlaştırıldığı yere vardıklarında, gece işçileri işbaşı yapmak üzereydi. “ s.80

İşe koşmak 41 1 kez

Birini bir işi yapmakla görevlendirmek. İşi ona yüklemek.

“O çağlarda, güçlüler, güçsüzleri tutsak edip köle olarak işe koşuyorlardı.” s.41

İşe yaramak 19, 22, 100 3 kez

Elverişli olmak.

“Bu yeni yorumlar işe yarar bazı ipuçları olabilecek nitelikteydi.” s.22

İştahı kabarmak 144 1 kez

İsteği çoğalmak, heveslenmek.

“Giderek bu hazineler, batıda yaşayan yoksul ve aç insanların, iştahını kabartıyordu.”
s.144

İtişip kakışmak 67, 69 2 kez

Birbirini itmek.

“Gazeteciler, fotoğraf çekmek için birbirleriyle itişip kakışmaktaydılar.” s.67

İyi saatte olsunlar 16 1 kez

Cinler, periler

“İyi saatte olsunlar, anasını çarpacağına, karnındaki bebeği çarptı anlaşılın.” s.16

İyiden iyiye 19, 22, 37, 69, 136, 156 6 kez

Çok iyi olarak gereği gibi iyice.

“Kralın eline tutuşturduğu taçla saraydan ayrılırken, iyiden iyiye açmaz içindeydi.”
s.156

İzin almak 32 1 kez

Bir şeyi yapmak için onay sağlamak.

“Bayan Kazıbilimci, dostlarının yardımıyla Ece'nin ana babasından kolayca izin aldı.”
s.32

Kabına sığmamak 9, 32 2 kez

Sevincinden yerinde duramamak.

“Ece, coşkudan kabına sığamıyordu.” s.32

Kadeh tokuşturmak 165 1 kez

İçki içerken kadehleri sevgi, samimiyet belirtmek üzere birbirine dokundurmak.

“Kızgın lavlar, çarşıda, berberi, usturasını bilerken, meyhanedeki sabahçıları, neşe içinde kadeh tokuştururken, agoradaki erkencileri, sebze meyve seçerken, fırıncıyı, hamur yoğururken, o güzelim çiçekleri, sabah güneşini selamlarken, yakaladı.” s.165

Kafasına takılmak 14, 19 2 kez

Zihni bir şeyle sürekli olarak uğraşmak.

“Ece'yi dinlerken, sürekli bir soru takılmaktaydı kafasına.” s.14

Kan gövdeyi götürmek 160, 201 2 kez

Çok sayıda insan ölmek.

“Direnmeye kalkışanlar kılıçtan geçirildi. Sokaklarda kan gövdeyi götürdü.” s.160

Kan kusturmak 122, 178, 182 3 kez

Ona çok eziyet çektirmek.

“İşte o zaman, halka kan kusturan kitlelik sorununa eğildiler.” s.178

Kanı kaynamak 30 1 kez

Birine karşı sevgi, sempati ve yakınlık duymak.

“Dereden tepeden konuştuk. Ona kanım kaynadı.” s.30

Kapısı açık olmak 42 1 kez

Evine herkes özgürce konuk gelir olmak, konuksever olmak.

“Bilginlere, olduğu gibi sanatçılara da hazinesinin kapıları ardına değin açtı.” s.42

Karar vermek 25, 26, 37, 66, 69, 70, 83, 86, 121, 143, 151, 159, 178, 182, 185 15 kez

Bir sorunu karara bağlamak, kararlaştırmak.

“Hemen o anda ne yapıp ederek, çoban kıza ulaşmaya karar verdi.” s.25

Karara varmak 135, 138 2 kez

Bir konuda anlaşmak, bir şeyi kararlaştırmak.

“Yargıçlar, Demokrit'in kitabının, ülkeye, tüccarların sağladığı yarardan daha çok yarar sağlayacağı kararına varmışlar.” s.135

Karaya oturmak 154 1 kez

Gemi denizin sığ yerine saplanarak kalmak.

“O zaman kıyıda duran yabancı geminin, karaya oturduğunu gördük.” s.154

Karın doyurmak 178 1 kez

1.Yararı olmak 2.Geçinmek.

“Bilim adamlarımızın, gökbilim ya da matematik üzerinde yaptıkları çalışmalar ve bilimsel buluşlar, karın doyurmuyordu.” s.178

Karıncayı bile incitmemek 57 1 kez

Çok duygulu merhametli ve ince olmak.

“Ben ki karıncayı bile incitmeye kıyamam!” s. 57

Karşı durmak 48, 84, 135, 141, 144 5 kez

Direnmek, boyun eğmemek.

“Kralısa kötülöklere karşı durmayı üstlenmiş kişiydi.” s.48

Karşı gelmek 115, 136 2 kez

Direnmek, bir şeyi kabul etmemek.

“Bu isteğe karşı gelmenin, barışı bozacağı kararına vardı.” s.115

Karşı karşıya 68, 89 2 kez

Yüz yüze.

“Bunları söylerken, sanki babasıyla karşı karşıyaydı.” s.89

Karşı karşıya gelmek 78, 117, 153 3 kez

Yüz yüze gelmek, karşılaşmak.

“Karşı karşıya gelince, kırk yıllık özlemle birbirlerine sarıldılar.” s.78

Karşılık vermek 27 1 kez

Yanıt vermek, cevap vermek.

“Bayan Kazıbilimci, başka zaman olsa bu tür övgülere, incelikler ve içtenlikle karşılık verirdi.” s.27

Karşısına dikilmek 37, 118, 145 3 kez

Birinin karşısında durmak.

“Diyojen, adamın karşısına dikilip şöyle haykırmış, ‘ Özüme gösterdiğin ilgiye teşekkür ederim.’ ” s.145

Kaskatı kesilmek 118 1 kez

Korku ve şaşkınlık yüzünden hiçbir şey söyleyememek.

“İkisi de taş gibi kaskatı kesilmişlerdi.” s.118

Kaşlarını çatmak 55, 143, 197, 198 4 kez

Öfkelendiğini belli etmek.

“Kral Gudın kaşlarını çatarak başbolicinin sözünü kesti.” s.55

Kaymak bağlamak 73, 74 2 kez

Sütün veya bir sıvının üzerinde kaymak oluşmak, kaymaklanmak.

“Kızım, üstü kaymak bağlamış keçi sütünü çok sever.” s.73

Kehanette bulunmak 46, 52 2 kez

Kâhinlik etmek.

“Akdenizli biliciler de bu konuda bir kehanette bulunamazlar.” s.52

Kendi kendine 27, 36, 82 3 kez

Başkasının yardımı ve ortaklığı olmaksızın.

“Ece, bunları söylerken, kendi kendine konuşur gibiydi.” s.82

Kendine gelmek 124 1 kez

Aklı başına gelmek, ayılmak.

“Öğlenin kavurucu sıcağı sona erdiğinde, yabanıl karıncalar, kendilerine gelirlermiş.” s.124

Kendini alamamak 8,12, 13, 16, 20, 27, 35, 39, 40, 42, 51, 53, 55, 61, 72, 73, 75, 83, 84, 86, 93, 95, 103, 119, 128, 132, 135, 139, 143, 150, 154, 158, 198 33 kez

Bir şeyi yapmadan edememek.

“Yol boyunca hep onu düşünmekten kendini alamadı.” s.16

Kendini kaptırmak 18, 27, 92 3 kez

Uğraştığı işten kendini kurtaramamak.

“Bu işe kendini öylesine kaptırdı ki telefonlara bile yanıt veremez oldu.” s.18

Kendini toplamak 18, 31, 73, 193 4 kez

Çalışacağı bir konu için dikkatini toplamak.

“Ece onu karşısında görünce önce tanımadı. Sonra kendini topladı:” s.73

Kesip atmak 26, 93 2 kez

Tartışmaya yer vermemek, kesin konuşmak.

“Babam, ‘ Tales söyledi.’ diyerek, söyleşiyi kesip atmak istedi.” s.93

Keyfine bakmak 178 1 kez

Dilediğince yaşamak, güzel vakit geçirmek.

“Soylular, din adamları ve bilginler bu emeksiz üründen paylarını alıp keyiflerine bakıyorlardı.” s.178

Kıl payı 137 1 kez

Bir şeyin olmasına çok az kalmak. Çok az bir ayırım bir fark (kalmak).

“Anaksagoras, ölümden kıl payı kurtulmuştu.” s.137

Kılıç sallamak 148 1 kez

Kılıç ile dövüşmek, düşman üzerine kılıçla saldırmak.

“Bunlar şimşek gibi kılıç sallayan, korkusuz kişilerdi.” s.148

Kılıçtan geçirmek 158, 159, 160 3 kez

Kılıçla öldürmek.

“İnsanları da kılıçtan geçiriyorlardı.” s.158

Kıran kırana 111, 117, 169 3 kez

(Dövüş, kavga, güreş) acımasızca, öldüresiye.

“Kıran kırana bir savaş başlardı.” s.111

Kırıp geçirmek 117, 149 2 kez

Yakıp yıkarak öldürerek büyük zarar vermek.

“Mısır askerlerinin üstüne saldırmış. Taş üstünde taş, gövde üstünde baş komadan, ortalığı kırıp geçirmeye girişmiş.” s.117

Kırk yıllık 78 1 kez

Çok eski, köklü.

“Karşı karşıya gelince, kırk yıllık özlemle birbirlerine sarıldılar.” s.78

Kim bilir 28, 116, 195 3 kez

Belli değil, bilinmez, belki.

“Zavallı prensese, kim bilir neler çecktirecekti.” s.116

Kin beslemek 70 1 kez

Birine karşı öç alma duygusunu sürdürmek gizlice düşmanlık beslemek.

“Birbirlerine sürekli olarak diş bileyen, düşmanlık ve kin besleyen uluslar, yüzyıllardır ilk kez bir konuda işbirliği yapmaktaydılar.” s.70

Kol gezmek 49 1 kez

1.Çevrede gücünü ve etkinliğini sürdürmek. 2. Dolaşmak.

“Kimi tanrılara da yeryüzünde kol gezen kötü güçlerden, insanları koruması için yakarılırdı.” s.49

Kollarının arasına almak 34, 161, 205 3 kez

Kucaklamak .

“Bayan Kazıbilimci varıp onu kollarının arasına aldı.” s.34

Koltukları kabarmak 182 1 kez

Övülmekten dolayı büyüklenmek, böbürlenmek.

“Hele bir Oğuz Kağan Destanı vardı ki, onu dinlerken koltuklarım kabarırdı.” s.182

Konuk etmek 134 1 kez

Birini evinde bir süre ağırlamak.

“Ağabey ve ablaları da onu, kendi görevleriyle ilgili çalışmalara konuk ediyorlardı.” s.48

Konuk olmak 25, 27, 52, 166, 188 5 kez

Bir yerde kısa bir süre ağırlanmak.

“Biz de arada bir başka soylulara konuk olurduk.” s.166

Kor gibi 147 1 kez

Ateş gibi kıpkırmızı.

“Ama oğullarımdan ayrılmanın acısı, yüreğimi kor gibi sardı.” s.147

Korku salmak 61, 98, 150 3 kez

Korkutmak.

“Bu inançsızlık da içine dayanılmaz bir korku salıyordu.” s.61

Korkuya kapılmak 36, 63, 69 3 kez

Korku düşmek.

“Ana, kızının sert tutumu karşısında korkuya kapılmıştı.” s.36

Kötülük etmek 100 1 kez

Kötü davranmak, zarar vermek.

“İnleyerek ayağa kalktım. İnsanın, insana, nasıl olup da böylesine kötülük edebildiğine akıl erdirmeye çabalıyordum.” s.100

Kulağına gitmek 145 1 kez

Duymak.

“Ağabeyim, bu sözlerin, İskender’in kulağına gittiğini öğrenmiş.” s.145

Kulak kesilmek 14, 24, 66 3 kez

Bütün dikkati ile dinlemek.

“Bayan Kazibilimci, tepeden turnağa kulak kesilmişti.” s.14

Kulak vermek 157 1 kez

Bütün dikkatini vererek dinlemek.

“Ama Arşimet, hiç kimseye kulak vermiyordu.” s.157

Kurban vermek 175(2), 176 3 kez

Aralarından birini feda etmek.

“Din adamlarına göre, tanrıları hoşnut kılmanın en etkin yolu, onlara kurban vermektir.” s.175

Kurşun gibi 165 1 kez

Çok ağır.

“Dağın içinden, alevlerle birlikte fırlayan yanartaşlar, kurşun gibi üstümüze cıvıyordu.” s.165

Kurt gibi 152 1 kez

Girişken, işini bilir, kurnaz (kimse).

“Sürekli olarak, bencillik, insancılığı kurt gibi kemirip tüketmekte.” s.152

Kuş gibi çırpınmak 34 1 kez

Çaresizlik umarsızlık içinde telaşlı davranmak.

“Odanın içinde kuş gibi çırpınmaya başladı.” s.34

Kuş uçmaz kervan geçmez 70 1 kez

Issız sapa yer.

“Yeryüzünün kuş uçmaz, kervan geçmez, diye nitelendirilen kesimlerinde yaşayan birkaç yüz kişilik boylar bile Ece olayını öğrendiler.” s.70

Kuşku duymak 147 1 kez

Kuşkulanmak.

“Onun her dediğine, Tanrı buyruğu gibi kuşku duymadan inanıyorlardı.” s.147

Kuşkuya düşmek 48 1 kez

Kuşkulanmak, kuşku duymak.

“Başbilici, Kral Gudın’i kuşkuya düşürüp mutluluğunu gölgelemek istemiyordu.” s.48

Kül olmak 113, 174 2 kez

Çok acı çekmek, varını yoğunu yitirmek.

“Ağaçlar kül olurken, yağmur bastırırdı.” s.174

Layık görmek 47 1 kez

Yakıştırmak, uygun görmek.

“Tanrıların onu ülke içinde hiçbir göreve layık görmediklerini düşünüyordum.” s. 47

Maskarası olmak 14, 162 kez

Birinin eğlencesi olmak.

“Herkesin maskarası oldum.” s.14

Matem tutmak 108 1 kez

Yas tutmak.

“Törelermize göre, sevdiklerini yitiren Mısırlılar, saçlarını sakallarını uzatarak, matem tutarlar.” s.108

Merak etmek 23, 30(2), 49, 51(2), 52, 56(2), 61, 74, 78(3), 86(2), 91, 95, 97, 99, 120, 133, 134(2), 142, 157, 179, 190, 203 29 kez

Anlamak öğrenmek istemek.

“Kendisi de insanlığa ne yolla yararlı olabileceğini çok merak ediyordu.” s.49

Mum gibi erimek 73, 161 2 kez

Sararıp solmak, zayıflamak.

“Ne var ki ana, televizyonda kızının mum gibi erimekte olduğunu görünce dayanamadı.” s.73

Mutluluğu gölgelenmek 186 1 kez

Mutluluğun değerini azaltmak.

“Arada bir, mutluluğumuzu gölgeleyen olaylar olmuyor değildi.” s.186

Müjde vermek 98, 150, 157 3 kez

Bir kimseye sevindirici, mutlu bir haberi ulaştırmak.

“Babam gülümseyerek müjdeyi verdi.” s.98

Nabızı atmak 207 1 kez

Kalp vuruşu sürmek.

“O anda dünyanın nabızı, Anadolu’daki kazı yerinde atıyordu.” s.207

Nar gibi 168 1 kez

İyice kızarmış (yiyecek).

“Tezgâhların üstüne dizilen nar gibi kızarmış ekmekler, göz açıp kapayıncaya dek tükenirdi.” s.168

Ne olursun 177, 197 2 kez

Çok rica ederim, yalvarırım lütfen.

“Bize de düdük al n’olursun bize de! diye yalvardılar.” s.197

Ne pahasına olursa olsun 139 1 kez

Bir işi her türlü bedele razı olup yapmak.

“Doktorlarsa: Ece’nin ne pahasına olursa olsun, dinlenmek, beslenmek zorunda olduğunu söylüyorlardı.” s.139

Ne yapacağını kestirememek 83 1 kez

Ne olduğunu bilememek, şaşırarak, akli başından gitmek.

“Ne yapacağını kestiremiyordu.” s.83

Ne var ki 14, 19, 36, 40, 45, 66, 73, 76, 77, 84, 101, 115, 119, 122, 135, 138, 141, 159, 177, 185, 188, 189, 191(2), 192, 198, 202, 203 28 kez

Aralarında aykırılık bulunan cümleleri bağlamaya yarayan bir söz, ama, fakat, lakin, gelgelelim.

“Ne var ki, Kambiz, yaraya önem vermemiş.” s.122

Neden olmak 21, 38, 69(2), 108, 139, 140, 149, 201 9 kez

Bir şeyin olmasına veya ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmak.

“Olayın, inanılması güç bir nitelikte olması, araştırmayı gizli tutmasına neden oluyordu.” s.21

Neye uğradığını anlamamak 116, 120 2 kez

Ansızın üzücü, sıkıcı, neşeli güzel veya hoş bir durumla karşılaşmak.

“Neye uğradığımızı anlayamadan, yaralarımızın kanını akıta akıta, kaçıp evlerimize sindik.” s.120

Oluk gibi akmak 170 1 kez

Bollukla art arda gelmek.

“Askerler, savaşıyor, köleler çalışıyor, yabancı uluslar tutsak edilip vergiye bağlanıyor, Roma'ya oluk gibi altın akıyordu.” s.170

Olup biten 63, 115, 121, 154, 177, 189 6 kez

Meydana gelen olaylar, ortaya çıkan durum veya oluşan her şey.

“Yeterince büyüyüp de çevremde olup bitenleri anlamaya başladığımda, ulusumuz yasa bürünmüştü.” s.177

Omuz omuza 69, 163 2 kez

Dayanışarak birlikte.

“Birbirlerine düşman ulusların haber görevlileri bile, bu sözleşmeden sonra, yan yana, omuz omuza, çalışmaya başladılar.” s.69

Omuz silmek 15 1 kez

Bir işe veya kimseye aldırmamak, umursamamak, önem vermemek.

“Bayan Kazıbilimci dalgın dalgın omuz silkerek, ‘Hiç...’ dedi.” s.15

Onur duymak 26, 97, 143, 192 4 kez

Onurlanmak.

“Saygıdeğer bayan, sizinle tanışmaktan onur duydum.” s.26

Ortadan kaldırmak 43 1 kez

Yok etmek.

“Savaşın nedenlerini saptar, bunları hakça ortadan kaldırarak, öfkeli kralları barıştırdı.” s.43

Ortak olmak 41 1 kez

Bir şeyi paylaşmak veya bir şeye katılmak.

“Onların dertlerini dert edinir, sevinç ve mutluluklarına ortak olurdu.” s.41

Ortaya atmak 83 1 kez

Düşüncesini herkese söylemek.

“Ruhbilimci bir üye ‘Elektrik üretici onarılsa da çalıştırılmasın.’ görüşünü ortaya attı.” s.83

Ortaya çıkmak 9, 12, 20, 22, 38, 39, 53, 66, 68, 72, 74, 77, 80, 81(3), 85, 86, 87, 94, 106, 156, 157(2), 175, 179, 200, 208 28 kez

Belli olmak belirgin hâle gelmek.

“Beline dek uzanan çok örgülü kumral saçlarıyla yüzünün güzelliği apaçık ortaya çıkmıştı.” s.12

Ortaya çıkarmak 9, 22, 39, 53, 66, 68, 77, 81(2), 85, 156, 157, 175 13 kez

Delilleriyle göstermek, ispat etmek.

“Ruhun ölümsüz kılınmasını sağlayan yöntemleri ortaya çıkardılar.” s.53

Ortaya dökmek 23, 137, 167 3 kez

Herkese açıklamak, herkese göstermek.

“Kesin olmayan varsayımlarla olayı ortaya dökmek, ona yakışmazdı.” s.23

Öç almak 117, 204 2 kez

Kendisine yapılan bir kötülüğün acısını kötülükle karşılık vererek çıkarmak. İntikamını almak.

“Kambiz, Mısır'da kaldığı sürece, akla gelmedik yöntemlerle Mısırlılardan öç aldı.” s.117

Öfkesi kabarmak 119, 121 2 kez

Çok kızmak, sakinleşmişken yeniden öfkelenmek, tekrar sinirlenmek.

“Eleştirilmek, öfkesini kabartmış.” s.121

Öfkesini yatıştırmak 65 1 kez

Öfkesini yenmek iradesini kullanarak, öfkesini gidermek.

“ ‘Günü gelince, Ece'yi karşınıza çıkaracağım. Ona istediğiniz soruyu soracaksınız.’ diyerek, öfkelerini yatıştırıyordu.” s.65

Öfkeye kapılmak 36, 117, 122 3 kez

Çok sinirlenmek, kızmak, hiddetlenmek.

“Ece, onun kem küümü karşısında, öfkeye kapıldı.” s.36

Ölüm sessizliği 54, 94 2 kez

Derin sessizlik.

“Bir süre, salona ölüm sessizliği çöktü.” s.54

Ölümü göze almak 56 1 kez

Her türlü tehlikeye rağmen bir işi yapmak.

“Sizin adınıza ölümü göze alacak kişinin, ölümsüzleşme olayına yürekten inanması gerek.” s.56

Önayak olmak 63 1 kez

Bir işe önce başlayıp herkesi ardından sürüklemek. İşin öncüsü ve yol göstericisi olmak.

“Bu konuya da sen ön ayak olmalısın.” s.63

Önüne katmak 100 1 kez

Birileri arkadan kovalamak.

“Kamçılı adamlar, hepimizi koyun sürüsü gibi önlerine kattılar.” s.100

Önünü kesmek 76, 197(2) 3 kez

Engel olmak.

“ Birkaç çocuk önünü kesti.” s.197

Özen göstermek 28, 35, 38, 39, 40, 65, 73, 74, 80, 82, 87, 91, 110, 123, 128, 130, 138, 142(2), 147, 190, 199 22 kez

Bir şeyin en iyi olabilmesi için dikkat etmek çalışmak, emek vermek.

“Bayan Kazıbilimci, yeniden bakışların etkisine girmemek için, yontunun yüzünü görmemeye özen gösteriyordu.” s.28

Özür dilemek 15, 16, 69 3 kez

İşlediği bir suçtan ya da yaptığı bir yanlıştan dolayı bağışlanmasını dilemek.

“Arkadaşlarından yeniden özür diledi.” s.16

Pat diye 33 1 kez

Ansızın birdenbire.

“Pat diye şu soruyu sordu.” s.33

Payını almak 129, 144, 178 3 kez

Kendisine ayrılanı almak, ortaklaşa yapılan bir işten kendisine düşen kazancı, payı almak.

“Bu kişiler, doğudaki altınlardan paylarını almak için sabırsızlanıyorlardı.” s.144

Pençesine düşmek 178 1 kez

Eline düşmek yakalanmak.

“İşte bu açmaz nedeniyle kılığın pençesine düşmüştük.” s.178

Peşinden koşmak 11, 79, 80 3 kez

İstediği bir şeyi elde etmek için uğraşmak.

“Kral Gudin, küçük oğlunun hep bilim peşinde koşacağını, bilginlere sahip çıkacağını düşündükçe, tepeden turnağa kıvanç kesiliyordu.” s.45

Peşinden yürümek 142 1 kez

Birinin düşünce ve görüşlerini benimsemek.

“Öğrencileri onu, peşinden yürüyerek dinliyorlardı.” s.142

Peşine düşmek 8, 143, 145, 194, 205 5 kez

Bir kimsenin ardına takılmak.

“Dinlenmekten usanınca yeniden Bayan Kazıbilimci'nin peşine düşüyorlardı.” s.8

Peşine takılmak 10, 74, 94, 101 4 kez

Birinin arkasından gitmek.

“Ünlü gezginler, coşkuyla Bayan Kazıbilimci'nin peşine takıldılar.” s.10

Pusuda beklemek 159 1 kez

Gizlenerek saldırıya hazır durumda olmak.

“Kale duvarlarında açılan gediklerinden, pusuda bekleyen askerleri girecekti.” s.159

Razı olmak 32 1 kez

Uygun bulmak beğenmek, benimsemek, istemek, kabul etmek.

“Anan baban razı olursa, bundan sonra hiçbir şey söyleme.” s.32

Rengi uçmak 12 1 kez

Solmak.

“Hatta rengi uçtu.” s.12

Renk katmak 142 1 kez

1.Renklendirmek 2.Canlılık, değişiklik neşe kazandırmak.

“Bu oturumlar, yiyip, içmeye, giyinip süslenmeye, gezmeye, eğlenmeye dayalı tekdüze yaşamıma renk katardı.” s.142

Renkten renge girmek 58 1 kez

Utancından dolayı bir kimsenin yüzünün renginin değişmesi.

“Kral Gudin, tableti okuyunca, renkten renge girdi.” s.58

Saçı sakalına karışmak 100, 108, 171 3 kez

Saçı ve sakalı uzamış, düzensiz olarak birbirine karışmış olmak.

“Sağı sakalına karışmıştı.” s.100

Sağ kalmak 149, 160 2 kez

Ömrünü devam ettirmek, yaşamasını sürdürmek.

“Sağ kalan ada halkı da tutsak edilerek zincire vuruldu.” s.160

Sahip çıkmak 25, 44(2), 61 4 kez

1.Birini koruma altına almak. 2.Bir şeyin kendisine ait olduğunu iddia etmek.

“Olay dallanıp budaklanmadan Ece'ye sahip çıkmalıydı.” s.25

Sakız gibi yapışmak 77 1 kez

Peşinden ayrılmamak, yılışmak.

“Bayan Kazibilimci'nin çevresine sakız gibi yapıştılar.” s.77

Sararıp solmak 83 1 kez

Sağlığı bozulmak.

“Kızcağız bir gecede sararıp solmuş, eriyip tükenmişti.” s.83

Savaş vermek 153 1 kez

Savaşmak.

“Kısacası, yeryüzündeki insanların bir bölümü birbirlerine egemen olmak için vuruşup dururken, bir bölümü de bilim yoluyla dünyaya, doğaya ve evrene egemen olma savaşı veriyor...” s.153

Saygı duymak 176 1 kez

Birine, bir şeye karşı saygı hissetmek.

“Soylular ve din adamları sanatına saygı duyarlardı.” s.176

Saygı göstermek 44, 107, 111, 119(2), 188 6 kez

Saymak, değer vermek.

“Biz Mısırlılar, gömütlere, mumyalara çok saygı gösterirdik.” s.119

Sayıp dökmek 50 1 kez

Her şeyi açıkça söylemek.

“Bilginler buluşlarını açıklar, ülkenin tarım işlerinden sorumlu görevliler, topraktan alınan ürünleri sayıp dökerlerdi.” s.50

Selam söylemek 46 1 kez

1.Selamını birine söylemesini istemek. 2.Birinin gönderdiği selamı başkasına söylemek.

“İnsanları insanca yöneten Kral Gudin’e selam söyleyin.” s.46

Ses etmemek 34 1 kez

Bir şeyi hoş görerek karşı çıkmamak, itiraz etmemek.

“Ece'nin anası, bu öneriyi biraz yadırgadı ama ses etmedi.” s.34

Ses vermek 125 1 kez

Herhangi bir sesi çıkarmak.

“Habeşistan’dan, kiminde İskit ülkesinden ya da Anadolu’dan ses veriyordu.” s.125

Sesi soluğu çıkmamak 198 1 kez

Konuya ilişkin düşüncesini söylememek, düşüncesini belli etmemek.

“Hoca’dan ses soluk çıkmamış.” s.198

Sevinçten uçmak 29, 153 2 kez

Çok sevinmek.

“Bayan Kazıbilimci, evine döndüğünde sevinçten uçuyordu.” s.29

Sıkıntı çekmek 110 1 kez

Yoksulluk içinde yaşamak.

“Kendilerinin, günü gelip de yeniden yaşama döndüklerinde bu altınlarla sıkıntı çekmeden yaşayacaklarına inanılırdı.” s.110

Sırtını sıvazlamak 32, 192 2 kez

Okşarcasına birinin sırtına el sürmek.

“İbni Sina, sevecenlikle kardeşimin sırtını sıvazladı.” s.192

Silinip gitmek 165 1 kez

Bir şey birdenbire yok olmak veya unutulmak.

“Sanki, Veziv Dağı'nın eteğinde, öyle bir kent hiç kurulmamışçasına, yeryüzünden silindi gitti.” s.165

Silip atmak 16, 40 2 kez

İlgi ve ilişkisini tamamen kesmek.

“Bayan Kazıbilimci, Ece'yi kafasından silip atmak istiyordu.” s.16

Sofra donatmak 170 1 kez

Sofraya bol ve türlü yiyecekler koymak.

“Sofralar, turna, sülün gibi av etleri ve dünyanın dört bir yanından gelme, meyve sebzelerle donatılırdı.” s.170

Sokağa dökülmek 94 1 kez

Evini bırakıp sokağa çıkmak.

“Bu insanların kimi Tales'e inandıkları, kimileri de inanmadıkları için sokağa dökülmüştür, dedi.” s.94

Soluk almak 35, 62, 68 3 kez

1.Nefes almak. 2.Rahatlamak. 3. Kısa süreli dinlenmek.

“Sözleri sona erince, derin bir soluk aldı.” s.62

Son nefes 122 1 kez

Ölmeden önce yaşamın son dakikaları.

“Mısır'a ulaştığında ben de son nefesimi vermek üzereydim.” s.122

Sona ermek 24, 25, 40, 49, 51, 52, 57, 62, 63, 66(2), 86, 99, 102, 107, 112, 117, 119, 124, 144, 160, 174, 176, 177, 183(2), 208 27 kez

Son bulmak.

“Ses bandı Ece'nin hıçkırıklarıyla sona eriyordu.” s.25

Sorguya çekmek 23, 133 2 kez

Bir suçla ilgili olarak sorular sorup yanıtlarını istemek.

“Önemli bir konuda, tanıklık etme durumunda olan kişi, önce ayıkken, sonra da sarhoşken, sorguya çekilirmiş.” s.133

Söküp atmak 21, 151 2 kez

1.Gözden çıkarmak, kıymak, feda etmek. 2.Kökünden çıkarıp atmak. 3.Dertten kurtulmak.

“Egemenliği altında bulunan halklar, onun yaptıklarının acısını yüreklerinden söküp atamıyorlardı.” s.151

Söz konusu 28, 29, 49, 50, 154 5 kez

Üzerinde konuşulan sözü edilen (konu) şey.

“Her yakarış töreninde en başta söz konusu edilen kişi kral olurdu.” s.49

Söz vermek 34, 40, 67, 98, 147 5 kez

Yapacağını kesin olarak söylemek.

“Bir ay sonra hepimizi Sirakuza' ya götüreceğim. ‘ Söz veriyorum.’ dedi.” s.98

Sözü açılmak 143 1 kez

Bir konu üzerinde konuşulmaya başlanmak.

“Ağabeyimin dediğine göre, İskender' den söz açılınca, iç çekerek, şunları söylemiş:” s.143

Sözünde durmak 133 1 kez

Verdiği sözden dönmemek. Verdiği sözü yerine getirmek.

“Yalan söylemek, sözünde durmamak da törelere aykırıymış.” s.133

Sözünü kesmek 12, 30, 33, 40, 55, 75, 78, 80, 85, 93, 96(2), 97, 188 14 kez

Bir kimsenin konuşmasını bitirmesine izin vermemek.

“Şu dünyada insanın öğrenmesi gereken o denli çok şey var ki! diyordu, Ece sözünü kesti.” s.12

Suyuna gitmek 35 1 kez

(Birinin) huyuna göre hareket etmek karşı gelmemek.

“Bayan Kazıbilimci üstelemenin anlamsız olduğunu görünce, Ece'nin suyuna gitti.” s.35

Sünnet etmek 107(2) 2 kez

Erkeklerin kamışı ucundaki sarkık deriyi çepeçevre kesmek.

“Saatlerce süren dini törenden sonra, ağabeylerimi sünnet ettiler.” s.107

Sürüp gitmek 102, 152 2 kez

Eskiden olduğu gibi, eskiden nasılsa gene öyle olmak, öyle devam etmek.

“Bu kısır döngü, hiç kesintisiz sürüp gidiyor.” s.152

Şaşırıp kalmak 27, 79, 105 3 kez

Çok şaşırarak, büyük bir şaşkınlığa düşmek.

“Konuşurken, kendini öyle bir coşkuya kaptırmıştı ki konuk sultan şaşırıldı kaldı.” s.27

Şaşkına dönmek 65, 148 2 kez

Beklenmedik şaşırtıcı olaylar birini şaşkın duruma düşürmek.

“İskender’in askerleri, şaşkına dönmüşlerdi.” s.148

Şimşek gibi 148, 182 2 kez

Büyük bir hızla.

“Bozkırlarda şimşek gibi at koşturan, uçan kuşu mızrağıyla yere çakan, gözü pek Türk boylarını Oğuz Kağan bir araya getirmiş.” s.182

Tadı tuzu kalmamak 58, 91 2 kez

Bir yerin ya da bir şeyin artık eski güzelliğinin, zevkinin veya özelliğinin kalmaması.

“Geceleri gözüne uyku girmiyordu. Kısacası yaşamın tadı tuzu kalmamıştı.” s.58

Tadına doyum olmamak 42 1 kez

Çok lezzetli olmak, yemekle usanmayacak olmak.

“Bu oturumların tadına doyum olmazdı.” s.42

Tadına varmak 134, 141, 204, 205 4 kez

Bir şeyin güzelliğini her yönüyle anlamış olmak.

“Çocukluğunda ve ilk gençlik yıllarında öğrenmenin tadına varan Demokrit, sürekli olarak bilgi peşinde koşmaya başlamış.” s.134

Tarihe karışmak 179 1 kez

Kendisi ortadan kalkarak yalnızca adı kalmak, anımsanmamak, unutulmak.

“Kalıntılarsa, yeniden gelişen ormanların arasında kalarak, tarihe karıştı.” s.179

Tartışmaya girmek 138 1 kez

Münakaşa etmeye başlamak.

“Yazdıkları ekranlarda belirince, doktorlarla ruhbilimciler, bir süre tartışmaya girdiler.” s.138

Taş üstünde taş bırakmamak (kalmamak) 158 1 kez

Baştan başa yıkıp yerle bir etmek.

“Girdikleri ülkelerde, taş üstünde taş bırakmıyorlardı.” s.158

Taşı gediğine koymak 115 1 kez

Önceden bir olay ya da söz karşısında söylemek istediğini bekleyip en uygun zamanda söylemek.

“Doktor hemen taşı gediğine koymuş, o hâlde, kralımızın güzeller güzeli kızıyla evlenin.” s.115

Taşı toprağı altın olmak 144, 201 2 kez

Arazisi çok değerli olmak.

“Avrupa'da yaşayan insanların bir bölüğü, yüzyıllar önce: “taşı toprağı altın” görüşüyle Doğu yollarına düşmüşlerdi.” s.201

Temel atmak 97, 190 2 kez

Bir girişimin gelişmesine dayanak olacak, ilk işi yapmak.

“Kimi bilginler, insanı inceleyerek, tıp biliminin temelini atmıştı.” s.97

Tepeden tırnağa süzmek 32, 100 2 kez

Birine baştan aşağı dikkatlice, uzun uzun bakmak.

“Onu tepeden tırnağa bir iyi süzdü.” s.32

Ters düşmek 71, 160 2 kez

Karşıt durumda olmak.

“Her şey tamam olmadan ise girişmek kişiliğine ters düşüyordu.” s.71

Tıka basa dolmak 168 1 kez

Hiç boş yer kalmayacak şekilde insanla dolmak.

“Böyle gösteri günlerinde arenalar, stadyumlar, tıka basa, insanla dolardı.”s.168

Tıraş etmek 108(3), 162 4 kez

Tıraş işini yapmak.

“Rahiplerin sürekli olarak başlarını ve gövdelerini tıraş ettiklerini, daha önce sizlere söylemiştim.” s.108

Tir tir titremek 78, 103, 164, 171, 2065 kez

1. Çok üzülme. 2. Çok korkmak.

“Bayan Kazıbilimci anahtarı kilit yuvasında çevirirken, Ece, tir tir titriyordu.” s.78

Tortop olmak 35 1 kez

Top biçimine girmek.

“Ece, biraz önce bıraktığı yerde tortop olmuş, onu bekliyordu.” s.35

Uğur getirmek 120 1 kez

İyilik, şans, bereket getirmek.

“Böylece ‘Apis ineğinin Mısırlılara uğur getirmediğini de anlamış olacaksınız.’ demiş.” s.120

Umuda kapılmak 72 1 kez

Olacağını düşünmek, hayal etmek.

“Ece'nin akıllara durgunluk veren ölümsüzlük serüvenini izleyenler, onunla birlikte dertleniyor, umuda ve coşkuya kapılıyorlardı.” s.72

Umudunu kesmek 21 1 kez

Artık olacağını beklememek.

“Başka bir deyişle hâlâ, güzel kadın başının gövdesini bulmaktan umudunu kesmiş değildi.” s.21

Umut etmek 68 1 kez

Ummak.

“Ece'nin yüzü acıyla kasıldı, ‘İnanmaktan çok umut ediyorum.’ yanıtını verdi.” s.68.

Uygun bulmak 21, 26, 145, 160, 169, 199 6 kez

Uygun olduğu kanısında bulunmak.

“İskender, orduya seçkin bilim adamlarından oluşma bir bilim kurulunun da katılmasını uygun bulmuştu.” s.145

Uykusu gelmek 183 1 kez

Birden bire çok uykusu gelmek.

“Anam, karnımızı doyurur, sonra da uykumuz gelinceye dek masal ve söylence anlatırdı.” s.183

Uykuya dalmak 80 1 kez

Kendini tutamayarak bir süre uyumak.

“Uykuya dalmalarına kalmadan, kapı çalındı.” s.80

Uzak durmak 82, 132 2 kez

Konuşmamak, yaklaşmamak.

“Belleğini karıştırmamak için ondan olabildiğince uzak durmalıyız.” s.82

Ün salmak 19, 42, 166 3 kez

Adını yaymak.

“Yontu, insan içine çıkar çıkmaz, kısa sürede dünyaya ün salmıştı.” s.19

Üstün olmak 170 1 kez

Benzerlerinden daha yüksek düzeyde olmak.

“Herkes birbirinden üstün olmak dileğindeydi.” s.170

Üstüne almak 32 1 kez

Bir işi yapmaya söz vermek, ödev edinmek.

“Tüm sorumluluğu üstüme alacağım.” s.32

Üstüne varmak 37, 76 2 kez

Bir kimsenin bir şeyi yapmasını zorlayarak istemek.

“İyiye neden insan içine çıkmıyor? diye ananın üstüne varıyorlardı.” s.37

Üstüne yok 185 1 kez

Bundan / ondan / senden iyisi olamaz / yok!

“İp boyamada onun üstüne yoktu.” s.185

Üstüne yürümek 120 1 kez

Saldırırcasına ona doğru gitmek.

“Kırbaçlarla, gürzlerle üstümüze yürüyerek, kalabalığı darmadağın ettiler.” s.120

Üzerine titremek 48 1 kez

Çok sevdiği bir kimseyi, şeyi özenle korumak, ona bir kötülük, zarar gelmesin diye aşırı çaba göstermek.

“Kral babası, anası, ağabeyleri ve saraydaki görevliler üzerine titriyorlardı.” s.48

Vur patlasın çal oynasın 166 1 kez

Bir kimsenin hayatını yalnızca eğlenmeyle geçirmesi.

“Özellikle soylular ve varlıklı aileler, vur patlasın çal oynasın havası içinde yaşamaktaydılar.” s.166

Yakasına yapışmak 149 1 kez

Hesap sormak veya bir şey istemek için tutup bırakmamak.

“Bunlar yetmiyor gibi bir de görülmemiş bir yağmur yapışmıştı yakalarına.” s.149

Yakasını bırakmamak 21 1 kez

Peşini bırakmamak.

“Bu amacına erişememenin verdiği tedirginlik, yaşamı süresince yakasını bırakmadı.” s.21

Yakasını sıyırmak 202 1 kez

Bir işten kurtulmak.

“Çünkü benliğini sarmış olan kötü kavramlardan, yakasını sıyırmayı beceremedi.” s.202

Yanına almak 164, 166 2 kez

Yanında çalıştırmak.

“Yaşım büyüyünce, yanına beni de almaya başladı.” s.166

Yanıt vermek 66, 72, 121, 145 4 kez

Yanıtlamak, cevaplamak.

“Diyojen acı acı gülümseyerek şu yanıtı vermiş...” s.145

Yardıma koşmak 64, 121(2) 3 kez

Güç duruma düşen birine isteyerek yardım etmek.

“Her ulus, seve seve ona yardıma koşacaktır.” s.64

Yargıya varmak 23, 37 2 kez

Karşılaştırma ve değerlendirme yaparak bir sonuca ulaşmak, anlam vermek.

“Bayan Kazıbilimci bu belgelere dayanarak, şu yargıya vardı:” s.23

Yarışa girmek 64 1 kez

Yarışmak.

“Hatta bu konuda birbirleriyle yarışa bile girişmişlerdi.” s.64

Yasa bürünmek 60, 177, 187 3 kez

Çok üzülmek.

“Ulus yasa büründü.” s.60

Yaygarayı basmak 16 1 kez

Hemen telaşlanıp bağırıp çağırmak, feryat etmek.

“Karşısında Bayan Kazıbilimci’yi görünce yaygarayı bastı.” s.16

Yemeden içmeden kesilmek 58, 73, 148 3 kez

Üzüntü yüzünden iştahı kesilmek.

“Kral Gudin, başbolicinin dönüşünü beklerken, yemeden içmeden kesilmişti.” s.58

Yer yerinden oynamak 201 1 kez

Bir yerde büyük bir huzursuzluk veya kavga ortamı yaratmak.

“Bu arada yer yerinden oynamış, kan gövdeyi götürmüştü.” s.201

Yere sermek 170 1 kez

1.Yenmek. 2.Vurup öldürmek.

“Dövüşü kazanan adam, onu bir vuruşta cansız yere sererdi.” s.170

Yere yamanmak 165 1 kez

Yüzüstü yere düşmek, yatmak, kapaklanmak.

“Dikilmeyi deneyenler, tepetaklak olup yere yamanıyorlardı.” s.165

Yere yığılmak 13, 83(2), 88 4 kez

Yere düşmek.

“Dönüp ardına baktığında, bos çuval gibi yere yığılakaldığını gördü.” s.83

Yerinde duramamak 63 1 kez

Bir şeyi yapmak için sabırsızlanmak.

“Ünlü gazeteci sabırsızlıktan yerinde duramıyordu.” s.63

Yerinde saymak 51 1 kez

İlerleyememek, bulunduğu yerde kalmak.

“İnsanoğlu, yerinde saymasın diye, ölümlü kılınmış.” s.51

Yerinde yeller esmek 195 1 kez

Arkasında hiçbir iz bırakmadan kaybolmak.

“Ülkemizin yerinde yeller esiyordu.” s.195

Yerinden fırlamak 34, 63, 79, 88, 136, 139, 140, 192, 205 9 kez

Oturulan yerden hızla kalkmak.

“Ece, uyandığında, kendini çadırın içinde bulunca, ölçsüz bir ürküyle yerinden fırladı.” s.139

Yerine getirmek 26, 57, 67, 107, 110, 112, 119, 130, 138, 175, 198 11 kez

Gereğini yapmak.

“Arkadaşın babası, bu kez hoşnutlukla isteğini yerine getirmiş.” s.198

Yerle bir olmak 51, 74, 175 3 kez

Yapıyı yıkıp yere indirmek.

“Onca eşsiz yapıt, birkaç yüzyıl içinde yerle bir olarak, yitip gidecek mi?” s.51

Yeryüzü 20, 21, 46, 49, 51, 70, 72, 93, 124, 139, 152, 153, 165, 186, 203, 204, 206 17 kez

Yer yuvarlağının yüzü.

“Bu sırada, yer altındaki altın madenleri yeryüzüne çıkarmış.” s.124

Yıldırım çarpmışa dönmek 81 1 kez

Apansız kötü bir durum karşısında kalıp ne yapacağını bilememek.

“Yıldırım çarpmışa döndük...” s.81

Yitip gitmek 51 1 kez

Görünmez olmak, ortadan kalkmak.

“Onca eşsiz yapıt, birkaç yüzyıl içinde yerle bir olarak, yitip gidecek mi?” s.51

Yiyip içmek 36, 149(2), 183 4 kez

Karın doyurmak, beslenmek.

“Yiyip içiyor, ev işi yapıyor, sonra pencerenin önüne oturarak dalıp gidiyordu.” s.36

Yok etmek 19, 117, 148, 159, 182, 203 6 kez

Mahvetmek, ortadan silmek.

“Buralardan kopan parçacıklar, yüzeydeki hiyeroglifleri yok etmişti.” s.19

Yok olmak 12, 38, 78, 79, 82, 121, 127, 148, 165, 177, 178, 194 12 kez

Ortadan kalkmak, kaybolmak.

“Bayan Kazıbilimci, yeniden Ece'ye dönüp baktığında, gözlerindeki gizemli pırıltının yok olduğunu gördü.” s.12

Yol almak 97, 124, 133, 199 4 kez

Yolda ilerlemek.

“Çevrelerine doluşan insanlar da onlarla birlikte yol alıyorlar.” s.199

Yol kesmek 99 1 kez

İssiz yollarda soygunculuk yapmak, yolcuları zor kullanarak durdurup soymak.

“Korsanlar yolumuzu kestiler.” s.99

Yola çıkmak 46, 63, 98(2), 115, 144, 146 7 kez

Bir yere gitmek üzere, bulunduğu yerden ayrılmak.

“Kral Gudin’in başbolicisi, kralın buyruğuyla hemen yola çıktı.” s.46

Yola koyulmak 16, 97 2 kez

Gidilecek yer neresi ise oraya doğru yola çıkmak.

“Arkadaşlarından yeniden özür diledi. Yola koyuldular.” s.16

Yollara dökülmek 94 1 kez

Kalabalık hâlde yolda olmak.

“Halk, yollara dökülmüştü.” s.94

Yolu açık olsun 47 1 kez

Yolda bir engel bir kaza ile karşılaşmamanı dilerim.

“Ama kadın bilici, ‘Yolun açık olsun.’ diyerek ona arkasını döndü.” s.47

Yolunda gitmek 50 1 kez

Olumlu gelişme göstermek.

“Konuşmacıların verdikleri bilgiler, ülkede işlerin yolunda gittiğini gösteriyordu.” s.50

Yolunu beklemek 197 1 kez

Gelmesini beklemek.

“Gün boyu, bir yandan oyun oynadık, bir yandan onun yolunu bekledik, ikinci sırasında yolun başında göründü.” s.197

Yolunu gözlemek 148, 196 2 kez

Birinin gelmesini beklemek.

“Arkadaşlarımla sokakta oynarken hep onun yolunu gözlerdik.” s.196

Yolunu kesmek 15, 107 2 kez

1.Engel olmak engellemek. 2.Yürüyen kimsenin önüne geçip ilerlemesini önlemek.

“Bayan Kazıbilimci yolunu kesince, testileri yere koydu.” s.15

Yolunu tutmak 77, 155, 198, 199 4 kez

Bir yere doğru gitmeye başlamak.

“Kalabalıktan sıyrılıp işliğinin yolunu tuttu.” s.155

Yorgun düşmek 11, 192 2 kez

Çok yorulmak, bitkin duruma gelmek.

“Büyük Türk bilgini İbni Sina ile ilgili anılarını anlatırken, yine yorgun düşmüştü.” s.192

Yorgunluğunu çıkarmak 8 1 kez

Dinlenmek.

“Arada bir, turistik konaklara çekilip yorgunluk çıkarıyorlardı.” s.8

Yurt edinmek 151, 185, 196 3 kez

Bir yeri kendisine, ailesine yurt olarak kabul etmek, vatan tutmak.

“Yerlilerle kaynaşarak, oraları yurt edindiler.” s.151

Yüreği burkulmak 83 1 kez

Çok üzölmek, çok acı duymak.

“Yüreği acıyla burkuldu.” s.83

Yüreği hop etmek 28 1 kez

Bir kimsenin bir olay yüzünden birdenbire korkması.

“Yüreği hop etti.” s.28

Yüreği kalkmak 73 1 kez

Korkmak içini sıkıntı kaplamak.

“Ama Ece'nin anasının yine de oraya girip çıkarken yüreği kalkıyordu.” s.73

Yüreği kararmak 177 1 kez

İç sıkıntısına tutulmak, gönöl darlığına düşmek

“Yeni bir sorun, ulusça yüreğimizi kararttı.” s.177

Yüreği sızlamak 47 1 kez

“Ciğeri sızlamak” derin bir acıma duygusuyla üzölmek.

“Bu durum yüreğimi sızlatıyordu.” s.47

Yüreğinden hançerlenmek 116 1 kez

Aşırı derecede acı duymak, içine oturmak

“Kralımız, yüreğinden hançerlenmişe döndü.” s.116

Yüreğine ateş düşmek 144 1 kez

Büyük bir felakete uğramak, çok üzölmek.

“Ordunun yola çıkacağı o büyük gün yaklaşınca, yüreğime düşen ateş daha bir alevleniyordu.” s.144

Yürekten 27, 28, 32, 56(4), 61, 62, 63, 84, 120, 160, 182, 202, 205 16 kez

İçtenlikle, sevgiyle.

“Buna yürekte inaniyorum.” s.28

Yürekte istemek 56 1 kez

Bir şeyi çok istemek.

“Sevgili Ece'miz, ruhunuzun ölümsüz kılınmasını, yürekte istediğimize inaniyorum.” s.56

Yüz çevirmek 54 1 kez

Terk etmek artık ilgi göstermemek, rağbet etmemek.

“Tanrılar halkımızdan yüz çevirir.” s.54

Yüz yüze gelmek 75, 78, 79, 83, 125, 132, 140, 149, 163, 165, 172 11 kez

Bir kimseyle karşılaşmak.

“Kapıdan çıktıklarında, kendilerini beklemekte olan haber görevlileriyle yüz yüze geldiler.” s.79

Yüzü gülmek 65(2), 187 3 kez

Neşelenmek, sevinmek, sevindirici bir duruma kavuşmak.

“Cepleri dolmuş, yüzleri gülmüştü.” s.65

Yüzüne vurmak 199 1 kez

Bir kimsenin hatasını veya suçunu yüzüne karşı söyleyip ayıplamak.

“Yalancılık, iki yüzlülük, dolap çevirme, aç gözlülük, acımasızlık, kıskançlık gibi insana kötü tutumları, gülünç olaylar yaratarak, yüzümüze vururdu.” s.199

Zahmete katlanmak 77 1 kez

Bir kimse için sıkıntıya, yorgunluğa katlanmak.

“İyi ki onu buraya getirme zahmetine katlanmışım!” s.77

Zaman almak 71 1 kez

Sürmek, devam edip zamanı geçirmek.

“Çeşitli ülkelerden gönderilen güçlü ve duyarlıklı kazı araçlarının bir araya gelmesi, zaman alıyordu.” s.71

Zorunda kalmak 9, 14, 18, 19, 24, 26, 27, 30, 61, 80, 99, 106, 109, 115, 116, 117(2), 120, 142, 158, 159, 160, 182, 183 24 kez

Kesinlikle yapması gerekmek, yapmaya mecbur olmak.

“Kimi yerlerde, kızgın güneş altında saatlerce yürümek zorunda kalıyorlardı.” s.9

Zorunda olmak 14, 139 2 kez

Kesinlikle yapması gerekmek, yapmaya mecbur olmak.

“İster istemez, Ece'ye gitmek zorunda olduğunu söyleyip ayağa kalktı.” s.14

4.6.1.1. Yapısal Olarak Değişime Uğrayan Deyimler

Bu başlık altında yazarın üslup tercihi sonucunda kelimeyi farklı bir kelime ile değiştirerek (açlıktan kırılmak-açlıktan ölmek gibi), yahut deyimın sentaksını bozarak, (gözleri fıldır fıldır etmek- fıldır fıldır dönen göz gibi) ya da deyim kalıbını bozarak (yüreğini dağlamak-belleğini dağlamak..vb.) örneklerinde olduğu gibi deyimlerin kalıp yapısını bozarak kullandığı deyimlere yer verdik. Bu hâli ile sözlüklerde bulamadığımız deyimler aynı anlama gelen benzer deyimlerin açıklamaları ile verilmiş, örnek cümleler de deyimlere eşlik etmiştir.

Açlıktan kırılmak 50, 127 2 kez

Açlıktan ölmek: Aşırı derecede acıkmak.

“Böylece başka ülkenin insanları, kıtlık yıllarında açlıktan kırılırken, Kral Gudin'in halkı, kötü günlerden etkilenmezdi.” s.50

Açmaz içinde 156 1 kez

Açmaza düşmek: İçinden çıkılması güç bir duruma düşmek.

“Kralın eline tutuşturduğu taçla saraydan ayrılırken, iyiden iyiye açmaz içindeydi.”
s.156

Aykırı gelmek 40 1 kez

Aykırı düşmek: Uygun gelmemek, ters gelmek, ters düşmek.

“Ne var ki, ben bilginim, böylesine önemli bir durumda, sezgileri dayanak edinmek, kişiliğime aykırı geldi.” s.40

Bakmaya doyamamak 28 1 kez

Yüzüne bakmaya kıyamamak: Güzel ve çekici şeylere kişinin baktıkça bakacağı gelmek, o şeyden çok hoşlanmak.

“Olağanüstü bir sanat yapıtı. Bakmaya doyamıyorum.” s.28

Başından aşağı kaynar terler boşanmak 26 1 kez

Başından (aşağı) kaynar su/sular dökülmek: Utandırıcı, sıkıcı, kaygılandırıcı bir durum karşısında vücudunu sıcak ter basmak.

“Bayan Kazıbilimci'nin, başından aşağıya kaynar terler boşandı.” s.26

Belleğini dağlamak 114 1 kez

Yüreğini dağlamak: Acıyla ve özlemle içi yanmak, acıyla kıvrınmak.

“Mısır topraklarında felaket kasırgası gibi estiği günlerin anıları, ateş gibi belleğimi dağlıyor.” s.114

Canından etmek 164 1 kez

Tatlı canından etmek: Öldürmek.

“Yaralarım merhem süren annem, dile getirdiğim görüşlerin beni canımdan edebileceğini söyledi.” s.164

Canını zor atmak 37 1 kez

Canını (bir yere) dar atmak: Bir tehlikeden güçlükle kurtularak çabucak bir yere sığınmak.

“Kadıncağz, evine canını zor attı.” s.37

Diken üstünde yaşamak 204 1 kez

Diken üstünde oturmak/olmak: Bir yerde tedirginlik duymak.

“Sanki güzelim dünyada değil de diken üstünde yaşıyor.” s.204

Elbirlik olmak 53, 174, 199 3 kez

Birlik olmak: Bir işi yapmak için anlaşmak.

“Akşehirililer elbirlik oldular.” s.199

Elektrik çarpmışa dönmek 27 1 kez

Yıldırımla vurulmuşa dönmek: Ummadığı bir anda kötü bir durumla karşılaşp ne yapacağını bilemez hale gelmek, şaşkırmak, moral yönünden yıkılmak.

“Ünlü yontunun karşısına vardıklarında, birden tepeden tırnağa elektrik çarpmışa döndü.” s.27

El ele tutuşmak 20, 47, 59, 82, 207 5 kez

El ele vermek: Güçbirliği, işbirliği yapmak. Bir iş için birleşmek.

“El ele tutuşmuş değişik ırktan insanlar, mermerde de altın taçta olduğu kadar anlam kazanmışlardı.” s.59

Eli titremek 120 1 kez

Eli ayağı titremek: Korku, sinir, üzüntü gibi nedenlerle heyecanlanmak.

“Öfkeden eli titrediği için hançer, Apis’in karnı yerine, buduna saplanmış. İnek can acısıyla fırlayıp gitmiş.” s.120

Emekle oluşturmak 173, 178 2 kez

Emek harcamak: Çaba vermek.

“Bu kentler, bin bir emekle oluşturulmuş, eşsiz anıt ve tapınaklarla donatılmıştı.” s.173

Eriñ kesilmek 89 1 kez

Huzur bulmak: Ruhsal yönden rahatlamak.

“Ece'nin tepeden tırnağa eriñ ve mutluluk kesildiğini görünce, babasının ruhuyla buluştuğunu anladı.” s.89

Fırsat yaratmak 92 1 kez

Fırsat bulmak: Elverişli durum ve uygun zaman bulmak.

“Ne yapar eder, babamın seçkin dostlarıyla yaptığı söyleşileri izleme fırsatı yaratırdım.” s.92

Gönlü ferahlamak 200 1 kez

Yüreği ferahlamak: Kaygıdan kurtulmak.

“Sıkıntılı, üzüntülü kimseler de Hoca'nın gömütünü görmeye gidince, gönüllerinin ferahladığına inanıyorlardı.” s.200

Göz dikenini edinmek 14 1 kez

Göze diken olmak: Herkesçe kıskanılmak. Kıskançlığı üzerine çekmek.

“Ne var ki, köylümüz, inanmak şöyle dursun, giderek beni göz dikenini edinmeye başladı.” s.14

Gözleri fıldır fıldır dönmek 139 1 kez

Gözleri fıldır fıldır etmek /oyunmak: Çapkınca, zekice şeytanca bakmak. Gözleri çabuk çabuk her yana dönerek bakmak.

“Göz yuvalarında fıldır fıldır dönen gözleriyle çevresine bakınmaya başladı.” s.139

Güven uyandırmak 42 1 kez

Güven vermek: Güvenilir bir kişi, kuruluş, şey olduğu duygusunu izlenimini uyandırmak.

“Kralın barışseverliği, komşu krallarda güven uyandırmıştı.” s.42

Hoşgörüyü karşılamak 30, 65, 83, 92, 95, 144, 146, 190 8 kez

Hoş karşılamak/görmek: Gücenilecek, kızılacak bir davranışa söze karşılık vermeyip anlayışla, hoşgörüyü davranmak, anlayış, hoşgörü göstermek.

“Bu yüzden tümünü de hoşgörüyü karşılıyordu.” s.65

İçi aydınlık olmak 45 1 kez

İçi açılmak: Güzel bir şey karşısında zevk duymak ferahlamak.

“Yüzüne bakanın içi apaydınlık oluyordu.” s.45

İçine acı dolmak 74 1 kez

İçine/ yüreğine dert olmak: Bir şeyi isteyip de yapamamaktan dolayı üzülme.

“Ece, başkentin kalıntıları arasında dolaşırken, kimi yerde içine dayanılmaz acılar doluyordu.” s.74

İçine (kaygı) çöreklenmek 451 kez

Acısı içine (yüreğine) çökmek(işlemek): 1.Bir şeyin acısını derinden duymak. 2.Kötü bir şey olacağını düşünerek önceden üzülme.

“Ama doğum yaklaşırken, içine bir kaygı çörekledi.” s.45

Kan tere batmak 38 1 kez

Kan ter içinde kalmak: Yorgunluktan perişan bir durumda olmak.

“İkisi de kan tere batmışlardı.” s.38

Kapıdan atmak pencereden girmek 64 1 kez

Kapıdan kovsan/savulsa bacadan düşer/girer: Çok arsızdır, yüzsüzdür. Kovulsa da çıkarı için yine gelmekten geri durmaz.

“Öyle ki, ilgilerinden usanıp kendilerini kapıdan atacaksınız. Onlar bir yolunu bulup pencereden girecekler.” s.64

Karnı tok sırtı giyinik olmak 41 1 kez

Karnı tok sırtı pek: Geçimi iyi, geliri yerinde, giyimi tam, yaşamı rahat kimse.

“Kral Gudin'in karnı tok sırtı giyinik, yaşamı güven altında olan ulusu, kural dışı davranmaya yeltenmiyordu.” s.41

Kıvrınmaya başlamak 32, 102 2 kez

Kıvrım kıvrım kıvrınmak: 1.Çok acı çekerek kıvrınmak. 2.Yalvarma sıkıntı vb bir sebeple çok kıvrınmak.

“Ölümsüz Ece, sözün burasında, gerçekten acı içinde kıvrınmaya başladı.” s.102

Kollayıp gözetmek 43 1 kez

Kol kanat olmak: Birini korumak ona yardımcı olmak.

“Buraya uzak ülkelerden bile hasta gelirdi. Yaşlılar, yetimler, dullar da sahipsiz değildi. Kral, onları kollayıp gözetecek kurumlar oluşturmuştu.” s.43

Kucağına atmak 57 1 kez

Kucağına düşmek: Düşman, felaket, sefalet, vb. kötü şeylerin veya durumların içine düşmek, onlarla karşılaşmak.

“Sevgili yavrumu, göz göre göre ölümün kucağına nasıl atacağım?” s.57

(Kulağına) fısıldamak 63 1 kez

Kulağına söylemek: Birine alçak sesle ve ağzını kulağına yaklaştırarak bir şeyler söylemek; kulağına fısıldamak.

“Ece, gözlerini boşluktan ayırmadan şu sözleri fısıldadı.” s.63

Kural çiğnemek 69, 120 2 kez

Kanun çiğnemek: Yasal olmayan iş yapmak.

“Topluca sokaklara dökülüp şenlik yaparak, koyduğum kuralları çiğnediniz.” s.120

Merak fırtınası sarmak 84 1 kez

Merak sarmak: Bir şeyi edinmek, öğrenmek, yapmak ya da onunla uğraşmak isteğine kapılmak, bir şeye eğilim, ilgi duymak.

“Dünyayı daha yoğun bir merak fırtınası sardı.” s.84

Öncülük etmek 66 1 kez

Öne düşmek: 1.En önde yürümek, önden yürümek, başı çekmek. 2.Kılavuzluk etmek, yol göstermek.

“Dünyada bomba gibi patlayan bir kazıbilim olayına, Bayan Kazıbilimci'nin öncülük etmiş olmasını çekemiyordu.” s.66

Örnek edinmek 189, 192 2 kez

Örnek almak: 1. Bir kimseye davranış ve huyca uymak, onu örnek alarak benimsemek, izlemek 2. Bir şeyden kendisi için ders çıkarmak.

“Varıp İbni Sina'nın elini öptü. ‘Sizi örnek edineceğim. Çok çalışıp büyük bir bilgin olacağım.’ dedi.” s.192

Soğuk davranmak 36 1 kez

Soğumak: Artık sevmez olmak.

“Pek soğuk davrandı.” s.36

Sonuca varmak 45 1 kez

Sonuç almak:1. Bir işi bitirmek, sonuçlandırmak 2. İstenilen sonuca ulaşmak, verim almak.

“Ne var ki bunca çalışmaya karşın, hiçbir sonuca varamadılar.” s.45

Sözünü yerine getirmek 67 1 kez

Sözünü tutmak: Sözü yerine getirmek.

“İşte, sözümü yerine getiriyorum.” s.67

Su gibi akıp gitmek 68 1 kez

Su gibi akmak: Zaman hızla geçmek.

“Zaman su gibi akıp gitmişti.” s.68

Şamar yemiş gibi irkilmek 12 1 kez

Tokat (tokadı) yemek: mec.Yenilgiye uğramak.

“Bayan Kazıbilimci bu sözleri duyunca, şamar yemiş gibi irkildi.” s.12

Taş üstünde taş gövde üstünde baş komamak 117 1 kez

Taş üstünde taş bırakmamak: Baştan başa yıkıp yerle bir etmek.

“Taş üstünde taş, gövde üstünde baş komadan, ortalığı kırıp geçirmeye girişmiş.” s.117

Tedirgin olmak 10, 12, 16, 31, 38, 64, 101, 156, 182 9 kez

Rahatsızlık duymak: Tedirgin olmak, huzurunun ve rahatının kaçtığını hissettirmek.

“Fotoğraf olayından tedirgin olan Ece, yüzünü saklamak isterken başındaki yazmayı yere düşürmüştü.” s.12

Tekinsiz olmak 16 1 kez

Tekin değil: İçinde cinlerin perilerin gulyabanilerin bulunduğu inanılan uğursuz, tehlikeli.

“Hocalar, bu kalıntıların tekinsiz olduğunu söylerler.” s.16

Umutsuzluk bürümek 55 1 kez

Umutsuzluğa düşmek: Umudu kalmamak, güveni sarsılmak, olumsuzluğa sürüklenmek.

“Sonra yüzünü umutsuzluk bürüdü.” s.55

Ürküye kapılmak 40, 69, 119, 148 4 kez

Korkuya kapılmak: Korku düşmek.

“Bu nedenle ürküye kapıldım.” s.40

Üstüne yıldırımlar salmak 54 1 kez

Yıldırımları üstüne çekmek: Davranışlarıyla, sözleriyle birçok kimseyi kızdırıp kendisine saldırılarını sağlamak.

“Üstümüze yıldırımlar salarlar. Ürünlerimizi coşkun sellerle ve amansız yellerle yok ederler.” s.54

Yardım etmek 24, 25(2), 35, 38, 40(3), 61, 63, 102, 121, 140, 142, 179 15 kez

Yardımda bulunmak: Yardım etmek.

“Bayan Kazıbilimci, ellerinden tutarak, onun dışarıya çıkmasına yardım etti.” s.140

Yaşama küsmek 101, 160 2 kez

Hayata küsmek: Bezgin kötümser olmak, yaşama isteğini yitirmek.

“Arşimet bu yenilgiye yıkılmış, yaşama küserek, evine kapanmış.” s.160

Yel gibi çıkmak 77, 128, 182 3 kez

Rüzgâr gibi: Çabucak.

“Yel gibi çıktı kapıdan.” s.77

Yeri yurdu belli olmamak 148 1 kez

Yeri yurdu belirsiz: Nerede kaldığı, kalacağı bilinmeyen serseri.

“Ayrıca, yerleri yurtları da belli değildi.” s.148

Yılgıya kapılmak 54 1 kez

Gözü yılmak: Daha önceden denediği için o durumla karşılaşmaktan korkmak, o işe girişmekten çekinmek.

“Başbilici bunları söylerken, orada bulunanlar, apaçık yılgıya kapılmışlardı.” s.54

Yok olup gitmek 121 1 kez

Yok olmak: 1. Ortadan kalkmak, kaybolmak. 2.mec. Varlığı sona ermek.

“Ulusça yok olup gitmekten kurtulmuşlar.” s.121

Yüzü gevşemek 103 1 kez

Sinirleri gevşemek: Sinirliiyken ferahlamak, öfkesi yatışmak.

“*Sonra, ürküyle gerilen yüzü, gevşedi.*” s.103

Yüzüne renk gelmek 74 1 kez

Rengi yerine gelmek: Solgunluğu geçmek yeniden eski rengini almak.

“*Gerçekten Ece'nin yüzüne renk geldi.*” s.74

4.6.2. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Atasözleri

Aksoy, A. Ömer. (2015). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. 1 Atasözleri Sözlüğü.* ile TDK'nin genel ağ üzerindeki *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* taranmış açıklamalar bu doğrultuda yapılarak, örnek cümle ve sıklık belirtilerek verilmiştir.

Parayı veren düdüğü çalar 197 1 kez

Parasını veren kimse, istediği her şeyi elde eder.

“*O zaman Hoca eliyle onu göstererek, ‘ Parayı veren düdüğü çalar.’ dedi.*” s.197

4.6.2.1. Yapısal Olarak Değişime Uğrayan Atasözleri

Az aşımız ağrısız başımız olsun 65 1 kez

Azıcık aşım kaygısız başım olsun.

1.Evimde kalabalık olmazsa işim az olur, uğraşma didişme olmaz. 2.Didişmesiz orta halli bir geçim türlü uğraşma ve didişmelerle dolu zenginlerin yaşayışlarından daha iyidir.

“*Her fırsatta, köyün yabancılarca gürültüye boğulmasından yakınıyorlardı. ‘Az aşımız, ağrısız başımız olsun. Bu yabancılar diriliğimizi kaçırdı.’ diye homurdanıp duruyorlardı.*” s.65

Yüreğinde aslan yatmak 115 1 kez

Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar.

Herkesin içten içe istediği bir şey mutlaka vardır.

“*Kambiz'in yüreğinde yatan aslan kükreyip kalkmış, ‘İstemez olur muyum.’ demiş.*” s.115

4.6.3. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Özdeyişler

Osmay, Nüvit. (2013). *Düşünce Atlası Dünya Düşünürlerinden Seçmeler*, Varinli, Mehmet. (1964) *Halil Rıfat Paşa* ve Dayıoğlu, Gülten. (2015) *Ölümsüz Ece* adlı eserleri özdeyişler konusunda yararlandığımız kaynaklar olmuştur.

Bana üzerinde duracak bir yer ver. Dünyayı yerinden oynatırım (Arşimed) 155 1 kez

“Bana bir destekle kalas verin, dünyayı yerinden oynatayım” dedi. s.155

Bütün yollar Roma’ya gider 166 1 kez

“Romalıların bu tutumu: ‘Bütün yollar Roma’ya gider’ deyişiyle dünyaya ün salmıştı.” s.166

Gölge etme başka ihsan istemem (Diyojen) 146 1 kez

“Bu nedenle onun ‘Gölge etme başka bağış istemem’ sözlerinin anlamını uzun uzun düşünmüş.” s.146

Kimse bile bile kötü değildir; her kötülük bilgi sanılan bilgisizlikten gelir (Sokrates)

141 1 kez

“Eşim, Sokrat’ın şu sözlerini hiç dilinden düşürmezdi: ‘ Kimse, bile bile kötü değildir. Her kötülük, bilgi sanılan bilgisizlikten kaynaklanır.’” s.141

Ne koşup duruyorsun, ne arıyorsun? sorusuna: Namuslu bir adam arıyorum.

(Diyogenes) 146

“Hayrola Diyojen! Gün ışığında fenerinle ne arıyorsun? demiş. Diyojen acı acı gülümseyerek şu yanıtı vermiş: “İnsan arıyorum dostum, insan!” s.146

Ulaşamadığın yer senin değildir (Halil Rıfat Paşa) 166 1 kez

“Romalıları: ‘Ulaşamadığın yer senin değildir.’ görüşüne inanıyorlardı.” s.166

4.6.4. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Yabancı Kelimeler

Yabancı kelimeler başlığı altında yer alan kelimeler Türk Dil Kurumunun genel ağ üzerindeki açıklamaları karşılığında (GTS-Güncel Türkçe Sözlük) verilmiş, romanda geçen sıklıklar ve örnek cümleler kelimelere tanıklık etmiştir.

Acaba (Ar.) 13, 16, 23, 72, 83, 97, 140, 204(2), 207 10 kez

Şüphe, kuşku.

“Acaba, insanoğlu binlerce yıl bu aşamaya gelmek için mi canını dişine takarak, didindi durdu?” s.204

Adam (Ar.) 65(2), 66(2), 69, 76, 91, 92(2), 94, 95(4), 96(2), 100(6), 101, 102, 106, 108(3), 109,119, 120, 129, 136, 137, 143(2), 144(4), 145(3), 154(5), 156, 161, 162, 163, 169, 170, 173, 174(3), 175(3), 176(6), 177(9), 178(4), 198, 199 82 kez

İnsan.

“Hiçbir işten anlamayan, hazırcı soylularla bilim ve din adamlarının durumları, bizlerden daha kötüydü.” s.178

Adet (Ar.) 48, 111, 113(2), 142 5 kez

1.Görenek 2. Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre.

“Ataları, taç giymeyi adet edinmemişlerdi.” s.48

Agora (Rum.) 9, 50, 72, 145, 165, 166, 167(4), 170 11 kez

Yunan klasik devrinde, sitenin yönetim, politika ve ticaret işlerini konuşmak için halkın toplandığı alan, halk meydanı.

“Bir gün de güpegündüz, elinde bir fenerle agorada belirmiş.”s.145

Aile (Ar.) 24, 25, 42, 49(2), 53, 60, 67, 92, 94, 98(2), 99, 105, 107, 110, 111, 114(2), 115(2), 118, 125, 151,157, 160, 163, 166, 170, 171, 176, 179, 180, 185, 187, 188, 189, 190, 200, 202 40 kez

Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.

“Arkadaş, kızın ailesini bulmuş.” s.24

Akik (Ar.) 48 1 kez

Kalseduan kuvarsının bir türü olan, yüzük taşı, mühür vb. yapmakta kullanılan, türlü renklerde, yarı saydam, parlak ve değerli bir taş.

“Bu da som akikten oyularak yapılmıştı.” s.48

Akraba (Ar.) 130, 150, 188, 192 4 kez

Kan bağıyla birbirine bağlı olan

“Egemenliği altına aldığı ulusları, dostluk, sevgi ve akrabalık yoluyla hem kendine hem de birbirlerine bağlamaya karar verdi.” s.150

Ama (Ar.) 9, 11(2), 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21(2), 22(2), 23, 24, 25, 26(2), 27(2), 28(2), 29(2), 30, 31, 32, 33, 34(2), 35, 37(3), 38, 40(2), 42, 44, 45, 47, 49(2), 50, 51, 52, 53, 56(2), 57, 59, 62, 65(2), 66, 72, 73(2), 74(2), 75, 76, 78, 79, 82, 83, 85, 90, 91, 94, 95(2), 98, 99(2), 100(3), 103, 107, 109, 113, 115(3), 120(2), 121, 128, 133, 137, 139, 140, 141(3), 142, 143(2), 144(2), 146, 147(2), 148, 149(3), 150, 153, 154, 155, 156(2), 157(2), 160, 162, 163(2), 164, 166(2), 168, 170, 171, 176, 177(3), 178(2), 179, 182(2), 187, 188, 190(2), 191(2), 192, 194, 195(2), 198(2), 199(2), 200, 204(2), 205(2), 206, 207, 208 157 kez

Çelişkili ve tutarsız iki cümleyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz, amma, lakin.

“Ama, atalardan kalma inançları ve gelenekleri de benimsemişti.” s.44

Ambar (Far.) 50, 99, 100, 105 4 kez

Genellikle tahıl saklanan yer.

“Orada ambara tıktılar.” s.99

Anahtar (Rum.) 78, 115, 190, 191 4 kez

Kilidi açıp kapamak için kullanılan araç, açar.

“Bayan Kazıbilimci anahtarı kilit yuvasına çevirirken, Ece, tir tir titriyordu.” s.78

Arena (Fr.) 168(2), 170 3 kez

Boğa güreşi, yarış, oyun vb. gösteriler yapılan alan.

“Roma'nın ünlü arenalarında, halk için sık sık gösteriler düzenletiyordu.” s.168

Asa (Ar.) 81 1 kez

Bazı ülkelerde, hükümdarların, mareşallerin, din adamlarının güç sembolü olarak törenlerde taşıdıkları bir tür ağaç veya metalden değnek.

“Bir elinde geyik kemiğinden yapılmış ata andacı asası vardı.” s.81

Asker (Ar.) 43(2), 45, 49, 52, 54(2), 117(8), 118(2), 119, 120(2), 122, 129(6), 143, 144(2), 147(2), 148(5), 149(5), 151(2), 159(4), 160(6), 165, 166, 170, 180, 184(3) 61 kez

Orduda görev yapan erden generale kadar herkes.

“Askerleri her an savaşa girecek gibi eğitirlerdi.” s.42

Ateş (Far.) 94, 111, 113(2), 114, 117, 118, 119(3), 131, 136, 144, 162, 163, 174, 184, 195 18 kez

Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od, nâr

“Malların az ötesine koca bir ateş yakarak gemilerine dönerlermiş.” s.131

Atom (Fr.) 25, 136(2), 203(4) 7 kez

Birkaç türü birleştiğinde çeşitli molekülleri, bir tek türü ise bir kimyasal ögeyi oluşturan parçacık.

“Bu açıklamalar sonunda atom bulundu.” s.136

Avukat (Fr.) 65 1 kez

Hak ve yasa işlerinde isteyenlere yol göstermeyi, mahkemelerde, devlet dairelerinde başkalarının hakkını aramayı, korumayı meslek edinen ve bunun için yasanın gerektirdiği şartları taşıyan kimse.

“Öyle ki, aralarında mühendisler, doktorlar, öğretmenler, avukatlar, bankacılar, fabrikatörler, din adamları, hatta devlet adamları da bulunuyordu.” s.65

Ayıp (Ar.) 189, 199(2) 3 kez

Toplumun ahlak kurallarına aykırı olan, utanılacak durum veya davranış.

“Arkalarından yürüsem, bana ayıp olacak.” s.199

Ayna (Far.) 159(2), 166 3 kez

Işığı yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam, gözğü, mirat.

“Bu kez Arşimet, surların üzerine, aynalarla ilginç bir düzenek kurdu.” s.159

Azat (Far.) 146 1 kez

Serbest bırakma.

“Ordunun yola çıkmasına yakın, tüm kölelerini azat etti.” s.146

Bahane (Far.) 114 1 kez

Bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen uydurma sebep

“Bu amaçla Mısır Krallığı’na saldırmak için bahaneler arayıp duruyordu.” s.114

Bahar (Far.) 81(3) 3 kez

1.İlkbahar. 2. Bu mevsimde ağaçlarda açan çiçekler ve yapraklar.

“Başı bahar şenliklerinde taktığı çelenkle bezenmişti.” s.81

Baharat (Ar.) 109, 130(2), 167 4 kez

Yiyecek ve içeceklere hoş koku ve tat vermek için kullanılan tarçın, karanfil, zencefil, karabiber vb. maddeler, bahar.

“Baharatçılar sokağında tarçın, karabiber, günlük, kimyon, yeni bahar kokuları göğşe ağardı.” s.167

Bahçe (Far.) 14, 97(3), 105, 121, 155, 160, 171 9 kez

Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer

“Bahçede öyle ağaçlar var ki, karşıdan bakan kişi, onu boşlukta asılı duruyor sanır.” s.97

Bahçıvan (Far.) 45 1 kez

Bir bahçenin düzenlenmesi ve bakımıyla görevli kimse.

“Kendisi öldüğünde, askerleri başsız; bilginler, sanatçılar dayanıksız; kimsesizler, hastalar, dullar, yetimler, çiftçiler ve bahçıvanlar sahipsiz kalmayacaklardı.” s.45

Banka (İt.)

Faizle para alıp veren, kredi, iskonto, kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret, sanayi, ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kuruluş.

Bankacı; 65 1 kez

Bankacılık işlemleri ile uğraşan veya bankada görevli kimse

“Öyle ki, aralarında mühendisler, doktorlar, öğretmenler, avukatlar, bankacılar, fabrikatörler, din adamları, hatta devlet adamları da bulunuyordu.” s.65

Bant (Fr.) 24(2), 25, 63(2),66 6 kez

Ses alma aygıtlarında seslerin kaydı için kullanılan manyetik oksitli plastik veya selüloz şerit.

“Ekte, hasta kızın konuşmasını içeren ses bandını sunuyorum.” s.24

Banyo (İt.) 158(2) 2 kez

Yapılarda, içinde yıkanılan bölüm.

“Bu yolla doğru sonuca ulaşacağını anlayınca, ‘Buldum! Buldum!’ diye bağırarak banyodan fırlamış.” s.158

Baraka (İt.) 76, 79, 102(2), 162 5 kez

Tahta, çinko vb. hafif şeylerden yapılmış, temelsiz eğreti yapı

“Haber görevlileri, hemen barakaya doluştular.” s.79

Barut (Far.) 25, 195 2 kez

Ateşli silahla bir merminin atılmasına veya herhangi bir aracın fırlatılmasına yarayan, patlayıcı madde

“Sevgili babam Kral Gudin’e; Dede Korkut’tan, İbni Sina’dan, Nasrettin Hoca’dan, pusuladan, baruttan, Kristof Kolomb’dan, Edison’dan, telefondan, telgraftan, uçaktan, denizaltından, atom bombasıyla nötron bombasından söz etmek zorundayım.” s.25

Basit (Ar.) 80, 106 2 kez

Yapılması veya anlaşılması kolay olan, karışık olmayan, bayağı.

“Kazma, murç, keski, palanga, takoz gibi basit aygıtlarla kazı, yavaş fakat güvenle ilerliyordu.” s.80

Baston (İt.)10, 88, 100, 207 4 kez

Yürürken dayanmaya yarayan, ağaç veya metalden yapılan araç.

“Bastonuna dayanmazsa olduğu yere yığılacaktı.” s.88

Bavul (İt.) 16 1 kez

İçine eşya konulan ve genellikle yolculukta kullanılan büyük çanta

“Bavulu andıran çantasından bir avuç şeker çıkardı.” s.16

Bazen (Ar.) 9, 11, 49, 68, 133, 142(2), 169(2) 9 kez

Ara sıra

“Bazen de kalıntılara ulaşmak için yedi kat yer altına iniliyordu.” s.9

Bazı (Ar.) 17, 18, 19, 22(4), 26, 34(2), 52, 53(2), 59(2), 60, 65, 68, 72, 90(2), 93(2), 96, 97(2), 106, 124, 129, 133, 134, 142(2), 146, 157(2), 160, 166, 174, 184, 185(2), 190, 193, 206(2) 46 kez

Birtakım, kimi.

“Güneş tutulması, bazı uğursuzlukların habercisidir.” s.93

Beden (Ar.) 12, 14, 22, 23, 35, 45, 52(3), 53, 59(2), 60(6), 61, 62(2), 67, 82, 88, 89, 90(3), 102, 104, 106, 108(2), 114, 121, 163, 164, 165, 166, 179, 180, 188(2), 195, 196, 200(2) 47 kez

Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut.

“Ruhumun son kez girdiği beden, onun karnında oluşmuştu.” s.35

Bela (Ar.) 113, 115(2), 175 4 kez

İçinden çıkılması güç, sakıncalı durum

“Ulusumuzun başına gelecek, her türlü hastalığın, uğursuzluğun, belanın, bu hayvanın kesik başına gelmesini tanrılardan dilediler.” s.113

Belde (Ar.) 144, 149 2 kez

Mekân, yer, çevre □

“İskender, on yıl süren kanlı yolculuktan sonra, düşlerinin beldesi olan Hindistan’a ulaşmıştı.” s.149

Belki (Ar.) bel + (Far.) ki 9, 10(2), 17, 23(3), 31(2), 37, 80, 84, 93, 144, 154, 171 16 kez

Olabilir ki, muhtemel olarak

“Belki siz de duymuşsunuzdur.” s.31

Berber (Far.) 165 1 kez

Saç ve sakalın kesilmesi, taranması ve yapılması işiyle uğraşan veya bunu meslek edinen kimse, erkek berberi, perukar.

“Kızgın lavlar, çarşıda berberi, usturasını bilerken, meyhanedeki sabahçıları neşe içinde kadeh tokuştururken, agoradaki erkencileri sebze meyve seçerken, fırıncıyı hamur yoğururken, o güzelim çiçekleri sabah güneşini selamlarken yakaladı.” s.165

Bereket (Ar.) 81 1 kez

Bolluk, gürlük, ongunluk, feyiz, feyezan

“Bu çiçek tozlarının doğaya bereket, halka mutluluk vereceğine inanılırdı.” s.81

Beyaz (Ar.) 112, 120, 164, 171, 207, 208 6 kez

Ak, kara, siyah karşıtı.

“Boynunda bir tutam beyaz tüy bulunan kara boğalar daha değerlidir.” s.112

Beygir (Far.) 168 1 kez

1.At. 2. Sadece yük taşımakta veya araba çekmekte kullanılan at.

“Bu kanatlar, havuz çevresinde hiç durmadan dönen beygirlerin gücüyle hareket ederdi.” s.168

Bomba (İt.) 25(2), 64, 66, 203(5) 9 kez

Canlı veya cansız hedeflere atılan, içi yakıcı ve yıkıcı maddelerle doldurulmuş, türlü büyüklükte patlayıcı, ateşli silah.

“Dendiğine göre, bu yeni bomba, sadece insanları yok etmeye yarıyormuş.” s.203

Bronz (Fr.) 135 1 kez

1. Tunç. 2. Bu maddeden yapılan.

“Kentin en büyük alanına bronzdan bir yontusunu dikmişler.” s.135

Bülbül (Far.) 15 1 kez

Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş.

“Öteki gezginlerin yaklaşmakta olduklarını görünce, bülbül ötüşünü andıran bir ıslıkla kuzularını çevresine topladı.” s.15

Cam (Far.) 18, 175 2 kez

Soda veya potas katılmış silisli kumun ateşte eritilmesiyle yapılan sert, saydam ve çabuk kırılır cisim.

“Bu belgeler arasında; ulusal yazıtlar, kral buyrukları, haberleşme ve sözleşme tabletleri ile çeşitli yontular, kaplar, vazolar, topraktan, altından, tunçtan, camdan yapılmış ev ve süs eşyaları bulunuyordu.” s.18

Can (Far.) 20(2), 31, 34, 37, 40(2), 48, 49, 56, 59, 61, 62(2), 63, 68, 74, 75, 81, 92, 96, 101, 104, 107, 108, 111, 116, 117, 119, 120, 124, 127, 129, 133(3), 134, 136, 137, 141(2), 147, 149, 151, 161(3), 164(2), 168, 169(2), 170, 185, 195, 198, 201, 204(2), 206 60 kez

İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümlü vücuttan ayrılan madde dışı varlık.

“Tanrıların, kurbanlara karşılık kralın canını bağışladıklarına inanılırdı.” s.49

Ceket (Fr.) 181 1 kez

Erkeklerin ve kadınların giydiği, genellikle önden düğmeli, kalçayı örten, kollu üst giysisi

“Üstlerine giydikleri ceketler de yumuşacık hayvan postlarından yapılmıştı.” s.181

Cendere (Far.) 153 1 kez

Pres.

“Uçsuz bucaksız zeytinliklerimiz ve yağ cenderelerimiz vardı.” s.153

Cenk (Far.) 128, 182 2 kez

Kahramanca mücadele, çarpışma, savaş

“Ele avuca sığmayan ünlü Türk cenkçileri, onun erdemlerini öğrenince, kendiliklerinden gelip Oğuz Kağan’ın buyruğuna girmişler.” s.182

Cennet (Ar.) 153 1 kez

Dinî inanışlara göre dünyada iyilik yapanların, günahsızların, öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt.

“Yaşamımı, cennet gibi bir adada sürdürdüğüm yıllarda Arşimet adında bir gençle tanıştım.” s.153

Cep (Ar.) 64, 197 2 kez

Genellikle bir şey koymaya yarayan, giysinin belli bir yeri açılarak içine yerleştirilen astardan yapılmış parça.

“Cepleri dolmuş yüzleri gülmüştü.” s.64

Ceylan (Far.) 43, 168(3) 4 kez

Çift parmaklılardan, boynuzlugiller familyasından, çöllerde yaşayan, çok hızlı koşan, gözlerinin güzelliği ile tanınan, ince bacaklı, zarif, memeli hayvan, ahu, gazal

“Kaplanla ceylan kovalamaca oynamaya girişirlerdi.” s.168

Ceza (Ar.) 101, 102, 111, 120, 122, 136, 137, 141(4), 163, 169(3), 186 16 kez

Uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım.

“Çoğunluğu oluşturan insan topluluklarını, korkuya ve cezaya dayanan bu ilkelerden caydırmak olanaksızdı.” s.136

Cila (Ar.) 20 1 kez

Bir şeyi parlatmak için kullanılan kimyasal bileşik.

“İnce çatlakları doldurmuş, donuklaşan yüzeyi cilalayıp parlatmıştı.” s.20

Cin (Ar.) 13 1 kez

Dinî inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahî emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık.

“Sen Ece filan değilsin. Cinlere karışmış, kaçığın birisin diyorlar.” s.13

Cinayet (Ar.) 113 1 kez

Adam öldürme derecesinde ağır suç.

“Ülkemizde, bu kutsal kurban törenleri dışında boğa ya da inek kesmek cinayet sayılırdı.” s.113

Cirit (Ar.) 130, 183 2 kez

At koşturup birbirine değnek atarak takım hâlinde oynanan oyun, cirit oyunu.

“Gençler, cirit oynarlardı.” s.183

Cisim (Ar.) 136, 157 2 kez

Doğada element, bileşik veya bunların karışımları hâlinde bulunan, kütlesi ve ağırlığı olan, duyularla algılanabilen şey.

“Giderek, cisimleri oluşturan zerrecikleri araştırmaya girişti.” s.136

Çabuk (Far.)76, 94 2 kez

Alışıldandan veya gösterilenden daha kısa bir zamanda, tez, yavaş karşıtı.

“Çabuk bizi oraya götür, diyerek işçiyi çekiştirmeye başladı.” s.76

Çadır (Far.) 138, 139(3), 140, 161, 180(2), 183, 184, 185(4), 186(4), 187, 192 20 kez

Keçe, deri, kıl dokuma, sık dokunmuş kalın bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak, çerçe, oba, otağ.

“Burada herkes kıl çadırlarda yaşardı.” s.180

Çardak (Far.) 15 1 kez

Asma vb. bitkilerin dallarını sardırarak için direklerle yapılmış yer

“Kedisini dostlarıyla birlikte, kahvenin önündeki çardağa buyur ettiler.” s.15

Çare (Far.) 77, 127, 154, 168, 190(2), 191, 199 8 kez

Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu

“İnsanların bir bölümü, açlıktan kaynaklanan ürküyü, acıyı, korkuyu, yenecek bir çare aramışlar.” s.127

Çark (Far.) 153 1 kez

Herhangi bir askerî birliğin, biçimini ve düzenini bozmadan kanatlarından biri çevresinde dönerek yön değiştirmesi

“Toplumlar içinde bu savaş çarkında kendini kurtaran insanlar da yok değil.” s.153

Çarmıh (Far.) 163 1 kez

Suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı.

“Suçu yineleyenlerse, tarla ortasında çarmıha gerilerek, ölüme bırakılıyordu.” s.163

Çarşı (Far.) 107, 164, 165 3 kez

Dükkanların bulunduğu alışveriş yeri.

“Kadınlar, çarşıda ticaret yaparak, para kazanırlardı.” s.107

Çember (Far.) 20, 47, 183, 207 4 kez

Merkez denilen sabit bir noktadan aynı uzaklık ve düzlemdeki noktalar kümesinin oluşturduğu kapalı eğri.

“Tacın, taban çemberi üzerine, el ele tutuşan, baş başa kadın ve erkek yontuları yerleştirilmişti.” s.20

Çengel (Far.) 159 1 kez

Bir yere takılmaya, geçirilmeye yarayan eğri ve ucu sivri demir.

“Koçbaşlarının çengellerini direklere taktılar.” s.159

Çerçeve (Far.) 23(2) 2 kez

Resim, yazı, ayna vb.ni süslemek veya bir yere asılabilecek duruma getirmek için bunlara geçirilen kenarlık.

“Anadolu gezisi sırasında, oniks taşından yapılmış çok güzel bir çerçeve almıştı.” s.23

Çeşme (Far.) 9, 10(4), 15(2), 31, 50 9 kez

Genellikle yol kenarlarında herkesin yararlanması için yapılan, borularla gelen suyun bir oluktan veya musluktan aktığı, yalaklı su hazinesi veya yapısı, pınar.

“Gezginler, yeniden çeşmenin başına topladılar.” s.15

Çevik (Far.) 8 1 kez

Kolaylık ve çabuklukla davranan, tetik, atik

“Çevik, öylesine güçlüydü ki!...”s.8

Çeyiz (Ar.) 116 1 kez

Gelin için hazırlanan her türlü eşya, cihaz

“Değerli çeyizlerle büyük bir düğün alayı düzenledi.” s.116

Çile (Far.) 115, 116 2 kez

Zahmet, sıkıntı.

“Doktorun, haftalarca at sırtında süren çileli yolculuktan sonra, Pers sarayına ulaştığını öğrenince, hepimiz sevindik.” s.115

Çirkin (Far.) 74, 90, 100, 131 4 kez

Göze veya kulağa hoş gelmeyen, güzel karşıtı

“Oysa ben kendimi hiç de çirkin bulmuyordum.”s.100

Çoban (Far.) 10(3), 11(3), 12(4), 13(4), 14(3), 15(2), 16(2), 17(2), 18(2), 19, 21(4), 22(4), 23(6), 24(4), 25, 26, 27, 29, 30(2), 31(4), 32(2), 62(2), 65(2), 66, 67, 105(2), 64 kez

Koyun ve keçi sürülerini otlatan kimse

“Arkadan da iri çoban köpeğiyle on üç, on dört yaşlarında çoban kız göründü.” s.10

Çorap (Far.) 185 1 kez

Pamuk, yün vb.nden örülen, ayağa giyilen giyecek.

“Çoraplar, hırkalar, başlıklar, ellikler örerdi.” s.185

Çuha (Far.) 167 1 kez

Tüysüz, ince, sık dokunmuş yün kumaş.

“Dizi dizi İskit vazoları, Çin, Hint ipeği kumaşlar, çuhalar, Golya bezleri arasından geçerken nereye bakacağımı şaşırırdım.” s.167

Çuval (Far.) 13, 83, 184, 185 4 kez

Pamuk, kenevir veya sentetik iplikten dokunmuş büyük torba

“Dönüp ardından baktığımda, boş çuval gibi yere yığılakaldığımı gördü.” s.83

Çünkü (Far.) 14, 30, 32, 36, 49, 54, 84, 88, 91, 104, 105, 116, 119, 124, 128, 138, 156, 161, 176, 179, 186, 189, 190, 192, 201, 202 26 kez

Şundan dolayı, şu sebeple, zira

“Çünkü, Bayan Kazıbilimci, Ece'nin kısa bir süre de olsa gömütün bitişiğinde kurulacak bir çadırda dinlenmesinin uygun olup olmayacağını soruyordu.” s.138

Dakika (Ar.) 88 1 kez

Bir saatlik zamanın altmışta biri.

“Dakikalarca, hiç kıılmıdamadan öylece durdu.” s.88

Dans (Fr.) 163, 164 2 kez

Müzik temposuna uyularak yapılan ve estetik değer taşıyan düzenli vücut hareketleri, raks.

“Halk eğlenmeye, neşelenmeye, şarkı söyleyip dans etmeye öylesine düşküdü ki!” s.163

Dantel (Fr.) 59, 91 2 kez

Her türlü iplikle örülen veya bir kumaşın kenarına işlenen türlü biçimde ince ve ağ görünümünde örgü, tentene.

“Dantel giysiler içinde, anasının dizi dibinde oturması gereken, kız çocuğu gözüyle bakamazdı.” s.91

Dava (Ar.)

Korunmanın bir hüküm ile sağlanması için yargı organlarına başvurma.

Davacı; 135 1 kez

Dava eden kimse, savlayıcı, müddei

“ ‘Büyük Evren’ adını verdiği gezi incelemelerini, yargıçlara öylesine açık seçik ve akla yakın görüşlerle anlatmış ki, davacılar, onu kutlamaktan kendilerini alamamışlar.” s.135

Davul (Ar.) 31 1 kez

Büyük ve enlice bir kasnağın iki yanına deri geçirilerek yapılan, tokmak ve değnekle çalınan çalgı.

“Kocamış yüreği, coşmuş, davul tokmağı gibi göğsünü dövüp duruyordu.” s.31

Defne (Rum.) 171 1 kez

Defnegillerden, yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağaç, develik

“Trakyalı tutsakların başlarında defne dallarından yapılan çelenkler vardı.” s.171

Dehşet (Ar.) 206 1 kez

Bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü, yıldı.

“Ölümsüz Ece olayını, günlerdir tanımsız bir merak ve coşkuyla izlemekte olan tüm insanlar, dehşetle irkildiler.” s.206

Depo (Fr.) 19(2), 21(2), 74(2), 76 7 kez

Korunmak, saklanmak veya gerektiğinde kullanılmak için bir şeyin konulduğu yer, ardiye.

“Bir bölüğü ise tarihin hangi dönemlerine ait oldukları saptanmadığından, depolara kaldırılmıştı.” s.19

Ders (Ar.) 17, 26, 106(3), 107, 141, 142, 143(2), 190(3), 193 14 kez

Öğretmenin öğrenciye belirli bir sürede verdiği bilgi

“Derslerini lise denem eğitim alanlarında gezinerek veriyordu.”s.141

Dert (Far.) 41(2), 63, 71, 72, 73, 74, 94, 155(2) 10 kez

Üzüntü

“Bayan Kazibilimci Ece'nin ve onun sorununu dert edinenlerin, kazıyı ne denli sabırsızlıkla beklemekte olduklarını biliyordu.” s.71

Destan (Far.) 77, 181(3), 182(3), 183(2) 9 kez

Tarih öncesi tanrı, tanrıça, yarı tanrı ve kahramanlarla ilgili olağanüstü olayları konu alan şiir, epepe.

“Daha başka destanlar da anlatırdı.” s.182

Destek (Far.) 155(2) 2 kez

Bir şeyin yıkılmaması için konulan eğik veya düz dayak, payanda.

“Geminin altına birkaç yere, kalaslardan destek koydu.” s.155

Dev (Far.) 73, 91, 159(4) 163, 200 8 kez

Olağanüstü irilikte olan

“Dev gibi aygıtların çıkardığı gürültü, çevreye savurduğu taş toprak, ürküntü veriyordu.” s.73

Devlet (Ar.) 26, 65, 135, 142(2), 181(2), 182(2) 9 kez

Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık.

“Aristoteles devlet hakkında bir kitap yazmaya kalkıştı.” s.142

Dikkat (Ar.) 10, 11, 17, 20, 21, 27, 28(2), 39(2), 70, 75(3), 76, 89, 112, 127, 167, 188 20 kez

Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık.

“Onun ilgi ve dikkati, öteki gezginlere de geçti.” s.10

Din (Ar.) 42, 49(2), 62, 65, 66, 92, 94, 95, 107(2), 108, 119, 123, 136, 173, 174(2), 175(4), 176(6), 177(7), 178(3), 199, 207 40 kez

Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet.

“Din adamları beni köyden almaya geldiler.” s.176

Dinî (Ar.) 49(2), 117 3 kez

Dinle ilgili, din üzerine, dinsel.

“Yılın, belli günlerinde, ulusça dini törenler yapılırdı.” s.49

Doktor (Fr.) 10, 14, 24, 30, 31(3), 34, 43, 65, 66, 76(2), 96, 103, 114(5), 115(9), 117, 138, 139(2), 190, 191(3), 192(2), 193 40 kez

Hekim

“Yüzünde, hastasının yürek atışlarını dinleyen, sevecen bir doktor görünümü vardı.” s.10

Dolap (Ar.) 76, 132, 182, 199 4 kez

Genellikle tahtadan yapılmış, bölme veya çekmelerine eşya konulan kapaklı mobilya.

“Belgeliğin bir köşesindeki çelik dolapta saklıyordu.” s.76

Dost (Far.) 9, 13(3), 15(3), 17, 18, 23, 24(2), 25, 26(2), 32, 42, 50(3), 51(2), 53(3), 63, 64(3), 68, 92(5), 94(2), 95, 97, 145, 146(2), 150, 151, 156, 157, 182(2), 189, 195, 199, 202, 205 53 kez

Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi görüşülen kimse, düşman karşıtı

“Egemenliği altına aldığı ulusları, dostluk, sevgi ve akrabalık yoluyla hem kendine hem de birbirlerine bağlamaya karar verdi.” s.150

Dua (Ar.) 30, 35, 48, 54, 65, 93, 113, 130, 147, 157, 163, 166, 175, 176(2), 181, 192 17 kez

1. Yakarış. 2. Tanrı'ya yalvarma, yakarış için söylenen dinî metin.

“Dua et de umutlarım boşa gitmesin.” s.30

Duvar (Far.) 9, 33, 46, 72, 87(2), 110, 159, 170, 171, 199 11 kez

Bir yapının yanlarını dışa karşı koruyan, iç bölümlerini birbirinden ayıran, taş, tuğla vb. gereçlerden yapılan veya örülen dikey düzlem.

“Birden kadın bilicinin duvarlarda yankılanan sesiyle irkildi.” s.46

Dükkân (Ar.) 164, 167 2 kez

Esnafın perakende satış yaptığı, küçük zanaat sahiplerinin çalıştıkları yer.

“Dükkânlardaki renk renk kumaş toplarına, dizi dizi çanak çömleklere, kunduralara, sandaletlere, fırındaki beyaz ekmeklere baktıkça kendimizi bir başka dünyada sanırdık.” s.164

Dünya (Ar.) 8, 12, 13, 14(2), 17, 19(2), 23, 25, 26, 30, 31, 36, 42, 46(2), 51, 53, 58, 59, 60(2), 63(4), 64(4), 65(2), 66(5), 67, 68, 69(3), 70(2), 72(3), 73, 76, 77, 79, 80, 83, 84(2), 86(2), 88(2), 90, 96, 97, 103(2), 108, 120, 131, 134, 136, 139, 140(2), 141, 144(3), 146, 147, 148, 149(2), 150, 153, 154, 155, 156, 161(2), 163, 164, 165, 166(2), 167, 170, 171, 172, 177(6), 180, 187, 191, 192, 193, 194(3), 195(2), 200, 203(3), 204, 205(3), 206(3), 207(2) 127 kez

Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü.

“Dünyaca ünlü yazar, gazeteci ve bilginlerden oluşan gezgin topluluğu, Anadolu’da geziye çıkmıştı.” s.8

Düşman (Far.) 69, 70, 116, 126, 128(2), 129(9), 131, 133, 149, 156, 158, 159(3), 160(2), 182(2), 184, 185, 187(3), 203 33 kez

Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse, yağı, hasım, antagonist, dost karşıtı.

“Arşimet, akıl almaz buluşlarıyla adamızı düşmandan kurtarmıştı.” s.160

Efendi (Rum.) 52, 55(2), 56, 101(8), 102(2), 145(2), 152, 162(2), 163, 199(3) 23 kez

Günümüzde bey unvanından farklı olarak özel adlardan sonra kullanılan ikinci derecede bir unvan.

“Hoca bir yandan eşeğini dehliyor, bir yandan sarıklı efendilere bir şeyler anlatıyordu.” s.199

Ejderha (Far.) 182 1 kez

Türlü biçimlerde tasarlanan korkunç bir masal canavarı, ejder, dragon.

“İnsanlara kan kusturan koca bir ejderhayı, tek başına öldürdüğünde, henüz çocuk denecek yaştaymış.” s.182

Ekran (Fr.) 85, 138, 193, 195 4 kez

Üzerine bir cismin ışık yoluyla görüntüsü düşürülen, saydam olmayan düz yüzey, görüntülük.

“Televizyon ekranlarındaki görünümü, avının üstüne atılmak üzere olan bir kaplanı andırıyordu.” s.85

Elbette (Ar.) 16, 54, 67, 86 4 kez

Her hâlde, şüphesiz, kuşkusuz, elbet

“Elbette tanıyorum.” s.16

Elektrik (Fr.) 27, 80, 82(2), 83, 202(4) 9 kez

Maddenin elektron, pozitron, proton vb. parçacıklarının hareketleriyle ortaya çıkan enerji türü.

“Ünlü yontunun karşısına vardıklarında, birden, tepeden tırnağa elektrik çarpmışa döndü.” s.27

Elmas (Ar.) 167 1 kez

Mücevher olarak kullanılan, saydam, değerli taş

“Altın, gümüş, gerdanlıklar, bilezikler, elmas, kırmızı ya da gökyakut ya da zümrütlerle bezenmiş yüzükler, küpeler, güneş altında pırıl pırıl parlardı.” s.167

Erguvan (Far.) 100 1 kez

Baklagillerden, eflatunla kırmızı arası renkte çiçek açan, güzel bir süs ağacı, deliboyunuz.

“Erguvan rengi bir harmani giymişti.”s.100

Eser (Ar.) 27, 182 2 kez

Emek sonucu ortaya konan ürün, yapıt

“Çoğunda sizin yaptığınız kazılardan çıkma eserlerle karşılaştım.” s.27

Eşya (Ar.) 18, 62, 109(2), 130, 171, 178, 186, 201 9 kez

Türlü amaçlarla kullanılan, insan yapısı, taşınabilir cansız nesnelerin bütünü

“Gömütlere, mumyalanan kişinin en sevdiği eşyalar konuyordu.” s.109

Evlad (Ar.) 30, 32(3), 34(3), 117 8 kez

Bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk.

“Kendisini evlat edinmek istiyorum.” s.30

Fabrikatör (Fr.) 65 1 kez

Fabrikacı.

“Öyle ki, aralarında mühendisler, doktorlar, öğretmenler, avukatlar, bankacılar, fabrikatörler, din adamları, hatta devlet adamları da bulunuyordu.” s.65

Fakat (Ar.) 80, 87, 122, 156, 158 5 kez

Ancak, ama, lakin

“Kazma, murç, keski, palanga, takoz gibi basit aygıtlarla kazı, yavaş fakat güvenle ilerliyordu.” s.80

Fal (Ar.) 95 1 kez

Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, baki.

“İnsanların bir bölümü de Tales’e bilici, falcı gözüyle bakıyordu.” s.95

Falaka (Ar.)

Falakacı 120 1 kez

Ceza olarak ayak tabanlarına vurmakta kullanılan, ayakları uygun bir durumda sıkıştırıp tutan, kalınca bir sopa ile bunun iki ucuna bağlı bir ipi olan cezalandırma aracı.

“Kambiz, sarayın falakacılarını çağırmış.” s.120

Fare (Ar.) 99, 111 2 kez

Sıçangillerden, küçük vücutlu, kemirgen, memeli hayvan.

“Günlerce, farelerin arasında, yarı aç yaşadık.” s.99

Fasulye (Ar.) 174 1 kez

Fasulyegillerden, barbunya, çalı, ayşekadın, horoz vb. türleri bulunan bitki.

“Bazı yerlerde biraz fasulye ekiliyordu.” s.174

Fatih (Ar.) 144(2) 2 kez

İslam devletlerinde bir ülkeyi veya bir şehri savaşarak alan hükümdar ve komutanlara verilen unvan

“Kısa sürede tüm benliğini, Doğu fatihi ve dünya imparatoru olma tutkusu sardı.”s.144

Fazla (Ar.) 46, 49, 64, 84, 90, 115, 122, 149, 158, 170, 190 11 kez

Gereğinden, alışılmıştan çok, aşırı olan, ziyade.

“Ama fazla gelen olmazdı.” s.49

Felaket (Ar.) 114, 120, 146 3 kez

Büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela

“Mısır topraklarında felaket kasırgası gibi estiği günlerin anıları, ateş gibi belleğimi dağlıyor.” s.114

Fener (Rum.) 82(2), 145(3) 5 kez

Saydam bir maddeden yapılmış veya böyle bir madde ile donatılmış, içinde ışık kaynağı bulunan aydınlatma aracı.

“Görevliler elektrik üreticini onarmaya koşarken, Bayan Kazıbilimci çantasından el fenerini çıkardı.” s.82

Ferah (Ar.) 38, 200 2 kez

Kalp, gönül, iç vb.nin sıkıntısız, tasasız olma durumu.

“İçlerini ferahlattı.” s.38

Fıçı (Rum.) 145, 146, 149, 153, 159(2), 167 7 kez

Bir araya getirilerek çemberlerle tutturulmuş ensiz tahtalardan yapılan, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü düz kap.

“Ev yerine irice bir fıçıda barınıyordu.” s.145

Fırın (Rum.) 164, 165, 168(2) 4 kez

İçinde genellikle odun yanan, her yanda aynı derecede ısı oluşturarak ekmek, pasta vb. pişirmeye yarayan, tavanı tonoz biçiminde, önünde tek açıklık bulunan ocak

“Bir de ekmek fırınlarının önünden geçerken, çok etkilenirdim.” s.168

Fırsat (Ar.) 17, 56, 65, 92, 115, 143, 144, 158, 160, 168, 189 11 kez

Herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart, vesile, okazyon.

“Ama, başbilici onların konuya karışmalarına fırsat vermedi.” s.56

Fırtına (İt.) 84, 96, 98 3 kez

Rüzgâr çizelgesinde hızı 34-40 deniz mili olan ve kuvveti 8 ile gösterilen, yağmur ve kasırga getiren çok güçlü rüzgâr.

“Doğa olaylarını, örneğin fırtınayı, depremi, tanruların öfkesi, yağmuru da tanruların gözyaşı olarak değerlendiriyorlardı.” s.96

Fidan (Rum.) 178 1 kez

Yeni yetişen ağaç veya ağaççık.

“Verimsiz tarlalara, ormandan getirilen fidanlar dikiliyordu.” s.178

Fil (Ar.) 143(3), 168(3) 6 kez

Filgillerin hortumlular takımından, Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, çok iri, kalın derili hayvan.

“Fillerle donatılmış Hint ordusu, bizimkileri çok korkutmuştu.” s.148

Filan (Ar.) 13(2), 16, 31, 96, 112, 174, 177 8 kez

Falan.

“Sıtma filan mı?” s.13

Firavun (Ar.) 110(6), 114 7 kez

Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan.

“Özellikle firavunlarımızın gömütlerine, odalar dolusu altın yığılırdı.” s.110

Fiyat (Ar.) 102, 109, 110, 132, 167 5 kez

Alım veya satımda bir şeyin para karşılığındaki değeri, eder, paha.

“Kiminin de sadece fiyatını sorup geçirdi.” s.167

Flaş (Fr.) 82 1 kez

Fotoğraf çekiminde ışık yeterli olmadığında bir görüntüyü net almak için kullanılan çok kısa süreli ve güçlü parıltı.

“Orada bulunan gazete fotoğrafçıları, hemen flaşlarını işlettiler.” s.82

Formül (Fr.) 191 1 kez

Genel bir olguyu, bir kuralı veya ilkeyi açıklayan simgeler takımı.

“Böylece, çok çeşitli hastalık tanımlarını, ilaç formüllerini ve iyileştirme yöntemlerini içeren, büyük bir kitap oluşturmayı amaçladım.” s.191

Fosil (Fr.) 66 1 kez

Geçmiş yer bilimi zamanlarına ilişkin hayvanların ve bitkilerin, yer kabuğu kayaları içindeki kalıntıları veya izleri, müstehase, taşıl

“Toplantıya, dünya haber görevlileri yanında, ünlü kazıbilimciler, dil, insan, tarih ve fosil bilginleri, din adamları, ruhbilimciler, gökbilimciler, doğaüstü olayları inceleyen bilginler, yıldız yorumcuları, doktorlar katıldı.” s.66

Fotoğraf (Fr.) 12(2), 18(7), 23(2), 29, 40, 67, 68, 69(3), 82 19 kez

Görüntüyü, ışığa karşı duyarlıklı cam, kağıt gibi bir yüzey üzerinde bir makine ile aktarma yöntemi.

“Fotoğraf olayından tedirgin olan Ece, yüzünü saklamak isterken başındaki yazmayı yere düşürmüştü.” s.12

Garip (Ar.) 11, 12, 17, 33, 108, 118, 125, 129, 139 9 kez

Acayip

“Bu pırlıtlar, kızın o anda garip şeyler düşündüğünü belirtiyorlardı.” s.11

Gaz (Fr.) 138, 206 2 kez

Normal basınç ve sıcaklıkta olduğu gibi kalan, içinde bulunduğu kabın her yanına yayılma ve bu kabın iç yüzeyinin her noktasına basınç yapma özelliğinde olan akışkan madde.

“Havanın nemi, gece gündüz arasındaki ısı değişikliği, hatta havadaki bazı gazlar ve yeryüzündeki basınç da olumsuz etki yaptı.” s.206

Gazete (İt.) 24, 82 2 kez

Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumlu veya yorumsuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın.

“Bu ilginç haberi, izniniz olmadığı için gazetemize yazmadık.” s.24

Geometri (Fr.) 142, 160(2), 190 4 kez

1.Nokta, çizgi, açı, yüzey ve cisimlerin birbirleriyle ilişkilerini, ölçümlerini, özelliklerini inceleyen matematik dalı, hendese. 2. Bu konu ile ilgili olan kitap veya ders.

“Bir yandan geometri öğrenirken, bir yandan güzel konuşma ve doğru düşünme bilimi olan mantık çalışmalarını yapıyordum.” s.190

Geometrik (Fr.) 160(2) 2 kez

Geometriyle ilgili veya geometriye uygun olan, hendesi.

“Yerdeki geometrik şekillerle uğraşmayı sürdürmüş.” s.160

Gerdan (Far.)

Vücutun omuzlarla baş arasında kalan ön bölümü

Gerdanlık; 20(2), 28(3), 29, 39(2), 44(3) 59(2), 75, 79, 167 16 kez

Çoğu değerli taş ve madenlerden veya altın paradan yapılmış, boyna takılan takı

“Yoksa gerdanlığında Ölümsüz Ece yazan güzel kadın başı yontusu...” s.75

Gıpta (Ar.) 133 1 kez

İmrenme.

“Herodot’u dinlerken en çok onun bu yolda gösterdiği dirence gıpta ettim.” s.133

Gladyatör (Fr.) 169(2) 2 kez

Eski Roma'da arenada birbirleriyle veya yırtıcı hayvanlarla dövüşen kimse.

“En çok gladyatör dövüşlerinden hoşlanıyordum.” s.169

Gocuk (Bulg.) 181 1 kez

Tek parça hayvan postundan yapılan ceket.

“Kışın, üstümüze giydiğimiz gocuklar, yabanıl hayvan postlarından yapılırdı.”s.181

Granit (Fr.) 84, 85, 86(4), 87 7 kez

Kuvars, feldspat, ortoklaz ve mika minerallerinden birleşmiş türlü renkte, billursu, çok sert bir tür kayaç.

“Bu koca granit parçasının, gömütlerle ilgisi ne?” s.84

Gübre (Rum.) 174, 178 2 kez

Verimini artırmak için toprağa dökülen her türlü hayvan dışkısı, kimyasal veya bitkisel madde, kemre.

“Yakılan ağaçların külleri, toprakta gübre görevi görüyordu.” s.174

Günah (Far.) 157, 191 2 kez

Dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış, vebal.

“Ah ne büyük günah!” s.157

Gürz (Far.) 120, 152, 169 3 kez

Silah olarak kullanılan ağır topuz

“Kırbaçlarla, gürzlerle üstümüze yürüyerek, kalabalığı darmadağın ettiler.” s.120

Haber (Ar.) 17, 18, 24, 30, 46, 57, 63(3), 64(2), 65, 66(2), 67, 69, 70(3), 72(2), 76(2), 77(2), 78, 79(3), 80(3), 81, 82, 83(2), 85, 86, 93, 94, 98,103, 115, 121, 122, 125(2), 133, 143, 148(3), 154, 160(2), 192, 195, 202, 206(2) 60 kez

Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi, salık

“Kazıbilimci arkadaşlarından gelen haberleri inceledi.” s.17

Hafta (Far.) 27, 39, 42, 46, 72, 88, 115, 142, 149, 166, 206 11 kez

Birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem

“Müze o denli büyüktü ki buluntuları ayrıntılarıyla incelemek en azından bir hafta sürebilirdi.” s.27

Hain (Ar.) 117(3), 160 4 kez

Hıyanet eden (kimse).

“Hain soylular, gizlice, Romalı kumandana haber saldılar.” s.160

Hak (Ar.) 41, 42, 43, 45, 54, 79, 116, 205(2) 9 kez

Adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç.

“Herkes eşit haklara sahiptir.” s.41

Hâlâ (Ar.) 21, 23, 65, 84, 191, 195, 202, 204(2) 9 kez

Şimdiye kadar, o zamana kadar, hâlen, henüz.

“Başka bir deyişle hâlâ, güzel kadın başının gövdesini bulmaktan umudunu kesmiş değildi.” s.21

Halat (Rum.) 108(2) 2 kez

Pamuk, kenevir, Hindistan cevizi gibi bitkisel liflerin veya çelik tellerin sarılmasıyla oluşan kolların bir arada bükülmesiyle elde edilen kalın ip.

“Üstü yüklü salın ya da kayığın iki yanına halat bağlanırdı.” s.108

Halk (Ar.) 11, 41(3), 42(5), 43, 44, 49(4), 50(2), 54, 60, 64, 82, 86, 94(3), 95, 105, 106, 107, 110, 111(3), 112, 116, 117, 119, 120(2), 121(3), 127(2), 128, 130(3), 131, 135, 144, 145(2), 150, 151, 154, 155, 157, 158(3), 159, 160(5), 163(2), 165, 168(4), 169(3), 173, 175, 176, 177(2), 178, 179, 183, 184, 186, 197, 200 90 kez

Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu, folk

“Bazen halk ağzından çok değerli bilgiler elde edinilebilir. Buranın insanların konukseverlikleri eşsizdir.” s.11

Halka (Ar.) 20, 28(3), 39, 59 6 kez

Çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember.

“Gerdanlık ise ilginç kıvrımlardan oluşma halka ve çubukların birbirine eklenmesiyle yapılmıştı.” s.20

Hamam (Ar.) 9, 50, 58 3 kez

Yıkanılacak yer, yunak, ısıdam.

“Romalılardan kalma hamam, tiyatro, stadyum, görkemli tapınak, agora denen pazar yeri gezildi.” s.9

Hamur (Ar.) 109, 130, 165, 168(3), 185 7 kez

Unun su veya başka sıvılarla yoğrulmuş durumu.

“Onca hamuru insanların yoğurması imkânsızdı.” s.168

Hançer (Ar.) 116, 120(2) 3 kez

Ucu eğri ve sivri, kamaya benzer silah olarak kullanılan bir tür bıçak.

“Kralımız, yüreğinden hançerlenmiş döndü.” s.116

Harar (Ar.) 184 1 kez

Çoğu kıldan dokunmuş, büyük çuval.

“Bir bölük obalı da bu ipliklerle çadırılık çul, kilim, giysilik kumaş, torba, harar, çuval, heybe dokurdu.” s.184

Hareket (Ar.) 99, 131, 168 3 kez

Vücudu oynatma, kıpırdatma veya kımıldanma

“Güneşe karşı elleriyle kollarıyla çirkin hareketler yaparmış.” s.131

Harf (Ar.) 200 1 kez

Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlerden her biri, kod.

“Gutenberg adında bir Alman, yüzlerce harfi bir çırpıda kâğıda geçiren, bir baskı makinesi yaptı.” s.200

Hasta (Far.) 10, 13(2), 24, 39, 43, 45, 60, 77, 80, 102, 115, 122, 127(3), 128(2), 188, 190, 191(7) 27 kez

Sağlığı bozuk olan, esenliği yerinde olmayan, hastalanmış, rahatsız.

“Buraya uzak ülkelerden bile hasta gelirdi.” s.43

Hastane (Far.) 24(3), 30(2), 32, 34(2), 38, 43, 58 11 kez

Hastaların yatırılarak tedavi edildikleri sağlık kurumu

“Onun akıl hastanesine kapatıldığını duyunca, çok tedirgin oldum.”s.30

Hatta (Ar.) 11, 12, 14, 21, 26, 28, 56, 64, 65(2), 101, 102, 109(2), 133, 146, 147, 149, 167, 169, 179, 183(2), 190, 202, 206 26 kez

Bile, hem de.

“Hatta bunu babanızdan daha çok istediğinizi sezinliyorum.”s.56

Hava (Ar.) 15, 42, 68, 166, 168, 183, 185, 206(2) 9 kez

Hava yuvarını oluşturan, bütün canlıların solunumuna yarayan, renksiz, kokusuz, akışkan gaz karışımı.

“Oturum günlerinde, on binlerce insan, açık hava tiyatrosuna doluşur ve orada düşünürlerin, Kral Gudin’le tartışmasını izlerdi.” s.42

Havuz (Ar.) 96, 97, 158, 168(3) 6 kez

Su biriktirme, yüzme, çevreyi güzelleştirme vb. amaçlarla altı ve yanları mermer, beton vb. şeylerden yapılarak içine su doldurulan, genellikle üstü açık yer.

“Arşimet banyo yapmak için su dolu havuza girmiş.” s.158

Hayran (Ar.)147 1 kez

Çok beğenen, hayranlık duyan (kimse)□

“Herkes İskender’e öylesine hayrandı ki...” s.147

Hayvan (Ar.) 52, 61, 105, 109, 110(2), 111(4), 112(2), 113(2), 120, 121, 128, 133, 142, 147, 150, 169, 171(3), 181(2), 184(2), 185(4), 186(2), 190 36 kez

Duygu ve hareket yeteneği olan, içgüdüleriyle hareket eden canlı yaratık

“Hayvanlar, hoplayıp zıplayıp tepinerek, kısa sürede tanelerin başaklardan ayrılmasını sağlardı.”s.105

Hazır (Ar.) 24, 26, 30(2), 32, 35, 54, 59, 60, 62(2), 63, 64, 65, 66, 74, 86, 87, 92, 106, 112, 114, 145, 150, 156, 166, 168, 171, 178 29 kez

Bir iş yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, anık, amade, müheyya.

“Babam, kendisine her zaman yardıma hazır olduğunu belirttikten sonra şöyle dedi.”s.156

Hazine (Ar.) 42, 45, 46, 57, 114, 115(2), 144(2), 166 10 kez

Altın, gümüş, mücevher vb. değerli eşya yığını, büyük servet.

“Bilginlere olduğu gibi sanatçılara da hazinesinin kapıları ardına değin açıktı.” s.42

Hemen (Far.) 10, 11,13, 15, 17, 18, 25(2), 26, 28, 29, 30, 31(2), 32(2), 34, 36, 37, 42, 45, 46, 53, 57, 63(2), 64, 67, 69, 76(2), 78, 79(2), 80(2), 82(2), 83, 84(2), 86, 87, 90, 93, 101(2), 102, 103, 105, 107, 110, 111, 113(2), 115, 116,(2), 117, 120, 121, 124, 125(2), 126(2), 127(2), 128, 129, 133, 138, 142, 148, 153(2), 155, 158, 160(2), 161(2), 162, 163(2), 166, 170(2), 183, 185, 186(2), 192, 197, 198(2), 199(2), 205 99 kez

Çabucak

“Hemen birikmiş işleri görmeye gitti.” s.17

Herkes (Far.) 14, 36, 37, 41, 42, 46, 48, 49(2), 54(2), 63, 66, 77, 83(2), 84, 91, 95, 97, 104, 108, 110, 125, 127(2), 130, 139, 140, 147, 153, 157(2), 161, 167, 170, 175, 177, 180, 184(2), 189, 196, 199(3), 200(2), 201 49 kez

İnsanların bütünü

“Herkes işini bırakır, tapınaklara doluşurdu.” s.49

Hesap (Ar.) 96, 106, 161 3 kez

Matematiksel işlem.

“Balçık tabletler üzerinde çalışarak, okuma yazmayı ve hesap yapmayı öğrenmeye çalışıyorlardı.” s.96

Heybe (Ar.) 184, 185, 197 3 kez

At, eşek vb. binek hayvanlarının eyeri üzerine geçirilen veya omuzda taşınan, içine öteberi koymaya yarayan, kilim veya halıdan yapılmış iki gözlü torba.

“Bir bölük obalı da bu ipliklerle çadırılık çul, kilim, giysilik kumaş, torba, harar, çuval, heybe dokurdu.” s.184

Hırka (Ar.)129, 185 2 kez

Genellikle soğuktan korunmak için giyilen, kumaştan, bazen içi pamukla beslenmiş, ceket biçiminde, önden açık, kollu üst giysisi.

“Çoraplar, hırkalar, başlıklar, ellikler örerdi.” s.185

Hiyeroglif (Fr.) 8, 18(2), 19, 23(2), 28, 29, 39, 47, 48, 59, 79, 106(2), 174, 208 17 kez

Mısırlıların kullandıkları bir resimyazı çeşidi. Resimyazı.

“Hitit ve Mısır hiyerogliflerini güncel yazılarınmışçasına kolayca okuyabiliyordu.” s.8

Hizmet (Ar.) 10, 48, 53, 66, 90, 97, 106, 110, 134, 184, 187, 192(2), 195, 202 15 kez

1.Birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma 2. Görev, iş.

“Sevgili kralımız, ülkemize pek çok hizmette bulunmuştur.” s.53

Hoca (Far.) 14, 16, 25, 196(8), 197(11), 198(15), 199(8), 200(3) 48 kez

Müslümanlıkta din görevlisi.

“Babam birçok hocaya okuttu. Doktora bile götürdü.” s.14

Hortum (Ar.) 168 1 kez

Filde ve bazı böceklerde boru biçiminde uzamış ağız veya burun bölümü.

“Filse ayıyı, hortumuyla havaya kaldırıp sırtına bindirmeye kalkıştırdı.” s.168

Hoşnut (Far.) 50, 64, 65, 115, 175(3), 176, 177, 189, 191, 192, 198 13 kez

Bir davranış, bir durum veya bir kimseden memnun olan, yakınması olmayan.

“Bu nedenle hiçbir şeyden hoşnut kalacak durumda değildi.” s.115

İrk (Ar.) 20, 59, 207(2) 4 kez

Kalıtımsal olarak ortak fiziksel ve fizyolojik özelliklere sahip insanlar topluluğu.

“El ele tutuşup baş başa vermiş çeşitli ırklardan insanlar, kendisine sıcak sıcak gülümsemekteydiler.” s.207

İbret (Ar.) 151, 163, 207 3 kez

Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç

“Sevgili babacığım, insanoğlu hiç ibret almayı beceremiyor.” s.151

İddia (Ar.) 31, 125 2 kez

1. Sav. 2.Kendinde olmayan bir yeteneği, bir durumu varmış gibi gösterme.

“Seyrekte olsa, dünyaya birçok kez geldiklerini iddia eden insanlar var.” s.31

İklim (Ar.) 149 1 kez

Yeryüzünün herhangi bir yerinde hava olaylarına bağlı olarak gerçekleşen etkilerin uzun yılların ortalamasına dayanan durumu, abuhava

“Sağ kalanlar ise iklim değişikliği, yetersiz beslenme ve pislikten kaynaklanan hastalıklara tutulmuşlardı.” s.149

İmparator (İt.) 144(2), 146, 147, 149, 150, 165 7 kez

Bir imparatorluğu yöneten kimse, ilhan.

“Oğlunun bilim adamı değil, Asya fatihi, dünya imparatoru olmasını istiyordu.” s.144

İncir (Far.) 113 1 kez

1.Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç 2. Bu ağacın yaş veya kuru olarak yenilen etli, tatlı yemişi, ballıdır.

“Ortada kalan gövdenin içine, ekmek, bal, üzüm, incir, günlük sakızı ve kokulu otlar doldurulurdu.” s.113

İnsan (Ar.) 9(2), 10(2), 11, 12, 19, 20, 22(2), 25, 26, 28, 31(2), 34, 37(2), 40, 41(4), 42(3), 43(2), 44(2), 46, 47(5), 48, 49(3), 50, 51(10), 52(6), 53(4), 59(2), 60, 61(3), 65,

66, 68(3), 71, 79(3), 87, 88(2), 90(3), 91(2), 94(3), 95(3), 97(4), 100, 101(3), 102, 103, 106(2), 108, 109(2), 110(3), 111(2), 113(6), 114, 115, 121, 123, 124,(4), 125(2), 126, 127, 128(5), 129(3), 131(3), 132, 133(3), 134(4), 136(6), 137(2), 138(2), 139(2), 140(5), 141(3), 143(2), 144, 145, 146(3), 147, 151(4), 152(7), 153(4), 154(3), 155, 160, 161(7), 163(4), 164, 165(2), 167, 168(4), 169, 170, 171(4), 175(4), 177(2), 179(2), 183, 184, 188, 191, 192(3), 193(2), 194(3), 195(4), 196(3), 199(3), 200(3), 201(7), 202(7), 203(12), 204(14), 205(9), 206(2), 207(6), 208 311 kez

Toplum hâlinde bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan, evreni bütün olarak kavrayabilen, bulguları sonucunda değiştirebilen ve biçimlendirebilen canlı.

“İnsanı artık olduğu yerde tutmak olanaksızdı.” s.201

İskelet (Fr.) 179 1 kez

İnsan ve hayvan bedeninin kemik çatısı, teşrih

“Orada geçmişte, tanrılara kurban edilen insanların iskeletleriyle değerli armağanları çıkarmışlardı.” s.179

İşkembe (Far.) 113 1 kez

Geviş getirenlerin ilk ve en büyük mide bölümü.

“İşkembesi ve iç yağları çıkarıldı.” s.113

İştah (Ar.) 144 1 kez

Yemek yeme isteği.

“Giderek bu hazineler, Batı’da yaşayan yoksul ve aç insanların, iştahını kabartıyordu.” s.144

İtibaren (Ar.) 63, 185 2 kez

-den başlayarak, -den beri.

“Bayan Kazıbilimci, ona olup bitenleri, başından itibaren ayrıntılarıyla anlattı.” s.63

İzin (Ar.) 32, 54(2), 56, 65, 73, 91, 103, 107, 112, 143, 144 12 kez

Bir şey yapmak için verilen veya alınan özgürlük, müsaade, ruhsat, icazet, mezuniyet.

“Bu ilginç haberi, izniniz olmadığı için gazetemizde yazmadık.” s.24

Kabul (Ar.) 54, 55, 58, 112, 176 5 kez

Bir Şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma

“Zaten adınıza, üç bin yıl ölümsüzlüğü kabul eden kişinin mezarı da sizinkinin yanında olacak.” s.55

Kaburga (Moğ.) 129 1 kez

Eğe kemiklerinin oluşturduğu kafes.

“Askerler, kestikleri düşman başlarının derilerini, öküzün kaburga kemiğiyle kafatasından ayırıyorlardı.” s.129

Kadeh (Ar.) 165 1 kez

İçki içmeye yarayan ayaklı bardak.

“Kızgın lavlar, çarşıda berberi, usturasını bilerken, meyhanedeki sabahçıları neşe içinde kadeh tokuştururken, agoradaki erkencileri sebze meyve seçerken, fırıncıyı hamur yoğururken, o güzelim çiçekleri sabah güneşini selamlarken yakaladı.” s.165

Kafa (Ar.) 14, 16, 19, 40, 83, 93, 109, 124, 129(3) 11 kez

İnsan başı, ser.

“Ece’yi dinlerken, sürekli bir soru takılmaktaydı kafasına.” s.14

Kâğıt (Far.) 87, 106, 138, 201 4 kez

Hamur durumuna getirilmiş türlü bitkisel maddelerden yapılan, yazı yazmaya, baskı yapmaya, bir Şey sarmaya yarayan kuru, ince yaprak.

“Doğum tarihin, nüfus kâğıdında yazılı.” s.36

Kâhin (Ar.) 33(2), 45, 46, 50, 57, 92, 95 8 kez

Doğaüstü yollardan gizli, bilinmeyen Şeyleri, geleceği bilme iddiasında bulunan kimse

“Buluşmamızı kâhinler sağladı.” s.33

Kahraman (Far.) 22, 129(3), 160, 183 6 kez

Savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren (kimse), alp, yiğit.

“Onlara, büyük kahraman, korkusuz ve güvenilir adam gözüyle bakılırdı.” s.129

Kahve (Ar.) 15 1 kez

Kahve, çay, ıhlamur, bira, nargile içilen, hafif yiyecekler bulunduran, tavla, domino, bilardo, kâğıt vb. oynanan yer, kahvehane, kıraathane

“Kendisini dostlarıyla birlikte, kahvenin önündeki çardağa buyur ettiler.” s.15

Kâhya (Far.) 130 1 kez

Konak, çiftlik vb. yerlerde türlü işleri yapmakla görevli kimse

“Kralın aşçısı, kâhyası, uşağı, danışmanı boğularak öldürülüp kral gömütünün yanındaki gömütlere yerleştirilirmiş.”s.130

Kalas (Romanya'da Galati şehrinin adından) 155(2) 2 kez

Kalın biçilmiş uzun tahta

“Bana bir destekle kalas verin, dünyayı yerinden oynatayım, dedi.” s.155

Kale (Ar.) 159 1 kez

Düşmanın gelmesi beklenen yollar üzerinde, askerî önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı, kermen.

“Kale duvarında açılan gediklerden, pusuda bekleyen askerleri girecekti.” s.159

Kalem (Ar.) 87, 138, 145 3 kez

Yazma, çizme vb. işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç

“En iyi öğrencim, bir umut peşine düşerek kılıcı, kaleme yeğledi.” s.145

Kalıp (Ar.) 10, 60, 82, 119, 131, 148 6 kez

1.Bir şeye biçim vermeye veya eski biçimini korumaya yarayan araç 2. Biçim, durum.

“Şu anki kalıbın ve kişiliğin ne olursa olsun, sen Ölümsüz Ece’sin. Buna yüreğinden inanıyorum.” s.63

Kalp (Ar.) 191 1 kez

Göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ, yürek.

“Nabız yoluyla kalp atışlarını sayma benim buluşumdu.” s.191

Kamara (İt.) 98(3) 3 kez

Gemilerde oda.

“Limandan çıkarken babam kamaramıza gelip durumumuzu son bir kez denetledi.” s.98

Kanal (Fr.) 126(2) 2 kez

Bazı bölgeleri sulamak, kurutmak amacıyla veya gemilerin işlemesine elverişli, insan eliyle açılmış su yolu.

“Düşmanlar, Babil’e girebilmek için, hem surları hem de su kanallarını aşmak zorundaydılar.” s.126

Kanca (İt.) 109(2) 2 kez

Bir şey çekmeye yarar, ucu çengelli demir çubuk.

“Önce saygıdeğer babanızın burnuna demir bir kanca sokacağım.” s.109

Kandil (Ar.) 138 1 kez

İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı.

“Yoksa, geçmiş yaşamının tümünü anlatmadan, gazı biten kandil gibi tükenip gidecekti.” s.138

Kaptan (İt.) 90, 98, 154 3 kez

Gemi yönetimiyle ilgili en yüksek görevli

“Kaptan, orada bulunanların yardımıyla gemisini kurtarmaya çalışıyordu.” s.154

Kara (Ar.) 99, 100, 154 3 kez

Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak

“O zaman kıyıda duran yabancı geminin, karaya oturduğunu gördük.” s.154

Karar (Ar.) 25, 26, 37, 66, 69(2), 70, 83, 86, 115, 121(2), 135, 138, 143, 151, 157, 159, 178, 182, 185, 186 22 kez

Bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı.

“Hemen o anda ne yapıp ederek, çoban kıza ulaşmaya karar verdi.” s.25

Katran (Ar.)149, 163, 164 3 kez

Organik maddelerden kuru damıtma yoluyla elde edilen, sıvı yağ kıvamında, kara renkte, ağır, is kokulu, suda erimeyen bir madde.

“Üstelik dayanılmaz ölüm korkusu, yüreklerine katran gibi sıvamıştı.” s.149

Kavga (Far.) 182 1 kez

Düşmanca davranış ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya dövüş, münazaa.

“Çinlerle Türklerin kavgası, çok eskilere dayanırmış.” s.182

Kayıp (Ar.) 46 1 kez

1.Kaybedilen şey 2. Kaybolmuş olan, yitik, zayi

“Kayıpları bulur, yazgıları öğrenirdi.” s.46

Keder (Ar.) 59 1 kez

Acı, üzüntü, dert, sıkıntı, ızdırap, tasa.

“Kimi yönde küçük Ece sıcak sıcak gülümsüyor, kimi yönde ise kederli bir görünüme bürünüyordu.” s.59

Kehanet (Ar.) 46, 52, 57 3 kez

Bir olayın gerçekleşeceğini önceden bilme, kâhinlik, ön deyi, prediksyon

“Bu yüzden, bilinen yöntemlerle kehanette bulunamadınız.” s.46

Kehribar (Far.) 202(2) 2 kez

Süs eşyası yapımında kullanılan, açık sarıdan kıızıla kadar türlü renklerde, yarı saydam, kolay kırılır ve bir yere hızlıca sürtüldüğünde hafif cisimleri kendine çeken, fosilleşmiş reçine, samankapan, kılkapan.

“Samanlar bir çırpıda gelip kehribar çubuğunun ucuna yapıştıyordu.” s.202

Kemer (Far.) 43(2), 46, 50, 126, 170 6 kez

İki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, yonca yaprağı vb. biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonoz bağlantı.

“Ülkenin bayındırlığından sorumlu olanlar, geçen şölenden bu yana yapılan yolları, köprüleri, su kemerlerini, çeşmeleri, kervansarayları, agoraları, hamamları krala muştulardı.” s.50

Kenar (Far.) 47, 85, 105, 106(2), 107(2), 113, 118 9 kez

Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka.

“Bu tabanın üst kenarına, el ele tutuşmuş kadın erkek yontuları dizilmişti.” s.47

Kent (Soğd.) 24(2), 90, 92, 105, 117(3), 123(2), 126(3), 129, 134, 135(2), 162(2), 165, 168,170, 173(3), 176, 178, 179(2), 188(3), 192, 197, 199(2), 200, 203(2) 39 kez

Şehir.

“Gazeteci arkadaş, kente gidip hastanede kızın doktoruyla görüşmüş.” s.24

Kerevet (Rum.) 36 1 kez

Üzerine şilte serilerek yatmaya veya oturmaya yarayan, duvara bitişik, ayakları olan, tahtadan sedir.

“Sonra anasının kollarından sıyrıldı. Gidip kerevete oturdu.” s.36

Kervan (Far.) 70, 133(2) 3 kez

Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

“Yeryüzünün kuş uçmaz, kervan geçmez diye nitelendirilen kesimlerinde yaşayan birkaç yüz kişilik boylar bile Ece olayını öğrendiler.” s.70

Kervansaray (Far.) 50, 58, 133(2) 4 kez

Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han.

“Ülkenin bayındırlığından sorumlu olanlar, geçen şölenden bu yana yapılan yolları, köprüleri, su kemerlerini, çeşmeleri, kervansarayları, agoraları, hamamları krala muştulardı.” s.50

Keşke (Far.) 78, 99, 151 3 kez

Dilek anlatan cümlelerin başına getirilerek ne olurdu anlamında özlem veya pişmanlık bildiren bir söz, bari, keşki

“Bayan Kazıbilimci ‘ keşke yardımcı kadınla bana haber salsaydın... ’ dedi.” s.78

Keyif (Ar.) 30, 94, 140, 178 4 kez

Canlılık, tasasızlık, iç rahatlığı

“Babam kalabalığı görünce, keyifle sakalını sıvazladı.” s.94

Kılıf (Ar.) 58, 164 2 kez

Bir şeyi korumak için kendi biçimine göre, çoğunlukla yumuşak bir nesneden yapılmış özel kap.

“Sabah ayazı, her yanımızı buzdan bir kılıf gibi sarmıştı.” s.164

Kırmızı (Ar.) 167 1 kez

1.Al, kızıl renk 2. sf. Bu renkte olan

“Altın, gümüş, gerdanlıklar, bilezikler, elmas, kırmızı ya da gökyakut ya da zümrütlerle bezenmiş yüzükler, küpeler, güneş altında pırıl pırıl parlardı.” s.167

Kıta (Ar.) 200, 201(3) 4 kez

Yeryüzündeki altı büyük kara parçasından her biri, ana kara.

“Özellikle Avrupa kıtasındaki gelişme baş döndürücüydü.” s.200

Kıyas (Ar.) 204 1 kez

1.Bir tutma, denk sayma 2. Karşılaştırma, oranlama, mukayese.

“Geçmişte olduğu gibi, insanlar hâlâ birbirlerine kin besliyorlar, birbirlerinden kıyasıya öç alıyorlar.” s.204

Kilit (Far.) 78, 199 2 kez

Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışan kapatma aleti.

“Ama, kapısında kocaman bir kilit vardı.” s.199

Kilometre (Fr.) 182 1 kez

1000 metrelik uzunluk ölçü birimi (km)

“İki bin kilometre uzunluğundaki bu kalın set bile Türklerin Çin’e sızmalarını önleyememiş.” s.182

Kimyon (Ar.) 167 1 kez

1.Maydanozgillerden, 50 santimetre yüksekliğinde, beyaz veya pembe çiçekli, bir yıllık, güzel kokulu ve otsu bir bitki. 2. Bu bitkinin tohumundan elde edilen ve baharat olarak kullanılan toz.

“Baharatçılar sokağında tarçın, karabiber, günlük, kimyon, yeni bahar kokuları göğe ağardı.” s.167

Kin (Far.) 70, 115, 117, 121, 122, 204(2) 7 kez

Birine karşı duyulan öç alma isteği, garaz

“Birbirlerine sürekli olarak diş bileyen, düşmanlık ve kin besleyen uluslar, yüzyıllardır ilk kez bir konuda işbirliği yapmaktaydılar.” s.70

Kiraz (Rum.) 128 1 kez

Gülgillerden, ılıman iklimlerde yetişen bir meyve ağacı

”Çevrede yetişen, kiraz türünden bir meyve ve keçi sütüyle beslenirlermiş.” s.128

Kireç (Far.) 171 1 kez

Mermer, tebeşir, kireç taşı, alçı taşı gibi birçok taşın özünü oluşturan kalsiyum oksit, (CaO).

“Deniz aşırı ülkelerden getirilen tutsakların ayakları kireçle beyaza boyanmıştı.” s.171

Kitap (Ar.) 18(3), 19(2), 26(2), 38, 142(2), 143, 150, 154, 190(3), 191(2), 192, 193, 200 21 kez

Ciltli ve ciltless olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü. □

“Kütüphanesindeki kitap dizileri arasından bazı kitaplar aldı.” s.18

Kolye (Fr.) 29 1 kez

Ucuna süs eşyaları konularak boyna takılan takı.

“Sabırsızlıkla yontunun boynundaki kolyeyi incelemeye girişti.” s.29

Kopya (İt.) 29(6), 76, 77, 78 9 kez

1. Bir sanat eserinin veya yazılı bir metnin taklidi, asıl karşısı 2. Suret çıkarma işi.

“Gerdanlıktaki hiyeroglifleri çözebilmesi için, yontu üzerinden kopya çıkarması gerekiyordu.” s.29

Korsan (İt.) 67, 99(5), 100(3) 9 kez

Düşman veya kendi ulusunun gemilerine saldıran deniz haydudu, deniz hırsızı.

“Korsanlar yolumuzu kestiler.” s.99

Köşe (Far.) 19, 45, 46, 76, 81(2), 85, 91, 101, 123, 129, 200 12 kez

Bölüm, yer veya yan.

“Onun için müzede ayrı bir köşe oluşturulmuştu.” s.19

Köy (Far.) 14(2), 15(5), 16, 24(2), 30, 32(3), 33, 34(4), 35(2), 37(3), 38, 63(3), 64(6), 65(3), 66, 69, 73(2), 131, 132(2), 173(2), 174(7), 175, 176(2), 178(6) 62 kez

Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri.

“Tarlalar köylerin çevresindeydi.” s.174

Kral (Srp.) 10(2), 12, 13, 14, 16(2), 18(3), 22(6), 24, 25(2), 26(2), 37, 39, 41(6), 42(14), 43(9), 44(9), 45(3), 46(7), 47(5), 48(11), 49(6), 50(9), 51(5), 52(3), 53(6), 54(11), 55(6), 56(2), 57(4), 58(6), 59, 60(3), 61(4), 62(3), 63, 67(2), 68, 74, 75, 76, 81(4), 85, 86, 90, 93, 104, 114(5), 115(4), 116(13), 117(2), 118(5), 119(5), 121, 126(4), 127, 129(2), 130(9), 133, 134, 135, 139, 140, 143, 144, 151, 155, 156(8), 157(3), 158(6), 160(3), 168(3), 169(2), 173, 174, 193(2), 195, 205(2) 264 kez

En yüksek devlet otoritesini, bütün devlet başkanlığı yetkilerini kalıtım veya soylularca seçilme yoluyla elinde bulunduran kimse.

“Kral ve kumandanlarla değgin ilginç bilgilerle yükleniyorlardı.” s.10

Kraliçe (Srp.) 12(3), 26, 45(3), 121(5), 126(5), 127 18 kez

Kral karısı veya krallığı yöneten kadın, ece.

“Ben, Ece'nin kraliçe demek olduğunu sanırdım.” s.12

Kule (Ar.) 57, 96(8) 9 kez

Çoğunlukla kare veya silindir biçimindeki yüksek yapı.

“Biliciler, günlerce kâhinler kulesine kapandılar.” s.57

Kulübe (Far.) 173 1 kez

Kerpiç, saman veya ağaçtan yapılmış küçük, basit, ilkel ev.

“Evleri ağaç dallarıyla kuru yapraklardan yapılmış ilkel kulübelardı.” s.173

Kumandan (Fr.) 10, 26, 93, 116(2), 117(4), 122(2), 145, 149, 151, 159, 160, 166(2) 18 kez

Komutan

“İskender, yoksul bir kumandan değildi.” s.149

Kumaş (Ar.) 91, 107(2), 164, 166, 167(2), 181(2), 184, 185, 202 12 kez

Pamuk, yün, ipek vb.nden makinede dokunmuş her türlü dokuma .

“Çokluk erkekler, evde tezgâh kurup kumaş dokurlardı.” s.107

Kundura (İt.) 164 1 kez

Kaba işlenmiş, bağısız, konçsuz ayakkabı.

“Dükkânlardaki renk renk kumaş toplarına, dizi dizi çanak çömleklere, kunduralara, sandaletlere, fırındaki beyaz ekmeklere baktıkça kendimizi bir başka dünyada sanırdık.” s.164

Kurban (Ar.) 25, 45, 49(5), 50, 54, 86, 112(9), 113(2), 128(4), 133(2), 137, 147, 175(5), 176(4), 177(6), 179(2), 181(2), 186, 187, 202, 204 52 kez

Dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan

“Kral adına tanrılara kurbanlar sunulurdu.” s.49

Kurnaz (Far.)159, 198(2) 3 kez

Kolay kanmayan, başkalarını kandırmasını ve ufak tefek oyunlarla amacına erişmesini beceren, açıkgoz, hin.

“Kurnaz düşmanımız, sekiz gemiyi yan yana bağlayarak, dev bir gemi oluşturmuştu.” s.159

Kutu (Rum.) 46, 47(2), 48, 111 5 kez

İnce tahta, mukavva, teneke, plastik vb.nden yapılmış, genellikle kapaklı kap.

“Bunları söyledikten sonra, önünde duran tunç kemerli tahta kutuyu, başbiliciye verdi.” s.46

Kükürt (Far.) 165 1 kez

Atom numarası 16, atom ağırlığı 32,06 olan, 119 °C'de eriyen ve 444 °C'de kaynayan, doğada saf veya başka cisimlerle birleşik olarak bulunan, sarı renkli element, sülf (*simgesi S*).

“Ortalığı saran kükürt kokusu, genizlerimizi dağlıyordu.” s.165

Külçe (Far.) 91, 156(2), 158(3) 6 kez

Eritilerek kalıba dökülmüş maden veya alaşım.

“Bu iş için kuyumculara koca bir külçe saf altın vermişti.” s.156

Kültür (Fr.) 26 1 kez

Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.

“Arap sultanı, çok akıllı ve kültürlü bir kişiydi.” s.26

Küp (Fr.) 50, 91, 129, 162, 167(2) 6 kez

1.Birbirine eşit karelerden oluşan altı yüzlü dikdörtgen, mikâp 2. Bu biçimindeki nesne

“Ülkenin dört biryanından getirilen ‘kıtlık payı’ buğdaylar, ulusal azılıktaki küplere doldurulurdu.” s.50

Kütle (Ar.) 59, 84 2 kez

Katı maddelerin büyük parçası, küme, yığın.

“Bu yontu için gereken, yarı saydam pembe mermer kütleleri, taa Mısır’dan getirildi.” s.59

Kütüphane (Ar.) + (Far.) 18, 54, 188, 191(2), 192 6 kez

Kitaplık.

“Kağanımız, onu saray kütüphanesinde inceleme yapması için bizim kente buyur etmişti.” s.188

Laf (Far.) 30 1 kez

Söz, lakırtı.

“Çünkü Bayan Kazıbilimci’nin ağzından laf almanın olanaksızlığı apaçık ortadaydı.” s.30

Lanet (Ar.) 54, 65 2 kez

1.Tanrı'nın sevgi ve ilgisinden yoksun olma, beddua 2. Bir ilenme sözü.

“Kral öldürülürse, ülkeye lanet yağar.” s.54

Lav (Fr.) 25, 165(2) 3 kez

Yanardağların püskürme sırasında yeryüzüne çıkardıkları, dünyanın derinliklerinden gelen kızgın, erimiş maddeler, püskürtü.

“Pompei’de lavlar altında kalışımı, kimi yaşamımda köle, kiminde soylu, varlıklı bir kız olarak dünyaya geldiğimi, kimi zaman tanrılara kurban edildiğimi anlatmalıyım babama.” s.25

Layık (Ar.) 47, 143 2 kez

Nitelikleri, özü, hareketleri, davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan.

“Tanrıların onu, ülke içinde hiçbir göreve layık görmediklerini düşünüyordum.” s.47

Leş (Far.)159 1 kez

Kokmuş hayvan ölüsü

“Surlarımızın çevresinde, leş kargaları gibi dizilmiş olan Romalı askerler, ok aracından fırlayan oklarla yerlere serildiler.” s.159

Liman (Rum.) 90, 91(4), 98(2), 100, 123, 124, 132, 154 12 kez

Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal veya yapay sığınak

“Limandan geçerken, kumsalda insanların toplandığını gördük.” s.154

Lime (Far.) 149(2) 2 kez

Parça.

“Giysileri lime lime olmuş, atlarının nalları dökülmüştü.” s.149

Lir (Fr.) 166, 170 2 kez

Kaynağı mitolojik çağlara dayanan kirişli bir çalgı

“Haftanın belli günlerinde, eve gelen öğretmenlerden, okuma yazmayı, dua etmeyi, güzel konuşmayı, etkili şiir okumayı, lir çalmayı, şarkı söylemeyi öğreniyorduk.” s.166

Lise (Fr.) 142(2) 2 kez

Sekiz yıllık ilköğretimden sonra en az üç yıllık bir eğitimle hayata veya yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumu, ortaöğretim.

“Lisede neler olup bittiğini merak ettiğimi söyledim.” s.142

Liste (İt.) 73 1 kez

Alt alta yazılmış şeylerin bütünü, dizelge

“Ece’yi güçlendirecek, besin listeleriyle ilaç önerileri gelmeye başladı.” s.73

Lokma (Ar.) 113, 168 2 kez

Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum.

“Kaplanın ceylanı üç beş lokmada yutuvermesinden, filin de ayıyı ezmesinden korkardım.” s.168

Madde (Ar.) 203 1 kez

Boşlukta yer kaplayan, bir kütlesi olan her türlü varlık, özdek.

“Binlerce yıl önce bilgin Demokrit, ‘Dünyadaki her şey, küçük zerreciklerden oluşmuştur,‘ diyerek, maddeleri oluşturan ‘atom’un giz perdesinin ucunu aralamıştı.” s.203

Maden (Ar.) 124, 156(2), 175, 201 5 kez

Yer kabuğunun bazı bölgelerinde çeşitli iç ve dış doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineral.

“Ama sanki saf altından değil de karışık madenlerden yapılmış gibiydi.” s.156

Mağara (Ar.) 181(5) 5 kez

Bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu, in.

“Sonra, hep birlikte kutsal mağaraya gidilirdi.” s.181

Mahalle (Ar.)1231 kez

Bir şehrin bir kasabanın, büyükçe bir köyün bölündüğü parçalardan her biri.

“O da mahallede kurulan oyunlara pek katılmazdı.” s.123

Makine (İt.) 12, 80, 200(2), 201 5 kez

Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye dönüştürmek, belli bir güçten yararlanarak bir işi yapmak veya etki oluşturmak için çarklar, dişliler ve çeşitli parçalardan oluşan düzenekler bütünü.

“Uzakdoğulu gazeteci, köpeğin hırçınlaşmasına aldırmandan, makinesini art arda çalıştırmaktaydı.” s.12

Mal (Ar.) 90(2), 91, 92, 96, 98(2), 131(3), 132(7), 144(3), 145, 147, 167, 204 24 kez

Bir kimsenin, bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü.

“Mala, paraya, üne, şana hiç önem vermezdi.” s.145

Mancınık (Ar.) 159(4) 4 kez

Top yapımının bilinmediği çağlarda, kale kuşatmalarında, ağır taş gülle fırlatmakta kullanılan basit bir savaş aracı

“Bunun orta yerine yerleştirilen, mancınıkla, koca gülleleri, surlarımıza fırlatmaya başladılar.” s.159

Mantık (Ar.) 190 1 kez

Doğru düşünme sanatı ve bilimi.

“Bir yandan geometri öğrenirken, bir yandan güzel konuşma ve doğru düşünme bilimi olan mantık çalışmalarını yapıyordum.” s.190

Masa (Rum.) 18, 23 2 kez

Ayaklar veya bir destek üzerine oturtulmuş tabladan oluşan mobilya

“Çalışma masasına geçip o kitapları bir bir incelemeye girişti.” s.18

Masal (Ar.) 11, 107, 111, 124(2), 125, 144, 166, 183(5) 13 kez

Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür

“Bu tür ören yerlerinde, öykü, söylence hatta masallar tarihle iç içedir.” s.11

Maskara (Ar.) 14, 16 2 kez

Eğlendirici, sevimli, güldürücü, sevimli, soytarı, hoş

“Ne var ki, köylümüz inanmak şöyle dursun, giderek beni göz diken edinmeye başladı. Herkesin maskarası oldum.” s.14

Matem (Ar.) 108 1 kez

Yas

“Saçlı sakallı olan rahip ise matemde.” s.108

Matematik (Fr.) 92(2), 96, 97, 174, 178, 190 7 kez

Aritmetik, cebir, geometri gibi sayı ve ölçü temeline dayanarak niceliklerin özelliklerini inceleyen bilimlerin ortak adı, riyaziye.

“Kimileri matematikle uğraşıyordu.” s.174

Mavi (Ar.) 91, 163, 171, 208 4 kez

Yeşil ile menekşe rengi arasında bir renk, bulutsuz gökyüzünün rengi.

“Mavi gözlü, iriyarı Cermenler, kurum karası Afrikalı ve sakallı devleri andıran İskitli kölelerle omuz omuza çalışıyorduk.” s.163

Maya (Far.) 185 1 kez

Bazı besinlerin yapımında mayalanmayı sağlamak için kullanılan madde, ferment.

“Hayvanlardan süt sağmayı, yoğurt, peynir mayalamayı, et tütsülemeyi, hamur yoğurmayı, bazlama, ekmek yapmayı da küçük yaşlarda öğrenmek zorundaydık.” s.185

Meclis (Ar.) 168 1 kez

1.Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı. 2.Bu toplantının yapıldığı yer, şûra.

“Kimileri, arada bir, halk meclisine çağrılıyordu.” s.168

Meğer (Far.) 101, 108, 120, 132 4 kez

Bilinmeyen, farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz, meğerse, oysa, oysaki.

“Meğer bu ülkede kölelere insan gözüyle bakılmamış.” s.101

Mektup (Ar.) 17(2), 18(2), 23, 24, 65(2), 66, 138, 147(5), 148(3), 149, 150(4) 23 kez

Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt, name

“Bazı mektuplarda, yeni kazılardan çıkarılan yazıtların örnekleri vardı.” s.17

Mendil (Ar.) 129(4) 4 kez

Burun ve ter silmekte, el ve yüz kurulamakta kullanılan küçük, kare biçiminde dokuma veya yumuşak, ince kâğıt.

“Sonra bu derileri elleriyle sıvazlayarak, mendil şekline sokuyorlardı.” s.129

Mengene (Rum.) 106 1 kez

Onarma, işleme, düzeltme vb. işlemlerin uygulanacağı nesneyi sıkıştırıp istenildiği gibi tutturmaya yarayan bir çeşit alet

“Bu işlem sonunda ortaya çıkan papirüs yaprağı, üç gün süreyle basit mengene arasına konarak sıkıştırılırdı.” s.106

Merak (Ar.) 11, 14, 23, 24, 25, 26(2), 30(2), 37, 42, 47, 49, 51(2), 52, 56(2), 61, 63, 69(2), 71, 74, 78(5), 79, 83, 84, 86(3), 88, 91, 92, 95, 97, 99, 102, 103(3), 120, 125, 133(2), 134(2), 139, 142, 148, 157(3), 179, 190(2), 203, 206(2) 63 kez

Bir şeyi anlamak veya öğrenmek için duyulan istek

“Bayan Kazibilimci, merakla yeni bir çıkış yaptı.” s.11

Mercan (Ar.) 167 1 kez

1. Tropik ve ılık denizlerde yaşayan, geniş resifler oluşturan, mercanlar sınıfının örneği olan, kırmızı kalker iskeletli hayvan, mercan balığı 2. Bu hayvanın iskeletinden elde edilen ve süs eşyaları yapımında kullanılan madde.

“Tezgâhlarda, Doğu’dan gelme inci, mercan dizileri yığılırdı.” s.167

Merdane (Ar.) 106 1 kez

Türlü işlerde kullanılan, silindir biçiminde araç

“Merdaneye ezilerek dilimlerin bez ve keçelere suyu emdirilirdi.” s.106

Merdiven (Far.) 35, 37, 176 3 kez

Bir yere çıkmaya veya bir yerden inmeye yarayan basamaklar dizisi.

“Merdivenleri çıkarken, ‘Allah vere de köylüler ikide bir kapımızı çalmasalar!’ diye dua etmekten kendini alamadı.” s.35

Merhem (Ar.) 109, 164 2 kez

Deriye sürülerek kullanılan, içinde birçok etkili madde bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız ilaç.

“Yaralarım merhem süren annem, dile getirdiğim görüşlerin beni canımdan edebileceğini söyledi.” s.164

Mermer (Ar.) 19, 59(6), 69, 75(3), 76, 82, 126, 170 15 kez

Bileşiminde % 75'ten çok kalsiyum karbonat bulunan, genellikle beyaz, renkli ve damarlı da olan, cilalanabilen, billurlaşmış kireç taşı

“Bu yontu için gereken, yarı saydam pembe mermer kütleleri, taa Mısır’dan getirildi.”
s.59

Metre (Fr.) 176, 182 2 kez

Yer meridyen çemberinin kırk milyonda biri olarak kabul edilen, temel uzunluk ölçüsü birimi.

“Yerden yetmiş metre yüksekte bulunan doruğa ulaşması, epey uzun sürerdi.” s.176

Mevsim (Ar.) 105, 106, 174, 186 4 kez

Yılın, güneşten ısı, ışık alma süresi ve dolayısıyla iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri, sezon.

“Köylüler, yağmur mevsimi yaklaşınca, kestikleri ağaçları ateşe verirlerdi.” s.174

Meydan (Ar.) 112 1 kez

Alan, saha

“Sonra içlerinden birini çekip meydanın orta yerine getirdi.” s.112

Meyhane (Far.) 165 1 kez

İçki satılan ve içilen yer, içki yeri.

“Kızgın lavlar, çarşıda berberi, usturasını bilerken, meyhanedeki sabahçıları neşe içinde kadeh tokuştururken, agoradaki erkencileri sebze meyve seçerken, fırıncıyı hamur yoğururken, o güzelim çiçekleri sabah güneşini selamlarken yakaladı.” s.165

Meyve (Far.) 128, 165, 170 3 kez

Bitkilerde çiçeğin döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişmesiyle oluşan tohumları taşıyan, genellikle yenebilen organ, yemiş.

“Sofralar; turna sülün gibi av etleri ve dünyanın dört bir yanından gelme, meyve sebzelerle donatılmıştı.” s.170

Mezar (Ar.) 9, 55(2), 65, 126(3) 7 kez

Ölünün gömülü olduğu yer, kabir, sin, makber, gömüt

“Mezar taşları, adak taşları, yazıt ya da tablet parçaları, kolu bacağı yitik insan yontuları, sanki dile geliyordu.” s.9

Mıknatıs (Ar.) 64 1 kez

Demiri ve daha başka bazı metalleri çeken demir oksit.

“Bu çağrının, ünlü kazibilimcileri mıknatıs gibi Anadolu’ya çekeceğinden kuşkusu yoktu.” s.64

Mısır (Ar.) 173(2), 174(5), 178(2) 9 kez

1. Buğdaygillerden, gövdesi boğumlu ve kalın, yaprakları şerit biçiminde, boyu yaklaşık 2 metre olabilen, erkek çiçekleri tepede salkım durumunda, dişi çiçekleri yaprakla gövde arasında koçan biçiminde olan bir kültür bitkisi. 2. Bu bitkinin koçan üzerindeki taneli ürünü.

“Ülkemizin en önemli besini mısırdı.” s.173

Mızrak (Ar.) 152, 169, 182, 183, 184 5 kez

Uzun saplı, sivri demir uçlu silah, cıda

“Örneğin örs başına oturtulan savaş tutsakları, gece gündüz demir döverek, kılıç, mızrak, gürz yapıyorlar.” s.152

Mikrop (Fr.) 201 1 kez

Mikroskopla görülebilen, çürümeye, mayalanmaya ve hastalıklara yol açan bir hücreli canlı.

“Bu savaş sırasında hastalıklara, ‘mikrop’ denen, çok küçük canlıların neden olduğu saptandı.” s.201

Milat (Ar.) 192 1 kez

Hz. İsa'nın doğduğu gün.

“Kendisi, milattan sonra 980 yılında Orta Asya ‘da Buhara kentinde doğmuştur.” s.192

Milyon (Fr.) 79 1 kez

1. Bin kere bin, 1.000.000. 2. Bu sayının adı.

“Milyonlarca kişi, bu sözlerin (İnsanlık, insanlar birbirlerini sevmediği zaman yok olacaktır.) anlamının bilincine vardı.” s.79

Miras (Ar.) 135, 143 2 kez

Bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şey.

“Kendisini, baba mirasını, düşüncesizce tüketmekle suçlamışlar.” s.135

Mozaik (Fr.) 9 1 kez

Türlü renklerde, küçük küp biçiminde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle yapılan resim ve bezeme işi.

“O sırada ortaya çıkarılan mozaikler, ünlü gezginlerin gözlerini kamaştırdı.” s.9

Mum (Far.) 73, 161 2 kez

Bir fitilin etrafına erimiş bal mumu, içyağı, stearik asit veya parafin dökülerek genellikle silindir biçiminde dondurulan ince, uzun aydınlatma aracı

“Ne var ki ana, televizyonda kızının mum gibi erimekte olduğunu görünce dayanamadı.” s.73

Mumya (Far.) 61, 62(3), 85, 86(4), 87(2), 109(13), 110(4), 111, 119(5), 121, 130(4), 131, 207(3) 43 kez

Birtakım özel ilaçlar kullanılarak bozulmayacak duruma getirilmiş ceset.

“Mumyaların kayaların içine nasıl yerleştiğini biliyor musun?” s.86

Murç (Erm.) 80 1 kez

Betonu kırmakta veya betona delik açmakta kullanılan sivri uçlu, çelikten yapılmış bir alet.

“Kazma, murç, keski, palanga, takoz gibi basit aygıtlarla kazı, yavaş fakat güvenle ilerliyordu.” s.80

Muska (Ar.) 44 1 kez

İçinde dinsel veya büyüleyici bir gücün saklı olduğu sanılan, taşıyanı, takanı veya sahip olanı zararlı etkilerden koruyup iyilik getirdiğine inanılan bir nesne, yazılı kâğıt vb. hamaylı.

“Bu muskayı takan kişinin bilim pınarlarından su içmeye doyamayacağına inanılırdı.” s.44

Mühendis (Ar.) 65 1 kez

İnsanların her türlü ihtiyacını karşılamaya dayalı yol, köprü, bina gibi bayındırlık; tarım, beslenme gibi gıda; fizik, kimya, biyoloji, elektrik, elektronik gibi fen; uçak, otomobil, motor, iş makineleri gibi teknik ve sosyal alanlarda uzmanlaşmış, belli bir eğitim görmüş kimse

“Öyle ki, aralarında mühendisler, doktorlar, öğretmenler, avukatlar, bankacılar, fabrikatörler, din adamları, hatta devlet adamları da bulunuyordu.” s.65

Mühür (Far.) 112(2) 2 kez

Bir kimsenin, bir kuruluşun adının veya unvanının tersine kazılı bulunduğu, metal, lastik vb.nden yapılmış araç, damga, kaşe.

“Gudin’in bir de krallık mührü olarak kullandığı yüzüğü vardı.” s.48

Müjde (Far.) 17, 43, 98, 150, 157 5 kez

Sevindirici haber verileceği zaman söylenen bir söz

“Oğlum, her mektubunda olduğu gibi bunda da şu müjdeyi veriyordu.” s.150

Müze (Fr.) 19(3), 20, 21, 26(3), 27(2), 29, 39, 76 13 kez

Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı

“Bunların kimi, müzelerin ilgili bölümlerine yerleştirilmişti.” s.19

Müzik (Fr.) 190 1 kez

Birtakım duygu ve düşünceleri belli kurallar çerçevesinde uyumlu seslerle anlatma sanatı, musiki.

“Ya müziği keserler, ya da arsız köleyi oradan kovarlardı.” s.164

Müziyen (Fr.) 42 1 kez

Müzik eserleri yaratan, besteleyen veya besteleri çalan kimse, müzikçi.

“Bu nedenle, çağın en ünlü ressamaları, yontu ustaları, müzisyenleri, şairleri, yazarları, Kral Gudin’in ülkesinde toplanmıştı.” s.42

Nabız (Ar.) 191(2) 2 kez

Kalp atışının sağladığı kan basıncından dolayı atardamarlara ve özellikle bilekteki atardamara parmakla basıldığında duyulan kımıldama.

“Nabız konusunu açıkladım.” s.191

Nal (Ar.) 149 1 kez

At, eşek, öküz vb. yük hayvanlarının tırnaklarına çakılan, ayağın şekline uygun demir parçası.

“Giysileri lime lime olmuş, atlarının nalları dökülmüştü.” s.149

Nankör (Far.) 152 1 kez

İyilikbilmez

“Giderek, birine acıyan insan, ötekinin nankörlüğü yüzünden, acınacak duruma düşüyor.” s.152

Nar (Far.) 168 1 kez

1.Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük, koyu kırmızı renkte, küçük bir ağaç. 2.Bu ağacın kırmızımtırak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtırak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemişi.

“Tezgâhların üstüne dizilen nar gibi kızarmış ekmekler, göz açıp kapayıncaya dek tükenirdi.” s.168

Nefret (Ar.) 121(2), 152 3 kez

Bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu.

“Zaman geçtikçe, yüreklerinde sevginin yerini, sevgisizlik ve nefret alıyor.” s.152

Nehir (Ar.)107, 180, 195(2) 4 kez

İrmak

“Altından geçen nehrin köprüye gösterdiği bağlılığa ne dersiniz?” s.9

Nem (Far.) 105, 206 2 kez

Hafif ıslaklık, rutubet.

“Domuzlar, nemli toprak üstünde, bata çıka gidip geldikçe, tohumlar toprağa karışırdı.” s.105

Neşe (Ar.) 21, 163, 165(2), 187, 188, 196(2), 197, 200 10 kez

Mutlu olmaktan doğan ve dışa vurulan sevinç, şetaret.

“Bayan Kazıbilimci, onu kimi gün neşeli, coşkulu; kimi gün üzgün görüyordu.” s.20

Nikâh (Ar.) 116(2) 2 kez

Bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem, evlilik akdi

“Koskoca Mısır prensesi onun nikâhsız odalığı olacaktı.” s.116

Nokta (Ar.) 52, 54, 76 3 kez

Çok küçük boyutlarda işaret, benek.

“Kral Gudin ise bakışlarını tavanda bir noktaya dikmişti.” s.54

Nöbet (Ar.) 74 1 kez

Sıra ile yapılan görev, iş.

“Kazıya ara vermemek için işçiler nöbetleşe çalıştırılıyorlardı.” s.74

Nötron (Fr.) 25, 203 2 kez

Yaklaşık olarak proton ağırlığında ve elektrik yüklü olmayan bir atom cisimciği.

“Şimdilerde, bir bölük bilgin, ‘nötron bombası’ni yaparak insanlığın onuruna onur kattılar.” s.203

Nüfus (Ar.) 36, 37(2) 3 kez

Bir ülkede, bir bölgede, bir evde belirli bir anda yaşayanların oluşturduğu toplam sayı, popülasyon

“Doğum tarihin, nüfus kâğıdında yazılı, ‘ istersen bakayım,’ dedi.” s.36

Obsidiyen (Fr.) 175 1 kez

Cam kaya.

“Tahta ve taş süslemeler, yontular, obsidiyen denen cam görünümündeki keskin taşlardan elde edilen keskilerle yapılıyordu.” s.175

Okyanus (Rum.) 26, 201 2 kez

Kıtaları birbirinden ayıran deniz, ana deniz, umman.

“Çevresindekiler, onun birdenbire okyanus ötesi bir yolculuğa kalkışmasına anlam veremiyorlardı.” s.26

Oniks (Fr.) 23 1 kez

Balgam taşı.

“Anadolu gezisi sırasında, oniks taşından yapılmış çok güzel bir çerçeve almıştı.” s.23

Onur (Fr.) 26, 29, 42, 97, 114, 118, 129, 135, 143, 145(2), 153, 154, 162, 176, 184, 187, 192(2), 203(2), 204, 205 23 kez

Başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, şeref, itibar

“Saygıdeğer bayan, sizinle tanışmaktan onur duydum.” s.26

Organ (Fr.) 109, 130, 190 3 kez

Vücutun, belirli bir görev yapan ve sınırları kesin olarak belirlenmiş bölümü, uzuv.

“Ölünün iç organları çıkarılır, içine baharatlarla oluşturulmuş bir hamur doldurularak mumyalanmıştır.” s.130

Özür (Ar.) 15, 16, 30, 69 4 kez

Bir kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret

“Arkadaşlarından özür dileyip kaptıkaçtıdan indi.” s.15

Paha (Far.) 109, 121, 139 3 kez

Değer, fiyat, eder.

“Babam, en pahalısını ve dayanıklısını istedi.” s.109

Pala (İt.) 182 1 kez

Kavisli, kısa, uç bölümü geniş, kabzasına doğru daralan bir tür kılıç

“Onun gibi ok atan, mızrak sallayıp pala çalan yokmuş.” s.182

Palanga (İt.) 80, 81 2 kez

Bir halatla makaralardan oluşturulan, ağır cisimleri kaldırmaya, sağa sola döndürmeye yarayan düzenek

“Kazma, murç, keski, palanga, takoz gibi basit aygıtlarla kazı, yavaş fakat güvenle ilerliyordu.”s.80

Pamuk (Far.) 106 1 kez

Ebegümeçigillerden, koza biçimindeki meyvesi üç, dört, beş dilimli olan, sıcak bölgelerde yetişen tarım bitkisi

“Onun üstüne de Mısır pamuğundan dokunmuş, kalınca bir bez serilirdi.” s.106

Papirüs (Fr.) 106(9), 110, 111, 112, 134, 135, 142, 150(2), 167 18 kez

1.Papirüsgillerden, Nil kıyılarında yetişen, sürüngen, çıplak saplı, otsu bir bitki. 2.Eski Mısırlıların bu bitkinin saplarından yaptıkları kâğıt.

“Gezi anılarını papirüslere yazarak, insanlığın hizmetine sunmuştu.” s.134

Para (Far.) 64(2), 65, 92, 107(2), 109, 126(3), 135(4), 144, 145, 168(2), 178, 179, 197(3) 23 kez

Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit

“Kısa sürede, köye, para yağmaya başladı.” s.64

Parça (Far.) 9(2), 19, 75(5), 76(2), 81, 84, 85, 86(3), 87, 99, 100(4), 106(3), 125(2), 132, 175, 187, 201, 206(2), 207(4) 37 kez

Bir bütünden ayrılan, ayrı sayılan veya artakalan şey

“Üstteki parçaların bir bölümü yere döküldü.” s.75

Pars (Far.) 75 1 kez

Kedigillerden, genellikle Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, postu benekli, bazen de düz siyah, çevik, yırtıcı, etçil, memeli hayvan, leopar, panter, pelenk

“İşte o anda, birden Ece pars gibi işçinin üstüne atıldı.” s.75

Pazar (Far.) 9, 67, 96, 99, 100, 101, 107, 132, 145, 171(2), 196, 197(2) 14 kez

Satıcıların belirli günlerde mallarını satmak için sergiledikleri belirli geçici yer.

“Pazarda sık bulunmaz.” s.171

Peksimet (Rum.) 99 1 kez

Pişirildikten sonra dilimler hâlinde kesilerek ısı ile kurutulmuş, uzun süre dayanabilen ekmek

“Yiyecek olarak kuru peksimetle su veriyorlardı.” s.99

Pelerin (Fr.) 169 1 kez

Omuzlardan aşağı dökülen, geniş, kolsuz bir çeşit üstlük.

“İkide bir ya annemin pelerininin altına saklanırdım ya da başımı babamın koltuk altına sokardım.” s.169

Pembe (Far.) 19, 59, 89 3 kez

Beyaza biraz kırmızı karıştırılmasıyla oluşan açık renk

“Uçuk pembe mermerden yapılan bu yontunun, hangi zaman diliminde oluşturulduğu, kime ait olduğu saptanamamıştı.” s.19

Pencere (Far.) 36(2), 64, 92, 164 5 kez

Yapıları veya tren, vapur vb. ulaşım araçlarını aydınlatmak, havalandırmak amacıyla yapılan, çerçeve, cam, panjur, perde gibi eklentilerle daha kullanışlı bir duruma getirilen açıklık.

“Yiyip içiyor, ev işi yapıyor, sonra pencerenin önüne oturarak dalıp gidiyordu.” s.36

Pençe (Far.) 54, 114, 150, 178 4 kez

Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları.

“İnsanlar öldürücü hastalıkların pençesinde kırılır.” s.54

Perçem (Far.) 59 1 kez

Kâkül

“Alnına dökülen perçemi tel tel uçuşur gibiydi.” s.59

Perde (Far.) 92, 134(2), 166, 171, 194, 203 7 kez

Görüşü, ışığı engellemek, bir şeyi gizlemek için pencereye veya bir açıklığın önüne gerilen örtü.

“Çevresi ipek perdelerle kaplı tahtirevanımızı, dört köle taşırdı.” s.166

Peri (Far.) 44 1 kez

Doğaüstü güçleri olduğuna inanılan, hayal ürünü varlık.

“O kemeri takan kişinin, çevresinden esin perileri eksik olmazdı.” s.43

Peygamber (Far.) 16 1 kez

İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağıran kimse, yalvaç, yalavaç, elçi.

“Peygamber sanan delilerden söz edildiğini pek çok kez duymuştum.” s.16

Peynir (Far.) 34, 185 2 kez

Maya ile katılaştırılarak süttten yapılan ve birçok türü olan besin.

“Biraz da taze ev ekmeği, keçi sütü ve peynir getirmişti.” s.34

Pir (Far.) 43 1 kez

Bir tarikat veya sanatın kurucusu

“Üzerinde sanat pirllerinin tılsımlı sözleri yazılıydı.” s.43

Piramit (Fr.) 92, 114, 175(2) 4 kez

Mısır firavunlarının mezarı, ehram.

“Mısır’da bulunduğu sırada, piramitlerin gölgelerinden yararlanarak, boyutlarını ölçmeyi öğrenmişti.” s.92

Plan (Fr.) 64, 154(3) 4 kez

Bir şehrin, bir yapının, bir makinenin çeşitli bölümlerini gösteren çizim

“En güzel en kullanışlı konut planlarını o çizirdi.” s.154

Post (Far.) 181(2), 185 3 kez

Tüylü hayvan derisi.

“Üstlerine giydikleri ceketler de yumuşacık hayvan postlarından yapılmıştı.” s.181

Posta (İt.) 17, 24, 133(2) 4 kez

Bir yere gelen veya bir yerden gönderilen mektup ve emanetlerin tümü.

“Bir gün yine postadan çıkan mektupları inceliyordu.” s.17

Prens (Fr.) 43, 191(2) 3 kez

Hükümdar ailesinden olan erkeklere verilen unvan .

“Prens büyüyünce ordunun eğitimini üstlenecekti.” s.43

Prenses (Fr.) 14, 16, 22, 24, 32, 44(3), 45, 46, 48(2), 115, 116(3), 117, 118 18 kez

Hükümdar ailesinden olan kadın veya kızlara verilen unvan

“Çünkü ben üç bin yıl önce bu topraklarda yaşamış, gerçek bir prensesim.” s.14

Program (Fr.) 25 1 kez

Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı, yetişek.

“Kendisi için ilginç bir gezi program düzenlemişti.” s.25

Pusula (İt.) 25, 195(2) 3 kez

Üzerinde kuzey güney doğrultusunu gösteren bir mıknatıs iğnesi bulunan ve yön tespit etmek için kullanılan kadranlı araç, yön belirteci.

“Önceleri uçsuz bucaksız denizlere açılmaktan korkan gemiciler, pusula ile dünyayı dolaşmaya başladılar.” s.195

Radyo (Fr.) 64, 65, 68, 69, 202 5 kez

Elektrik dalgalarıyla düzenli olarak yayın yapan istasyon ve bu istasyonun programlarını düzenlemekle görevli kuruluş.

“Bu tutumu yüzünden gazetecilerin, TV ve radyo yapımcılarının eleştirilerine uğruyordu.” s.65

Rahat (Ar.) 45, 139, 159, 161, 164, 166, 170(3), 171, 186, 202, 203 13 kez

İnsanda üzüntü, sıkıntı, tedirginlik olmama durumu, huzur.

“Artık içi rahattı.” s.45

Rahip (Ar.) 107, 108(8), 112(4), 113(3), 120(3) 19 kez

Hristiyanlarda genellikle manastırda yaşayan evlenmemiş papaz, keşiş, karabaş.

“Bir gün konağımıza, tepeden tırnağa tıraş olmuş yarı çıplak rahipler geldi.” s.107

Rast (Far.) 19, 23, 31, 41, 81, 85, 96, 102, 104, 107, 124, 126, 147, 170 14 kez

Tesadüf.

“Ne var ki, yazıtın tümü içinde, bu konuya değgin bir açıklamaya rastlayamadı.” s.19

Razı (Ar.) 32 1 kez

Uygun bulan, benimseyen, isteyen, kabul eden.

“Anan baban razı olursa, bundan sonra hiçbir şey söyleme.” s.32

Renk (Far.) 12, 58(2), 74, 100(2), 110, 112, 120, 142, 155, 164(4), 185(3) 18 kez

Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

“Kral Gudin, tableti okuyunca, renkten renge girdi.” s.58

Resim (Ar.) 17, 111, 193(3) 5 kez

Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri.

“Bayan Kazıbilimci'ye bu iri pazulu kolun resmini göndermişti.” s.17

Ressam (Ar.) 42 1 kez

Resim yapan sanatçı.

“Bu nedenle, çağın en ünlü ressamları, yontu ustaları, müzisyenleri, şairleri, yazarları, Kral Gudin’in ülkesinde toplanmıştı.” s.42

Rica (Ar.) 17 1 kez

Dileyiş, dileme, dilek

“Dostları bu yazıtları okuyup çözmesini rica ediyorlardı.” s.17

Ruh (Ar.) 14, 16(2), 17, 18, 19, 22(2), 23, 24(2), 25, 35, 38, 39, 40(3), 52(3), 53(8), 54(5), 55(7), 56(5), 58, 60(8), 61(7), 62(6), 63, 66, 67, 71, 79, 82, 83(2), 84(2), 87, 88, 89(2), 90(3), 104, 106, 122, 138(3), 139(5), 140(2), 161, 165, 176, 179, 180, 186(2), 187(2), 188, 191, 195(2), 196, 200 113 kez

Dinlerin ve dinci felsefelerin insanda vücuttan ayrı bir varlık olarak kabul ettiği öz, tin, can kuşu.

“Yoksa ruhu üç bin yıl kalmış ölümsüz kılınmış gerçek bir prenses miydi?” s.16

Rüzgâr (Far.) 20, 102 2 kez

Havanın yer değiştirmesiyle oluşan esinti, yel, bad.

“Alına dökülen saç telleri rüzgârda uçuşuyor gibiydi.” s.20

Saat (Ar.) 9, 14, 16, 21, 23, 29, 30, 48, 76, 95, 100, 107, 108, 124, 142 15 kez

Bir günlük sürenin yirmi dörtte birine eşit, altmış dakikalık zaman dilimi, zaman parçası.

“Kızgın güneş altında saatlerce yürümek zorunda kalıyorlardı.” s.9

Sabah (Ar.) 34, 36, 37, 38, 72, 83, 93, 99, 131, 133, 164(2), 165(2), 171 15 kez

Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman.

“Sisli bir sonbahar sabahı, kazı alanının dört bir yanında kazıya başladı.” s.72

Sade (Far.)

Sadece; 8, 16, 28, 31, 49, 58, 59, 64, 70, 74, 85, 86, 90, 91, 109, 118, 131, 133, 137, 153(2), 154, 163, 167, 168, 169, 172, 175, 182, 200, 203, 207 32 kez

Yalnızca, yalnız, ancak, sadece.

“İnsanlığın gündeminde sadece Ölümsüz Ece vardı.” s.88

Sahip (Ar.) 25, 41, 42, 43, 44(2), 60, 61(2), 62, 66(2), 101, 112, 131, 132, 145, 159, 186, 201 20 kez

Herhangi bir şey üstünde mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse, iye, malik.

“Bu düşünceler; halka, ülkeye insanlığa zarar verecek nitelikteyse, kral, durumu düşünce sahiplerine anlatırdı.” s.42

Sahne (Ar.) 66, 68 2 kez

İzleyicilerin kolayca görebilmeleri için genellikle yerden belli bir ölçüde yüksek yapılan, oyun, müzik vb. gösteri yapmaya uygun yer, oyunluk.

“Herkes yerini alıca, Bayan Kazıbilimci, tiyatronun sahne bölümüne çıktı.” s.66

Salon (Fr.) 53, 54, 57(2), 171(2) 6 kez

Toplantıların, kutlamaların, gösterilerin yapıldığı geniş yer.

“Bir süre, salona ölüm sessizliği çöktü.” s.54

Sandalet (Fr.) 114 1 kez

Yalnız tabanı bulunan, ayağa kordon ve kayışla bağlanan açık ayakkabı, sandal

“Dükkânlardaki renk renk kumaş toplarına, dizi dizi çanak çömleklere, kunduralara, sandaletlere, fırındaki beyaz ekmeklere baktıkça kendimizi bir başka dünyada sanırdık.” s.164

Sanduka (Ar.) 82, 87, 110(4), 119, 126(2) 9 kez

Mezarın üzerine yerleştirilmiş, tabut büyüklüğünde tahta veya mermer sandık

“Mermer sandukanın dört yüzü değişik soyları simgeleyen el ele tutuşmuş, doğal boyda kadın erkek kabartmalarıyla bezenmişti.” s.82

Sanki (T.) san + (Far.) ki 9, 13(2), 13(2), 17, 20, 29, 38, 62, 81, 89, 94, 99, 102, 125, 155, 156, 165, 166, 177, 183, 200, 204, 208 25 kez

Farz edelim ki, güya

“Sanki dile geliyordu. Binlerce yıllık geçmişe tanıklık ediyorlardı.” s.9

Saray (Far.) 10, 48, 49(2), 50(3), 58(2), 60, 68, 72, 115(4), 116, 119, 120(3), 121(3), 154, 156(4), 158(2), 181(2), 188(5), 189(2), 192 41 kez

Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı.

“Çünkü saraydaki şölen, sadece yenilip içilen, eğlenilen nitelikte değildi.” s.49

Sarhoş (Far.) 133 1 kez

Alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan (kimse), esrik, mest, sermest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak.

“Önemli bir konuda tanıklık etme durumunda olan kişi, önce ayıkken, sonra da sarhoşken, sorguya çekilirmiş.” s.133

Satır (Ar.) 64 1 kez

Bir sayfa üzerinde yan yana gelen kelimelerden oluşan ve alt alta sıralanmış her bir dizi.

“Dünyanın dört bir yanında kazı yapmakta olan kazibilimci dostlarına şu satırları içeren birer çağrı mektubu yazdı.” s.64

Sebze (Far.) 165, 170 2 kez

Genellikle pişirilerek yenen bitkiler veya bunların taneleri, göveri, göverti, sebzevat, zerzevat.

“Sofralar; turna sülün gibi av etleri ve dünyanın dört bir yanından gelme, meyve sebzelerle donatılmıştı.” s.170

Sedir (Ar.) 157 1 kez

Arkalıksız, üstü minderli ve yastıklı olabilen, oturmaya veya yatmaya yarayan ev eşyası, divan.

“Harmanisini çıkarıp kendini sedire attı.” s.157

Sel (Ar.) 54, 175 2 kez

Sürekli yağın yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su, su taşkını.

“Ürünlerimizi coşkun sellere ve amansız yellerle yok ederler.” s.54

Selam (Ar.) 15(2), 46, 58, 107, 108, 155, 165, 193 9 kez

Bir kimseyle karşılaştığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaştığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba.

“Bayan Kazıbilimci onlarla selamlaşıp hatırlarını sordu.” s.15

Semer (Rum.) 182 1 kez

At, eşek, katır vb. hayvanların sırtına yerleştirilen, üzerine yük bağlanan veya binilen, iskeleti ağaçtan araç.

“Bazı çocuklara semercilik, eğercilik, palan ve at koşumu yapma sanatı belletilirdi.” s.185

Semt (Ar.) 105, 197(3) 4 kez

Şehirde yerleşim bölgesi, yaka

“Tümü de kentin kenar semtlerinde yaşar.” s.105

Senato (İt.) 166 1 kez

Bazı ülkelerde yaş ve eğitimlerine göre seçilmiş parlamento üyelerinden oluşan meclis.

“Ağabeylerimden birisi senato üyesiydi.” s.166

Sert (Far.) 36(2), 81, 87, 107 5 kez

Gönül kırıcı, katı, ters bir biçimde

“Annemle babam bu tutumumu sert bir dille eleştirdiler.” s.107

Serüven (Far.) 14, 18, 24, 27, 61, 62, 71, 72, 84, 88, 90, 104, 133, 138, 145, 173, 180, 182, 183(2), 197, 199, 205 23 kez

Macera.

“İşte bu, üç bin yıllık yaşam serüvenimi, kral babama anlatmam gerek.” s.14

Set (Ar.) 182 1 kez

Toprağın kaymasını veya suyun akmasını önlemek için yapılan kalın duvar.

“İki bin kilometre uzunluğundaki bu kalın set bile Türklerin Çin’e sızmalarını önleyememiş.” s.182

Sıfır (Ar.)174 1 kez

Kendi başına değeri olmayan, ondalık sayı sisteminde sağına geldiği rakamı on kere büyüten işaret (0)

“Bunlar, sıfır kavramını, sayı ve işaret düzenini geliştiriyordu.” s.174

Sınıf (Ar.) 31, 96, 110 3 kez

Öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümlerden her biri.

“İlkokul üçüncü sınıftan ayrılma bir kızın, Herodot’tan söz etmesi şaşkınlık verici.” s.31

Sınır (Rum.) 50, 59, 87(2), 116(2), 117(2),122, 151, 165, 182, 184, 200 14 kez

İki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, hudut.

“Babam bile zaman zaman, Çin sınırlarına baskın düzenlemekteymiş.” s.182

Silah (Ar.) 88, 99, 128, 130, 143, 147, 151, 152, 158, 159, 169, 182, 184(3), 185, 186, 195(2), 203(2) 21 kez

Savunmak veya saldırmak amacıyla kullanılan araç.

“Korsanlar ise tepeden turnağa silahlıydı.” s.99

Sirk (Fr.) 169 1 kez

Eğitilmiş hayvanların ve cambazların gösteri yaptıkları genellikle kapalı yer.

“Gerçek gösteriler, bu sirk oyunlarının ardından başladılar.” s.169

Siyah (Far.) 112(2), 120 3 kez

Kara, beyaz karşıtı.

“Tüylerinin rengi siyah oluyordu.” s.120

Sofa (Ar.) 37 1 kez

Evlerde oda kapılarının açıldığı genişçe yer, hol.

“Bayan Kazıbilimci peşinden sofaya çıktığında o sokak kapısına ulaşmıştı bile...” s.37

Sofra (Ar.) 131, 133, 170, 181(2), 183, 184, 188, 189(2) 10 kez

Masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu

“Sofralar; turna sülün gibi av etleri ve dünyanın dört bir yanından gelme, meyve sebzelerle donatılmıştı.” s.170

Sokak (Ar.) 37, 54, 94(3), 105, 108(2), 118, 120(5), 127, 160, 163, 164(2), 165, 166, 168, 170, 196(2), 198 26 kez

İl, ilçe vb. yerleşim bölgelerinde, iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol.

“Bayan Kazibilimci peşinden sofaya çıktığında o sokak kapısına ulaşmıştı bile...” s.37

Sonbahar (T.) son + (Far.) bahar 72, 186 2 kez

Kuzey yarım kürede eylül, ekim ve kasım aylarını içine alan süre, güz, hazan

“Sisli bir sonbahar sabahı, kazı alanının dört bir yanında kazıya başladı.” s.72

Spor (Fr.) 49 1 kez

Kişisel veya toplu yarışlar biçiminde yapılan, bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü

“Bu arada ailece tiyatro ve spor gösterilerine gidiyorlardı.” s.49

Stadyum (Lat.) 9, 163, 168, 170 4 kez

Takım oyunları, atletizm karşılaşmaları ve çeşitli törenlerin yapılabilmesi, seyircilerin de bunları izleyebilmesi için elverişli oturma yerleri olan alan, stat

“Romalılardan kalma hamam, tiyatro, stadyum, görkemli tapınak, agora denen pazar yeri gezildi.” s.9

Sultan (Ar.) 25, 26(4), 27(4), 28(3), 29(3), 144 16 kez

Müslüman, özellikle Sünni hükümdarların kullandıkları unvan, padişah.

“Doğulu sultanların hazineleri, Batı’da masallaşarak dilden dile dolaşıyordu.” s.144

Sur (Ar.) 97(2), 126(2), 159(3), 160 8 kez

Kale duvarı

“Surlarımızın çevresinde, leş kargaları gibi dizilmiş olan Romalı askerler, ok aracından fırlayan oklarla yerlere serildiler.” s.159

Sünnet (Ar.) 107(2) 2 kez

Erkek çocukta, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi.

“Sünnet sona erince, korku içinde ağlamaya başladım.” s.107

Şair (Ar.) 42, 183, 188 3 kez

Şiir söyleyen veya yazan kimse, ozan.

“Bu nedenle, çağın en ünlü ressamı, yontu ustaları, müzisyenleri, şairleri, yazarları, Kral Gudin’in ülkesinde toplanmıştı.” s.42

Şan (Ar.) 145 1 kez

1. Ün. 2. Gösteriş, gösterişlilik.

“Mala, paraya, üne, şana hiç önem vermezdi.” s.145

Şarap (Ar.) 91, 101, 102, 113, 117, 129(3), 130(2), 149, 167, 170 13 kez

Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki, mey.

“Babam, gemilerimize, toprak küpler içinde buğday, zeytinyağı, şarap ile yün ipliği, yapağı, çeşitli kumaşlar, yaş ya da kuru üzüm, ham bakır külçeleri yüklerdi.” s.91

Şarkı (Ar.) 48, 101, 131, 163, 166, 170 6 kez

Tonlama değişiklikleriyle çeşitli duygular uyandıran uyumlu, ezgili insan sesleri dizisi.

“Halk eğlenmeye, neşelenmeye, şarkı söyleyip dans etmeye öylesine düşküdü ki!” s.163

Şeker (Far.) 16 1 kez

Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz, suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı.

“Çantasından bir avuç şeker çıkardı.” s.16

Şekil (Ar.) 28, 39, 106, 108, 110, 160(3) 8 kez

Bir konuyu açıklamaya yarayan resim veya çizim

“Şekiller, geçmişteki yazı yöntemine göre dizilince, ‘ Ölümsüz Ece ’ anlamı çıkıyordu.” s.39

Şeytan (Ar.) 34(2), 121 3 kez

1.Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın emirlerine karşı kıskırtan, kötülüğe yönelten cin, iblis. 2.Kötü düşünceli, kötü niyetli kimse. 3. Çok kurnaz, uyanık (kimse).

“Apis ineğine yaptıkları duyulunca, onun insan değil, şeytan olduğuna karar verdik.”
s.121

Şiir (Ar.) 48, 106, 166, 170, 190 5 kez

Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk.

“Bunun dışında dua, şarkı, şiir belleme çalışmaları yapıyordu.” s.48

Şölen (Moğ.) 49(4), 50(5), 53, 119, 131, 170(2), 181(2), 183(2), 188 19 kez

Ziyafet

“Ülkede kral adına görev üstlenmiş olanlar, bir yıl içinde yaptıkları işleri krala bu şölende anlatırlardı.” s.50

Tabak (Ar.) 167 1 kez

Yiyecek koymaya yarar, az derin ve yayvan kap.

“Zanaatçıların, çamur toprağını vazo ya da tabak, bardak şekline getirişlerini izlemek çok hoşuma giderdi.” s.167

Tablet (Fr.) 9, 18, 22, 45, 48, 53(3), 54, 58(5), 60, 62, 66, 96, 126 19 kez

Eski medeniyetlerden kalma, pişmiş veya güneşte kurutulmuş kilden yapılmış, üzerinde çivi yazısı ile metin yazılı belge

*“Mezar taşları, adak taşları, yazıt ya da tablet parçaları, kolu bacağı yitik insan yontuları, sanki dile geliyordu.”*s.9

Tabut (Ar.) 112 1 kez

Ölünün içine konulduğu sandık biçiminde araç, sal .

“Baba Zümürdüanka ölünce, oğullarından biri, sarı sakızla yumurta biçiminde bir tabut yaparmış.” s.112

Taç (Ar.) 20(2), 47(5), 48(5), 49, 59(4), 62, 79(2), 82, 156(6), 157, 158(6), 193, 207(6)
41 kez

Soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık.

“Kral Gudin, uzun süre gözlerini taçtan alamadı.” s.47

Tahıl (Ar.) 167 1 kez

Buğday, arpa, mısır, yulaf, çavdar, pirinç vb. hasat edilen ürünler ile tohumlarının genel adı, hububat.

“Zeytinyağı ve tahıllar, alıcıya, koca koca küpler içinde sunulurdu.” s.167

Taht (Far.) 116(2), 118, 122(2), 143, 144 7 kez

Hükümdarlık makamı, hükümdarlık.

“Kralımız, kendinden önceki kralı devirerek tahtı ele geçirmişti.” s.116

Tahta (Far.) 46, 73, 103, 109, 144, 155, 168, 175(2) 9 kez

1.Düz, enlice, uzun ve az kalın biçilmiş ağaç. 2. Bu ağaçtan yapılmış.

“Bunları söyledikten sonra, önünde duran tunç kemerli tahta kutuyu, başbilibiciye verdi.” s.46

Tahtirevan (Far.) 166(2), 171 3 kez

Omuzda veya deve, fil, at vb. hayvanlara yüklenerek götürülen, üstü örtülü, insan taşınan araç.

“Köleler hemen tahtirevanını hazırladı.” s.166

Takoz (Rum.) 80, 87(4) 5 kez

Bir eşyanın altına kıpırdamadan dik durması için yerleştirilen ağaç kama, kısıkı.

“Kazma, murç, keski, palanga, takoz gibi basit aygıtlarla kazı, yavaş fakat güvenle ilerliyordu.” s.80

Takvim (Ar.) 175(3), 178 4 kez

Zamanı yıllara, aylara ve günlere ayıran yöntem.

“Mayalı bilgin ve din adamları, akıllara durgunluk verecek nitelikte bir takvim oluşturmuştu.” s.175

Tane (Far.) 29, 90, 105, 112, 150, 158, 171, 172, 174, 178, 184, 199 12 kez

Herhangi bir sayıda olan şey, adet.

“Hindistan’da öyle yemişler varmış ki, ondan bir iki tane yiyen bir daha acıkmazmış.”
s.150

Tarçın (Far.) 109, 167 2 kez

1.Defnegillerden, genellikle Asya'nın güneyinde yetişen ve değişik türleri bulunan bir ağaç. 2. Bu ağacın, içinde kokulu bir yağ bulunması dolayısıyla baharat gibi kullanılan kabuğu

“Baharatçılar sokağında tarçın, karabiber, günlük, kimyon, yeni bahar kokuları göğe ağardı.” s.167

Tarihî (Ar.) 8, 9(4), 19, 26, 36(2), 134, 136 11 kez

1.Tarihsel. 2.Tarihe geçmiş.

“Tarihi kalıntıları incelemekle geçiriyorlardı.” s.8

Tas (Ar.) 129(2), 130(2) 4 kez

Genellikle içine sulu şeyler konulan metal vb.nden yapılmış kap.

“Savaşlarda düşman öldürmüş kişiler, o şaraptan birer tas alıp içiyorlardı.” s.129

Tatil (Ar.) 30 1 kez

Eğlenmek, dinlenmek amacıyla çalışmadan geçirilen süre.

“Oysa tatilden dönmüşçesine dinç, coşkulu ve keyifli görünüyorsunuz.” s.30

Taze (Far.) 34, 106 2 kez

Bozulmamış, bayatlamamış olan.

“Biraz da taze ev ekmeği, keçi sütü ve peynir getirmişti.” s.34

Tehlike (Ar.) 46, 92, 133, 191 4 kez

Büyük zarar veya yok olmaya yol açabilecek durum, muhatara.

“Ama o amacı uğruna her tehlikeye göğüs germişti.” s.133

Telaş Ar. 25, 37, 76(2), 77(2), 93 7 kez

1.Herhangi bir sebeple acelecilik 2.Şaşkınlıktan doğan karışıklık, kargaşa.

“Benliğini, görülmemiş bir merak ve telaş sardı.” s.25

Telefon (Fr.) 18, 25(3), 69, 202 6 kez

Konuşmaları ileten ve yansıtan düzenek.

“Bu işe kendisini öyle kaptırdı ki, telefonlara bile yanıt veremez oldu.” s.18

Televizyon (Fr.) 63, 64(2), 67, 69, 73(2), 83, 85, 88, 102, 103, 138, 140, 161, 192, 195, 206 18 kez

Vericiden iletilen dalgaların görüntü ve ses olarak görünmesini ve duyulmasını sağlayan aygıt, televizyon alıcısı.

“Ülkeleri adına kazıyı izleme görevi üstlenen gazeteciler, fotoğrafçılar, radyo ve televizyon yapımcıları, kedi aralarında bir toplantı düzenlediler.” s.69

Telgraf (Fr.) 25, 69, 202 3 kez

İki merkez arasında, kararlaştırılmış işaretlerin yardımıyla yazılı haberlerin veya belgelerin iletimini sağlayan bir telekomünikasyon düzeni.

“Köye değişik görüşleri içeren telefon ve telgraflar yağmaya başladı.” s.69

Temel (Rum.) 72(3), 170 4 kez

1. Bir yapının toprak altında kalan ve yapıya dayanak olan duvar, taban vb. bölümlerinin tümü. 2. Bu bölümleri yapmak için kazılan çukur.

“Ötede büyük bir tapınağın ya da tiyatronun, agoranın, arenanın ve stadyumun temeli atılıyordu.” s.170

Temiz (Ar.) 76, 78, 109, 111(2), 130, 169, 171(2) 9 kez

Kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı, pak, münezzeh, hijyen, hijyenik.

“Saatlerce oraya kapanıp bir güzel temizledi.” s.76

Tencere (Ar.) 198(3) 3 kez

İçinde yemek pişirilen, kapaklı, genellikle metal kap.

“İçinde bir de küçük tencere varmış.” s.198

Teslim (Ar.) 29, 63, 74, 109, 110, 117(2), 118, 128, 147, 172 11 kez

Emanet alınan bir şeyi sahibine geri verme.

“Güzel kadın başı yontusunun, bir kopyası Bayan Kazıbilimci'ye teslim edildi.” s.29

Testere (Far.) 87 1 kez

Ağaç, demir vb. şeyleri kesmeye yarayan, genellikle üçgen biçiminde dişleri olan, dar ve uzunca çelik araç.

“Kayadaki girişin çevresiyle bu kapının çevresine, testere dişi gibi dişler yapıldı.” s.87

Testi (Far.) 15(2), 118(2) 4 kez

Geniş gövdeli, dar boğazlı, emzikli veya emziksiz olabilen, toprak, cam, metal vb. maddelerden yapılan su kabı □

“Bayan Kazıbilimci yolunu kesince testileri yere koydu.” s.15

Teşekkür (Ar.) 18, 27(2), 45, 55, 58, 66, 68, 90, 112, 140, 143, 145, 155 14 kez

Yapılan bir iyiliğe karşı duyulan kıvanç ve gönül borcunu anlatma.

“Anadolu gezisinde kendilerine yaptığı kılavuzluk için teşekkür ediyordu.” s.18

Teyp (İng.) 24, 66 2 kez

Manyetik bir bant üzerine sesleri kaydeden ve okuyan aygıt.

“Bayan Kazıbilimci, elleri titreyerek bandı teybe yerleştirdi.” s.24

Tezgâh (Far.)107, 167(2), 168 4 kez

Genellikle dükkânlarda satıcıların önündeki uzun masa.

“Dükkânlar, tezgâhlar, sergiler öylesine güzel ve göz alıcıydı ki!” s.167

Tılsım (Ar.) 33, 43(2), 44(3), 45(4), 47, 53(3), 54, 55(2), 50(2), 61, 62, 71, 208 23 kez

1.Doğüstü işler yapabileceğine inanılan güç 2. Büyülü olduğuna inanılan muska vb. şey.

“Bilicilerin güçlü tılsımı, üç bin yılın ötesinden gelip bizi birbirimize kavuşturdu.” s.33

Tıp (Ar.) 31, 97, 190(2), 191, 192(3), 193(2) 10 kez

Hastalıkları iyileştirmek, hafifletmek veya önlemek amacıyla başvuru teknik ve bilimsel çalışmaların tümü, tababet.

“Tıp henüz bu tür olguları kesinkes aydınlatamamış değil.” s.31

Tıraş (Far.) 107, 108(4), 162 6 kez

Saç veya sakalı kesme işi, yülüme

“Bu damgalı kölelerin saçları, alınlarından başlarının ardına dek tıraş edilirdi.” s.162

Tiyatro (İt.) 9, 42, 49, 58, 66(5), 68, 163, 170(3) 14 kez

Dram, komedi, vodvil vb. edebiyat türlerinin oynandığı yer.

“Romalılardan kalma hamam, tiyatro, stadyum, görkemli tapınak, agora denen pazar yeri gezildi.” s.9

Tohum (Far.) 105(2), 110, 174, 185 5 kez

Bitkilerde döllenme sonunda yumurtacıktan oluşan ve yeni bir bitki oluşmasını sağlayan tane.

“Ayrıca, firavunun yeni yaşamında yararlanması için, bitki tohumları ve sevdiği yiyeceklerden örnekler de gömütün bir köşesine yerleştirilirdi.” s.110

Tomar (Ar.) 135, 142, 150, 167 4 kez

Dürülerek boru biçimi verilmiş deriler veya kâğıtlar.

“Oysa Demokrit, tek bir söz söylemeden elindeki papirüs tomarını açmış.” s.135

Tövbe (Ar.) 16(2) 2 kez

İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.

“Tövbe, tövbe ya, anası buna gebeyken, taa şurdaki yıkıntılara çişini etmiş.” s.16

Tuğla (Rum.) 48, 126, 201 3 kez

Balçığın kalıplara dökülüp güneşte kurutulduktan sonra özel ocaklarda pişirilmesiyle yapılan ve duvar örmekte kullanılan yapı malzemesi.

“Yazı, öğretmenin öderliğinde, bıkmadan yılmadan, saatlerce çalışıyor, tuğla tabletler üzerine hiyeroglif kazımaya çabalıyordu.” s.48

Turistik (Fr.) 8 1 kez

1.Turizmle ilgili olan. 2.Turistlerin gereksinimlerini karşılama amacı gözeten, turistleri ilgilendirici niteliği olan.

“Turistik konaklara çekilip yorgunluk çıkarıyorlardı.” s.8

Tüccar (Ar.) 91, 131(2), 132, 135, 143, 153, 171 8 kez

Ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse, tacir.

“O sıralarda ben de Makedonyalı bir tüccarla evlendirilmişim.” s.143

Tünel (Fr.) 124 1 kez

Bir yandan öbür yana geçebilmek için yer altında, genellikle dağların içinde açılan yol.

“Dediklerine göre; bu karıncalar, çölde sürekli olarak tünel kazarlarmış.” s.124

Türkü (T.)Türk + (Ar.)ü 181, 198, 205 3 kez

Hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume.

“Yemek sırasında aşıklar, kopuz çalar, türkü söylerlerdi.” s.181

Usta (Far.) 20(2), 42, 47, 59(5), 60, 76, 81, 86(2), 87, 97, 99, 153, 162, 172, 176, 184, 185(2) 24 kez

Bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse

“Arşimet, öteki ustaların tersine, babamın isteğini benimsemiş.” s.153

Ustura (Far.) 165 1 kez

Tıraş için kullanılan, açılır kapanır, çok keskin bıçak, baş bıçağı, yülgü

“Kızgın lavlar, çarşıda berberi, usturasını bilerken, meyhanedeki sabahçıları neşe içinde kadeh tokuştururken, agoradaki erkencileri sebze meyve seçerken, fırıncıyı hamur yoğururken, o güzelim çiçekleri sabah güneşini selamlarken yakaladı.” s.165

Vadi (Ar.) 111(2) 2 kez

İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak

“Tam Mısır topraklarına girecekleri sırada, iki dağ arasındaki bir vadide, karabalıkçıl kuşları, yollarını keserlerdi.” s.111

Vatan (Ar.) 115, 118 2 kez

Yurt

“Tutsak bir ulus olarak kendi vatanımızda korku, güvensizlik içinde yarı aç yaşamaya çabalamak çok kötüydü.” s.118

Vazo (İt.) 18, 167(2), 171 4 kez

Çiçek koymak için kullanılan, cam, toprak, porselen vb. maddelerden ve çeşitli madenlerden yapılan, türlü boyut ve biçimlerde olabilen kap

“Zanaatçıların, çamur toprağını vazo ya da tabak, bardak şekline getirişlerini izlemek çok hoşuma giderdi.” s.167

Veba (Ar.) 151 1 kez

Hasta farelerden insana geçen bir mikrobun oluşturduğu bulaşıcı, öldürücü bir hastalık, taun.

“Bu arda kendisi vebaya yakalandı.” s.151

Veda (Ar.) 16, 32, 60, 63, 131(2), 147, 199 8 kez

Ayrılrırken birbirine selam ve esenlik dileme .

“Vedalaşırken, ikisi de bana sık sık mektup göndermeye söz verdiler.” s.147

Vücut (Ar.) 59 1 kez

İnsan veya hayvan gövdesi, beden.

“Bu nedenle Ece’nin yontusu, hem giyiminin güzelliğini hem de vücudunun biçimini ölümsüzleştiriyordu.” s.59

Yaban (Far.) 38 1 kez

İssız yerde yaşayan veya yetişen canlı.

“Biraz olsun dinlenip soluklanmadan, bir adı daha atamam, diyerek az ötedeki yaban eriğinin altına çöktü.” s.38

Yetim (Ar.) 43, 44, 45, 49 4 kez

Babası ölmüş olan (çocuk), babasız.

“Yaşlılar, yetimler, dullar da sahipsiz değildi.” s.43

Zahmet (Ar.) 77 1 kez

Güçlük

“İyi ki onu buraya getirme zahmetine katlanmışım.” s.77

Zaman (Ar.) 9, 16, 17, 19, 20(3), 21, 23, 25, 26, 27(2), 29, 31(5), 32(2), 34, 36, 37(3), 39, 43(3), 57, 58, 60, 62, 63, 68(2), 71(2), 78(2), 79(2), 92, 95(2), 99, 103(3), 104, 107, 109, 111, 116, 124, 125(5), 127, 128(2), 138(2), 140, 143(3), 147, 148, 152, 153, 154, 156, 157(2), 160, 170, 174(2), 175(2), 178(2), 179, 180(2), 182(3), 190, 192, 195, 196(2), 197, 199, 202(3), 205 103 kez

Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit.

“Uçuk pembe mermerden yapılan bu yontunun, hangi zaman diliminde oluşturulduğu, kime ait olduğu saptanamamıştı.” s.19

Zarar (Ar.) 42(2), 116, 148, 163 5 kez

Bir şeyin, bir olayın yol açtığı çıkar kaybı veya olumsuz, kötü sonuç, dokunca, ziyan, mazarrat.

“Gudin’den kendilerine zarar gelmeyeceğine inandıklarından, ona karşı hep dostça davranıyorlardı.” s.42

Zarf (Ar.) 17, 18(2) 3 kez

İçine mektup veya başka kâğıtlar konulan kâğıttan kese.

“Birden Uzakdoğu’dan gelen kabarık bir zarf dikkatini çekti.” s.17

Zaten (Ar.) 11, 19, 30, 36, 40(2), 55, 56, 67, 73, 77, 80, 103, 111, 112, 116, 139, 145, 160, 166, 196 21 kez

Doğrusu, doğrusunu isterseniz, esasen, zati.

“Zaten büyük oğlum, İskender’in gözde kumandanlarından biriydi.” s.145

Zayıf (Ar.) 73, 116, 127, 136 4 kez

Görevini yapacak yeterli gücü olmayan

“Güçsüz ve zayıf kişiler de toplum içinde barındırılmazmış.”s.127

Zehir (Far.) 141 1 kez

Organizmaya girdiğinde kimyasal etkisiyle fizyolojik görevleri bozan ve miktarına göre canlıyı öldürebilen madde, ağı, sem

“Kurallar gereği, zindanda, öğrencilerinin gözleri önünde, baldıran zehriyle yaşamına son verdi.” s.141

Zekâ (Ar.) 17, 141, 143 3 kez

İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyreklik, feraset □

“Tersine zekâ, bilgi, sevgi fıskırıyordu kızın gözbebeklerinden.” s.17

Zengin (Far.) 22 1 kez

Parası, malı çok olan, varlıklı, fakir, yoksul karşıtı.

“Kralın ülkesinin zenginliği, uygarlığı övülüyordu.” s.22

Zerre (Ar.) 136(4), 157, 203, 208 7 kez

Çok küçük parçacık

“Demokrit, ‘ Dünyadaki her şey, küçük zerreciklerden oluşmuştur’, diyormuş.” s.136

Zeytin (Ar.) 44, 153 2 kez

1.Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 metre yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç (*Olea europaea*). 2.Bu ağacın tazeyken yeşil, sonradan kararan, yüksek besin değeri taşıyan yağlı meyvesi.

“Altından yapıma gerdanlık; buğday başağı, üzüm salkımı ve zeytin dallarından oluşmuştu.” s.44

Zihin (Ar.) 35, 106 2 kez

Bellek

“Bu eşsiz bitki, insanın hem bedenine, hem zihnine, hem ruhuna hizmet ederdi.” s.106

Zincir (Far.) 117, 118, 121(2), 160 5 kez

Birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ.

“Köpeğin az ötede bağlı bulunan kardeşi, boynunu yaralama pahasına, zinciri kopartmış.” s.121

Zindan (Far.) 41, 137, 141(3) 5 kez

Tutuklu veya hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer.

“Öğrenciler, onu zindandan kaçırmıyaydı, görüşleri uğruna canından olacaktı.” s.137

Zor (Far.) 9(2), 13(2), 21, 35, 37, 39(2), 56(2), 57, 72(2), 73, 74, 77(2) 90, 99, 101(3), 106(2), 107(3), 109, 111(2), 115(5), 116, 117(3), 118(2), 119(3), 120, 126, 130, 133, 138, 139, 140(3), 147,148, 150, 152, 153, 158, 159, 160, 162, 163(2), 174(4), 182, 183, 185, 190, 191, 193, 205, 207 77 kez

Sıkıntı, güçlük, rahatsızlık.

“Küçük Ece’sini göz göre göre ölüme yollamak, ona çok zor gelecekti.” s.56

Zorba (Far.) 150, 151(2) 3 kez

Gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan (kimse), müstebit, mütegalibe, despot, diktatör.

“Kılıç zoruyla, zorbalıkla, korku salarak, yabancı ulusları, egemenliği altına almayı başardı.” s.150

Zümrüt (Ar.) 167 1 kez

1.Cam parlaklığında, yeşil renkte, saydam bir süs taşı, doğal alüminyum ve berilyum silikati. 2. Bu taştan yapılan

“Altın, gümüş, gerdanlıklar, bilezikler, elmas, kırmızı ya da gökyakut ya da zümrütlerle bezenmiş yüzükler, küpeler, güneş altında pırıl pırıl parlardı.” s.167

4.6.5. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Kalıp Sözler

Bu sözleri Hayır dua ve iyi dilek bildirenler; Küfür, beddua- ilenç bildirenler; Duygusal tepkileri dile getirenler; Selamlaşma bildirenler; Ayrılık bildirenler; Batıl inançları bildirenler; Bir istek bildirenler; Konuşanı veya dinleyeni yüceltme bildirenler; Bir isteği kabul veya reddetme bildirenler; Dinleyeni eleştirme, uyarma, tehdit etme bildirenler; Genel bir davranış veya düşünce bildirenler; Töre, gelenek ve kültürel değerleri yansıtanlar; Dini inançları bildirenler; Soru sorup cevap isteyenler; Özür dileme bildirenler; Sembolik olarak ödüllendirme bildirenler; Minnet, teşekkür bildirenler olarak 17 başlık altında inceleyen Hürriyet Gökdayı'nın sınıflandırmasına uygun olarak romanda geçen cümleleri aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırmayı uygun gördüğümüzü belirtir, “Sevgi bildirenler” adı altında ek bir başlık açtığımızı da hatırlatırız.

Bir İstek Bildiren Kalıp Sözler

Dilerim 47, 64, 205 3 kez

“Dilerim kızımı da mutlu kılar, dedi.” s.47

İnan bana 72 1 kez

“Evet, amacına ulaşacaksın. İnan bana.” s.72

Yardım et 25, 38 2 kez

“Beni tanı, bana inan ve yardım et! diyerek çıktı.” s.38

Hayır Dua ve İyi Dilek Bildirenler

Hayır duaları etti 192 1 kez

“Ona, hayır duaları etti.” s.192

Tanrılar bizi korusun 93 1 kez

“Belki de yeryüzünde kıtlık baş gösterecek. Tanrılar bizi korusun.” s.93

Tanrılar yardımcımız olsun 99 1 kez

“Tanrılar yardımcımız olsun.” s.99

Yolun açık olsun 47 1 kez

“Ama kadın bilici, ‘Yolun açık olsun.’ diyerek ona arkasını döndü.” s.47

Küfür, Beddua - İleç Bildirenler

Tanrılar seni lanetler 107 1 kez

“Tersini yaparsan, tanrılar ve toplum seni lanetler.” s.107

Duygusal Tepkileri Dile Getirenler

Aman derim 197 1 kez

“‘Aman derim Hoca’m şu parayla pazardan bir güzel düdük alıver,’ dedi.” s.197

Çekinme 35 1 kez

“ ‘İkimiz baş başayken, aklına geleni, diline dolananı söyle. Hiç çekinme.’ dedi.” s.35

Hayrola 145 1 kez

“‘Hayrola Diyojen! Gün ışığında fenerinle ne arıyorsun?’ demiş.” s.145

Keşke 78, 99, 152 3 kez

“Keşke yardımcı kadınla bana haber salsaydın.” s.78

Korkma 34 1 kez

“Korkma kızım. Seni hiç kimse benden ayıramaz.” s.34

Ne mutlu 26, 90, 192 3 kez

“‘Ne mutlu bizlere!’ diyerek, hepimizin duygularını dile getirdi.” s.192

Yazık 40, 52, 95, 102, 137, 154, 160, 205 8 kez

“Yazık ki insanoğlu henüz böyle bir şeyi başaracak düzeye gelmedi, dedi.” s.52

Selamlaşma Bildirenler

Hoş geldin(iz) 34, 73 2 kez

“Sonra kendini topladı: ‘Hoş geldin ana.’ dedi.” s.73

Saygıyla selamlıyoruz 193 1 kez

“Kendisini insanlık adına saygıyla selamlıyoruz.” s.193

Ayrılık Bildirenler

Selam söyleyin 46 1 kez

“İnsanları insanca yöneten Kral Gudin’e selam söyleyin.” s.46

Batıl İnanç Bildirenler

Cinlere karışmış 13 1 kez

“ ‘Cinlere karışmış, kaçığın birisin.’ diyorlar.” s.13

İyi saatte olsunlar 16 1 kez

“İyi saatte olsunlar, anasını çarpacağına, karnındaki bebeği çarptı anlaşılan.” s.16

Konuşanı veya Dinleyeni Yüceltme Bildirenler

Değerli 51, 57, 68, 132 4 kez

“Değerli dostum!” s.51

Efendimiz 52 1 kez

“Efendimiz, bizler, insanların yazgılarını yıldızlara ya da kutsal sulara bakarak ya da bedenlerindeki bazı özel işaretleri yorumlayarak öğreniyoruz.” s.52

Saygıdeğer 26, 52, 67, 109(2) 5 kez

“Saygıdeğer Kral Gudin.” s.52

Saygılarımı sunuyorum 68 1 kez

“Kral Gudin’in kızı Ölümsüz Ece’ye teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.” s.68

Yüce 115, 129, 165, 177, 180, 186(2), 188, 189 9 kez

“Yüce Kambiz, ülkeniz, sarayınız, kişiliğiniz, gözlerimi kamaştırdı.” s.115

Bir İsteği Kabul veya Reddetme Bildirenler

Elbette 16, 54, 67, 86 4 kez

“Başbilici, ‘Elbette’ dedi.” s.54

Evet 32, 35, 39(2), 55(2), 57, 67(2), 72, 75, 84, 85, 118 14 kez

“Bayan Kazıbilimci, ‘Evet,’ dedi, senin deli olmadığına ve gerçek bir prenses olduğuna inanıyorum.” s.32

Gerçekten öyle 75 1 kez

“Ece, gerçekten öyle. Anlatacak o denli çok şey var ki!” s.75

Haklısın 16, 30, 37, 95 4 kez

“Haklısın, dedi.” s.16

Hayır 75 1 kez

“Hayır. Gömütlere değgin ayrıntılı bilgi vermedin.” s.75

İyi ki 77 1 kez

“İyi ki onu buraya getirme zahmetine katlanmışım!” s.77

Olmaz 29, 34, 84, 100, 120 5 kez

“Ama ona olmaz, diyemedi.” s.29

Olur 36, 79 2 kez

“Sonra ‘olur’ dedi.” s.36

Peki 51 1 kez

“Peki, insanlığın yazgısını, Akdenizli kutsal biliciler bilebilir mi?” s.51

Yok canım 96 1 kez

“Yok canım, göğre filan çıkmıyorlar.” s.96

Genel Bir Davranış veya Düşünce Bildirenler

Bugün varsak yarın yokuz 51 1 kez

“Sevgili dostlarım, bizler, bugün varsak, yarın yokuz.” s.51

Neredeyse ağızma gireceksiniz 183 1 kez

“ ‘Çocuklar, neredeyse ağızma gireceksiniz. Azıcık açılın çevremden.’ diye çıkışmak zorunda kalırdı.” s.183

Töre, Gelenek ve Kültürel Değerleri Yansıtanlar

Başın sağ olsun 198 1 kez

“Bugün de öldüğüne inanman gerek. Başın sağ olsun...” s.198

Elini öptü 192 1 kez

“Varıp İbni Sina'nın elini öptü.” s.192

Dini İnançları Bildirenler

Ne büyük günah 157 1 kez

“Ah ne büyük günah!” s.157

Tanrılar yardımcımız olsun 99 1 kez

“Sanırım yavrularım, ailemiz için güzel ve mutlu günler sona erdi. Tanrılar yardımcımız olsun.” s.99

Tövbe 16 2 kez

“Tövbe tövbe ya, anası buna gebeyken, taa şurdaki yıkıntılara çişini etmiş.” s.16

Soru Sorup Cevap İsteyenler

Benden bir isteğin var mı? 146 1 kez

“Sonra şu soruyu sormuş, ‘Benden bir isteğin var mı?’” s.146

İyi mi? 37 1 kez

“Ece kız iyi mi?” s.37

Neler oluyor? 30, 99 2 kez

“Neler oluyor? diyecekti, vazgeçti.” s.30

Neyin var? 76 1 kez

“N’oldu kızım, neyin var’ diye Ece’yi konuşturmaya çabalıyordu.” s.76

Özür Dileme Bildirenler

Aman dilerdi 169 1 kez

“Yenik dövüşçü ya ölür ya da yaralanarak aman dilerdi.” s.169

Özür diledi 16, 69 2 kez

“Arkadaşlarından yeniden özür diledi.” s.16

Sembolik Olarak Ödüllendirme Bildirenler

Kutlarım 68 1 kez

“Bu olayı ortaya çıkardığı için değerli meslektaşım Bayan Kazıbilimci’yi kutlarım.”
s.68

Öptüm 98 (2) 2 kez

“Onu coşkuyla öptüm, öptüm...” s.98

Minnet Teşekkür Bildirenler

Teşekkür ederim/(iz)/(yorum) 27, 55, 141, 143, 145, 5 kez

“Özüme gösterdiğin ilgiye teşekkür ederim.” s.145

Teşekkürlerimi bildiriniz 58, 112 2 kez

“Teşekkürlerimi bildiriniz.” s.58

Dinleyeni Eleştirme, Uyarma, Tehdit Etme Bildirenler

Bak yavrum 35 1 kez

“Bak yavrum, beni iyi dinle!” s.35

Dikkatli olun 21 1 kez

“Dikkatli olun, kendinizi bu denli kaptırmayın.” s.21

Dokunmayın 160 1 kez

“Çizdiklerime dokunmayın! diye bağırmuş.” s.160

Durun hele 37 1 kez

“Durun hele, beni bir yolcu edin de sonra bakarsınız nüfus kâğıdına, diyerek kapıya yürüdü.” s.37

İyi dinle 351 kez

“Bak yavrum, beni iyi dinle!” s.35

Sabret 156 1 kez

“Fakat, sabret, göreceksin, bir gün kral da senin değerini anlayacaktır.” s.156

Sakın ola 110 1 kez

“‘Sakın ola, ayda birkaç kez, kusarak, iç boşaltma âdetimizi savsaklamayın.’ dedi.”
s.110

Sakın umutsuzluğa kapılma 72 1 kez

“Evet, amacına ulaşacaksın. İnan bana. Sakın umutsuzluğa kapılma!” s.72

Teslim ol 117 1 kez

“Savaşacak asker bulamayan Kambiz, Mısırlılara ‘ Teslim ol’ çağrısında bulundu.” s.117

Üstüne varmayın 76 1 kez

“Üstüne varmayın, dedi.” s.76

Yavaş konuş 109 1 kez

“Öğretmen, ‘Yavaş konuş’, dedi.” s.109

Sevgi Bildirenler

Seni çok seviyorum 36 1 kez

“ ‘Seni çok seviyorum kızım. Baban da seviyor.’ dedi.” s.36

4.6.6. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Argo Sözcükler

Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla) (Aktunç, 2002) incelendiğinde bulunmayan aşağıdaki kelime ya da kelime gruplarına bu başlık altında yer vermeyi uygun bulduk. Fakat argo ile ilgili yaptığımız açıklamalar dikkate alındığında argo olarak nitelendiremeyeceğimiz cümle bağlamları dikkate alındığında daha çok “aşağılama” olarak sınıflandırabileceğimiz kelime ve kelime grupları örnek cümleleri ile birlikte verilmiştir.

Akılsız adamlar 120 1 kez

“Akılsız adamlar. Demek siz bu ineğe kutsal yaratık diyorsunuz!” s.120

Akılsız yaratık 102 1 kez

“Akılsız yaratık! Sana atın sırtını ört dememiş miydin?” s.102

Aklı kıt 120 1 kez

“Ama, sizin gibi akli kıt uluslara, ancak bunun gibi bir Tanrı yakışır.” s.120

Aşağılık 126, 163 2 kez

“Sadece, soylular, toprak beyleri değil, özgür halk da köleleri horluyor, bizleri, insan değil de insan soyunun aşağılık bir türü olarak görüyorlardı.” s.163

Elleri kollarıyla çirkin hareketler 131 1 kez

“Güneşe karşı elleriyle kollarıyla çirkin hareketler yaparlardı.” s.131

Kaçık 14, 16(2), 34(2), 65 6 kez

“Çoban Ece, gerçekten kaçık bir kız mıydı yoksa?” s.14

Sövgü 119, 132 2 kez

“Çünkü mumyanın ateşe atılması, tanrılara ve kutsal ateşe sövgü demektir.” s.119

Yarım akıllı 16 1 kez

“Yarım akıllının tekidir.” s.16

Yüzsüzlük 157 1 kez

“Hele kralımızı soyamak ne büyük yüzsüzlük! dedi.” s.157

4.6.7. Ölümsüz Ece Romanında Geçen İkilemeler

Aşağıda yer alan kelime grupları sayfa numaraları, sıklık ve örnek cümleleri belirtilerek verilmiştir.

Aynı Sözcük Tekrarıyla Oluşan İkilemeler

Acı acı 37, 57, 127, 145 4 kez

“Kral Gudin acı acı gülümsedi.” s.57

Adım adım 72, 86, 125 3 kez

“Kazıyı adım adım izlemeye giriştiler.” s.72

Akın akın 64, 201 2 kez

“Şimdiyse onların torunları, benzer umutlarla akın akın Amerika kıtasına gidiyorlardı.” s.64

Akıta akıta 120 1 kez

“Neye uğradığımızı anlayamadan, yaralarımızın kanını akıta akıta, kaçıp evlerimize sindik.” s.120

Alev alev 113 1 kez

“Boğanın gövdesi alev alev yanarken, rahipler göğüslerini yumruklayarak, bağrışıp ağlaşmaya giriştiler.” s.113

Anlamli anlamli 34 1 kez

“ ‘Akıllı bir kadın olsaydı, yalnızlığını gidermek için akıllı bir çocuğu evlat edinirdi.’ diyerek, anlamli anlamli gülümsüyorlardı.” s.34

Anlata anlata 124, 163, 183(2), 189 5 kez

“Hindistan’dan gelen gemicilerse, köpek büyüklüğündeki çöl karıncalarını anlata anlata bitiremezlerdi.” s.124

Art arda 12, 66, 140, 141, 202, 206 6 kez

“Uzak doğulu gazeteci, köpeğin hırçınlaşmasına aldırmadan, makinesini art arda çalıştırmaktaydı.” s.12

Azar azar 50 1 kez

“Kutlık yılları gelip çatınca, buğdaylar, azar azar halka dağıtılırdı.” s.50

Bakına bakına 139 1 kez

“Ece, uykuda gezenler gibi boş gözlerle çevresine bakına bakına yürümeye başladı.” s.139

Ballandıra ballandıra 109, 125 2 kez

“Dedemi nasıl mumyalayacağını ballandıra ballandıra anlatmaya girişti.” s.109

Baş başa 20, 32, 47, 65, 82, 207(2) 7 kez

“Baş başa verip senin sorunlarını çözeceğiz.” s.32

Bedenden bedene 90, 200 2 kez

“Üçer beşer yıllık süreçlerle bedenden bedene gezdi durdu.” s.90

Bildi bileli 134 1 kez

“İnsanoğlu kendini bildi bileli, hep doğadan kaynaklanan güçlerden korkmuştu.” s.134

Bile bile 141 1 kez

“Kimse, bile bile kötü değildir.” s.141

Bir bir 18, 182 2 kez

“Çalışma masasına geçip o kitapları bir bir incelemeye girişti.” s.18

Birer birer 69 1 kez

“Bu görüşleri ve kararları yazıya geçirip birer birer imzaladılar.” s.69

Bol bol 149, 178, 186 3 kez

“Askerler yıllardan beri ilk kez, bol bol yiyip içmiş, şarabın etkisiyle coşa taşa eğlenmişlerdi.” s.149

Boş boş 168 1 kez

“Ama, özgürlük kendisine sokaklarda boş boş gezmekten başka bir yarar sağlamıyordu.” s.168

Çala çala 163 1 kez

“Zavallı köle, dayanılmaz çığlıklarla kendini yerlere çala çala, ölüp gidiyordu.” s.163

Çırpına çırpına 177 1 kez

“Kurban, acı içinde çırpına çırpına ölünceye dek, bu tören sürdü.” s.177

Dalgın dalgın 15, 35, 142 3 kez

“Ece, dalgın dalgın Bayan Kazıbilimci'nin yüzüne baktı.” s.35

Derin derin 38 1 kez

“Sırtını ağaca verip derin derin solumaya başladı.” s.38

Dertli dertli 155 1 kez

“Bir ara Arşimet, babamı dinlerken, dertli dertli içini çekti.” s.155

Diri diri 133,163, 177, 204 4 kez

“Bir başka köle cezalandırma yöntemi de, onu diri diri yakmaktı.” s.163

Dizi dizi 164, 167 2 kez

“Dizi dizi İskit vazoları, Çin, Hint ipeği kumaşlar, çuhalar, Golya bezleri arasından geçerken, nereye bakacağımı şaşırırdım.”s.167

Doya doya 189 1 kez

“Çünkü kendisini evimizde doya doya dinlemeye fırsat bulurduk.” s.189

Durup durup 155 1 kez

“Durup durup Arşimet’e teşekkür ediyordu.” s.155

Düşüne düşün 77 1 kez

“Bunları düşününe düşününe, evin yolunu tuttu.” s.77

Ede ede 176 1 kez

“Peşimizde yürüyen yüzlerce kişiyle dua ede ede, kutsal kuyuya ulaştık.”s.176

Fıldır fıldır 139 1 kez

“Göz yuvalarında fıldır fıldır dönen gözleriyle çevresine bakınmaya başladı.” s.139

Gide gide 94, 178 2 kez

“Gide gide, ülkenin çevresini saran ormanlar yok olmuştu.” s.178

Göre göre 56, 57 2 kez

“Küçük Ece’sini göz göre göre, ölüme yollamak, ona çok zor gelecekti.” s.56

Hemen hemen 86 1 kez

“İlk bulunan kaya parçası, hemen hemen tümüyle ortaya çıktı.” s.86

Hıçkır hıçkır 13, 78, 121 3 kez

“Hıçkır hıçkır ağlamaya başladı.” s.78

Hüngür hüngür 14, 188 2 kez

“Üç bin yıl dolmadan onu bulmalıyım... diyerek, yeniden hüngür hüngür ağlamaya başladı.” s.14

Işıl ışıl 47, 103, 157 3 kez

“Kutunun içinde ışıl ışıl parlayan görkemli bir taç duruyordu.” s.47

İnce ince 106 1 kez

“Bu parçalar, boydan boya ince ince dilinirdi.” s.106

İri iri 12, 171 2 kez

“Kanlı gözlerini iri iri açmış, bize bakıyorlardı.” s.171

Kana kana 10 1 kez

“Kana kana içtiler, yüzlerini yıkadılar, başlarını ıslattılar.” s.10

Kara kara 188 1 kez

“Dayanılmaz acılar, kara kara yaslara büründüm.” s.188

Kesik kesik 12 1 kez

“Kesik kesik soyularak, ürküntüyle çevresine bakınıyordu.” s.12

Koca koca 159, 167, 168, 171 4 kez

“Zeytinyağı ve tahıllar, alıcıya, koca koca küpler içinde sunulurdu.” s.167

Kolay kolay 17, 182 2 kez

“Ama düşmanlarımızı da kolay kolay bağışlamayız, derdi.” s.182

Kurnaz kurnaz 198 1 kez

“Hoca, kurnaz kurnaz gülümseyerek:” s.198

Lime lime 149 1 kez

“Giysileri lime lime olmuş, atlarının nalları dökülmüştü.” s.149

Öve öve 143, 153 2 kez

“Öteden beri yeteneklerini öve öve bitiremezdi.” s.153

Parça parça 100(2), 125 3 kez

“Kanlı giysileri parça parçaydı.” s.100

Pırlıl pırlıl 8, 167, 180 3 kez

“Akdeniz’in ya da Ege’nin pırlıl pırlıl sularında serinliyorlardı.” s.8

Renk renk 164(2) 2 kez

“Tüm evlerin pencereleri, renk renk çiçeklerle bezenmişti.” s.164

Seve seve 9, 26, 35, 64, 130, 175 6 kez

“Halkımız, tapınak yapımında, üstüne düşen görevi seve seve yerine getirirdi.” s.175

Sıcak sıcak 11, 20, 33, 59, 207 5 kez

“Bayan Kazıbilimci de ona sıcak sıcak gülümsedi.” s.11

Sık sık 45, 92(2), 98, 101, 104, 125, 130, 143, 147, 153, 158, 163, 166, 168, 170, 177, 188(2), 189 20 kez

“Nil kıyısı boyunca bu tür yapay tepelere, sık sık rastlanıyordu.” s.104

Söylene söylene 75 1 kez

“Bunları söylene söylene toplayıp arabaya koyuyordu.” s.75

Söyleye söyleye 198 1 kez

“Türkü söyleye söyleye, evinin yolunu tutmuş.” s.198

Şaşkın şaşkın 73, 145 2 kez

“Bayan Kazıbilimci, şaşkın şaşkın bakakaldı.” s.73

Tatlı tatlı 15, 126 2 kez

“Herodot hemen, tatlı tatlı Nikotris’i anlatmaya başladı.” s.126

Teker teker 145 1 kez

“Kalabalığın arasına dalmış, feneri, teker teker insanların yüzlerine tutmaya başlamış.” s.145

Tel tel 59 1 kez

“Alnına dökülen perçemi tel tel uçuşur gibiydi.” s.59

Tir tir 78, 103, 164, 171, 206 5 kez

“Bayan Kazıbilimci anahtarı kilit yuvasında çevirirken, Ece, tir tir titriyordu.” s.78

Top top 167 1 kez

“Annem, agoraya her gidişimizde, top top kumaş alırdı.” s.167

Uzun uzun 60, 146 2 kez

“Ruhu ölümsüzleştirilmeden önce, bilginler ve biliciler, kendisiyle uzun uzun konuştular.” s.60

Üfür üfür 88 1 kez

“Saçları üfür üfür kabarmıştı.” s.88

Ürkek ürkek 67 1 kez

“Ürkek ürkek yürüyerek varıp Bayan Kazıbilimci’nin yanına dikildi.” s.67

Üzgün üzgün 198 1 kez

“Hoca, komşusunu görünce, üzgün üzgün boynunu bükmüş, ‘Komşucuğum, biliyorum, kazanı istemeye geldin.’ ” s.198

Yavaş yavaş 60, 83 2 kez

“Son kez girdiği bedeninin sahibi, yavaş yavaş, ruhunun ölümsüzlüğünü sezinleyecek.” s.60

Yeni yeni 20, 74, 150, 190 4 kez

“Ona baktıkça, yeni yeni güzellikler buluyordu.” s.20

Yer yer 165 1 kez

“Toprak da yer yer yarılarak, üstündekileri yutmaya başladı.” s.165

Yücele yücele 51 1 kez

“Böylece insanoğlu, yeryüzündeki varlığını, yücele yücele sonsuza dek sürdürecektir.” s.51

Zaman zaman 31, 125(2), 128, 143, 182 6 kez

“Ama zaman zaman bu tür olaylara rastlandığını yadsıyamıyoruz.” s.31

Zangır zangır 12, 13 2 kez

“O anda, çoban kızın zangır zangır titremekte olduğunu ayırımına vardı.” s.12

Ses Değişimine Uğramış İkilemeler

Kaba saba 84, 85 2 kez

“Çünkü kazıcıların kazmalarına takılan, sıradan kaba saba bir kayaydı.” s.84

Kem küm 36 1 kez

“Ece, onun kem kümü karşısında, öfkeye kapıldı.” s.36

Eş Ya Da Yakın Anlamli İkilemeler

Açık seçik 22, 74, 90, 104, 135, 136, 150, 162, 179, 180, 195, 200 12 kez

“Bayan Kazıbilimci, açık seçik dile getiremediği bazı nedenlerden ötürü, Çoban Ece'nin, ‘deli’ olmadığına iyiden iyiye inanmaya başladı.” s.22

Adı sanı 64 1 kez

“Sadece büyük ülkeler değil, adı sanı pek seyrek duyulan, küçük ülkeler de Anadolu’ya haber görevlisi gönderiyorlardı.” s.64

Ana baba 24, 30, 31, 32, 34, 49, 65, 107, 109, 133, 147, 176, 200 13 kez

“Ana babası, kızlarının hastalığının giderek arttığını belirtmişler.” s.24

Ana kız 32 1 kez

“Gerçek bir ana kız gibi coşkuyla sarılıp öpüşerek, vedalaştılar.” s.32

Bacı kardeş 147 1 kez

“Uğurlayıcı ana babalar, bacı kardeşler arasında tek bir damla gözyaşı dökene rastlamadım.” s.147

Bağrış çağrış 94 1 kez

“Bir süre böyle bağrış çağrış, gürültü patırtı içinde geçti.” s.94

Bağrış çağrış 196 1 kez

“Yine bir gün, arkadaşlarla sokakta bağrış çağrış oyun oynuyorduk.” s.196

Bitmiş tükenmiş 149, 205 2 kez

“Kızcağız, bitmiş tükenmiş, bir deri bir kemik kalmıştı.” s.205

Çanak çömlek 74, 164 2 kez

“Yeraltından çıkma, çanak çömlek kalıntılarıyla dolu el arabasını, zorlukla iteleyerek, geçip gidiyordu.” s.74

Çoluk çocuk 14 1 kez

“Çoluk çocuk, peşime takılıp, ‘deli kız, deli Ece!’ diye eğlenmeye başladılar.” s.14

Çökmüş tükenmiş 58 1 kez

“Başbilici saraya döndüğünde onu, çökmüş tükenmiş buldu.” s.58

Dağ tepe 185 1 kez

“Kimi günler, dağ tepe dolaşır, boya verici bitki kökleriyle yaprak ve çiçek toplardı.” s.185

Dağa bayıra 9 1 kez

“Gezginler, bir gün yine Anadolu’nun iç bölgelerinde, dağa bayıra vurmuşlardı.” s.9

Dağda bayırda 86 1 kez

“Ülkemizin taş ustaları, aylarca dağda bayırda inceleme yaptılar.” s.86

Dereden tepeden 30 1 kez

“Dereden tepeden konuştuk.” s.30

Dursuz duraksız 38, 139 2 kez

“Dursuz duraksız konuşmaya başladı.” s.38

Eğitim öğretim 96, 114, 143 3 kez

“Bu okullarda çok akıllı çocuklar, eğitim öğretim görüyorlardı.” s.96

Ele avuca 182 1 kez

“Ele avuca sığmayan ünlü Türk cenkçileri onun erdemlerini öğrenince kendiliklerinden gelip Oğuz Kağan'ın buyruğuna girmişler.” s.182

Etten kemikten 120 1 kez

“Hiç, etten kemikten Tanrı olur mu?” s.120

Gözü kulağı 84 1 kez

“Artık herkesin gözü kulağı Anadolu'daki kazı yerine çevrilmişti.” s.84

Güle eğlene 184 1 kez

“Bu sofralarda güle eğlene yemek yenirdi.” s.184

Güle söyleye 181 1 kez

“Onca görkemli şölen sofralarında güle söyleye yenilir içilirdi.” s.181

Gürültü patırtı 94 1 kez

“Bir süre böyle bağrıış çığıış, gürültü patırtı içinde geçti.” s.94

Kâğıt kalem 138 1 kez

“Hemen çantasından kâğıt kalem çıkardı.” s.138

Kılıçla kanla 150 1 kez

“Sevgili anneciğim, Büyük İskender, kılıçla kanla, dünya imparatorluğu kuramayacağını anladı.” s.150

Kine nefrete 121 1 kez

“Onca kine nefrete karşın yine de Kambiz’e boyun eğiyorduk.” s.121

Kolu bacağı 9 1 kez

“Mezar taşları, adak taşları, yazıt ya da tablet parçaları, kolu bacağı yitik, insan yontuları, sanki dile geliyordu.” s.9

Okuma yazma 96(2), 166, 190 4 kez

“Balçık tabletler üzerinde çalışarak, okuma yazmayı ve hesap yapmayı öğrenmeye çabalıyorlardı.” s.96

Saç sakal 100, 108, 119, 171 4 kez

“Saçı sakalına karışmıştı.” s.100

Saçlı sakallı 108 1 kez

“Saçlı sakallı olan rahip ise matemde.” s.108

Saçma sapan 31 1 kez

“Sadece saçma sapan konuşuyor.” s.31

Ses soluk 198 1 kez

“Hoca’dan ses soluk çıkmamış.” s.198

Sebze meyve 165 1 kez

“Kızgın lavlar, çarşıda, berberi, usturasını bilerken, meyhanedeki sabahçıları, neşe içinde kadeh tokuştururken, agoradaki erkencileri, sebze meyve seçerken, fırıncıyı, hamur yoğururken, o güzelim çiçekleri, sabah güneşini selamlarken, yakaladı.” s.165

Şenlikli şöenli 183 1 kez

“Ötüken’deki şenlikli şöenli günler sona erince yaylamıza dönerdik.” s.183

Tadı tuzu 58, 91 2 kez

“Kısacası yaşamın tadı tuzu kalmamıştı.” s.58

Taş toprak 73, 74 2 kez

“Dev gibi aygıtların çıkardığı gürültü, çevreye savurduğu taş toprak, ürküntü veriyordu.” s.73

Tıka basa 168 1 kez

“Böyle gösteri günlerinde arenalar, stadyumlar, tıka basa, insanla dolardı.” s.168

Toz duman 206, 207 2 kez

“Ortalığı saran toz duman, yatıştı ve Ölümsüz Ece, kaya parçaları arasında göründü.” s.207

Toz toprak 207 1 kez

“Sadece, mumyanın üzerine, ufak taş parçalarıyla toz toprak dökülmüştü.” s.207

Uçsuz bucaksız 98, 101, 153, 195 4 kez

“Uçsuz bucaksız karanlık sular, içimize korku salıyordu.” s.98

Üç beş 168, 174, 178 3 kez

“Kaplanın ceylanı üç beş lokmada yutuvermesinden, filin de ayıyı ezmesinden korkardım.” s.168

Üçer beşer 90 1 kez

“Üçer beşer yıllık süreçlerle bedenden bedene gezdi durdu.” s.90

Yerleri yurtları 148 1 kez

“Ayrıca, yerleri yurtları da belli değildi.” s.148

Yıkık dökük 65 1 kez

“İlle de köydeki yıkık dökük evlerinde yaşamak istiyorlardı.” s.65

Yorgun argın 80, 195 2 kez

“Yorgun argın eve yollandılar.” s.80

Zıt Anlamlı İkilemeler

Acı tatlı 104, 173, 180, 196 4 kez

“Çok zaman geçmesine karşın, Mısır'a değgin, acı tatlı anılar, belleğimde açık seçik canlandı.” s.104

Aklı karalı 11 1 kez

“Onlar, söğütlerin gölgesine serilirken, aklı karalı yün topaklarını andıran semiz kuzular, yalağın çevresine doluştular.” s.11

Bata çıka 105 1 kez

“Domuzlar, nemli toprak üstünde, bata çıka gidip geldikçe, tohumlar toprağa karışırdı.” s.105

Büyük küçük 183 1 kez

“Büyük küçük hepimiz, bu destanları dinlemeye doyamazdık.” s.183

Erinde gecinde 28, 122 2 kez

“Erinde gecinde, bu güzel baş gövdesine kavuşacak.” s.28

Erkek kız 186 1 kez

“Bazı konular ise erkek kız ayırımı gözetilmeden, her çocuğa öğretilirdi.” s.186

Gece gündüz 152, 168, 177, 190, 206 5 kez

“Fırıncılar, gece gündüz çalışırlardı.” s.168

Git gel 132 1 kez

“Bu git geller epey sürermiş.” s.132

İyi kötü 100 1 kez

“Ama dedikleri iyi kötü anlaşılıyordu.” s.100

Kadın erkek 20, 47, 82 3 kez

“Bu tabanın üst kenarına el ele tutuşmuş, kadın erkek yontuları dizilmişti.” s.47

Uzak yakın 126 1 kez

“Uzak yakın demeden, sürekli savaşıp birçok ulusu egemenlikleri altına almaktaydılar.” s.126

Yere göğe 76 1 kez

“Ece, sevinçten yere göğe sığamaz olmuştu.” s.76

Biri Anlamlı Diğeri Anlamsız İkillemeler

Bölük pörçük 40 1 kez

“ ‘Bölük pörçük bilgilerle olayı kavramam olanaksız.’ dedi.” s.40

Biri Olumlu Diğeri Olumsuz İkillemeler

Belli belirsiz 11, 57, 67, 84, 94, 103, 161, 197 8 kez

“Biliciler başı, kutsal bilici kadın, onu karşısında görünce belli belirsiz gülümseyerek şunları söyledi.” s.57

İkisi de Anlamsız İkilemeler

Apar topar 30, 33, 74 3 kez

“Gazeteci, Bayan Kazıbilimci'nin apar topar Anadolu'ya gelmesini, şaşkınlıkla karşıladı.” s.30

Yansıma Sözcüklerle Oluşturulan İkilemeler

Tak tak 34 1 kez

“Sessizlik, kapı tokmağından çıkan kaba tak taklarla bozuldu.” s.34

4.6.8. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Yöresel Sözcükler

Yazarın söz varlığında dikkat çeken önemli özelliklerden biri Anadolu ağızlarında yaşayan sözcüklere de yer vermesidir: Kesek (s.74, 85) onmak (s.46) pekleştirmek (s.16) tavsamak (s.103,162) angı (s.45) vb. Yazarın ağızlarda yaşamaya devam eden eski sözcüklere ya da ölçünlü dilde kullanılmayan sözcüklere yer verme çabası, bu sözcükleri canlı tutma çabasını göstermektedir.

Anadolu ağızları, Türkçenin eski dönemlerinden kalan ve bugün bir bölümü Türk lehçeleri ve dillerinde yaşayan zengin bir söz varlığına sahiptir. Türkçenin eski dönemlerinden, değişik lehçelerden gelen pek çok arkaik unsur biçim ve anlamlarıyla ağızlarda yaşamaktadır. (Aksan, 2015:229-247). Yazarın lehçe ve ağızlarda yaşayan sözcükleri yeniden kullanım alanına sunması canlandırmadır (Aksan, 1995:365).

Gülten Dayıoğlu'nun “Ölümsüz Ece” adlı romanında yer alan Anadolu ağızlarında rastlanan yöresel sözcükler için; Gabain, A.Von.(1988). “Eski Türkçenin Grameri” , Tekin Talât. (2006). “Orhon Yazıtları”, TDK. (2009). “Derleme Sözlüğü: Türkiye’de Halk Ağzından”, Atalay, Besim.(1986). “Divanü Lügat-it Türk Dizini IV”, TDK'nin genel ağ üzerindeki “Derleme Sözlüğü-Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü” ile Püsküllüoğlu Ali.(2012). “Türkçe Sözlük” kaynaklarından yararlandık.

Acınmak 160, 199 2 kez

Dert yanmak, sızlanmak

“Onu sevenler yürekte acındılar.” s.160

Agmak 51, 90, 202, 203(2) 5 kez

Yükselmek, çıkmak (Tekin, 2006:119).

“Sadece, balık gibi sulara dalıp kuş gibi göğe ağmakla kalmadı.” s.90

Agu 204 1 kez

Zehir (Gabain, 1988:259).

“Geçmişte, bilginler, düşünürler, sanatçılar, gezginler bilim ve uygarlık adına diri diri yakıldı, açıldı, başları uçuruldu, azgın denizlere kurban oldular.” s.204

Alınlık 9, 10, 15 3 kez

Kitabe, levha, tabela, alınlık.

“Ötede gördüğümüz çeşmenin alınlığı da sanırım Romalılardan kalmadır.”s.9

Ana 11(3), 16(3), 24, 30, 31, 32(3), 34(3), 35(2), 36(8), 37(2), 44, 45(2), 48, 49, 65, 73(6), 77, 80, 86, 91, 107, 109, 123, 124, 133, 147, 148, 176(2), 180(2), 181(3), 182(3), 183(5), 185, 187(6), 188(2), 190, 200 76 kez

Anne

“Anası, ‘Sus oğul, ne var ağlayacak!’ diye onu avutmaya çabalarken, Bayan Kazibilimci, küçük bir bavulu andıran çantasından, bir avuç şeker çıkardı.” s.16

Andaç 43(2), 44(2) 4 kez

Hatıra, hediye, armağan (anacak)

“Atalarından kalma kutsal andaçlar arasında bulunan, tılsımlı bileziği de kızına armağan etti.” s.44

Angı 45 1 kez

Hatıra, hediye, armağan

“Hazinedeki angı köşesinde, tılsımlı ata andacı kalmamıştı.” s.45

Apa 1811 kez

Ata, ecdat; büyük unvan (Tekin, 2006:122).

“Bu toplantılara, devlet yönetiminde görevli olan tarhanlar, apalar , oğulları tiginlerle gelinleri kançıylar da katılırdı.” s.181

Balbal 187 1 kez

Öldürülen düşman heykeli (Tekin, 2006:125)

“Ölen kişi, savaşta düşman öldürmüştü, gömütün üstüne öldürdüğü düşman sayısınca ‘balbal’ denen onur taşlarından dikilirdi.” s.187

Belenmek 203 1 kez

Bulamak, bulaştırmak, karıştırmak

“Son yüzyılda, bu insanlık dışı dürtüyle girilen dünya savaşlarında yeryüzü yine insan kanıyla belendi.” s.203

Belletmek 106, 164, 172, 185 4 kez

Öğretmek

“Bazı çocuklara, semercilik, eğercilik, palan ve at koşumu yapma sanatı belletilirdi.” s.185

Bezek 15, 28, 73, 110 4 kez

Bezeme, bezeyen eşya bezek

“İki elinde üstü bezekli iki toprak testi vardı.” s.15

Bitek 178, 185 2 kez

Verimli

“Yıllar önce yurt edindiğimiz yayla, hem bitek hem de sulaktı.” s.185

Çalık 45 1 kez

1.Çarpık, yamuk 2. Çıban yeri. 3. Çalgın.

“Bebeğin bedenindeki benleri, çalıkları, çizgileri, kıvrımları yorumladılar.” s.45

Dirlik 71 1 kez

Sağlık.

“Gömütleri bulamamak korkusu, kendisini dirliksiz kılıyordu.” s.71

Doyunmak 173, 186 2 kez

Karnını doyurmak, doymak.

“Hem kendimiz bol bol doyunuyorduk, hem de hayvanlarımızı kolayca besliyorduk.” s.186

Düzmek 112, 125, 182, 187 4 kez

Yazmak, düzmek

“Bu korkusuz boylara baş olan Oğuz Kağan da öylesine güçlü, yiğit ve yürekliymiş ki adına destanlar düzülürmüş.” s.182

Eksiklenmek 164 1 kez

Suçunu anlamak, eksiklenmek

“Bizler de onları görünce, eksiklenerek başımızı önümüze eğerdik.” s.164

Ellik 185 1 kez

Eldiven< elig+lik (Atalay, 1986:176-177).

“Çoraplar, hırkalar, başlıklar, ellikler örerdi.” s.185

Gayrı 74 1 kez

Artık, bundan böyle

“ ‘Başka bir şey yemesen de gayrı dert edinmem,’ diyerek boş güveci alıp gitti.” s.74

Hamaylı 44 1 kez

Muska, nazarlık

“Ona ata andacı olarak, tılsımlı bilim hamaylısını armağan etti.” s.44

Harar 184 1 kez

Büyük sepet ya da küfe

“Bir bölük obalı da bu ipliklerle çadırılık çul, kilim, giysilik kumaş, torba, harar, çuval, heybe dokurdu.” s.184

İşlik 109, 155, 156, 158 4 kez

İş yeri, atelye

“Külçeyi alıp sevinçle işliğine dönmüş.” s.158

Kağan 181(8), 182(5), 186, 188(3), 189(2), 191(6) 25 kez

Kağan, hakan (Tekin, 2006:145).

“Ulu kağanımız orada yaşıyordu.” s.181

Kançuy < kunçuy 181 1 kez

Prens (Tekin 2006:155).

“Bu toplantılara, devlet yönetiminde görevli olan tarhanlar, apalar , oğulları tiginlerle gelinleri kançuylar da katılırdı.” s.181

Kesek 74, 85 2 kez

Belin ya da çapanın çıkardığı sıkışmış kuru, iri toprak parçası, kesek

“Sabırsızlıkla ilerlerken, ikide bir arabanın tekerleği ya bir çukura batıyordu ya da iri bir keseğe tosluyordu.” s.74

Komak 33 1 kez

Koymak.1.Yerleştirmek, koymak.2.Sokma, içine yerleştirmek.3. Defnetmek. 4.Takmak. 5.Tayin etmek, görevlendirmek

“Beni yardımcısız komadılar.” s.33

Kösteklenmek 163, 164 2 kez

Köstekli: Tutuk adımlarla yürüyen kimse

“Ama çokluk yakalanıyor, ayakları kösteklenerek, yeniden işe koşuluyordu.” s.163

Muştulamak 44, 50, 198 3 kez

Sevinçli haber vermek

“Biliciler, yeni doğan prensesin, ongunluk anası olacağını muştulamışlardı.” s.44

Oba 180, 183(2), 184(8), 185(8), 186, 187(3) 23 kez

Yaylada çadır kurulan bölge

“Gelişini kutlamak için obada şenli düzenlenirdi.” s.183

Onmak 46 1 kez

İyileşmek, şifa bulmak.

“Sayrılar, onmaz sanılana hastalıklarından onun önerileriyle kurtulurlardı.” s.46

Ölgün 192 1 kez

Güçsüz, bitkin.

“Ne var ki çok geçmeden sesi ölgünleşmeye başlıyordu.” s.192

Pekleştirmek 161 1 kez

Sıkıştırarak sağlamlaştırmak, düzeltmek, onarmak

“Bu durumda Ece ’yi izleyenlerin ilgisini pekleştiriyordu.” s.161

Savsaklamak 110, 204, 206 3 kez

İşi geciktirmek, oyalamak, baştan savmak.

“Tersine uygarlaşırken, bu değerleri savsakladı.” s.204

Sayrı 46 1 kez

Hasta (Timurtaş; 1994:31)

“Sayrılar, onmaz sanılan hastalıklarından onun önerileriyle kurtulurlardı.” s.46

Sığıtçı 187 1 kez

Yaşçı, ağlayıcı (Tekin,2006:166).

“Gömütün çevresine toplaşan sığıtçılarsa, tüyler ürpertici haykırışlarla ölüye ağıtlar düzerlerdi.” s.187

Şişinmek 183 1 kez

Şımarık, nazlanmak.

“Kardeşlerim, masallardaki yiğitlerin serüvenlerini dinlerken, sanki o yiğitlikleri kendileri göstermişçesine şişinirlerdi.” s.183

Tamgacı > damgacı 162 1 kez

Mühürdar (Tekin, 2006:170).

“Damgacı köleler, demir damgayı ateşte kızdırarak korlaştırırıldı.” s.162

Tarhan 181 1 kez

Yüksek bir unvan (Tekin, 2006:171).

Tarkan-Tarhan ET-DLT

“Bu toplantılara, devlet yönetiminde görevli olan tarhanlar, apalar, oğulları tiginlerle gelinleri kançuylar da katılırdı.” s.181

Tasınlamak 29, 116 2 kez

(tasınlamak: ölçmek tasarlamak.)

“Pers ordusunun Mısır saldırısı tasınlanırken, bu kumandan sınırlarımızın zayıf yerlerini bir bir açıklamış.” s.116

Tavsamak 103, 162 2 kez

Hızını kaybetmek, gevşemek.

“Damga barakasında içimi kaplayan acı, biraz tavsayınca, babama damgalamanın nedenini sordum.” s.162

Tez 76, 94, 105, 120, 177 5 kez

Çabuk, acele, tez

“Kurbanın çektiği acıyı filan tezdten unuttuk.” s.177

Tigin 181(3) 188 4 kez

Prens (Tekin, 2006:174).

“Anamla hatun söyleşirken, bizler de tiginler ve küçük hatunlarla neşeli oyunlar oynardık.” s.188

Tümen 181, 187 2 kez

10.000 (Tekin, 2006:178).

“Kağan, her yıl belli bir günde uç beyi olan yabgularını tümen beylerini, yüzbaşılarını, onbaşılarını sarayına buyur ederdi.” s.181

Umay 186(3) 3 kez

Tanrıça adı (Tekin, 2006:181).

“Annem her gün, bizi koruması için yüce Umay'a yakarıştta bulunurdu.” s.186

Usanmak 8, 23, 64, 157 4 kez

Yılmak, bezmek, bıkmak, usanmak

“Öyle ki ilgilerinden usanıp kendilerini kapıdan atacaksınız.” s.64

Yabgu 180, 181 2 kez

Yüksek bir unvan (Tekin, 2006:183).

“Babam yüce Türk yabgularından birinin tümenbaştydı.” s.180

Yamanmak 165 1 kez

Yüzüstü yere düşmek, yatmak, kapaklanmak

“Dikilmeyi deneyenler, tepetaklak olup yere yamantıyorlardı.” s.165

Yazgı 43(3), 44(5), 45(2), 46(4), 51(3), 52(3), 58(2), 74, 163 24 kez

Alinyazısı

“*Biliciler bu bebeğin de yazgısının iyi olduğuna inanmaktaydılar.*” s.44

Yazma 12(2), 23 3 kez

Yemeni, başörtüsü

“*Ece, yüzünü saklamak isterken başındaki yazmayı yere düşürmüştü.*” s.12

Yollanmak 80, 171 2 kez

Gitmek, yola çıkmak, ayrılıp uzaklaşmak, yollanmak

“*Yorgun argın eve yollandılar.*”s.80

4.6.9. Ölümsüz Ece Romanında Geçen Terimler

Bu başlık altında verilen terimler; Bilgiç, A.T. (2012). *Tarih Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan (2009). *Dini Terimler Sözlüğü*, Çotuksöken, Y. (2012). *Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Baydu, U. (2016). *Müzik Terimleri Sözlüğü*, Oğuzkan, A.F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Kaya, D. (2010). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Kızılcıçelik S., Erjem Y. (1994). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*, TDK'nin genel ağ üzerindeki *Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü* ile T.C Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının (<https://atlantis.udhb.gov.tr>) adresleri taranarak, Tuncel T. (2004). *Osmanlı Şiirinde Gemicilik Terimleri* kitabı ile Uyguner, M., Tuner, H. (1975). *Tecim, Maliye, Sayışmanlık ve Güvence Terimleri Sözlüğü*, Güney, E. (2003). *Yerbilim (mineraloji, petrografi, jeoloji ve jeomorfoloji) Terimleri Sözlüğü* dikkate alınarak oluşturulmuş, örnek cümle ve sıklıkları ile birlikte alfabetik olarak sunulmuştur.

Tarih Terimleri

Agora 9, 50, 72, 145, 165, 166, 167(4), 170 11 kez

“*Burası, başkentin agorası olmalı.*” s.72

Balbal 187 1 kez

“*Ölen kişi, savaşta düşman öldürmüştü, gömütün üstüne öldürdüğü düşman sayısınca 'balbal', denen onur taşlarından dikilirdi.*” s.187

Cirit 130,183 2 kez

“Gençler, cirit oynarlardı.” s.183

Çin Seddi 182 1 kez

“Daha o zaman büyük Çin Seddi’ni yapmak zorunda kalmışlar, iki bin kilometre uzunluğundaki bu kalın set bile Türklerin Çin’e sızmalarını önleyememiş.” s.182

Firavun 110(6), 114 7 kez

“Firavun dirilince, onların da dirilip yeniden firavuna hizmet etmeye başlayacağı sanılırdı.” s.110

Halk oylaması 42 1 kez

“Sonuç, orada halk oylamasıyla saptanırdı.” s.42

Kale 159 1 kez

“Kale duvarlarında açılan gediklerinden, pusuda bekleyen askerleri girecekti.” s.159

Kalkan 184 1 kez

“Bu çalışmalar sonunda ortaya öyle güzel kılıçlar, mızrak, ok uçları ve kalkanlar çıkardı ki!” s.184

Kervansaray 50, 58, 133(2) 4 kez

“Ulaşım yapılacak yol üzerine, belli aralıklarla kervansaraylar kurarlarmış.” s.133

Mancınık 159(4) 4 kez

“Arşimet’in yaptığı mancınıktan düşman gemilerine gülle yağdırıyordu.” s.159

Mangır 197 1 kez

“Arkadaşlardan biri, cebinden bir mangır çıkardı.” s.197

Oba 180, 183(2), 184(8), 185(8), 186, 187(3) 23 kez

“Obamız göçebeydi.” s.185

Ören yeri 9(2), 10, 115 4 kez

“Bayan Kazıbilimci arkadaşlarına, Romalılardan kalma, ünlü bir ören yerini gezdirecekti.” s.9

Ötüken 180, 181, 183 3 kez

“Yılda bir babam anamı, erkek kardeşlerimi ve beni Ötüken’e götürürdü.” s.180

Savaş 25, 41(2), 43(3), 46, 111, 116(2), 117(5), 126, 128(3), 129(6), 130, 147(2), 148(2), 149, 151, 152(2), 153(3), 158(2), 159, 165(2), 166(5), 170, 176, 187(2), 188, 201(2), 203 55 kez

“Her İskit askeri, savaşta öldürdüğü ilk düşmanın kanını içiyordu.” s.128

Sunak 113, 175, 176(2) 4 kez

“Dualarla sunak taşına yatırılırdı.” s.175

Tablet 9, 18, 22, 45, 48, 53(3), 54, 58(5), 60, 62, 66, 96, 126 19 kez

“Yazı öğretmenininde önderliğinde bıkmadan yılmadan saatlerce çalışıyor tuğla tabletler üzerine hiyeroglif kazımaya çabalıyordu.” s.48

Tigin 181(3), 188 4 kez

“Hele kardeşlerim, kağan oğulları tiginlerle oynamaya doyamazlardı.” s.181

Uç beyi 181 1 kez

“Kağan, her yıl belli bir günde uç beyi olan yabgularını tümen beylerini, yüzbaşılarını, onbaşılarını sarayına buyur ederdi.” s.181

Yabgu 180, 181 2 kez

“Babam yüce Türk yabgularından birinin tümenbaşısıydı.” s.180

Dini Terimler

Din 42, 49(2), 62, 65, 66, 92, 94, 95, 107(2), 108, 119, 123, 135, 173, 174(2), 175(4), 176(6), 177(7), 178(3), 199, 207 40 kez

“Ailemiz, din ve geleneklere çok bağlıydı.” s.107

Dua 30, 35, 48, 54, 65, 93, 113, 130, 147, 157, 163, 166, 175, 176(2), 181, 192 17 kez

1.Çağırma, seslenme. 2. Yalvarma, yakarma

“Dualarla sunak taşına yatırılırdı.” s.175

Kâhin33(2), 45, 46, 50, 57, 92, 95 8 kez

“Buluşmamızı kâhinler sağladı.” s.33

Köle 25, 41(2), 67, 101(11), 102(11), 105, 107, 118(2), 121, 133, 146, 152, 158, 162(14), 163(9), 164(10), 165, 166(4), 167(2), 168, 170(2), 171(7), 172(4), 204(2) 91 kez

“O çağlarda, güçlüler, güçsüzleri tutsak edip köle olarak işe koşuyorlardı.” s.41

Kurban 25, 45, 49(5), 50, 86, 112(9), 113(2), 128,(4), 133(2), 137, 147, 175(5), 176(4), 177(6), 179(2), 181(2), 186, 187, 202, 204 51 kez

“Din adamlarına göre, tanrıları hoşnut kılmanın en etkin yolu, onlara kurban vermektir.” s.175

Muska 44 1 kez.

“Bu muskayı takan kişinin bilim pınarlarından su içmeye doyamayacağına inanılırdı.” s.44

Rahip 107, 108(8), 112(4), 113(4), 120(3) 20 kez

“Rahipler din adamıdır.” s.108

Şeytan 34(2), 121 3 kez

“Apis ineğine yaptıkları duyulunca, onun insan değil, şeytan olduğuna karar verdik.” s.121

Tövbe 16(2) 2 kez

“Tövbe, tövbe ya, anası buna gebeyken, taa şurdaki yıkıntılara çişini etmiş.” s.16

Türbe 200 1 kez

“Kent içinde evlenecek, oğlanla kızın ana babası, düğün kurulmadan onun türbesine gidiyordu.” s.200

Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri

Ağıt 187 1 kez

“Gömütün çevresine toplaşan sığıtçılarsa, tüyler ürpertici haykırışlarla ölüye ağıtlar düzerlerdi.” s.187

Destan 181(3), 182(3), 183(2) 8 kez

“Daha başka destanlar da anlatırdı.” s.182

Kopuz 181 1 kez

“Yemek sırasında aşıklar kopuz çalar, türkü söylerlerdi.” s.181

Kütüphane 18, 54, 188, 191(2), 192 6 kez

“Kütüphanesindeki kitap dizileri arasından bazı kitaplar aldı.” s.18

Masal 11, 107, 111, 124(2), 125, 144, 166, 183(5) 13 kez

“Bu tür ören yerlerinde, öykü, söylence hatta masallar tarihle iç içedir.” s.11

Sahne 66, 68 2 kez

“Herkes yerini alınca, Bayan Kazıbilimci, tiyatronun sahne bölümüne çıktı.” s.66

Söylence 11, 111, 181, 182, 183 5 kez

“Adına halk arasında masallar, söylenceler düzülürmüş.” s.111

Şiir 48, 106, 166, 170, 190 5 kez

“Kimi zaman da şiirler okurdum.” s.170

Yazıt 9, 17(2), 18, 19(4), 21(2), 22(5), 23(2), 66 18 kez

“Bazı mektuplarda, yeni kazılardan çıkarılan yazıtların örnekleri vardı.” s.17

Yuğ 186 1 kez

“Sonra yuğ dediğimiz, ölüm törenine başlanırdı.” s.186

Müzik Terimleri

Lir 166, 170 2 kez

“Kimi geceler, konuklara lir çalar şarkı söylerdim.” s.170

Şarkı 48, 101, 131, 163, 166, 170 6 kez

“Şarkı mırıldanan bile yoktu.” s.101

Halk Edebiyatı Terimleri

Sığıtçı 187 1 kez

“Gömütün çevresine toplaşan sığıtçılarsa, tüyler ürperici haykırışlarla ölüye ağıtlar düzerlerdi.” s.187

Zümrüdüanka 111(2), 112(4) 6 kez

“Kutsal kuşların en önemlilerinden biri de Zümrüdüanka kuşuydu.” s.111

Sosyoloji Terimleri

Eğitim 43, 48, 96, 114, 142, 143, 147, 168, 169, 185 10 kez

“Küçük Ece eğitim çağına gelince çevresini öğretmenler aldı.” s.48

Gelenek 43, 44, 105, 106, 107(2), 108(2), 109(2), 119, 120, 127(3), 129, 132, 136, 181, 183, 200 21 kez

“Birlikte yaşadığım insanların gelenek, görenekleri, yaşam biçimleri artık eskisi gibi belleğimde yer etmiyordu.” s.200

Halk 11, 41(3), 42(5), 43, 44, 49(4), 50(2), 54, 60, 64, 82, 86, 94(3), 95, 105, 106, 107, 110, 111(3), 112, 116, 117, 119, 120(2), 121(3), 127(2), 128, 130(3), 131, 135, 144, 145(2), 150, 151, 154, 155, 157, 158(3), 159, 160(5), 163(2), 165, 168(4), 169(3), 173, 175, 176, 177(2), 178, 179, 183, 184, 186, 197, 200 89 kez

“Halk, Kral Gudin'e güvenip inanıyordu.” s.41

Kültür 26 1 kez

“Arap sultanı, çok akıllı ve kültürlü bir kişiydi.” s.26

Töre 107, 108, 110(2), 111, 112, 113(2), 119, 130(3), 131, 133(2), 181 16 kez

“Törelermize göre, yaşlılara çok saygı göstermemiz gerekiyordu.” s.107

Güzel Sanatlar Terimleri

Anıt 22(2), 51, 58, 77, 82, 97, 114, 173, 174, 175(2) 12 kez

“Bu tür yazıtlardan birinde, krala övgü yanında bir ülkeyi süsleyen görkemli anıtlar tanıtılıyordu.” s.22

Hiyeroglif 8, 18(2), 19, 23(2), 28, 29, 39, 47, 48, 59, 79, 106(2), 174, 208 17 kez

“Hitit ve Mısır Hiyerogliflerini güncel yazıtlarımızcasına kolayca okuyabiliyordu.” s.8

Kabartma 9, 10, 28, 59, 75, 82, 85 7 kez

“Yüzeyleri de göz alıcı kabartmalarla bezenmişti.” s.85

Kemer 56, 126, 170 3 kez

“Kralların bile başaramayacağı işleri başaran kraliçe, gömütünü kentin giriş kapılarından birinin, üst kemerine yaptırmıştı.” s.126

Mozaik 9 1 kez

“O sırada ortaya çıkarılan mozaikler, ünlü gezginlerin gözlerini kamaştırdı.” s.9

Piramit 92, 114 2 kez

“Mısır'da bulunduğu sırada, Piramitlerin gölgelerinden yararlanarak, boyutlarını ölçmeyi öğrenmişti.” s.92

Sur 97(2), 126(2), 159(3), 160 8 kez

“Düşmanlar, Babil'e girebilmek için, hem surları hem de su kanallarını aşmak zorundaydılar.” s.126

Sütun 69, 171 2 kez

“Birden, itişip kakışmanın etkisiyle yol kıyısında duran mermer sütunlardan biri, yerinden oynadı.” s.69

Yontu 9, 17, 18, 19(5), 20(11), 21(2), 22, 27(4), 28 27 kez

“Anadolu buluntuları arasında, ilginç bir kadın başı yontusu da vardı.” s.19

Coğrafya Terimleri

Dağ 111, 131, 162(3) 5 kez

“Tam Mısır topraklarına girecekleri sırada, iki dağ arasındaki bir vadide, karabalıklıl kuşları, yollarını keserlerdi.” s.111

Doruk 130 1 kez

“Yine Afrika'da, Atlas Dağlarının doruğuna yakın bir yaylada sadece otlarla beslenen bir boy varmış.” s.130

Dünya 13, 25, 30, 31, 36, 53, 60, 66(2), 70, 88, 90, 96, 120, 131, 134, 136, 161, 163, 172, 177, 180, 195(2), 205 25 kez

“Dünyanın her yerinde, günlük yaşam düzeni altüst oldu.” s.88

Kanal 126(2) 2 kez

“Düşmanlar, Babil'e girebilmek için, hem surları hem de su kanallarını aşmak zorundaydılar.” s.126

Kasırğa 175 1 kez

“Onlar insanlardan hoşnut olmazlarsa, üstümüze, hastalık, kıtlık, deprem, kasırğa, sel belalarını salarlardı.” s.175

Nüfus 36, 37(2) 3 kez

“Doğum tarihin, nüfus kâğıdında yazılı, istersen bakayım, dedi.” s.36

Denizcilik Terimleri

Açık deniz 98, 99 2 kez

“Artık açık denizin orta yerindeydik.” s.99

Demir almak 132 1 kez

“Alicıların yoğun olduğu bir sırada, gemi, sessizce demir almış.” s.132

Denizaltı 25, 202 2 kez

“Denizaltı denen araçla da balık gibi denizin derinliklerine daldı.” s.202

Donanma 160(2) 2 kez

“Zaten, Roma donanması da fırsat kolluyordu.” s.160

Gemi 90(2), 91(4), 92, 98(2), 99(9), 100, 117, 118, 119, 131, 132(5), 133, 153, 154(5), 155(4), 159(10), 172 50 kez

“Onunla limana inmek, gemilere binmek, gemicilerin söyleşilerini dinlemek, bana ölçüsüz bir coşku verirdi.” s.91

Güverte 98 1 kez

“Hep birlikte gün boyu güverteden ayrılmaz olduk.” s.98

Halat 108(2) 2 kez

“Üstü yüklü salın ya da kayığın iki yanına, halat bağlanırdı.” s.108

İskele 100 1 kez

“İskeleye yanaşınca, bizi ambardan çıkardılar.” s.100

Kamara 98(3) 3 kez

“Limandan çıkarken babam kamaramıza gelip durumumuzu son bir kez denetledi.” s.98

Kaptan 90, 98, 154 3 kez

“Orada, ilk kez, varlıklı bir kaptanın kızı olarak dünyaya gelmişim.” s.90

Kayık 108, 131 2 kez

“Gözü pek tüccarlar, mallarını kayıkla götürürlermiş.” s.131

Liman 91(4), 98(2), 100, 124, 132, 154 10 kez

“Kendisiyle limana inmeme, gemileri ve gemicileri denetlerken ya da mal yüklerken, yanında bulunmama izin verirdi.” s.91

Palanga 80, 81 2 kez

“Sonra da palangayla kaldırıp öte yana çekecektik.” s.81

Pusula 25, 195(2) 3 kez

“Pusula da yeni buluşlardan, önceleri uçsuz bucaksız denizlere açılmaktan korkan gemiciler, pusula ile dünyayı dolaşmaya başladılar.” s.195

Tekne 117(2), 154, 155 4 kez

“Savaş alanının orta yerine, koca bir tekne koymuşlar.” s.117

Gökbilim Terimleri

Ay 96, 137, 202 3 kez

“Onlar aya, yıldızlara, dünyamıza ve gök olaylarına değgin, çok şey biliyorlar.” s.96

Takvim 175 1 kez

“Mayalı bilgin ve din adamları, akıllara durgunluk verecek nitelikte, bir takvim oluşturmuşlardı.” s.175

Tutulma 93(4), 94(2), 96, 97 8 kez

“Sanırım, onlar da şu sırada, gözlerini göğe dikmiş, Güneş’in tutulmasını bekliyorlar.” s.94

Yıldız 45, 52, 96, 97, 106, 208 6 kez

“Önemli yıldız kümelerinin adlarını özelliklerini anlatırdı.” s.106

Zaman 19, 29, 57, 60, 63, 71, 78, 95, 103, 111, 138, 143, 148, 175, 192 15 kez

“Uçuk pembe mermerden yapılan bu yontunun, hangi zaman diliminde oluşturulduğu, kime ait olduğu saptanamamıştı.” s.19

Metalbilim İşlem Terimleri

Atom 25, 136(2), 203(4) 7 kez

“Binlerce yıl önce bilgin Demokrit: ‘Dünyadaki her şey, küçük zerreciklerden oluşmuştur.’ diyerek, maddeleri oluşturan ‘atom’un giz perdesinin ucunu aralamıştı.” s.203

Örs 152 1 kez

“Örneğin örs başına oturtulan savaş tutsakları, gece gündüz demir döverek, kılıç, mızrak, gürz yapıyorlar.” s.152

Kimya Terimleri

Nötron 25, 203 2 kez

“Şimdilerde, bir bölük bilgin, ‘nötron bombası’nu yaparak insanlığın onuruna onur kattılar.” s.203

Tunç 18, 46, 67, 94, 175 5 kez

“Bunları söyledikten sonra önünde duran tunç kemerli tahta kutuyu başbiliciye verdi.”s.46

Tecim, Maliye, Sayışmanlık ve Güvence Terimleri

Hazine 43, 45, 46, 57, 114, 115(2), 144(2), 166 10 kez

“Kral Gudin, hazinesinde küçük kızına verecek ata andacı bir armağan bulamadığı için tasalanıyor.” s.46

Külçe 156,158 2 kez

“Bu iş için kıyumculara koca bir külçe saf altın vermişti.” s.156

Para 64, 107(2), 109, 126(3), 135(4) 11 kez

“Öyle ki, adına para bile bastırmışlar.” s.135

Vergi 126, 170, 188 3 kez

“Önceleri, Mısır'ı vergiye bağlayarak, Kambiz'in çekip gideceğini sanıyorduk.” s.118

Uygulayım Terimleri

Baskı makinesi 200

“Gutenberg adında bir Alman, yüzlerce harfi bir çırpıda kağıda geçiren, bir baskı makinesi yaptı.” s.200

Keski 80, 175 2 kez

“Tahta ve taş süslemeler, yontular, obsidiyen denen, cam görünümündeki keskin taşlardan elde edilen keskilerle yapılıyordu.” s.175

Üreteç 80, 82, 83 3 kez

“Kazı alanına yerleştirilen elektrik üretici, kazının gece de sürmesini sağlıyordu.” s.80

Yerbilim Terimleri

Deprem 96, 164, 175 3 kez

“Doğa olaylarını, örneğin fırtınayı, depremi, tanruların öfkesi, yağmuru da tanruların gözyaşı olarak değerlendiriyorlardı.” s.96

Fosil 66 1 kez

“Toplantıya, dünya haber görevlileri yanında, ünlü kazıbilimciler, dil, insan, tarih ve fosil bilginleri, din adamları, ruhbilimciler, gökbilimciler, doğaüstü olayları inceleyen bilginler, yıldız yorumcuları, doktorlar katıldı.” s.66

Granit 84, 85, 86(4), 87 7 kez

“Sevgili babam bu olasılıkları düşünerek, mumyaları hiç işlenmemiş granit parçalarının içine yerleştirtti.” s.86

Kehribar 202(2) 2 kez

“Samanlar bir çırpıda gelip kehribar çubuğunun ucuna yapıştıyordu.” s.202

Kükürt 165 1 kez

“Ortalığı saran kükürt kokusu genizlerimizi dağlıyordu.” s.165

Kütle 59, 84 2 kez

“Üçüncü gün, aksama doğru, kazıcıların karşısına, yeni bir kaya kütlesi çıktı.” s.84

Lav 25, 165(2) 3 kez

“Pompei'de lavlar altında kalışımı, kimi yaşamımda köle, kiminde soylu, varlıklı kız olarak dünyaya geldiğimi, kimi zaman tanrılara kurban edildiğimi anlatmalıyım babama.” s.25

Mermer 19, 59(6), 69, 75(3),76, 82, 126, 170 15 kez

“Uçuk pembe mermerden yapılan bu yontunun, hangi zaman diliminde oluşturulduğu, kime ait olduğu saptanamamıştı.” s.19

Vadi tabanı 111 1 kez

“Vadi tabanı, yılan ölüsünden geçilmez olurdu.” s.111

Yatak 105, 107 2 kez

“Yüz gün sonra Nil, yeniden yatağına çekilirdi.” s.105

4.7. Ölümsüz Ece Romanındaki İsimlerin Sınıflandırılması

4.7.1.Duyguları Bildiren İsimler

Acı s.10, 13, 37(2), 56, 57(3), 58, 62(3), 68(2), 74, 83(2), 88, 90, 99, 100,102(3), 103, 104, 108(2), 110, 116, 117(2), 118, 119(2), 120, 121(2), 122(2), 127(3), 145(2), 147, 148, 149, 151, 152(2), 160, 162, 163(2), 169(2), 173, 177(3), 180, 183, 186(3), 187, 188, 190, 191, 196(3), 199, 201, 203, 204, 205 78 kez

Acıklı s.135 1kez

Acıma s.152, 204 2kez

Bağışlayıcı s.123 1 kez

Bağlılık s.9 1 kez

Baskı s.120, 151 2 kez

Bencil s.69, 152, 160(3) 5 kez

Bezginlik s.179 1 kez

Bitkinlik s.77, 108, 137, 196(4) 7 kez

Bunalım s.119 1 kez

Can sıkıntısı:168 1 kez

Canlı s.20(2), 59, 68, 81 5 kez

Coşkulu s.20, 30, 201, 204 4 kez

Coşkusuz s.36 1 kez

Çaresizlik s.77, 190 2 kez

Çekicilik s.9 1 kez

Çekingenlik s.11 1 kez

Dalgın s.15(2), 27, 35(2), 142(2) 6 kez

Dalgınlık s.52 1 kez

Dayanıklı s.86, 109, 206 3 kez

Dehşet s.206 1 kez

Deneyimli s.20, 66 2 kez
Dertli s.155(2) 2 kez
Dinç s.30 1 kez
Doğallıkla s.39 1 kez
Donuk s.15, 20, 88, 103 4 kez
Dostça s.26, 42, 50 3 kez
Dostluk s.9, 13(2), 68, 150, 151, 205 7 kez
Düşmanlık s.70 1 kez
Garip s.11, 12, 17, 33, 108, 118, 125, 129, 139 9 kez
Gergin s.34, 80 2 kez
Gerilim s.76, 85, 206 3 kez
Güven s.41(2), 42, 43, 44, 62, 80, 110, 129, 130 10 kez
Güvensizlik s.118 1 kez
Güzel s.9, 13, 19, 20(3), 21(2), 22, 23, 27, 28(2), 29(2), 33, 43, 45, 51, 59, 64, 74, 75(2),
76, 77(2), 78, 91, 99, 100, 104(2), 109, 111, 116, 123, 124, 131, 136, 140, 147, 154,
155, 162, 164(2), 167, 170, 176(2), 177, 180, 184, 185, 188, 197 57 kez
Güzellik s.12(2), 19(2), 20(3), 21(3), 28(3), 59(3), 77, 79(3), 86, 90, 97, 156, 171 25 kez
Hayran s.147 1 kez
Hırçın s.12, 74 2 kez
Hoşgörü s.13, 30, 51, 65, 83, 92, 95, 106, 123, 144, 146, 147, 188, 190, 204 15 kez
Hoşnut s.50, 64, 115, 175(3), 176, 177, 189, 191, 192, 198 12 kez
İç açıcı s.10 1 kez
İç karartıcı s.149 1 kez
İçtenlik s.27, 42 2 kez
İlgi s.26, 125 2 kez
İlginç s.9, 10, 12, 19, 20, 24, 25, 50, 56, 64, 69(2), 91, 96, 104, 123, 124, 126, 130, 131,
149, 158, 159, 199, 202 25 kez

İncelik s.12, 27 2 kez

İnsancıl s.22, 31, 34, 41(2), 53, 152, 194, 204, 205 10 kez

İnsanlık dışı s.152, 203, 2 kez

İstek s.56, 73, 81, 117, 140, 167 6 kez

İyi s.12, 19(2), 31, 40, 43(3), 44(4), 61, 63(2), 101(3), 119, 121, 123, 127, 133, 145, 155, 169, 170, 186 28 kez

İyimser s.97 1 kez

Kahramanlık s.183 1 kez

Kararlı s.15, 56, 146 3 kez

Kararsız s.36 1 kez

Kararsızlık s.38, 39 2 kez

Karmakarışık s.14, 31, 35, 160 4 kez

Kaygı s.45(3), 83, 140 5 kez

Keyif s.94, 140, 178 3 kez

Keyifli s.30 1 kez

Kıskanç s.66 1 kez

Kızgın s.9, 38, 100, 105, 165, 206 6 kez

Kin s.70, 115, 117, 121, 122, 204(2) 7 kez

Korku s.36, 40, 61, 63, 65, 69, 71(2), 77(2), 83, 87, 94, 98(2), 99, 100, 104, 105, 107, 118, 127, 134, 136, 139, 148, 149, 150, 158, 171, 177, 179, 187, 189, 205 35 kez

Korkulu s.114 1 kez

Korkunç s.127, 165 2 kez

Kuşku s.11, 17, 23(3), 33, 48, 57, 61, 64, 71, 83, 94, 115, 119, 140(2), 145, 147(2), 156, 157, 202 23 kez

Merak s.11, 14, 23, 24, 25, 26(2), 30(2), 47, 49, 51(2), 52, 56(2), 61, 63, 69(2), 71, 74, 78(5), 79, 83, 84, 86(3), 88, 91, 92, 95, 97, 99, 102, 103(3), 120, 133(2), 134(2), 139, 142, 148, 157(3), 179, 190(2), 203, 206(2) 60 kez

Mutlu s.26, 41, 43(2), 44(2), 47(2), 49, 50, 53(2), 57, 79, 89, 90, 99, 122, 155, 157, 169, 171, 176, 186, 192, 193, 195(2), 200 29 kez

Mutluluk s.44(3), 48(2), 56, 68, 82, 89, 112, 120, 125, 161, 186, 188, 195 16 kez

Nankörlük s.152 1 kez

Nazlı s.67 1 kez

Nefret s.121(2), 152(3) 5 kez

Neşe s.163, 165, 187, 196(2), 197 6 kez

Olağanüstü s.20, 22, 25, 28, 30(2), 31(2), 39, 40, 47, 48, 68, 76, 84, 94, 124, 133, 134, 143, 154(2), 155, 157, 158, 176, 188, 202, 205, 207 30 kez

Onur kırıcı s.118, 135 2 kez

Öç isteği s.122, 204 2 kez

Öfke s.36, 65(2), 96, 102, 117(2), 119, 120(3), 122(3), 127, 135, 151, 159, 160, 175, 183, 198 22 kez

Övgü s.22, 27(2), 151, 154, 162, 167 7 kez

Özgür s.152, 163(2), 164(2), 165, 168(2) 8 kez

Özgürlük s.168, 195, 204 3 kez

Özlem s.18, 27, 78, 91, 92, 147, 148, 181 8 kez

Rahat s.45, 139, 159, 161, 164, 166, 170(3), 171, 186, 202, 203 13 kez

Ruhsal yorgunluk s.87, 139(2) 3 kez

Sabırsızlık s.23, 27, 29(2), 31, 45, 47, 63, 71(2), 72, 74, 78, 89, 93, 103, 104, 122, 157, 173, 192, 193, 196, 197 24 kez

Sevecen s.9, 79, 123 3 kez

Sevecenlik s.15, 32, 36, 37, 46, 72, 73, 78, 81, 89, 96, 161, 192, 197, 208 15 kez

Sevgi s.17, 29, 54, 94, 121, 145, 150, 152, 160, 204, 205(2), 207 13 kez

Sevgisizlik s.152, 204 2 kez

Sevinç s.11, 29, 41, 44(2), 55, 73, 74, 76, 90, 109, 153, 154(2), 158, 192, 201 17 kez

Sıkıcı s.21 1 kez

Sıkıntı s.91, 110, 126, 168 4 kez

Soğukkanlılık s.140, 205 2 kez

Sorumluluk s.33 1 kez

Soysuz s.23 1 kez

Suskun s.36, 142 2 kez

Suskunluk s.38(2), 52, 80, 140, 192 6 kez

Şakacı s.106, 188 2 kez

Şaşırtıcı s.64, 126, 153, 154 4 kez

Şaşkınlık s.18, 30, 31, 45, 56, 84, 85(2), 95, 103, 121, 201, 206 13 kez

Şenlik s.81, 115, 120, 170, 147, 163, 164, 181, 183(2), 199 11 kez

Tedirgin s.9, 12, 16, 31, 37, 38(2), 39, 47, 52, 55, 57, 64, 80, 83, 101, 142, 156, 182 19 kez

Tedirginlik s.14, 21, 39, 52, 78, 114, 171, 179, 204 9 kez

Tehlike s.133 1 kez

Tek başına s.14, 21, 40, 108, 142, 149, 162, 182, 184 9 kez

Telaş s.25, 37, 76(2), 77(2), 93 7 kez

Tiksinti s.163 1 kez

Tutkun s.40, 61, 63, 196, 203 5 kez

Tutucu s.65 1 kez

Umut s.28, 30, 68, 71, 122(2), 145, 201 8 kez

Umutsuz s. 22 1 kez

Utanç s.101, 129 2 kez

Ürkü s.18, 33, 40, 54(2), 56, 63, 69, 86, 93, 95, 99, 102, 103, 119, 127, 139, 148, 161, 162, 208 21 kez

Ürkünç s.88 1 kez

Ürküntü s.12, 73 2 kez

Ürperti s.12 1 kez

Ürpertici s.87, 118, 187 3 kez

Üzgün s.20, 198(2) 3 kez

Üzüntülü s.20(2), 200 3 kez

Yalancılık s.158, 159 2 kez

Yalnız s.35, 61, 143, 174 4 kez

Yalnızlık s.34 1 kez

Yenik s.126, 169 2 kez

Yorgun s.11, 30, 34, 80, 108, 133, 192, 195 8 kez

Yorgunluk s.8, 33, 74, 139 4 kez

Yorucu s.19, 46, 191, 202 4 kez

Yüce s.51(2), 90(3), 115, 129, 165, 176, 177, 180, 186(2), 188, 189, 194(3), 201, 205 20 kez

Zavallı s.31, 82, 94, 102, 116(2), 163 7 kez

4.7.2. Meslek ve Meşguliyet Bildiren İsimler

Asker s.43, 45, 49, 54, 117(8), 118(2), 119, 120(2), 122, 129(6), 143, 144(2), 147(2), 148(5), 149(5), 151(2), 159(4), 160(6), 165, 166, 170, 180, 184(3) 58 kez

Askerbaşı s.43, 52, 54 3 kez

Aşçı s.130 1 kez

Avukat s.65 1 kez

Bahçıvan s.45 1 kez

Bakıcı s.105(2), 106 3 kez

Bankacı s.65 1 kez

Başbilici s.45(2), 46(4), 47(4), 48, 51, 52(3), 53(3), 54(3), 55(5), 56(3), 57(2), 58(4), 62, 81 37 kez

Belgelik görevlisi s.80 1 kez

Berber s.165 1 kez

Bilgin s.8, 10, 14, 19, 23, 31, 34, 37, 40, 42(3), 44(3), 45, 49, 50(3), 51, 53, 59(2), 60(2), 66(3), 67(3), 68(2), 77, 85, 87, 90, 92(2), 95(4), 96(5), 97(5), 134(3), 135(3), 136(2), 140, 141(3), 150, 155, 156, 157(2), 175, 177, 178(2), 188(3), 189(3), 190(3) 191, 192(3), 193(3), 199, 201(2), 202(3), 203(3), 204 101 kez

Bilici s.24, 33(2), 40(2), 42, 43(5), 44(4), 45(3), 46(11), 47(4), 48, 49(3), 50, 51(2), 52(6), 53(3), 54, 57(5), 58(3), 59(2), 60(5), 61, 62, 81, 82, 90, 95, 96, 134(3), 135, 183 77 kez

Bilim adamı s.69, 95(2), 96, 137, 143(2), 144(4), 145(2), 154, 156 15 kez

Binici s.130, 184 2 kez

Bitki bilgini s.96 1 kez

Cenkçi s.128, 182 2 kez

Cumhurbaşkanı s.26 1 kez

Çanakçı s.167 1 kez

Çiftçi s.45, 49, 105(3) 5 kez

Çoban s.10(3), 11(3), 12(3), 13(4), 14(3), 15(2), 16(2), 17(2), 18(2), 19, 21(4), 22(4), 23(5), 24(4), 25, 26, 27, 29, 30(2), 31(4), 32(2), 62(2), 65(2), 66, 67, 105(2) 62 kez

Damgacı köle s.162 1 kez

Danışman s.130 1 kez

Devlet adamı s.65 1 kez

Devlet başkanı s.26 1 kez

Dil bilgini s.67 1 kez

Din bilgini s.199 1 kez

Din adamı s.108, 176(2) 3 kez

Din görevlisi s.42, 123 2 kez

Doktor s.10, 14, 24, 30, 31(3), 34, 43, 65, 66, 76(2), 96, 103, 114(4), 115(7), 138, 139(2), 190, 191(3), 192(2), 193 36 kez

Düşünür s.10, 24, 42(2), 91, 92(3), 134(2), 135(2), 136, 137, 140(2), 141(3), 145(2), 146, 188(2), 190(2), 196, 204 28 kez

Elçi s.110, 114, 115, 117(2), 118 6 kez
Eski diller bilgini s.19, 66, 67(2), 68, 88 6 kez
Eski diller uzmanı s.8 1 kez
Fabrikatör s.65 1 kez
Fırıncı s.165, 168 2 kez
Fosil bilgini s.66 1 kez
Fotoğrafçı s.68, 69(3), 82 5 kez
Gazete fotoğrafçısı s.82 1 kez
Gazeteci s.8, 12, 18, 24(4), 30(3), 63(5), 64(4), 65(3), 67, 68(2), 69(5), 80 31 kez
Gemici s.91(4), 92, 99, 101, 124(3), 125(4), 128, 132(4), 154, 155, 195 22 kez
Gladyatör s.169(2) 2 kez
Gökbilimci s.66, 96, 174 3 kez
Görevli s.31, 48, 82, 113, 119, 181 6 kez
Göz doktoru s.114, 115(3), 117 5 kez
Gözcü s.115,132 2 kez
Gözlemci bilgin s.85 1 kez
Haber görevlisi s.64, 65, 66(2), 67, 69, 70, 72(2), 76, 77, 79(3), 80(3), 81, 82, 83(2), 85, 103, 192, 195, 206(2) 27 kez
Haberci s.46 1 kez
Hastane görevlisi s.24, 81 2 kez
Hoca s.14, 16, 25, 196(8), 197(11), 198(15), 199(8), 200(3) 48 kez
İletişim görevlisi s.63 1 kez
İşçi s.74(3), 75(2), 76(3), 80, 85, 86(2), 154, 162, 174 15 kez
İşçibaşı s.81 1 kez
Kâhin s.33(2), 45, 46, 50, 57, 92 7 kez
Kâhya s.130 1 kez

Kaptan s.90, 98, 154 3 kez

Kazı başkanı s.20(2), 75 3 kez

Kazibilim uzmanı s.206 1 kez

Kazibilimci s.8(3), 9(3), 10(5), 11(5), 12(7), 13(4), 14(3), 15(9), 16(4), 17(5), 18(5), 19(4), 20(6), 21(3), 22(4), 23(2), 24, 25, 26(5), 27(4), 28(6), 29(6), 30(7), 31(3), 32(5), 33(5), 34(9), 35(5), 36(5), 37(5), 38(4), 39(4), 40(2), 62, 63(5), 64(6), 65(3), 66(7), 67(4), 68(4), 69, 71, 72(2), 73(5), 74(3), 75(5), 76(5), 77(7), 78(5), 79(4), 80(5), 81, 82(3), 83(3), 84(4), 85(5), 86(3), 87(2), 88, 89, 103(7), 138(2), 139(2), 140(3), 161(4), 179(4), 192, 205, 206(6), 207(3), 208(2) 280 kez

Kazıcı s.34, 65, 66, 72, 84(2) 6 kez

Korsan s.67, 99(5), 100(3) 9 kez

Kumandan s.10, 26, 93, 116(2), 117(4), 122(2), 145, 149, 151, 159, 160, 166(2) 18 kez

Kuyumcu s.156(3), 157(3), 158, 167 8 kez

Matematik bilginleri s.97 1 kez

Mezar kazıcı s.65 1 kez

Mumyacı s.109(5), 110 6 kez

Mühendis s.65 1 kez

Müze görevlisi s.19 1 kez

Müzisyen s.42 1 kez

Öğrenci s.17, 21, 29, 136, 137, 141(5), 142(6), 143(6), 145, 193 24 kez

Öğretmen s.48, 66, 106(2), 107, 108(4), 111, 134(3), 135, 166, 190(4) 19 kez

Posta görevlisi s.133 1 kez

Radyo yapımcısı s.64, 65, 68, 69 4 kez

Rahip s.107, 108(8), 12(4), 113(4), 120(3) 20 kez

Ressam s.42 1 kez

Ruh bilimci s.66, 83, 138(2), 139(2) 6 kez

Sanatçı s.19, 42(2), 43(2), 45, 49, 50(2), 52, 53, 91, 92, 134, 204 15 kez

Saray yazmanı s.188 1 kez
Satıcı s.100, 167 2 kez
Senato üyesi s.166 1 kez
Sürücü s.15(2), 77(2), 78 5 kez
Şair s.42, 183, 188 3 kez
Tarım işlerinden sorumlu görevliler s.50 1 kez
Tarih bilgini s.67 1 kez
Taş ustası s.60, 86(2), 87 4 kez
Televizyon yapımcısı s.61,64, 65, 67, 68, 69, 83 7 kez
Tüccar s.91, 131(2), 132, 135, 143, 153, 171 8 kez
Tümenbaşı s.180 1 kez
Tıp bilgini s.193(2) 2 kez
Usta s.59(2), 76, 86, 99, 153, 172, 184, 185 9 kez
Uşak s.130 1 kez
Uzman doktor s.114 1 kez
Uzman s.114, 206 2 kez
Ülke başkanı s.70 1 kez
Yağ tüccarı s.153 1 kez
Yargıç s.135(3), 141(2) 5 kez
Yazar s.8, 42 2 kez
Yazı öğretmeni s.48 1 kez
Yazıcı s.188 1 kez
Yıldız yorumcuları s.66 1 kez
Yontu ustaları s.42, 59, 81, 176 4 kez
Yönetici s.20, 29, 52, 140 4 kez
Zanaatçı s.167 1 kez

4.7.3. Akrabalık İsimleri

Abla s.11(2), 48(2), 49, 56 6 kez

Ağabey s.48(2), 49, 56, 106, 107(2), 109, 112, 142(4), 143(3), 145, 148, 166 19 kez

Aile s.24, 25, 42, 49, 53, 60, 67, 92, 98(2), 99, 105, 107, 110, 114(2), 115(2), 118, 125, 151, 160, 163, 166, 171, 180, 185, 190, 200, 202 30 kez

Akraba s.130, 188, 192 3 kez

Akrabalık s. 150 1 kez

Amca s. 95 1 kez

Ana baba s.24, 30, 31, 32, 34, 49, 65, 107, 109, 133, 147, 200 12 kez

Anam s.11(3), 35, 121, 123, 148, 176(2), 180(2), 181(2), 182(2), 183(5), 185, 187(4), 188(2), 190 28 kez

Annem s.12, 35(2), 91, 93(3), 92(2), 95(2), 96(2), 97, 98(5), 99(4), 100(3), 101(4), 107(5), 108, 154, 157, 164, 166(3), 167(4), 169(2), 170, 171(3), 172, 182(2), 184, 186, 188, 189(2), 190(2), 191 63 kez

Babam s.12, 14(3), 18, 24(2), 25(6), 37, 39(2), 40, 56(2), 62, 75(4), 81(5), 82, 84, 85, 86(2), 89, 90(4), 91(8), 92(7), 93(5), 94(4), 95(4), 96(3), 97(2), 98(8), 99(3), 100, 101(2), 104(3), 106, 107(3), 109(6), 110(4), 112(3), 113(2), 114, 123, 142(3), 148, 153(7), 154(3), 155(5), 156, 157(2), 162(10), 163(4), 164(2), 166, 169(2), 170, 176(4), 180(3), 181, 182, 183, 184(5), 185, 187(2) 188(8), 189(4), 190(3), 192, 195, 196, 205 189 kez

Bacı s.147 1 kez

Dedem s.108, 109(2), 110(2) 5 kez

Eş s.52, 115, 116, 117, 118(2), 125, 141(2), 144, 148, 181, 184, 188, 198(2) 16 kez

Eşi s.52, 115, 118(2), 181, 184, 198(2) 8 kez

Eşim s. 115, 117, 118(2), 125, 141(2), 144, 148, 188 10 kez

Evlat s.30, 32(3), 34(3), 117 8 kez

Gelin s.116, 117, 181 3 kez

Kardeşlerim s.98(2), 99(2), 100, 101, 155, 166(2), 180, 181(2), 183(2), 185, 187(2), 188
18 kez

Karı s.116 1 kez

Kız kardeş s.90, 120, 166 3 kez

Kızım s.11, 13, 14, 32, 34, 36, 37(2), 38, 47(2), 56, 57, 73(3), 74, 77, 79, 143, 144, 148
22 kez

Kızları s.24, 34, 52, 118, 151, 181, 183, 185 8 kez

Nine s.185(3) 3 kez

Oğlum s. 114, 116, 143(3), 144(2), 145(2), 146(4), 147, 148(2), 149(2), 150(4), 151(2)
24 kez

Oğul s.16, 52, 112, 117(2), 118(3), 143, 144(2), 147(3), 148(2), 181(2) 18 kez

Öz kardeş s.121 1 kez

Torun s.201(2) 2 kez

Yavrusu s.121(5), 124, 168(2), 198 9 kez

4.7.4. Soyut İsimler

Akıl s.16, 24, 30(2), 72, 97, 99, 100, 113, 114, 137, 158, 159, 160, 161, 175, 178, 104,
200, 203 20 kez

Anı s.82(3), 90(2), 104, 106, 114, 122, 123, 125, 126, 134, 154, 162, 173, 179, 192,
193, 195 20 kez

Anlam s.12, 19, 20(2), 23, 26, 28, 33, 39, 47, 48, 49, 51, 59(3), 79(2), 84(3), 108, 112,
126, 131 25 kez

Bağlılık s.9 1 kez

Bağnaz s.137, 141 2 kez

Barışçı s.143 1 kez

Barışsever s.22, 53 2 kez

Becerikli s.76 1 kez

Beğeni s.50, 113, 172, 189 4 kez

Bellek s.17, 35, 38, 40, 41, 49, 61, 65(2), 72, 82, 90(4), 104, 114, 122, 123, 162, 173, 179, 180, 103, 196, 200(2) 27 kez

Bereket s.81 1 kez

Bilinç s.22, 23, 28, 35, 40, 65, 79, 84(2), 86, 90, 103, 138, 139, 150, 170, 179(2), 187, 190, 201, 202, 205, 207 24 kez

Bilinçsizce s.40 1 kez

Bunalım s.119 1 kez

Büyülenmiş s.12, 28, 39 3 kez

Can s.31, 34, 37, 40(2), 48, 49, 56, 61, 63, 74, 75, 90, 92, 101, 104, 107, 111, 116, 117, 119, 120, 124, 127, 129, 133(3), 134, 136, 137, 141(2), 147, 149, 151, 158, 161(3), 164(2), 168, 169(2), 105, 198, 201, 204(2), 206 51 kez

Ceza s.101, 102, 111, 120, 122, 136, 137, 141(4), 163, 169(3), 186 16 kez

Cin s.14 1 kez

Çaba s.16, 23(2), 27, 33, 38, 48, 60, 61, 76(2), 89, 96, 100, 103, 114, 118, 123, 134, 138, 141, 144, 152, 153, 154, 167, 170(2), 187, 199, 202, 206 32 kez

Çalışkanlık s.143 1 kez

Çalışma gücü s.22 1 kez

Çaresiz s.76 1 kez

Çıkar s.42(2), 160(2), 4 kez

Çile s.116 1 kez

Çileli s.115 1 kez

Çirkin s.74, 100, 131 3 kez

Çocuk saflığı s.189 1 kez

Çok yönlü s.40, 134, 154 3 kez

Dalgın s.15(2), 27, 35(2), 52, 142(2) 8 kez

Değerli s.18, 24, 51, 57, 67, 68, 92, 95 8 kez

Değişik s.46, 47(2), 59, 82, 101 6 kez

Dert s.41(2), 63, 71, 72, 73, 74, 94 8 kez

Direnme gücü s.22 1 kez

Dirilik s.71 1 kez

Doğallık s.39 1 kez

Dost s. 15(3), 17, 18, 23, 24(2), 25, 26, 32, 50, 51(2), 53(3), 63, 64(3), 92(4), 94(2), 95, 97, 145, 146(2), 150, 156, 157, 182(2), 189, 195, 199, 202 41 kez

Dostluk s.9, 13(2), 68, 150, 151, 205 7 kez

Dürtü s.29, 138, 161, 203 4 kez

Dürüst s.130 1 kez

Düş s.8 1 kez

Düşünce s.39, 42(6), 45, 49, 136(2), 137, 141(2), 142, 143, 145, 164, 194, 201 20 kez

Egemenlik s.119, 126 2 kez

Emek s.59, 154, 173, 178, 201 5 kez

Erinç s.89, 205 2 kez

Esenlik s.50, 125 2 kez

Felaket s.114, 120, 146 3 kez

Garip s.11, 12, 17, 33, 108, 118, 125, 129, 139 9 kez

Geçmiş s.8, 9(2), 10, 15, 18, 19, 20, 22, 32, 35(2), 38, 39, 40, 61(2), 63(2), 64, 66, 68, 71, 76(3), 82, 84, 85(2), 90, 103, 132, 138(2), 157, 161(2), 168, 179(2), 181, 188, 195, 196(2), 198(2), 203, 204(2) 51 kez

Gelecek s. 21, 43, 44, 48, 50, 51(2), 107, 109 9 kez

Giz s.22, 23, 29, 33, 39, 51, 53(2), 54, 85, 86, 95, 97, 120, 134, 135, 136, 137, 153, 179, 185, 203(2), 205 24 kez

Gizem s.9, 19, 22, 26, 47, 49, 51(2), 59, 68, 75, 77, 79, 81, 85, 96, 97, 114(2), 130, 140, 146, 147, 153, 154, 156(2), 161, 162, 165(2), 166, 172, 178(2), 179, 180, 181, 195, 205, 207 41 kez

Görüş s.15, 16, 18, 19, 20, 24, 30, 34, 42, 48, 51, 53(3), 56, 69(2), 84, 95, 96, 114, 135(2), 136(4), 137, 138, 139(3), 140, 141(2), 142, 143, 145, 146, 153, 154, 157(2), 164(3), 166, 168, 169, 190, 193, 201, 207 53 kez

Gözde s.145 1 kez

Günah s.157, 191 2 kez

Güven s.41(2), 42, 43, 44, 80, 110, 129 8 kez

Güzellik s.19, 20, 21, 59, 77, 90, 97, 156, 171 9 kez

Hain s.117(3), 160 4 kez

Hoşgörü s.13, 30, 51, 65, 83, 92, 95, 106, 123, 144, 146, 147, 188, 190, 204 15 kez

Hoşnut s.50, 64, 115, 175(3), 176, 177, 189, 191, 192, 198 12 kez

İlgi s.10, 23, 26, 30, 33, 44, 49, 63(2), 64, 65, 72, 81, 84, 90, 92, 108, 125, 128, 132, 139, 146(3), 149, 154, 156(2), 161, 178, 188, 189, 190(2), 192(2) 36 kez

İlginç s.9, 10, 12, 19, 20, 24, 25, 50, 56, 64, 69(2), 91, 96, 104, 123, 124, 126, 130, 131, 149, 158, 159, 199, 202 25 kez

İnanç s.22, 44, 49, 58, 61, 113(2), 127, 137 9 kez

İnançsızlık s.61 1 kez

İncelik s.12, 27, 59 3 kez

İstek s.48, 52, 55, 56, 73, 81, 88, 117, 140, 167, 204 11 kez

İyi s.13, 15, 19(2), 22(2), 31, 32, 35, 37(4), 40, 43(3), 44(4), 61, 63, 67, 69(2), 72(3), 73 30 kez

İyi yürekli s.31, 44, 101, 121 4 kez

Karabasan s.62 1 kez

Kaygı s.45(3), 83, 140 5 kez

Kederli s.59 1 kez

Kehanet s.46, 52, 57 3 kez

Kolay s. 8, 9, 17(2), 32, 37, 38, 61, 65(2), 73, 85, 87, 99, 108, 140, 143, 155, 156, 161, 162(2), 182(2), 186, 191, 201 27 kez

Kolaylıklı s.34, 77 2 kez

Kötü s.49, 50, 54, 94, 100, 118, 121, 137, 141, 163, 178, 179, 196, 199, 202 15 kez

Kural s.41, 49, 69, 92(3), 93, 97, 107(2), 108, 109, 111, 120, 141, 152, 157(2), 162, 163, 164, 172(2) 23 kez

Kurnaz s. 159, 198(2) 3 kez

Kutlu s.46(2) 2 kez

Kutsal s.44, 46, 48, 51, 52, 57(2), 106, 111(3), 112, 113(2), 119, 120(3), 128, 161, 163, 176(3), 179(2), 181(2), 183 29 kez

Lanet s.54, 65, 107, 119, 131 5 kez

Merak s.37, 42 2 kez

Olasılık s.24, 30, 83, 86 4 kez

Onur s. 145 1 kez

Ölçüsüz s.29, 42, 53, 56, 65, 67, 68, 76, 92, 103, 117, 122, 139, 148, 158, 160, 179, 206 18 kez

Ölümsüz s.10, 14, 16(2), 18, 19, 22(2), 23, 24, 39(4), 40(2), 52, 53(3), 54(5), 55(3), 56(6), 57, 58(3), 59(5), 60(6), 61(2), 62(2), 63(2), 64, 67(2), 68, 70(2), 74, 75, 77, 78, 79(3), 80, 82(2), 84, 85(2), 88(3), 89, 102, 103, 114, 138(2), 139, 155, 161(2), 192(2), 193, 194, 195(2), 200, 205, 206, 207(4), 208(3) 103 kez

Ölümsüzlük s.23, 40(2), 52(2), 53(4), 55, 57, 58, 60, 61(2), 62(3), 63(2), 71, 72, 79(3), 90(3), 205(2), 208 31 kez

Önderlik s.192 1 kez

Övgü s.22, 27(2), 119, 131, 151, 154, 162, 167 9 kez

Özen s.28, 35, 38, 39, 40, 51, 65, 73, 74, 75, 80, 81, 82(2), 85, 87, 91, 95, 109, 110, 123, 128, 130, 138, 142(2), 147, 175, 181, 190, 199 31 kez

Ruh s.14, 16(2), 17, 18, 19, 22(2), 23, 24(2), 25, 35, 38, 39, 40(3), 52(3), 53(8), 54(5), 55(7), 56(5), 58, 60(8), 61(7), 62(6), 63, 66, 67, 71, 79, 82, 83(2), 84(2), 88, 89(2), 90(3), 104, 106, 122, 138(3), 139(5), 140(2), 161, 165, 176, 179, 180, 186(2), 187(2), 188, 191, 195(2), 196, 200 112 kez

Sakıncalı s.29, 64, 83, 103 4 kez

Saygın s.183, 188 2 kez

Saygısızlık s. 52, 161, 189 3 kez

Serüven s.14, 18, 24, 27, 61, 62, 71, 72, 84, 88, 90, 104, 133, 138, 145, 173, 180(2), 183(2), 197, 199, 205 23 kez

Sevgi s.17, 54, 94, 121, 145, 150, 152, 204, 205(2), 207 11 kez

Sezgi s.40, 134 2 kez

Sıradan s.81, 84, 91, 138, 180 5 kez

Söz hakkı s.42 1 kez

Tedirginlik s. 14, 21, 39, 52, 78, 114, 204, 171, 179 9 kez

Tılsım s.33, 45(2), 60 4 kez

Tılsımlı s.43(2), 44(3), 45(2), 47, 53(3), 54, 55(2), 60, 61, 62, 71, 208 19 kez

Tiksinti s.163 1 kez

Tutku s.21, 40, 52, 125, 135, 144, 202, 203(3) 10 kez

Tutkun s.61, 63, 196 3 kez

Tutum s.14, 36, 65, 107, 123, 151, 166, 199 8 kez

Uğur s.64(2), 115, 120(3), 147(2) 8 kez

Uğursuzluk s.93(2), 95, 113, 114, 116 6 kez

Ulu s.51, 53(2), 72, 124, 181, 182, 202 8 kez

Umarsız s.41 1 kez

Ustalık s.20(2), 47, 97 4 kez

Utanç s.101, 129 2 kez

Uygarlık s.25, 26, 131, 204 4 kez

Uyum s.12, 54, 90 3 kez

Ülkü s. 206 1 kez

Yakınlık s.36 1 kez

Yanlış s.40(2) 2 kez

Yas s.60, 117, 177, 186, 187(3), 188 8 kez

Yazgı s.43(3), 44(5), 45, 46(4), 51(3), 52(3), 58(2), 74, 163 23 kez

Yetenek s.153, 154 2 kez

Yılgı s.54, 207 2 kez

Zahmet s.77 1 kez

Zaman s.9, 17, 19, 20(3), 21, 23, 25, 26, 27(2), 29, 31(5), 32(2), 34, 36, 37(3), 39, 43(3), 57, 58, 60, 62, 63, 68(2), 71(2), 78(2), 79(2), 92, 95(2), 99, 103(3), 104, 107, 109, 111, 116, 124, 125(5), 127, 128(2), 138(2), 140, 143(2), 147, 148, 152, 153, 154, 156, 157(2), 160, 170, 174(2), 175(2), 178(2), 179, 180(2), 182(3), 190,192, 195, 196(2), 197, 199, 202(3), 205 102 kez

Zarar s.42(2), 116, 148, 163 5 kez

Zeka s.17, 143 2 kez

Zihin s.35, 106 2 kez

Zorluk s.74, 115, 118, 133, 148, 193, 205, 207 9 kez

4.7.5. Renk İsimleri

Ak s.185 1 kez

Al s.185(2) 2 kez

Alev rengi s.112 1 kez

Beyaz s.38, 88, 112, 120, 164, 171, 207, 208 8 kez

Boz s.185 1 kez

Erguvan s.100 1 kez

Kara s.94, 111, 112, 124, 146, 164, 171(2), 172, 185, 188(2) 12 kez

Kırmızı s.167 1 kez

Kızıl s.111, 165 2 kez

Koyu mavi s.208 1 kez

Kumral s.12 1 kez

Kurum karası s.163 1 kez

Mavi s.91, 163, 171, 208 4 kez

Mavimtırak s.14, 17 2 kez

Sarı s.91, 109, 112 3 kez

Sarışın s.171 1 kez

Siyah s.112(2), 120 3 kez

Uçuk pembe s.19 1 kez

Yeşil s.12, 38 2 kez

4.7.6.Yiyecek ve İçecek İsimleri

Ayran s.15, 181 2 kez

Bal s.113, 167 2 kez

Balık s.133 1 kez

Buğday çorbası s.181 1 kez

Ekmek s.164 1 kez

Et s.62, 127 1 kez 185 2 kez

Ev ekmeği s.34 1 kez

Fasulye s.174 1 kez

Hamur s.109, 168 2 kez

Hurma şarabı s.109 1 kez

Kaymak s.73(2), 74 3 kez

Keçi sütü s.73, 128 2 kez

Kımız s.181, 185 2 kez

Meyve s.165, 170 2 kez

Mısır s.175(5), 178(2) 7 kez

Mısır unu s.173 1 kez

Peksimet s.99 1 kez

Peynir s.34, 185 2 kez

Sakız s.77, 109, 112, 113 4 kez

Sebze s.165, 170 2 kez

Su s.10, 44, 45, 52, 97, 99, 118(2) 8 kez

Süt s.34, 36, 69, 73(2), 74, 81, 103(2), 140(2), 161(2), 181,182 ,185, 207 15 kez

Şarap s.91, 113, 117, 129(3), 130(2), 140(2), 161(2), 185, 207 14 kez

Şeker s.16 1 kez

Tahıl s.167 1 kez

Üzüm s.44, 91, 101, 113 4 kez

Yağ s.113, 153(4), 154 6 kez

Yoğurt s.181, 185 2 kez

Yumurta s.112 1 kez

Zeytin s.44, 146, 153 3 kez

Zeytinyağı s.91, 168 2 kez

4.7.7.Giyim Kuşam İsimleri

Baston s.10, 88,100, 207 4 kez

Başlık s.162, 185 2 kez

Ceket s.180 1 kez

Cep s.64 1 kez

Çanta s.10(2), 16, 29, 38, 39, 82, 87, 138 9 kez

Çorap s.185 1 kez

Çuha s.167 1 kez

Dantel giysi s.91 1 kez

Ellik s.185 1 kez

Etek s.100 1 kez

Giysi s.100(2), 116, 118, 145, 149, 166(2), 172, 176, 184 11 kez

Gocuk s.181 1 kez

Golya bezleri s.167 1 kez

Gözlük s.10 1 kez
Harmani s.100, 157 2 kez
Hırka s.129, 185 2 kez
Hint ipeği s.167 1 kez
İpek giysi s.59, 181 2 kez
Kumaş s.91, 107(2), 164, 166, 167, 181(2), 184, 185, 202 11 kez
Kundura s.164 1 kez
Pelerin s. 169 1 kez
Peştamal s.15 1 kez
Sabahlık s.34 1 kez
Sandalet s.164 1 kez
Sarık s.199(4) 4 kez
Taç s.20, 47(2), 48, 59(3), 62, 79, 82, 156(5), 157, 207(3) 19 kez
Yazma s.12(2), 23 3 kez

4.7.8. Bitki İsimleri

Buğday s.91, 105, 111, 162, 173, 181 6 kez
Çalı s.12 1 kez
Çınar s.165 1 kez
Defne s.171 1 kez
Erik s.14 1 kez
Fasulye s. 174 1 kez
Gül s.170 1 kez
Günlük s.113 1 kez
Günlük sakızı s.113 1 kez
İncir s.113 1 kez
Kamış s. 106 1 kez

Kekik s.10 1 kez

Keten s.109 1 kez

Kır çiçeği s. 10 1 kez

Kiraz ağacı s.128 1 kez

Kiraz s.128 1 kez

Mısır s.173, 174(3) 4 kez

Papirüs bitkisi s.106 1kez

Skamor ağacı s.87 1 kez

Söğüt s.11(2) 2 kez

Üzüm s.44, 91, 101, 113 4 kez

Yaban eriği s.38 1 kez

Zeytin s.44, 153 2 kez

4.7.9. Oyun, Oyuncak İsimleri

Aşık kemiği s.128 1 kez

Cirit s.130, 183 2 kez

Çıngırak s.10 1 kez

Düdük s.197(5) 5 kez

Gladyatör dövüşleri s.169 1 kez

Ok ve mızrak s.183 1 kez

Rüzgar gülü s.155(2) 2 kez

Sirk oyunları s.169 1 kez

Tahta bebekler s.155 1 kez

Uçurtma s.155 1 kez

4.7.10. Hayvan İsimleri

Apis ineği s.120(9), 121, 122 11 kez

Aslan s.81(4), 82(2), 83, 115, 121(3),168(2), 169(3), 187 17 kez

At s.101, 102, 122, 133, 149, 182 6 kez
Atmaca s.111 1 kez
Ayı s.168(3) 3 kez
Balık s.51(3), 90, 105, 111, 133, 137, 202, 203(2) 11 kez
Beygir s.68 1 kez
Bıldırcın s.111 1 kez
Boğa s.49, 111, 112(10), 113(5), 119(2) 19 kez
Bülbül s.15 1 kez
Ceylan s.43, 168(3), 4 kez
Deve s.106(2), 124(3), 133 6 kez
Domuzs.105(10), 111 11 kez
Ejder s. 48(2), 75, 175, 182 5 kez
Ejderha s.182 1 kez
Eşek s.124, 133, 199 3 kez
Fare s.99, 111 2 kez
Fil s.148(3), 168(3) 6 kez
Geyik s.81 1 kez
Güvercin s.207, 208 2 kez
İnek s.111(2), 113(2) 4 kez
Kaplan s.85, 168(3), 169 5 kez
Karabalıkçıl kuşu s.111(4) 4 kez
Karıncı s.57, 124(3) 4 kez
Kartal s.102, 112 2 kez
Katır s.133 1 kez
Kaz s.111 1 kez
Keçi s.34, 73, 111, 125, 128(2), 184 7 kez

Kedi s.111(4), 168, 169 6 kez

Kelebek s. 83, 88 2 kez

Kertenkele s.124 1 kez

Köpek s.10, 12, 111(3), 121, 124(2) 8 kez

Kurt s.125, 152, 181(2), 183 5 kez

Kuş s.5, 10(2), 27, 34, 51(2), 70, 72, 87, 90, 156, 171, 182, 187(2), 202, 203(2), 206, 208 21 kez

Kuzu s.10(2), 11(2), 15, 125 6 kez

Öküz s.129, 184 2 kez

Ördek s.111 1 kez

Pars s.75 1 kez

Sığır s.111 1 kez

Su yılanı s.111 1 kez

Sülün s.170 1 kez

Turna s.170 1 kez

Yarasa s.111 1 kez

Yılan s. 44, 102(2), 111(6), 124, 175 11 kez

4.7.11. Hastalık, Rahatsızlık Bildiren İsimler

Baygın s.124, 137 2 kez

Deli s.13, 14(3), 16(2), 17, 22, 32(2), 34, 35, 65(2), 75, 120, 121, 183 18 kez

Deri hastalıkları s.114 1 kez

Göz hastalıkları s.114 1 kez

Güneş yanığı s.38 1 kez

Hasta s.10, 13(2), 24, 39, 43, 44, 45, 60, 77, 80, 102, 114, 115, 122, 127(4), 128(2), 188, 190(2), 191(7) 31 kez

İç hastalıkları s.114 1 kez

Kaçık s.14, 16(2), 34(2), 65 6 kez

Mikrop s. 201 1 kez

Sancı s.32, 102 2 kez

Sayrı s.46 1 kez

Sıtma s.13 1 kez

Veba s.151 1 kez

Yara s.69, 112, 120, 121, 122(4), 164, 187 10 kez

Yetersiz beslenme s.149 1 kez

Yılan ağısı s.102 1 kez

4.7.12. Özel İsimler

4.7.12.1. Kişi İsimleri

Anaksagoras s.24, 136, 137(3), 201 6 kez

Aristoteles s.141, 142(6), 143(8), 144, 145, 190, 201 19 kez

Arşimet s.25, 153(5), 154(4), 155(10), 156(4), 157(7), 158(7), 159(4), 160(7), 201, 203 51 kez

Avicena s.192, 193 2 kez

Bamsı Beyrek s.183 1 kez

Bayan Kazıbilimci s.8, 9(2), 10(5), 11(5), 12(7), 13(5), 14(3), 15(9), 16(4), 17(4), 18(5), 19(4), 20(4), 21(3), 22(5), 23(2), 24, 25, 26(5), 27(4), 28(5), 29(6), 30(7), 31(3), 32(5), 33(5), 34(9), 35(5), 36(4), 37(5), 38(3), 39(4), 40(2), 62, 63(5), 64(4), 65(3), 66(6), 67(4), 68(3), 69, 71, 72, 73(5), 74(3), 75(5), 76(5), 77(7), 78(5), 79(4), 80(5), 81, 82(4), 83, 84(5), 85(4), 86(3), 87(2), 88, 89, 103(7), 138(2), 130(2), 140(4), 161(4), 162, 205, 206(4), 207(3), 208(2) 262 kez

Büyük İskender s.24, 143, 150 3 kez

Dairus s.134 1 kez

Dede Korkut s.25, 183(5) 6 kez

Deli Dumrul s.183 1 kez

Demokrit s.24, 134(6), 135(7), 136(4), 201, 203 20 kez

Diogenes s.145 1 kez

Diyojen s.24, 145(6), 146(4) 11 kez

Ece s.11(4), 12(8), 13(5), 14(8), 15, 16(3), 17(2), 18(3), 19, 21(4), 22(3), 23(5), 24(4), 25(2), 26, 27(2), 29, 30(3),31, 32(7), 33(8), 34(9), 35(4), 36(6), 37(6), 38(6), 39(8), 40(4), 45(2), 46(2), 47(2), 48(8), 49(3), 56(5), 57(4), 58(5), 59(11), 60(8), 61(3), 62(7), 63(5), 64, 65(8), 66(3), 67(11), 68(11), 69(3), 70(3), 71(3), 72(9), 73(9), 74(8), 75(7), 76(8), 77(5), 78(6), 79(7), 80(9), 81(4), 82(8), 83(7), 84(11), 85(9), 86(8), 87(3), 88(4), 89(3), 102(3), 103(9), 114, 137, 138(2), 139(13), 140(5), 161(12), 192(2), 193(3), 195(5), 205(3), 206(6), 207(6), 208(4) 427 kez

Edison s.25, 202 2 kez

Farabi s.25, 202 2 kez

Galenos s.193 1 kez

Gudin s.12, 13, 24, 25(2), 37, 39, 41(5), 42(9), 43(5), 44(6), 45(3), 46(5), 47(4), 48(5), 49(3), 50(3), 51(2), 52(2), 53(4), 54(2), 55(2), 56, 57(2), 58(4), 59, 60(2), 61(4), 62(3), 63, 67(2), 68, 74, 75, 76, 81(2), 85, 86, 90, 104, 139, 140, 195, 196, 205(2) 103 kez

Gutenberg s.200, 201 2 kez

Heredot s.24, 31(2), 123, 124, 125(5), 126(2), 127(4), 128(2), 129, 130(2), 131(3), 132(3), 133(3), 134(2), 136 33 kez

Hipokrat s.193, 201 2 kez

İbni Sina s.25, 188(5), 189(6), 192(7), 193(6), 201 26 kez

Kambiz s.114(3), 115(6), 116(9), 117(6), 118(6), 119(6), 120(5), 121(10), 122(5) 56 kez

Karahan s. 183 1 kez

Kral Filip s.144 1 kez

Kraliçe Nikotris s.127 1 kez

Kristof Kolomb s.25, 201 2 kez

Nasrettin Hoca s.25, 196(3), 199,(2), 200 7 kez

Oğuz Kağan s.182(2) 2 kez

Sokrat s.24, 137(2), 140(6), 141(6), 201 16 kez

Tales s.92, 93(7), 94(7), 95(12), 96(2), 97, 201, 202(2) 33 kez

Tanrıça Umay s.186 1 kez

Venüs s.19 1 kez

Yeti Nine s.185(3) 3 kez

4.7.12.2. Kıta, Yarım ada, Bölge, Ülke ve Şehir İsimleri

Afrika s.131(2), 171 3 kez

Amerika s.25, 26, 201(2) 4 kez

Anadolu s.8(2), 9(2), 17, 18(2), 19(2), 21(2), 22, 23(2), 24, 26(2), 30(3), 33, 64(3), 67, 84, 125(3), 196, 207, 208 32 kez

Arabistan s.111, 112, 125 3 kez

Asya s.25, 144(2), 146(3), 147, 148(2), 151 10 kez

Atina s.125, 135 1 kez

Avrupa s.26, 192, 193, 200, 201 5 kez

Babil s.92, 95, 96(3), 97(3), 98(2), 126(3), 131, 135 15 kez

Buhara s.189, 191, 192 3 kez

Çin s.109, 166, 167, 171, 182(2) 6 kez

Ergenekon s.182 1 kez

Firikya s.146, 147 2 kez

Golya s.167, 171 2 kez

Gudin ülkesi s.195, 196 2 kez

Habeşistan s.125 1 kez

Halikarnas s.123, 125 2 kez

Hindistan s.124, 127, 146, 148, 149(2), 150, 166(2) 9 kez

İskit ülkesi s.125, 128 2 kez

İtalya s.193 1 kez

Libya s.125, 131(3) 4 kez

Makedonya s.143, 149(2) 3 kez

Maya ülkesi s.173(2), 179 3 kez

Mısır s.8, 59, 92(2), 95, 97, 98, 104(3), 106(2), 107, 109, 111(4), 112(2), 114(7), 115(8), 116(10), 117(11), 118, 119(2), 120(2), 121, 122(3), 125, 131, 135 68 kez

Milas s.90 1 kez

Orta Asya s.180, 188, 192, 196 4 kez

Ön Asya s.58 1 kez

Ötüken s.180, 181, 183 3 kez

Persiya /Pers s.114(3), 115(3), 116(2), 117(6), 118, 119(4), 120, 122, 126(5), 127, 131, 132, 133(5), 134(3), 151 38 kez

Pompei s.25, 162, 163(3), 164, 165(2) 8 kez

Roma s.25, 158, 160(2), 165(3), 166(7), 168(3), 169,170(3), 172 22 kez

Sirakuza s.98(3) 3 kez

Trakya s.134(2) 2 kez

Yunanistan s.25, 90, 131, 134 4 kez

4.7.12.3. Diğer Özel İsimler

Akdeniz s.8, 46(2), 48, 57, 162 6 kez

Atlas Dağları s.124, 131 2 kez

Babil Asma Bahçesi s.97 1 kez

Babil Kulesi s.96 1 kez

Buhara Kütüphanesi s.191 1 kez

Çin Seddi s.182 1 kez

Ege s.8, 133 2 kez

Ege Denizi s.123 1 kez

Fırat Nehri s.126 1 kez

Karadeniz s.128 1 kez

Nil s.104(3), 106, 108 5 kez

Vezüv Dağı s.162, 165(2) 3 kez

4.7.13. Hammadde, Maden, Mücevher, Para İsimleri

Altın s.18, 44(2), 47, 48, 59(3), 109, 110(4), 124(4), 126, 132(7), 144(4), 146, 149(3), 153(2), 156(4), 157, 158(4), 167, 170, 176(2), 178, 201(3), 208 53 kez

Bakır s.91 1 kez

Bilezik s.44(2), 48(2), 167 5 kez

Bronz s.135 1 kez

Çelik s.76 1 kez

Değerli çeyiz s.116 1 kez

Demir s.100, 109, 152, 162, 175, 184, 185 7 kez

Elmas s.167 1 kez

Gerdanlık s.20(2), 28(3), 29, 39(2), 44(3), 59(2), 75, 79, 167 16 kez

Gümüş s.167 1 kez

Hazine s.42, 45, 46, 57, 114, 115(2), 144(2), 166 10 kez

İnci s.167 1 kez

Kolye s.29 1 kez

Kömür s.124 1 kez

Küpe s.167 1 kez

Lapis s.61, 62 2 kez

Mercan s.167 1 kez

Mermer s.19, 59(6), 69, 75(3), 76, 82, 126, 170 15 kez

Mıknatıs s.64 1 kez

Obsidiyen s.175 1 kez

Tunç s.18, 46, 67, 94, 175 5 kez

Yüzük s.62, 71, 86, 100, 167, 208 6 kez

Zümrüt s.167 1 kez

Mangır s.197 1 kez

4.7.14. Lakap İsimleri

Asya Fatihi s.144 1 kez

Atomun Babası s.136 1 kez

Avicena s.192, 193 2 kez

Doğu Fatihi s.144 1 kez

Tarihin Babası s.134, 136 2 kez

Tıbbın Kralı s.193 1 kez

4.7.15. Organ İsimleri

Ağız s. 131, 176(2) 196 4 kez

Alın s.13, 20, 59, 120, 162(2) 6 kez

Avuç s.13, 16, 140, 178 4 kez

Ayak s.14, 78, 92, 95, 100, 102, 110, 112, 125, 132, 148, 163, 164, 171(2), 207 16 kez

Bacak s.38, 82, 100, 101, 155, 189 6 kez

Baldır s.122 1 kez

Baş parmak s.169 1 kez

Baş s.10, 11, 12(2),13(3), 14(2), 19(3), 20(7), 21(3), 22, 26(2), 27(3), 28(3), 29(2), 32(3), 33, 35(2), 37(2), 38, 39(2), 40(3), 43(3), 45, 47(4), 48(3), 54, 55, 57, 59, 62, 65(4), 73, 75, 76(3), 77, 78(3), 79, 81, 82, 83, 84, 85(3), 103, 107, 108(2), 113(4), 117, 118, 121, 128(2), 129(6), 137, 148, 159, 161(2), 164, 169, 170, 171, 193, 198, 207(2) 116 kez

Beyin s.79, 141, 200 3 kez

Bilek s.10, 48, 75 3 kez

Boyun s.13, 19, 28, 29, 31, 35, 39, 98, 112, 113, 122, 128(3), 133(2), 140, 171, 174, 198 20 kez

Burun s. 109 1 kez

Deri s.113, 114, 124, 125(3), 171(2), 172, 177(4), 185(2), 204, 205 17 kez

Diş s.36, 100, 102, 112, 171 5 kez

Diz s.13, 74, 76, 78, 91, 92, 107, 140, 161, 183, 193 11 kez

Dudak s.20, 192 2 kez

El s.13, 24, 32, 37, 58, 67, 77, 78, 79, 85, 89(3), 94, 99, 118, 128, 129, 131, 140(3), 155(2), 161, 169, 171 27 kez

Geniz s.165 1 kez

Göğüs s.108(2), 109(2), 113, 127, 133 7 kez

Göğüs boşluğu s.109(2) 2 kez

Gövde s.19, 21, 27, 28(3), 39, 76, 77(3), 78(3), 108(2), 109(3), 113(3), 117, 154, 160, 161, 176(2) 28 kez

Gözbebeği s.14, 17, 32, 33 4 kez

Göz s.11, 12(2), 13, 17(2), 18, 33(2), 34, 38, 39, 54, 84, 91, 102, 114(2), 115(3), 117, 125, 136, 139, 140, 141, 161(3), 163, 171, 176 33 kez

Göz kapağı s.84 1 kez

İskelet s.179 1 kez

Kafa s. 124 1 kez

Kafatası s.109, 129(2) 3 kez

Karın s.16, 35, 106, 112(2), 113, 120, 124, 183, 109(2) 11 kez

Karın boşluğu s. 109(2) 2 kez

Kaş s.35, 55, 94, 143, 197, 198, 109(2) 8 kez

Kirpik s.150 1 kez

Kol s.9, 13(2), 17(2), 34, 78, 80, 101, 126, 129(2), 131, 155, 158, 161, 192, 205, 206(2) 20 kez

Kulak s. 46, 187 2 kez

Kulak zarı s.165 1 kez

Omuz s.12, 15, 69(2), 163(2) 6 kez

Parmak s.47, 61(2), 62, 75, 81, 86, 100, 169(2), 208 11 kez

Saç s.12, 14, 20, 36, 73, 79, 91, 100, 108(3), 119, 128(6), 162, 171(3), 180, 187(2) 25 kez

Sakal s.94, 100, 108(3), 119, 163, 171 8 kez

Sırt s.15(2), 16, 32, 38, 41, 47, 58, 100(4), 102(6), 112(2), 115, 133, 164, 168, 184, 192 26 kez

Tırnak s.88 1 kez

Topuk s.180 1 kez

Yürek s.10, 83,152, 176, 191 5 kez

Yüz s.10(2), 11, 12(2), 13, 15, 17(2), 18, 20, 27, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38(4), 45,55, 56, 59, 68, 74, 79, 81, 88(3), 89(2), 100(2), 107, 108, 109, 114(2), 118, 125, 129(2), 140, 145, 157, 162, 186, 187(2), 193, 196(4) 58 kez

4.7.16. Mekân İsimleri

Açık hava tiyatrosu s.42 1 kez

Ada s.46(4), 98, 153(3), 154(2), 156(2) 158(2), 159(4), 160(6) 24 kez

Agora s.9, 50, 72, 145, 165, 166, 167(4), 170 11 kez

Alan s.64(3), 65(3), 72(3), 73(2), 74, 80, 83, 86, 112, 117(2), 118(4), 135, 142, 161, 166, 168, 169(3), 174, 184, 195, 206 34 kez

Arena s.168(2), 170 3 kez

Bağ s.163 1 kez

Bahçe s.14, 97(3), 105, 121, 155, 160, 171 9 kez

Banyo s.158(2) 2 kez

Başkent s.25, 72(3), 74(2), 115, 118, 126, 147, 165, 195(2) 13 kez

Çardak s.15 1 kez

Çarşı s.107, 164, 165 3 kez

Çevre s.10, 11(2), 13(2), 14, 15(2), 17, 26, 28, 31, 35, 40, 43, 44, 48, 50, 62, 64, 73, 76, 77, 78, 81(4), 82(3), 83(2), 84, 85(2), 87(2), 88, 91(2), 94, 97(2), 99, 101, 103(2), 110,

113(2), 114, 125(2), 126, 128(2), 130(4), 139(2), 142, 144, 147, 148, 150, 155, 159, 160, 166, 168, 170(2), 173, 174, 177, 178, 183(4), 184, 186(2), 187(3), 189(2), 196, 199(2), 206 95 kez

Çiftlik s.100, 162(3) 4 kez

Çöl s.116, 124(6), 125, 131(2) 10 kez

Durak s.146 1 kez

Dünya s.8, 12, 13, 14(2), 17, 19(2),23, 25, 26, 30, 31, 36, 42, 46(2), 51, 53, 58, 59, 60(2), 63(4), 64(4), 65(2), 66(5),67, 68, 69(3), 70(2), 72(3), 73, 76, 77, 79, 80, 83, 84(2), 86(2), 88(2), 90, 96, 97, 103(2), 108, 120, 131, 134, 136, 139, 140(2), 141, 144(3), 146, 147, 148, 149(2), 150, 153, 154, 155, 156, 161(2), 163, 164, 165, 166(2), 167, 170, 171, 172, 177(6), 180, 186, 187, 191, 192, 193, 194(3), 195(2), 200, 203(3), 204, 205(2), 206(3), 207(2) 126 kez

Evren s.38, 51, 55, 61(2), 134(2), 135(2), 153, 157, 161, 194, 203, 205(2) 16 kez

Güverte s.98 1 kez

Havuz s.96, 97, 158, 168(3) 6 kez

Kaldırım s.127 1 kez

Kent s.24(2), 90, 92, 105, 115, 117(3), 123(2), 126(3), 129, 134, 135(2), 162(2), 165, 168, 170, 173(3), 176, 178, 179(2), 188(3), 192, 197, 199(2), 200, 203(2) 40 kez

Köprü s.9(2), 50, 58, 154, 195(7) 12 kez

Köy s.14(2), 15(5), 16, 24(2), 30, 32(3), 33, 34(4), 35(2), 37(3), 38, 63(3), 64(6), 65(3), 66, 69, 73(2), 131, 132(2), 173(2), 174(7), 175, 176(2), 178(6) 62 kez

Mahalle s.123 1 kez

Pazar s.9, 96, 197 3 kez

Pencere s.36, 64 2 kez

Semt s.105, 197(3) 4 kez

Sokak s.37, 54, 94, 105, 108, 120(5), 160, 163, 164(2), 165, 166, 169, 170, 196(2), 198 21 kez

Stadyum s.9, 163, 168, 170 4 kez

Akıl hastanesi s.24, 30(2) 3 kez

Banyo s.158(2) 2 kez

Baraka s.76, 79, 102(2), 162 5 kez

Bilim evi s.42 1 kez

Depo s.19(2), 21(2), 74(2), 76 7 kez

Dükkân s.164, 167(3) 4 kez

Ev s.9, 18, 25, 29, 32(2), 34, 36, 37(3), 65, 69, 74, 76, 77(3), 78(2), 80(3), 92(2), 95, 100, 101(2), 104(3), 107(4), 108(3), 110, 111(3), 113, 118, 119, 120, 129(2), 131(3), 134, 142, 145, 153(7), 154(2), 155(3), 157(2), 160(3), 164, 166(3), 170, 171(3), 172, 173, 176(2), 188, 189(2), 198, 202 89 kez

Hamam s.9, 50, 58 3 kez

Hastane s.24(2), 32, 34(2), 38, 43, 58 8 kez

İşlik s.109, 155, 156, 159 4 kez

Kahinler evi s.45 1 kez

Kahve s.15 1 kez

Kamara s.98 1 kez

Kervansaray s.50, 58, 133(2) 4 kez

Konak s.8, 170(2), 171(2) 5 kez

Kule s.57, 96(8) 9 kez

Kulübe s. 173 1 kez

Kütüphane s.18, 154, 188, 191(2), 192 6 kez

Mağara s.181(5) 5 kez

Meclis s.168 1 kez

Meyhane s.165 1 kez

Mezar s.9, 55(2), 65, 126(3) 7 kez

Müze s.19(3), 20, 21, 26(3), 27(2), 29, 39, 76 13 kez

Oda s.29(2), 33, 34, 36, 64, 87(2), 110(2), 115, 116, 171 13 kez

Okul s.17, 26 2 kez

Piramit s. 92, 114, 175(2) 4 kez

Sahne s.66, 68 2 kez

Sanat evi s.42(2) 2 kez

Saray s.10, 48, 49(2), 50(3), 58, 60, 68, 72, 115(4), 116, 119, 120(3), 121(3), 154, 156(4), 158(2), 181(2), 185(5), 189(2), 192 40 kez

Sınıf s.31, 96, 110 3 kez

Sofa s.37 1 kez

Şaraphane s.101, 102 2 kez

Tapınak s.9, 45, 49(2), 94, 119, 154, 163, 173, 174, 175(5), 176(2), 177(3), 178, 179(3) 24 kez

Tiyatro s.9, 42, 49, 58, 66(5), 68, 163, 170(3) 14 kez

Tünel s.124 1 kez

Üniversite s.1 kez

Yurt s.58, 148, 151, 185, 196 5 kez

Zindan s.41, 137, 141(3) 5 kez

4.7.17. Araç İsimleri

Araba s.63, 74(3), 75(2), 97, 130, 149, 185(2) 11 kez

Gemi s.90(2), 91(4), 92, 98(2), 99(8), 100, 117, 118, 119, 131, 132(5), 133, 153, 154(6), 155(4), 159(10), 172 50 kez

Deniz altı s.25, 202 2 kez

El arabası s.74 1 kez

Kaptıkaçtı s.15, 16, 69, 74, 77, 78 6 kez

Tahtirevan s.166(2), 171 3 kez

Taşıt s.15(2) 2 kez

Ticaret gemisi s.99, 154 2 kez

Uçak s.25, 26, 30, 202 4 kez

4.7.18. Dil, Eser İsimleri

Büyük Evren s.135 1 kez

Dede Korkut Masalları s.183 1 kez

Ergenekon Destanı s.181(2) 2 kez

Latince s.193 1 kez

Oğuz Kağan Destanı s.182 1 kez

Tıbbın Kanunları s.191, 192, 193(2) 4 kez

Yabancı dil s.26 1 kez

4.7.19. Topluluk, Mensubiyet İsimleri

Afrikalı s.91, 163 2 kez

Aile s.24, 25, 42, 49(2), 53, 60, 67, 92, 94, 98(2), 105, 107, 110, 111, 114(2), 115(2), 118, 125, 151, 157, 160, 163, 166, 170, 171, 176, 179, 180, 185, 187, 188, 189, 190, 200, 202 39 kez

Akdenizli s.46, 47(2), 48, 49(2), 51, 52, 58(2), 62, 82 12 kez

Akşehirli s.196, 199, 200 3 kez

Alman s.200 1 kez

Amerikalı s.201 1 kez

Arap s.25, 26 2 kez

Asker s.43(2), 45, 49, 52, 54(2), 117(8), 118(2), 119, 120(2), 122, 129(6), 143, 144(2), 147(2), 148(5), 149(5), 151(2), 159(4), 160(6), 165, 166, 170, 180, 184(3) 61 kez

Asurlu s.126(2), 127 3 kez

Atinalı s.125, 136 2 kez

Avrupalı s.201 1 kez

Babilli s.95, 96(2), 97(3), 201 7 kez

Batılı s.148, 192 2 kez

Boy s.25, 70, 127, 128(4), 129, 130(2), 131(5), 135, 148, 182(3), 184, 185 22 kez

Bölük s.59, 74, 97, 113, 140, 142, 159, 184, 194, 203 10 kez

Cermenler s.163 1 kez

Çinli s.182(4) 4 kez

Doğulu s.12, 144 2 kez

Habeşli s.91 1 kez

Halk s.11, 20, 41(3), 42(4), 43, 44, 49(4), 50(2), 54, 60, 64, 82, 86, 94(3), 95, 105, 106, 107, 110, 111(2), 112, 116, 117, 119, 120(2), 121(3), 127(2), 128, 130(2), 131, 135, 144, 145(2), 150, 151, 154, 155, 157, 158(3), 159, 160(5), 163(2), 165, 168(3), 169(3), 173, 175, 176, 177(2), 178, 179, 183, 184, 186, 197, 200 86 kez

Hintli s.52(2), 53, 134, 148 5 kez

İranlı s.134 1 kez

İskitli s.129, 163 2 kez

Kurul s.42, 52, 54, 57, 64, 65, 76, 83(2), 85, 87(2), 103, 138, 139, 145(3), 192, 206(3) 22 kez

Kurultay s.116 1 kez

Kurum s.17, 29(2), 43 4 kez

Kuzeyli s.91 1 kez

Küme s.69 1 kez

Libyalı s.131(3) 3 kez

Lidyalı s. 127(3) 3 kez

Mayalı s.173, 175 2 kez

Meclis s.168 1 kez

Mekedonyalı s.143, 151 2 kez

Mezapotomyalı s.52, 53 2 kez

Mısırlı s.22, 52(2), 53, 91, 104, 105, 108, 110, 113, 117(6), 118(2), 119(3), 120(3), 121(3) 27 kez

Oğuzlar s.182 1 kez

Okul s.17, 26, 96(2) 4 kez

Ordu s.116(3), 117(8), 118, 119, 126, 134, 144(4), 145(3), 146(4), 147(6), 148(4), 149, 151, 153, 165, 166(3) 43 kez

Orman s.125, 128, 149, 150, 174(2), 178(6), 179(4) 16 kez

Örgüt s.64, 70 2 kez

Persli s.118(2), 133, 134, 151 5 kez

Pompeili s.164 1 kez

Romalı s.9(3), 158(2), 159(6), 160(7), 166(5), 168(3), 170(2) 28 kez

Sınıf s.31, 96, 110 3 kez

Sirakuzalı s.98 1 kez

Sürü s.10, 100, 105(3), 184 6 kez

Trakyalı s.130, 171(2) 3 kez

Türk boyları s.134, 171(2) 3 kez

Türkler s.182(5), 184(2), 196(2) 9 kez

Ulus s.10, 41(2), 42, 47, 49, 55, 60, 63, 64, 66, 69(3), 70, 84, 96, 97, 103, 113, 114(2), 118, 120, 126(2), 127, 128, 129, 131, 133, 144(3), 147(2), 150(2), 152, 158, 170, 177(3), 178, 182, 196, 200, 207 49 kez

Uzak doğulu s.18 1 kez

Yunan s.193 1 kez

4.7.20. Eşya İsimleri

Anahtar s.76, 191 2 kez

Bardak s.167 1 kez

Bavul s.16 1 kez

Bilgisayar s.86, 161(2) 3 kez

Büyüteç s.10(2), 28, 29, 76 5 kez

Çanta s.10(2), 16, 29, 38, 39, 82, 87, 138 9 kez

Çadır s.138, 139(3), 140, 161, 180(2), 183, 185(3), 186(4), 187, 192 18 kez

Çelenk s.81(2), 170, 171 4 kez
Çerçeve s.23(2) 2 kez
Çomak s.15 1 kez
Çul s.184, 185 2 kez
Çuval s. 184, 185 2 kez
El feneri s.82 1 kez
Fıçı s.146, 149, 153, 159(2), 167 6 kez
Halı s.171 1 kez
Heybe s.184, 185, 197 3 kez
Işıldak 81, 82, 83 3 kez
İplik s.184, 185 2 kez
Kâğıt s.87, 107, 138, 201 4 kez
Kalem s.87, 138 2 kez
Kazan s.185, 198(13) 14 kez
Kilim s.184, 185 2 kez
Mektup s.17(2), 18(2), 23, 24, 65(2), 66, 138, 147(5), 148(3), 149, 150(4) 23 kez
Mendil s.129(3) 3 kez
Merdane s.106 1 kez
Mum s.161 1 kez
Mühür s.112 1 kez
Nüfus kâğıdı s. 36, 37(2) 3 kez
Pazıbent s.43(2) 2 kez
Perde s.92, 166, 171 3 kez
Radyo s.202 1 kez
Sedir s.157 1 kez
Tabak s.167 1 kez

Takvim s.173, 178 2 kez

Televizyon s.73(2), 85, 88, 102, 103, 138, 140, 161, 192, 195 11 kez

Tencere s.198(2) 2 kez

Torba s.124, 129, 153, 184 4 kez

Vazo s. 18, 167(2), 171 4 kez

Yastık s.185 1 kez

Yatak s.80, 99, 130, 164, 165 5 kez

Yorgan s.13 1 kez

Zarf s.17, 18(2) 3 kez

4.7.21. Eğitim Öğretim İle İlgili İsimler

Araştırma dürtüsü s.29 1 kez

Belge s.10, 17, 18(2), 19, 22(2), 23, 26, 29, 76, 143 12 kez

Bilgi s.9(2), 10, 11, 17(3), 21(2), 40, 43, 50, 53(2), 60, 75, 79, 96, 107, 113, 126, 133(2), 135(4), 141, 148, 149, 154, 188, 190(2), 191(3), 192, 194(2), 199 41 kez

Bilim 17, 31, 42, 44(4), 50, 53, 66, 69, 92(2), 95(2), 97(4), 113, 136(2), 143, 144, 145(3), 153, 154, 161(2), 174, 190(2), 192(2), 204(3) 39 kez

Birinci sınıf s.110 1 kez

Bulgu s.22, 193 2 kez

Çalışma çizelgesi s.21, 23, 25 3 kez

Çalışma odası s. 29 1 kez

Deney s.86, 96, 136, 142, 156, 157, 158, 190, 191, 202(3) 12 kez

Deney sonuçları s.142 1 kez

Ders kitabı s.193 1 kez

Eğitim öğretim s.96, 114, 143 3 kez

İlkokul s.31 1 kez

Kâğıt s.138 1 kez

Kalem s.87, 138, 145 3 kez

Kitap s.18(3), 19(2), 26(2), 38, 142(2), 143, 150, 154, 190, 191(5), 192, 193, 200 22 kez

Kütüphane s.18, 154, 188, 191(2), 192 6 kez

Lise s.142(2) 2 kez

Öğrenci s. 17, 21, 29, 136, 137, 141(5), 142(6), 143(5), 193 22 kez

Öğrenme yeteneği s.143 1 kez

Üniversite s.193 1 kez

Yazı s. 8, 18, 21, 39, 47(2), 48(2), 49, 53, 59(2), 61, 69, 106(3), 110, 126(3), 149, 150, 167, 191, 207 26 kez

Yazma ödevi s.142 1 kez

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE YORUM

Yapılan çalışma ile Gülten Dayıoğlu'nun *Ölümsüz Ece* romanının sözvarlığının belirlenmesi ve Türkçe öğretimine katkısı saptanmaya çalışılmış, romanda tespit edilen deyimler, ikilemeler, atasözleri, özdeyişler, yabancı kelimeler, yöresel sözcükler, terimler, kalıp sözler, argo sözler sıklık, tanık cümle ve alfabetik düzen içerisinde verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca romanda geçen isimler sınıflandırılmış 21 başlık altında ele alınan öğeler sıklık ve sayfa sayıları ile birlikte verilmiştir.

Romanda tespit edilen *yabancı sözcükler* başlığı altında 497 kelime bulunmuş, Moğolca, Bulgarca, Rumca, Ermenice, Fransızca, Farsça, Sırpça, İtalyanca İngilizce, Latince, Soğdça, Arapça+Farsça, Türkçe+Farsça, Türkçe+Arapça,,vb. kökenli kelimeler bu grupta değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeyi yaparken dilimize yerleşmiş sözcükleri ayrı bir başlık hâlinde almayıp genel olarak kelimenin TDK'nin genel ağ üzerinde (Güncel Türkçe Sözlük ve Büyük Türkçe Sözlük) kelime sorgulamasında karşımıza çıkan kökeni ve açıklamasını dikkate aldık. Bu grup altında sınıflandırdığımız kelimelerin birçoğu artık dilimize yerleşmiş kelimelerdir.

Türkçe dersi Öğretim Programı kapsamında 5. 6. 7. ve 8. sınıf ortak kazanımı olan; “Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.” ve “Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.” kazanımları ile uyumlu olduğu değerlendirilebilir.

İkilemeler; anlamı güçlendiren unsurlardır. Burada; 8 alt başlık içerisinde aynı sözcük tekrarı ile oluşan ikilemeler (71), eş ya da yakın manalı ikilemeler (45), zıt anlamlı ikilemeler (12), biri anlamlı biri anlamsız ikilemeler (1), ses değişimine uğramış ikilemeler (2), biri olumlu diğeri olumsuz ikilemeler (1), ikisi de anlamsız ikilemeler (1), yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler (1) olarak, 134 ikileme grubunun tespiti gözlenmiş, bunlar sıklık ve örnek cümleler ile birlikte sunulmuştur. Yazarın kullandığı ikilemelerin sıklığı metinde hareketli bir anlatımın oluşmasını sağlamış, cümleler tekdüzelikten kurtulmuştur. Kullanılan ikilemeler sayıca yeterlidir.

Argo başlığı altında bu maddeye alınabilecek 9 unsurun tespiti yapılmış, bunlar sıklık ve örnek cümle beraberinde verilmiştir. Yazarın dil ve anlatımında argo olarak

düşünülebilecek örneklerinin sınırlı olması seviyeli bir dil kullanma konusunda gösterdiği çabayla ilgidir.

Kalıp sözler başlığı altında; bir istek bildiren kalıp sözler (3), hayır dua ve iyi dilek bildirenler (4), küfür, beddua-ilenç bildirenler (1), duygusal tepkileri dile getirenler (7), selamlaşma bildirenler (2), ayrılık bildirenler (1), batıl inanç bildirenler (2), konuşanı veya dinleyeni yüceltme bildirenler (5), bir isteği kabul veya reddetme bildirenler (10), genel bir davranış veya düşünce bildirenler (2), töre, gelenek ve kültürel değerleri yansıtanlar (2), dini inançları bildirenler (3), soru sorup cevap isteyenler (4), özür dileme bildirenler (2), sembolik olarak ödüllendirme bildirenler (2), minnet, teşekkür bildirenler (2), dinleyeni eleştirme, uyarma, tehdit etme bildirenler (11), sevgi bildirenler (1) alt başlıklarında “64” kelime grubunun tespiti yapılmıştır. Günlük hayat içerisinde de sık kullanılan bu sözleri yazarın roman içerisinde kullanıma sunması Türk kültürüne ait değerleri, inançları, gelenek ve görenekleri hatırlatması bakımından önemlidir. Ayrıca 8. sınıf “kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.” kazanımı ile konuşma ya da yazma bağlamında uygun olan kelimelere yer vermesi kullanılan kalıp sözler ile ilişkilendirilebilir.

Yöresel kelimeler başlığı altında “39” kelimenin tespiti yapılmış olup, kelime açıklamaları ve örnek cümleler sıklık belirtilerek sunulmuştur. Ayrıca bu grupta Eski Türkçe dönemine ait kelimelerin olduğu da gözlenmiştir.(apa, kançuy, tarhan, tigin, yabgu, ellik...vs).Yazarın bazıları ağızlarda yaşamaya devam eden eski sözcükleri kullanması unutulmuş ya da ölçünlü dilde kullanılmayan sözcükleri canlı tutma çabasını göstermektedir. Ayrıca yazarın;

arşiv yerine “*belgelik*” (“*Ben de belgelikte o yontuyu temizliyordum.*” s.78)

otomobil yerine “*kaptıkaçtı*” (“*Arkadaşlarından özür dileyip kaptıkaçtıdan indi.*” s.15)

arkeolog yerine “*kazıbilimci*” (“*Topluluk içinde bir kazıbilimci bayan da bulunuyordu.*” s.8

“*erinç*”(“*Ece'nin tepeden tırnağa erinç ve mutluluk kesildiğini görünce, babasının ruhuyla buluştuğunu anladı.*” s.89) ...vb. kelimeleri kullanması yazarın Türkçe kelime kullanımı noktasında gösterdiği hassasiyetle ilişkilendirilebilir.

Bizce tezimize en fazla veriyi sunan ve araştırmamızın ağırlıklı olarak merkezine oluşturan unsur deyimlerdir.

Bu başlık altında deyim açıklamaları ve romanda örnek teşkil eden cümleler sayfa sıklıkları belirtilerek verilmiştir.

Romanda geçen 477 deyim tespit edilmiştir.

Deyimler ile ilgili bazı deyimlerde yer alan sözcüklerin değiştiği, belleğini dağlamak (s.114)/yüreğini dağlamak gibi. Bazı durumlarda deyim oluşturulan öğelerden bir veya birkaçının başka öğelerle yer değiştirdiği başından aşağı kaynar terler boşanmak(s.26), başından aşağı kaynar su/sular dökülmek gibi. Bazı durumlarda öğelerden ses kapması/ ek kaybolması/ kelime kaybı gibi özellikler göze çarpar. El birlik olmak (s.53, 174, 199) birlik olmak, eli titremek (s.120)/ eli ayağı titremek gibi. Bazı durumlarda hem ek fazlalığı hem kelime değişimi birlikte görülür. Emekle oluşturmak (s.173, 178)/ emek harcamak gibi. Bu şekilde karşımıza çıkan deyimler için *yapısal olarak değişime uğrayan deyimler* olarak ek bir başlık açmayı uygun gördük. Burada (54) deyim tespit yapılarak yazarın kullanımına en yakın hâli ile verdiğimiz deyimlerin açıklamaları eşliğinde örnek cümle ve sıklık birlikte sunulmuştur. Kullanılan bazı deyimler ise oldukça eskidir: Göğsünü dövmek (s.31) Bu durumun kaynaklarda bu türden deyimlere ulaşma noktasında çalışmamızı zorlayan bir unsur olduğunu söyleyebiliriz.

Deyim sıklıklarına baktığımızda; kendini alamamak 33 kez, merak etmek 29 kez, ne varki 28 kez, ortaya çıkmak 28 kez, sona ermek 27 kez, zorunda kalmak 24 kez, özen göstermek 22 kez, elde etmek 19 kez, yeryüzü 17 kez, dört bir yan 16 kez, yürekte 16 kez, karar vermek 15 kez, sözünü kesmek 14 kez, ortaya çıkarmak 13 kez, yok olmak 12 kez, gözlerini dikmek 11 kez, yerine getirmek 11 kez, yüzyüze gelmek 11 kez, açık seçik 9 kez, bir ara 9 kez, göze almak 9 kez, gözlerini alamamak 9 kez, neden olmak 9 kez, yerinden fırlamak 9 kez tekrar edilerek sık kullanılan deyim gruplarını oluşturmuştur. Kullanılan deyimlerin sıklık ilişkisi göz önünde tutulduğunda özellikle ilk sık dört deyim ile ortaya çıkarmak, yok olmak, gözlerini alamamak, yerinden fırlamak gibi deyimlerin hem aksiyon çağrıştıran hem de merak uyandıran kelime grupları ile oluşturulduğu; tesadüfi olmadığı, yazarın konunun atmosferine uygun, fantastik kurgu ile ilişkili bilinçli bir deyim tercihi yaptığını düşündürmüştür.

Atasözleri grubunda 3 atasözü tespit edilmiş, bunların ikisi *yapısal olarak değişime uğrayan atasözleri* başlığında kitapta geçen hâli ve orijinal hâliyle birlikte sıklık belirtilerek sunulmuştur.

Özdeyişler başlığı altında 6 kullanımın tespiti yapılmış, sıklık ve tanık cümle ile birlikte verilen özdeyişler için bulunan ögeler yeterlidir..

Yazarın roman içerisinde atasözlerine, özdeyişlere ve deyimlere yer verilmesini; 5. 6. 7. ve 8. sınıf ortak kazanımı olan “Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.” ve “Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.” kazanımı doğrultusunda tespit edilen deyimler, atasözleri ve özdeyişler yeterlidir, görüşü ile destekleyebiliriz.

Yazarın roman içerisinde kimi yerlerde belirsiz bir kullanımı tercih ettiği söylenebilir. Bayan Kazıbilimci'nin özel ad gibi kullanılması, Bayan Kazıbilimci'nin farklı bir ülkeden olduğu belirtilse de nereli olduğu? Ece ile tanıştıkları gezi alanının neresi olduğu? Ece'nin son bedeninde yaşadığı yer ile son anne ve babasının isimleri? Kazıbilimci'nin Ece ile ilgili bilgi istediği gazeteci arkadaşın kim olduğu? Yahut anne ve babanın fiziksel özellikleri?...vs gibi unsurlar yanıtsız bırakılmış yahut Anadolu da bir köy gibi genel bir ifade ile kullanımı tercih edilmiştir. Yazarın bu belirsiz kullanım tutumunu çocukta “hayal gücünü” sınırlamama, düşün dünyasında onu özgür kılma düşüncesiyle bağlantılı olarak değerlendirdik. Aynı şekilde yazarın kişiler bağlamında da tasvirsel özelliklere sınırlı yer vermesini de bu bağlamda değerlendirebiliriz.

Roman on bir bölümden oluşmaktadır; zaman dilimi geçmiş ve olayın anlatıldığı “şimdiki zaman” olarak iki kısımda düşünülebilir.

Dil ve anlatım özelliklerine baktığımızda ise; yazarın zaman dilimi olarak üç bin öncesini vurgulaması ve Türkçe hassasiyeti beraberinde eski kelimeler dikkati çeker. Ayrıca bir kazı çalışması anlatıldığında kelime seçimi bu doğrultuda olacak palanga, kaldırkaç, takoz, keski...gibi kelimelerin okuyucuya kazandırılmasının hedeflenmesi gibi amaçların güdülmüş olduğu görülür ki bu eserin değerlendirilmesinde yabancı kelimeler ve terimler olarak karşımıza çıkar.

Tarih terimleri (20), dini terimler (10), Türkçe dil ve edebiyat terimleri (10), müzik terimleri (2), halk edebiyatı terimleri (2), sosyoloji terimleri (5), güzel sanatlar terimleri (9), coğrafya terimleri (6), denizcilik terimleri (15), gökbilim terimleri (5), metalbilim işlem terimleri (3), tecim, maliye, sayışmanlık ve güvence terimleri (4), uygulam terimleri (3), yerbilim terimleri (10), kimya terimleri (2) olarak 15 başlık altında 106 terimin tespiti yapılmıştır. Yazarın kullandığı terim kadrosun zengin olduğu söylenebilir. Ayrıca 5.sınıf “okuduğu metinde gerçek, mecaz ve terim anlamlı

sözcükleri ayırt eder.”(T.5.3.33) Türkçe Öğretim Programı kazanımları altında yer verilen bahsi geçen kazanımın desteklendiği görülür.

Romanda Geçen İsimlerin Sınıflandırılması başlığında ise; sıklık ve sayfa numaraları ile ele alınan başlıklar aşağıdaki şekildedir;

1. Duyguları bildiren isimler; bu grupta 127 kelime tespit edilmiştir.
2. Meslek ve meşguliyet bildiren isimler; bu grupta 103 kelime bulunmuştur.
3. Akrabalık isimleri adı altında 28 kelime bulunmuştur.
4. Soyut isimler grubunda 125 kelime bulunmuştur.
5. Renk isimleri adı altında 19 kelime bulunmuştur.
6. Yiyecek ve içecek isimleri grubunda 31 kelime bulunmuştur.
7. Giyim kuşam isimleri olarak 27 kelimenin tespiti yapılmıştır.
8. Bitki isimleri başlığında 23 kelime bulunmuştur.
9. Oyun oyuncak isimlerinde 10 kelime tespit edilmiş.
10. Hayvan isimleri olarak 44 kelime bulunmuştur.
11. Hastalık, rahatsızlık bildiren isimlerinde 16 kelime bulunmuştur.
12. Özel isimler
 - Kişi isimleri olarak 34 kelime bulunmuştur.
 - Kıta, yarım ada, bölge ülke ve şehir isimleri başlığında 33 kelime tespit edilmiştir.
 - Diğer özel isimler başlığında 12 özel isim daha bulunmuştur. Diğer iki gruba dâhil edemeyeceğimiz isimler bu başlık altında verilmiştir.
13. Hammadde, maden, mücevher, para isimleri grubunda 24 kelime tespit edilmiş.
14. Lakap isimleri grubunda 6 kelime bulunmuştur.
15. Organ isimleri adı altında 43 kelime tespit edilmiştir.
16. Mekân isimleri grubunda 67 kelime bulunmuştur.
17. Araç isimleri başlığında 9 kelime tespit edilmiştir.
18. Dil, eser isimleri olarak 7 kelime bulunmuştur.
19. Topluluk, mensubiyet isimleri adı altında 52 kelime bulgusuna ulaşılmıştır.

20. Eşya isimleri grubunda 42 kelime bulunmuştur.

21. Eğitim öğretim ile ilgili isimler adı altında 23 kelime bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca yazarın farklı zaman kesitlerinde, farklı ülke ve bilim alanında katkısı olan düşünür, bilim adamı, tarihçiler ile insanlığın gelişim çizgisini gösterirken kullandığı dili özellikle önemsiyoruz. Birçok yerde tekrar eden bu unsurlar insanlığın bilim ve teknikte ilerlemesine karşın insanlık yönünden sınıfta kaldığı üzerine olsa da yazar insanlığa dair umudunu yitirmeyen vurgular da yapar.

Ece'nin babası ile bulunduğu satırlarda sık sık hitap sözleri dikkati çeker. Bu durumu ise yazarın okuyucunun dikkatini diri tutma çabası olarak değerlendirdik.

Geçmiş zaman ve şimdiki zaman olarak iki farklı zaman dilimini kullanan yazar, birinci tekil şahıs ekini kullanmıştır. Bu durum olayların Ece ağzından aktarılıyor oluşu ve üç bin yıl öncesini ve bugünü harmanlayarak sunduğu örgüde birçok farklı Ece'nin yaşamından kesitler sunması ile ilişkilendirilebilir.

Romanda kullanılan ikileme, deyim, atasözü, özdeyiş, kalıp sözlerin kullanımı daha renkli ve canlı bir anlatımın oluşmasını sağlamıştır.

Ayrıca romanın zengin söz varlığı kadrosu göz önünde bulundurulduğunda okullarda Türkçe dersi doğrultusunda roman içerisinden seçilecek bölüm ya da kullanılacak örnek cümlelerin derse katkı sunacağı düşünülebilir. (örneğin deyimler konusunda eserdeki örnek cümle örnekleri ile derse katkı sağlanabilir.)

Yabancı kelimelere mecbur kalmadıkça yer vermeyen yazarın Türkçe kelime kullanımını noktasında gösterdiği özen, yabancı kelimeler adı altında yer alan kelimelerin de birçoğunun günlük hayatta kullanılan dilimize yerleşen kelimeler olması göz önünde bulundurulduğunda yazarın dili titiz kullandığını söyleyebiliriz.

Çocuk edebiyatının önemli isimlerinden olan Gülten Dayıoğlu'nun "Ölümsüz Ece" romanı ile ilgili yaptığımız çalışma ile Gülten Dayıoğlu'nun söz varlığı ile ilgili saptamalarda bulunmaya çalıştık. Yazarın üslubu ile şekillenen kelime seçimi eserdeki söz varlığının unsurları olarak yansımış olup yapılan çalışmanın dilbilgisi ve edebiyat alanında Türkçenin zenginliğine katkı sunacağına inanıyoruz.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. (2014). *Peyami Safa'nın "Bir Tereddütün Romanı"nda kelime grupları ve söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Aksan, D. (1995). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim. 1.cilt 5. baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (1995). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim. 3. cilt 2. baskı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin zenginlikleri incelikleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2011). *Dil şu büyüdü düzen. (3.baskı)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2015). *Türkçe'nin sözvarlığı (1.baskı)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. (2015). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü. 1 atasözleri sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü. 2. deyimler sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- Aktaş, Ş., & Gündüz, O. (2004). *Yazılı ve sözlü anlatım kompozisyon bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aktunç, H. (2002). *Türkçenin büyük argo sözlüğü (tanıklarıyla)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Altınkaynak, H. (2007). *Türk edebiyatında yazarlar ve şairler sözlüğü*. İstanbul: Doğan Egmont Yay.
- Apaydın, M. (2014). *Sâmiha Ayverdi'nin beş eserinde (İnsan ve Şeytan, Ateş Ağacı, Batmayan Gün, Son Menzil, Mesihpaşa İmamı) söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Atalay, B. (1986). *Divanü Lügati't Türk dizini IV*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ateş, K. (1998). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanları eğitim sanat ve dil özellikleriyle incelenmesi*. Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Aydın, M. (1995). *Açıklamalı deyimler sözlüğü*. Ankara: Emek Yayın.
- Aydın, M. Z., & Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Aziz, A. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri (9.basım)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Banguoğlu, T. (1986). *Türkçenin grameri (2.basılış)*. Ankara: TDK Basımevi.
- Baş, B. (2010). Söz varlığı araştırmalarında veri çarpıklığı ve eğitime yansımaları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C:12, S:2*, s.115-129.
- Baş, B. (2011). Söz varlığı ile ilgili çalışmalarda kullanılacak ölçütler. *TUBAR XXIX*, s.27-61.
- Baş, T., & Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri NVivo ile nitel veri analizi, örnekleme, analiz, yorum (2.baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Baydu, U. (2016). *Müzik terimleri sözlüğü*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.
- Beyreli, L., Çetindağ, Z., & Celepoğlu, A. (2012). *Yazılı ve sözlü anlatım (7.baskı)*. Ankara: Pegem.
- Bezirci, A. (1991). *Deyimlerimizin sözlüğü*. İstanbul: Gendaş Genel Yayın Dağıtım.
- Bilgiç, A. T. (2012). *Tarih terimleri sözlüğü (1. baskı)*. İstanbul: Toplumsal Yay.
- Çotuksöken, Y. (2012). *Türkçe dil ve edebiyat terimleri sözlüğü (2.basım)*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Dayıoğlu, G. (2015). *Ölümsüz Ece (37.baskı)*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Demir, C. (2006). Türkçe / edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti. *Milli Eğitim, S:169*, s.207-226.
- Emir, S. (1974). *Örnekleriyle açıklamalı deyimler sözlüğü*. İstanbul: Emir Yayınları.
- Ergin, M. (2008). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Ergüzel, M., & M.Kirik, E. (2012). Sait Faik Abasıyanık'ın hikayelerinin söz varlığı üzerine. *Turkish Studies, C:7, S:4*, s.51-68.
- Fırat, H. (2008). Çocuk romanlarında sosyal yaşama yönelik eğitsel öğeler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD)/Selçuk University Journal of Faculty of Letters, (20)*, s.87-102.
- Gabain, A. (1988). *Eski Türkçenin grameri (çeviren:Mehmet Akalın)*. Ankara: TDK Yayınları .
- Girmen, P. (2008). İlköğretim 5. sınıf dersi öğrenme ortamlarının incelenmesi. H. Altınok, Y. Yeniçerioğlu, K. Sayacı, D. Aslan, & H. Koçak içinde, *Türkçe öğretimi kongresi 18-20 Mayıs* (s. 160-167). İstanbul: MEB öğretmen yetiştirme genel müdürlüğü ile Bahçeşehir MEB Devlet Kitaplar döner sermaye işletmesi müdürlüğüne basılmıştır.

- Göçer, A. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies C:4, S:4*, s.1025-1055.
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede kalıp sözler. *Bilig S:44*, s.89-110.
- Gözler, H. F. (1983). *Türkçemizin açıklamalı büyük deyimler sözlüğü (A-Z)*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitapevleri.
- Gül, Z. (2008). *Fakir Baykurt'un "Yılanların Öcü" romanındaki söz varlığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Gülensoy, T. (2010). *Türkçe el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Günay, D. V. (2013). *Dil ve iletişim (2.basım)*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.123-148.
- Güney, E. (2003). *Yerbilim (mineraloji, petrografi, jeoloji, jeomorfoloji) terimleri sözlüğü*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hacıeminoğlu, N. (1966). *Türk Dili için 1 Türk basınında çıkan Türk dili ilgili makaleler*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Hassan, S. (2018). *Abbas Sayar'ın "Çelo" romanının söz varlığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hatiboğlu, V. (1964). Atasözleri ve deyimler. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi, TDK. C:13, S:152*, s.468-471.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türk dilinde ikileme (2.baskı)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Hengirmen, M. (2011). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü, 2 deyimler sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Işık, İ. (2006). *Resimli ve metin örnekli Türkiye edebiyatçıları ve kültür adamları ansiklopedisi 3 (1.baskı)*. Ankara: Elvan Yayınları.
- Kanter, B. (2014). Etik ve estetik bağlamında çocuk edebiyatının sosyolojik boyutu. *Türk Dili Dergisi*, s.571.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin dil bilgisi (2.basım)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2011). *Türk dili üzerine incelemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karataş, T. (2010). *Türk dili (2.basım)*. Ankara: Öncü.

- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C:27, S:1, s.141-153.
- Kargı, B. (2014). "Gülten Dayıoğlu'nun Tuna'dan Uçan Kuş ve Ali Arslan'ın Ama Sevgi Kalmalı yapıtlarında öznenin biçimlenme problematiği ve dilin belirleyici rolü.". *Journal of international social research*, C:7, S:24, s.92-98.
- Kaya, D. (2010). *Ansiklopedik Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kıran, Z., & Eziler Kıran, A. (2013). *Dilbilime giriş (4.baskı)*. Ankara: Seçkin.
- Kızılcılık, S., & Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı sosyoloji terimleri sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kurudayıoğlu, M., & Soysal, T. (2016). Cumhuriyet dönemi ilkököl Türkçe dersi öğretim programlarının söz varlığının geliştirilmesi açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi C:4, S:4*, s.559-598.
- Kükey, M. (1975). *Uygulamalı örneklerle Türkçenin sözdizimi*. Ankara: Kardeş Matbaa.
- MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (Editör: A. Nedim Serinsu, Danışman: Recep Toparlı. (2009). *Dini terimler sözlüğü*. Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Mert L, E. (2010). Türkçenin sözvarlığı açısından Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masallar. *Edebiyat Dergisi*, C:27, S:2, s.79-97.
- Morina, F. (tarih yok). *Reşit Hanadan'ın romanlarında söz varlığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Nuhoğlu, M., Taş, H., Karakuş, E., & Gökkaya, H. (2015). *Türkçe öğretim uygulamaları (2.basım)*. Ankara: Nobel.
- Oğuzkan, A. F. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü (3.baskı)*. Ankara: Emek Yayın.
- Oğuzkan, F. (2010). *Çocuk edebiyatı (9.baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Osmay, N. (2013). *Düşünce atlası dünya düşünürlerinden seçmeler*. İstanbul: Alfa.
- Özbay, M., & Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi C:V, S:1*, s.30-45.
- Özcan, S. (2018). *Sabahattin Ali'nin "Kuyucaklı Yusuf" adlı romanında söz varlığı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

- Özen, Y., & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:15, s.394-422.
- Parlatır, İ., Zülfikar, H., & Gözaydın, N. (1994). *TDK okul sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Püsküllüoğlu, A. (2012). *Türkçe sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Saraçbaşı, E., & Minnetoğlu, İ. (2002). *Örnek ve açıklama Türkçe deyimler sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Sarı, M. (2001). Türkiye Türkçesinin söz varlığında sözcüklerin tek biçimler halinde yaşaması. *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, C:2001/1, S:592, s.300-312.
- Sever, S. (2000). *1.Ulusal çocuk kitapları sempozyumu sorunlar ve çözüm yolları 20-21 Ocak*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, TÖMER dil öğretim merkezi s.527-533 .
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2007). II. Ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu (gelişmeler, sorunlar ve çözüm önerileri) 04-06 Ekim 2006. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No:203*, (M.Ruhi Şirin "İlk ve Ortaokul Öğrencileri için 100 temel eser Türkçe-edebiyat öğretimi", Çocuk ve gençlik edebiyatı s.95-98).
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü (1.basım)*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sınar Çılgın, A. (2005). Çağını anlatan bir çocuk edebiyatçısı:Gülten Dayıoğlu. *Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi S:8, Yıl:6, s:35-46*.
- Şimşek, T. (2014). Çocuk edebiyatı tarihine önsöz. *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, Türk Dili Dergisi*, s.15-58.
- Şirinoğlu Haydarlar, G. (2015). *İhsan Oktay Anar'ın "Amat" romanı üzerine söz varlığı incelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tahsin, S. (2011). Türkçede argo. *Journal of historical cultural studies an academic magazin*, C:3, S:9, s.378-456.
- TDK. (2009). *Türkiye'de halk ağzından derleme sözlüğü II*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tekin, T. (2006). *Orhon Yazıtları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1994). *XV.yy eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tuncel, T. (2004). *Osmanlı şiirinde gemicilik terimleri*. İstanbul: Kökler Yayınları.

- Türk Dil Kurumu. (2005). *İlköğretim okulları için Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- Türkben, T. (2012). *Ömer Seyfettin hikâyelerinde söz varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Uçgun, D., & Çetinkaya, G. (2016). Gülten Dayıoğlu'nun öykülerindeki deyimlerin tanınırlık ve saydamlık bakımından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, C:45, S:210, s.221-537.
- Uyguner, M. (1975). "Geride Kalanlar(Gülten Dayıoğlu),(Kitaplar-Tenkit)". *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C:XXXII, S:287, s.466-467.
- Uyguner, M., & Tuner, H. (1972). *Tecim, maliye, sayışmanlık ve güvence terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ünalın, Ş. (2010). *Dil ve kültür (4.baskı)*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Ünalın, O. (2005). *Şairler ve yazarlar sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Varinli, M. (1964). *Halil Rifat Paşa*. Sivas: Doğu Matbaası.
- Yaman, E. (2016). Türkçenin güncel söz varlığı. *Milli Eğitim*, S:210, s.85-91.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. (1990). *Türkçe deyimler sözlüğü*. İstanbul: Mahir Yayınları.
- Yolcu, F. (2018). *"101 Türk Efsanesi" adlı eserin söz varlığının Türkçe öğretimi açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Sivas.
- Yörük, S., & Yörük, Y. (1997). *Açıklamalı deyimler sözlüğü*. İstanbul: Serhat Yayınevi.

İNTERNET KAYNAKLARI

Denizcilik Terimleri; <https://atlantis.udhb.gov.tr/sozluk/> ve Ulaştırma, denizcilik ve haberleşme terimleri sözlüğünden ve

<http://www.udhb.gov.tr/images/hizlierisim/a9ed7795d6e394d.pdf> adreslerinden Mart, 2018’de alındı.

Gülten Dayıoğlu’nun eserleri; <http://www.gultendayioglu.com/eser-kategorileri> adreslerinden 07 Ocak 2018’de alındı.

MEB (2018) Türkçe Dersi Öğretim Programı:

MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar Ankara 2018*. 23 Nisan 2018’de <http://mufredat.meb.gov.tr/>: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=332> adresinden alındı

Türk Dil Kurumu. (2018). Büyük Türkçe Sözlük, Güncel Türkçe Sözlük, Atasözü ve Deyimler Sözlüğü, Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü, Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü: <http://www.tdk.gov.tr/> adresinden Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim 2018’de alındı.